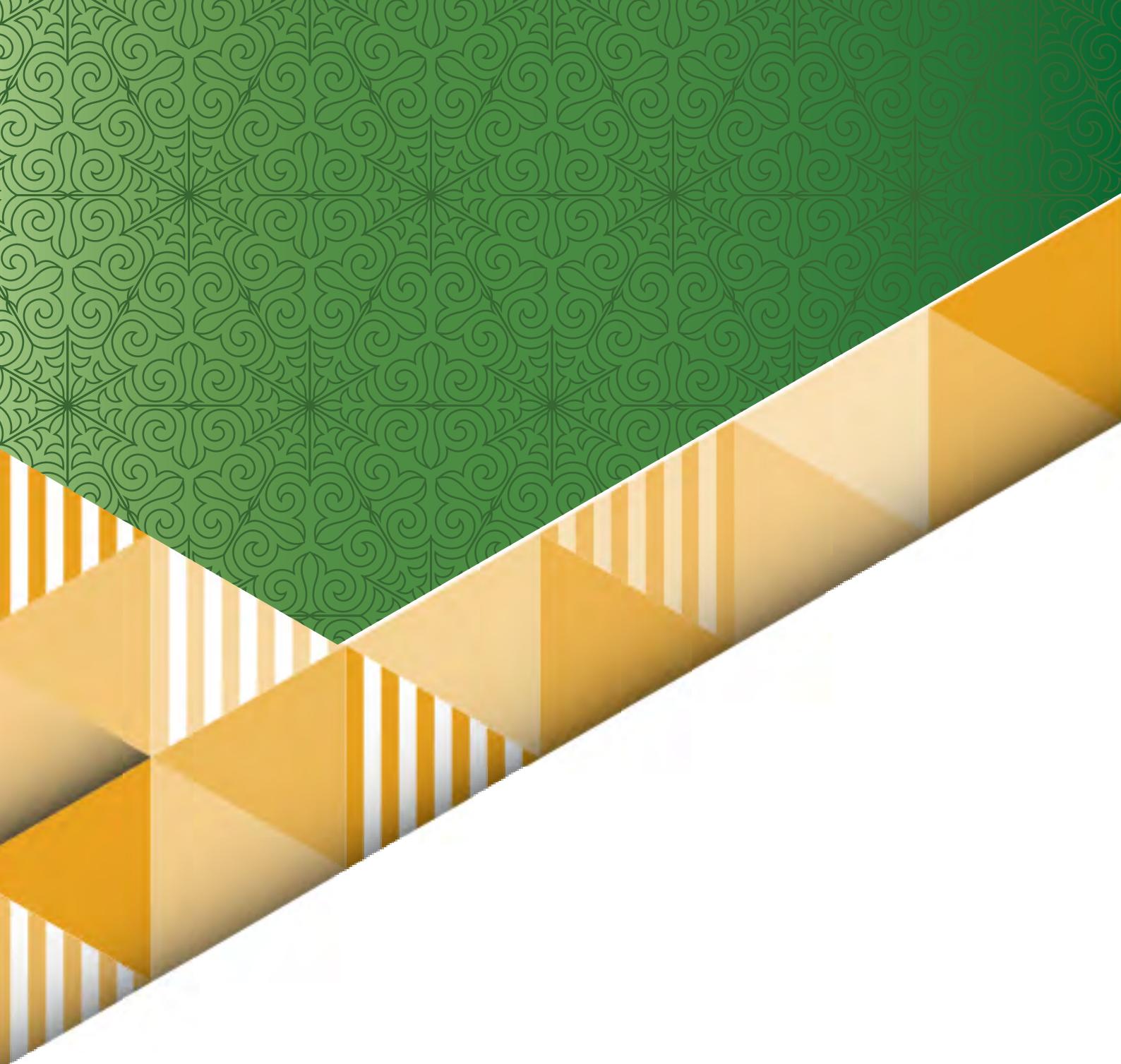

ЖЫЛДЫҚ ЕСЕП 2020

QAZAQSTAN ULTTYQ BANKI

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Қазақстан Республикасы
Ұлттық Банкінің 2020 жылғы

ЖЫЛДЫҚ ЕСЕБІ

МАЗМУНЫ

ЖЫЛДЫҢ ҚЫСҚАША ҚОРЫТЫНДЫСЫ	4
ҮЛТТЫҚ БАНКТІҚ МАҚСАТЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ	6
1-ТАРАУ. ДАМУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТАЛАПТАРЫ ЖӘНЕ ҮЛТТЫҚ БАНКТІҚ НЕГІЗГІ ШАРАЛАРЫ	7
1.1 Сыртқы жағдайлар	8
1.2 Ішкі үрдістер	10
1.2.1 Инфляция	10
1.2.2 Экономиканың нақты секторы	11
1.2.3 Бюджеттік және фискалдық саясат	13
1.2.4 Төлем балансы және сыртқы борыш	16
1.3 Ақша-кредит саясаты	18
1.3.1 Баға тұрақтылығын қамтамасыз ету: мақсаты мен шаралары	18
1.3.2 Ақша нарығы	19
1.3.3 Валюта нарығы	22
1.3.4 Депозит нарығы	24
1.3.5 Кредит нарығы	25
1.4 Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету	26
2-ТАРАУ. ҮЛТТЫҚ БАНКТІҚ ҚЫЗМЕТИ	30
2.1 Төлем жүйесін дамыту	31
2.1.1 Төлем жүйелері	31
2.1.2 Төлем қызметтерінің нарығы	33
2.2 Қолма-қол ақша айналысы	36
2.2.1 Қолма-қол ақша эмиссиясы және айналысы	36
2.2.2 Банкноттар мен монеталар	39
2.2.3 Аффинирленген алтынның өлшеуіш құймалары	41
2.3 Валюталық реттеу және валюталық бақылау	41
2.4 Дағдарысқа қарсы шараларды қаржыландыру	43
2.5 Активтерді басқару	44
2.5.1. Үлттық Банктің алтынвалюта активтерін басқару	44
2.5.2 Үлттық қордың активтерін басқару	46
2.5.3 Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқару	48
2.6 Статистикалық қызмет	49
2.7 Қаржылық технологияларды дамыту	52
2.8 Ақпараттық қауіпсіздік	53
2.9 Халықаралық ынтымақтастық	54
3-ТАРАУ. ҮЛТТЫҚ БАНКТІҚ ҰЙЫМДЫҚ ДАМУЫ	56
3.1 Ұйымдық құрылым және қызметкерлер	57
3.2 Тәуекелдерді басқару	58
3.2.1 Қаржылық тәуекелдерді басқару	58
3.2.2 Операциялық тәуекелдер және қызметтің үздіксіздігі	59
3.2.3 Комплаенс-бақылау	60
3.3 Үлттық Банктің зерттеулері	60
3.4 Коммуникациялық саясат	62
3.5 Мемлекеттік қызметтер	63
1.2.4-бөлімге 1-қосымша	65
1.2.4-бөлімге 2-қосымша	67
1.2.4-бөлімге 3-қосымша	69
Қазақстан Республикасы Үлттық Банкінің 2020 жылғы шоғырландырылған қаржылық есептілігі	72

ЖЫЛДЫҢ ҚЫСҚАША ҚОРЫТЫНДЫСЫ

1. Коронавирус пандемиясынан туындаған сыртқы күтілмеген өзгеріс жағдайында Үлттық Банк инфляцияны 8-8,5% шегінде ұстап тұруға және Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмаларына сәйкес экономиканы қалпына келтіруді қолдауға бағытталып бейімделген ақша-кредит саясатын жүргізді.

Базалық мөлшерлеме 2020 жыл бойы экономикалық жағдайларға байланысты өзгерді және макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасыз етуге бағытталды: 2020 жылғы 10 наурызда базалық мөлшерлеме 9,25%-дан 12%-ға дейін көтеріліп, 2020 жылғы 3 сәуірде 9,5%-ға дейін төмендеді және 2020 жылғы 20 шілдеден бастап жыл соңына дейін 9% деңгейінде сақталды.

Нәтижесінде 2020 жылдың қорытындысы бойынша инфляция 7,5% деңгейінде қалыптасып, Қазақстанның ІЖӨ нақты мәнде 2,6%-ға азайды.

2. Төлем балансының ағымдағы шотының тапшылығы 2020 жылы 6,3 млрд АҚШ долларын (2019 жылы – 7,3 млрд АҚШ долларын) құрады. Ағымдағы шоттың теріс сальдосының қысқаруы, бірінші кезекте, шетелдік инвесторларға төленетін кірістің қысқаруына, сондай-ақ Қараышғанақ консорциумының қатысушыларынан 1,3 млрд АҚШ доллары сомасында валютаның әкелінуіне байланысты. Қаржы шоты бойынша таза капитал әкелінуі (резервтік активтерді есепке алмағанда) 2020 жылы 15,3 млрд АҚШ доллары болды.

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша капиталдың таза әкелінуі 2020 жылы 5,9 млрд АҚШ долларын құрады.

Қазақстан Республикасының сыртқы борышы 2020 жылы 163,4 млрд АҚШ долларына дейін 4,8 млрд АҚШ долларына ұлғайып, ІЖӨ-нің 96,2%-ы болды.

3. Үлттық Банк еркін өзгермелі айырбастау бағамы режимін ұстануды жалғастырды. 2020 жылдың валюта нарықындағы ахуал сыртқы жағдайлардың: коронавирус инфекциясының таралуы мен әлемдік нарықтардағы мұнай бағасы серпінің едәуір ықпалы әсерінен дамыды. 2020 жылды бағамның ауытқуы 1 АҚШ доллары үшін 375,94 – 448,52 теңге ауқымында болды.

4. Үлттық Банктің жалпы алтынвалюта резервтері 2020 жылдың қорытындысы бойынша 35,6 млрд АҚШ долларын құрады, бір жылда – 23,1%-ға өсті.

Үлттық қор портфелінің жалпы нарықтық құны 2020 жылдың қорытындысы бойынша 61,4 млрд АҚШ долларын құрады.

5. Үлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зей-

нетақы активтерінің жиынтық көлемі 2020 жылы 19,4%-ға ұлғайып, 2020 жылдың қорытындысы бойынша 12,9 трлн теңге болды.

2020 жылы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры салымшыларының (алушыларының) шоттарына бөлінген зейнетақы активтерінің кірістілігі 7,5% мөлшеріндегі инфляция кезінде 10,92% болды. Нақты мәндегі кірістілік 3,4%-ды құрады.

6. Резиденттердің депозиттік үйымдардағы депозиттері 22,1 трлн теңгені құрап, 16,1%-ға ұлғайды. Үлттық валютадағы депозиттер бір жыlda 28,0%-ға ұлғайып, 13,9 трлн теңгені құрады, шетел валютасындағы депозиттер 0,4%-ға өсіп, 8,2 трлн теңге болды. Депозиттерді долларландыру 2020 жылдың қорытындысы бойынша 37,3%-ға дейін төмендеді.

7. 2020 жылдың қорытындысы бойынша банктердің экономиканы кредиттеу көлемі 14,6 трлн теңгеге дейін 5,5%-ға ұлғайды. Үлттық валютадағы кредиттер 2020 жылы 12,7 трлн теңгеге дейін 10,1%-ға ұлғайды, ал шетел валютасындағы кредиттер 1,9 трлн теңгеге дейін 17,7%-ға төмендеді. Нәтижесінде кредиттеудің жалпы көлеміндегі теңгемен кредиттердің үлес салмағы 83,4%-дан 87,0%-ға дейін артты. Ұзақ мерзімді кредиттеу 2020 жылы 12,5 трлн теңгеге дейін 5,7%-ға, қысқа мерзімді кредиттеу 2,1 трлн теңгеге дейін 4,3%-ға өсті.

8. Дағдарысқа қаршы шараларды қаржыландыру шеңберінде Үлттық Банк экономиканы қолдау және халықты жұмыспен қамту үшін жалпы сомасы 2,3 трлн теңгеге іс-шаралар кешенін қаржыландырды.

9. Банкаралық ақша аудару жүйесі және банк-аралық клиринг жүйесі арқылы 2020 жылы 645,5 трлн теңге сомасына 51,1 млн транзакция жүргізілді.

2020 жылды төлем карточкаларын пайдалана отырып жасалған қолма-қол ақшасыз операциялар саны бойынша 2,4 есе, көлемі бойынша – 2,5 есе өсіп, 35,3 трлн теңге сомасына 2,9 млрд транзакция болды. Төлем карточкаларын пайдалана отырып, төлемдердің жалпы құрылымындағы қолма-қол ақшасыз операциялардың үлесі транзакциялар саны бойынша 91%, төлемдер көлемі бойынша – 68% болды.

10. 2020 жылдың соңында айналыстағы қолма-қол ақша сомасы 3,3 трлн теңгені құрады, бұл 562,1 млрд теңгеге немесе 2020 жылдың басындағы көрсеткіштен 20,9%-ға артық (2,7 трлн теңге). 2020 жылғы қантарда номиналы 200 теңгелік айналыстағы монеталар айналысқа енгізілді.

ҰЛТТЫҚ БАНКТІҚ МАҚСАТЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

Ұлттық Банк – елдің банк жүйесінің жоғары (бірінші) деңгейін білдіретін Қазақстан Республикасының орталық банкі болып табылады.

Ұлттық Банктің негізгі мақсаты баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады. Бұл ретте тәмен инфляцияны және қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету арқылы Қазақстан халқының әл-ауқатын жақсарту кең ауқымдағы миссиясы болып табылады.

Заңнамаға сәйкес Ұлттық Банктің міндеттері мыналар:

- ▶ мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу;
- ▶ төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету;
- ▶ валюталық реттеу мен валюталық бақылауды жүзеге асыру;
- ▶ қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге жәрдемдесу;
- ▶ ақша-кредит статистикасы, қаржы нарығы статистикасы және сыртқы сектор статистикасы саласында статистикалық қызметті жүзеге асыру болып табылады.

«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне қаржы нарығын реттеу мен дамыту, микроқаржылық қызмет және салық салу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» 2019 жылғы шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап қаржы нарығын және қаржы үйымдарын мемлекеттік реттеу, бақылау мен қадағалау, қаржы нарығын реттеу мен дамыту және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау функциялары Ұлттық Банктен Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігіне берілді.

2020 жылғы шілдеде Ұлттық Банк «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкін Алматы қаласынан Нұр-Сұлтан қаласына көшіру туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2020 жылғы 10 сәуірдегі № 304 Жарлығына сәйкес астанаға көшуді аяқтады.

Алматы қаласында Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен, Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастырымен, қаржы нарығының субъектілерімен және халықаралық қаржы институттарымен шұғыл өзара іс-қимылды қамтамасыз ететін Ұлттық Банктің тұрақты өкілдігі ашылды.

ДАМУДЫҢ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТАЛАПТАРЫ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ БАНКТІң НЕГІЗГІ ШАРАЛАРЫ

1

1.1 СЫРТҚЫ ЖАҒДАЙЛАР

2020 жылды COVID-19 пандемиясынан туындаған дағдарыс әсер ету дәрежесі бойынша 2008–2009 жылдардағы қаржылық дағдарыстан асып түсіп, әлемдік экономиканың құлдырауына алып келді. Енгізілген локдаундар мен карантиндік шектеулер аясында әлемнің барлық ірі экономикаларында іскерлік белсенділіктің төмендеуі байқалды. Салалар бойынша бөлуде ең үлкен соққы қызмет көрсету саласына тиесілі болды. Мәселен, Дүниежүзілік сауда үйымының бағалауы бойынша әлемдік сауда 2020 жылдың қорытындысы бойынша 2018 жылы АҚШ пен Қытай арасындағы сауда соғысы аясында құлдырау 3,0%-ды ғана құрағанымен, 2019 жылға қарай 9,2%-ға төмөндеді. Өз кезегінде, Халықаралық әуе көлігі қауымдастырының бағалауы бойынша 2019 жылмен салыстырғанда халықаралық жолаушылар ағыны көлемінің төмендеуі 60% болды. Жолаушылар саны 2019 жылғы 4,5 млрд адамнан 1,8 млрд адамға дейін қысқарды. Халықаралық туризмнен түсетін экспорттық кірістердің шығыны 2019 жылмен салыстырғанда 1,3 трлн АҚШ долларын¹ құрады.

Коронавирус инфекциясының таралуына қарсы күрес шенберінде көптеген жұмыс берушілер жұмысын уақытша тоқтатты немесе тіпті өз кәсіпорындарын жабуға мәжбүр болды. Нәтижесінде, 2020 жылдың қорытындысы бойынша 8,8%-ға жуық жұмыс уақыты жоғалды, бұл 255 млн жұмыс орнына² тең. Бұл 2008–2009 жылдардағы қаржы дағдарысы кезіндегіден шамамен төрт есе көп. Экономиканың көптеген салаларының құлдырауына қарамастан, әлемдік өнеркәсіп секторы, ең алдымен, басқа елдерге қарағанда карантиннен тезірек шығу нәтиже-

сінде Қытай экономикасының қалпына келуіне орай барынша тез қалпына келді. Осылайша, 2020 жылғы шілдеден бастап өнеркәсіптегі іскерлік белсенділік индекстері оң серпінмен³ сипатталады.

Жалпы, Қытай экономикасы әлемнің басқа ірі экономикаларының ішінде 2020 жылды оң өсу қарқының көрсеткен жалғыз ел болды. Алдын ала бағалау бойынша⁴, Қытай экономикасы 2020 жылды 2,3%-ға өсті. Өнеркәсіп секторын қалпына келтіруден басқа, экономикалық өсу инфрақұрылым мен жылжымайтын мүлікке инвестициялардың үлғаюымен, сондай-ақ әлектроникаға, фармацевтикалық тауарларға, тұрмыстық техникаға және тағы басқаларына сұраныстың өсуі аясында сыртқы сауда көрсеткіштерінің қарқынды өсіумен қамтамасыз етілді. Экономиканы қалпына келтіруде салықтарды едәүір төмендету және кәсіпорындарға төмен пайызben ұзақ мерзімді кредиттер беру арқылы мемлекет тарапынан көрсетілген қолдау шаралары маңызды рөл атқарды. Өз кезегінде, ішкі тұтынудың әлсіз көрсеткіштері, АҚШ пен Еуропалық Одақтың қарым-қатынасының нашарлауы, сондай-ақ ел аумағының көп бөлігіне әсер еткен су тасқыны тежеуші әсер етті. Жыл қорытындысы бойынша юаңын АҚШ долларына шаққандағы бағамы 0,2%-ға нығайды, инфляция 2020 жылғы желтоқсанға қарай жыл басындағы жылдамдаудан кейін шошқалардағы африкалық оба әсерінің сарқылуы нәтижесінде ет бағасының төмендеуі аясында 0,2%-ға дейін күрт баяулады.

Коронавирустың таралуына қарсы күрес шаралары мұнай бағасының құлдырауымен қатар 2020 жылды

¹ Дүниежүзілік туристік үйымның деректері бойынша

² Халықаралық еңбек үйымының деректері бойынша

³ IHS Markit компаниясының деректері бойынша

⁴ Қытай Үлттік бюросының деректері бойынша

Ресей экономикасына айтарлықтай теріс әсер етті. Соған қарамастан, жылдың ортасынан бастап карантиндік шектеулерді женілдету нәтижесінде экономика біртіндеп қалпына келе бастады. 2020 жылғы II тоқсанда экономиканың қысқару қарқыны 8%-ға күрт құлдыраудан кейін, 2020 жылдың соңына қарай 3,1%-ға дейін баяулады. Кейінгө қалдырылған сұранысты іске асыру аясында ауыл шаруашылығы мен ішкі тұтыну оң үлес қосты. Бұл ретте халықтың нақты қолда бар табыстарының қысқаруына байланысты ішкі тұтыну бұрынғысынша әлсіз болып қалатынын атап өткен жөн. ОПЕК+ мәмілесі шеңберінде мұнай өндірудің қысқаруы нәтижесінде пайдалы қазбаларды өндіру көлемінің қысқаруы экономикаға теріс әсер етті. Қалыптасқан жағдайда, сондай-ақ АҚШ-тағы президенттік сайлау аясында 2020 жылды Ресей рублі АҚШ долларына қарағанда 19,5%-ға әлсіреді. Өз кезегінде, рубльдің әлсіреуі және кейір бязық-түлік тауарларына бағаның өсуіне байланысты Ресейде жылдық инфляция 2020 жылдың желтоқсанында 4,9%-ға дейін жеделдеп, мақсатты бағдардан 4%-ға асып түсті.

Еуропалық Одақ экономикасы COVID-19-ға қарсы шектеу шараларын енгізу нәтижесінде 2020 жылдың ортасындағы күрт құлдыраудан кейін (2020 жылғы II тоқсанда құлдырау 13,9% болды) III тоқсанда өндіріс көлемін ұлғайта бастады, бұл IЖФ-нің құлдырау қарқының 4,2%-ға дейін баяулауына алып келді. Еуропалық Одақ экономикасының дамуына, ең алдымен, Қытайдың тез қалпына келуіне байланысты өнеркәсіптің озық көрсеткіштері оң үлес қосты. Инвестициялық белсенділіктің біршама қалпына келуі де байқалды. Үдете өсу кейінге қалдырылған сұранысты, әсіресе автомобилдер мен техника сияқты ұзақ пайдаланылатын тауарларды сатудан туындағы. Жылдың екінші жартысында COVID-19-дың қайта өршуіне байланысты карантиндік шектеулердің күшеюі, сондай-ақ Еуропалық Одақ пен Ұлыбритания арасындағы сауда мәмілесін келісудің жыл соңына дейін жалғасуы IЖФ-ге теріс үлес қосты. Осылайша, 2020 жылды Еуропалық валюта АҚШ долларына қарағанда орташа есеппен 2,0%-ға әлсіреді. Инфляция жыл бойы төмен деңгейде қалып, 2020 жылғы желтоқсанда 0,2% болды.

COVID-19-дың таралуы және экономикалық өсүді қолдау мақсатында әртүрлі шектеу шараларын енгізу аясында көптеген орталық банктердің монетар-

лық саясаты 2020 жылы жеңіл болып қала берді. Мәселен, Еуропалық орталық банк бір жыл ішінде кредиттер бойынша пайыздық мөлшерлемені нөлдік деңгейде, ал депозиттер бойынша мөлшерлемені – 0,5% деңгейінде сақтап қалды. Еуропалық орталық банк инфляция 2,0%-ға жақындағанға дейін мөлшерлемелер ағымдағы деңгейде болатынын хабарлады. Өз кезегінде, АҚШ Федералдық резервтік жүйесі 2008 жылдан бері алғаш рет мөлшерлемені бірнеше раундта төмendetті. Нәтижесінде 2020 жылдың ортасына қарай федералды қорлар мөлшерлемесі 0-0,25%-ға дейін төмendetілді.

2020 жылды COVID-19 пандемиясы әлемдік мұнай нарығында айтарлықтай өзгеріс тудырған негізгі факторға айналды. 2020 жылды Brent сұрыпты мұнайдың әлемдік бағасы 2019 жылға қарай 35,1%-ға⁵ төмendetді. 2020 жылғы сәуірде белсенділіктің қатты құлдырауы кезінде мұнайды әлемдік тұтыну тәулігіне 80,6 млн баррельге дейін қысқарды, ал 2020 жылғы қаңтарда бұл мән тәулігіне 96,7 млн баррель деңгейінде болды. ОПЕК+ мұнай өндіруді қысқарту, сондай-ақ мұнай импорттаушы елдердегі карантиндік шектеулерді женілдету әрекеттері нарықты біршама тұрақтандырды. Атапған факторлардың қолдауымен 2020 жылдың соңына қарай Brent сұрыпты мұнай бағасы бір баррель үшін 50 АҚШ доллары белгісіне жақындағы.

Жаһандық экономикаға ықпалдасуды ескерсек, жоғарыда атапған барлық факторлардың әсері Қазақстан экономикасына әсер етпей қоймады. Мұнай бағасының күрт төмендеуіне және мұнай өндірудің қысқаруына, сондай-ақ локдаунның енгізілуіне байланысты Қазақстан экономикасы екі рет есептегіреп қалды. Дегенмен, Қазақстандағы экономикалық құлдырау тереңдігі жетекші елдермен салыстырғанда айтарлықтай аз болды.

Әлемдік экономиканың одан әрі дамуы және оған байланысты Қазақстанның сыртқы экономикалық жағдайлары әлі де COVID-19 пандемиясының салдарынан белгісіздіктің жоғарылауына байланысты болды. Дегенмен, вирусқа қарсы вакцинаны әзірлеу, сондай-ақ елдердің үйлестірілген іс-әрекеті өндіріс деңгейін тезірек қалпына келтіруге және дағдарысқа дейінгі деңгейге қайта оралуға ықпал етеді деп күтілуде, бұл жиынтығында Қазақстан экономикасына да оң әсер етеді.

⁵ Energy Information Administration деректері бойынша

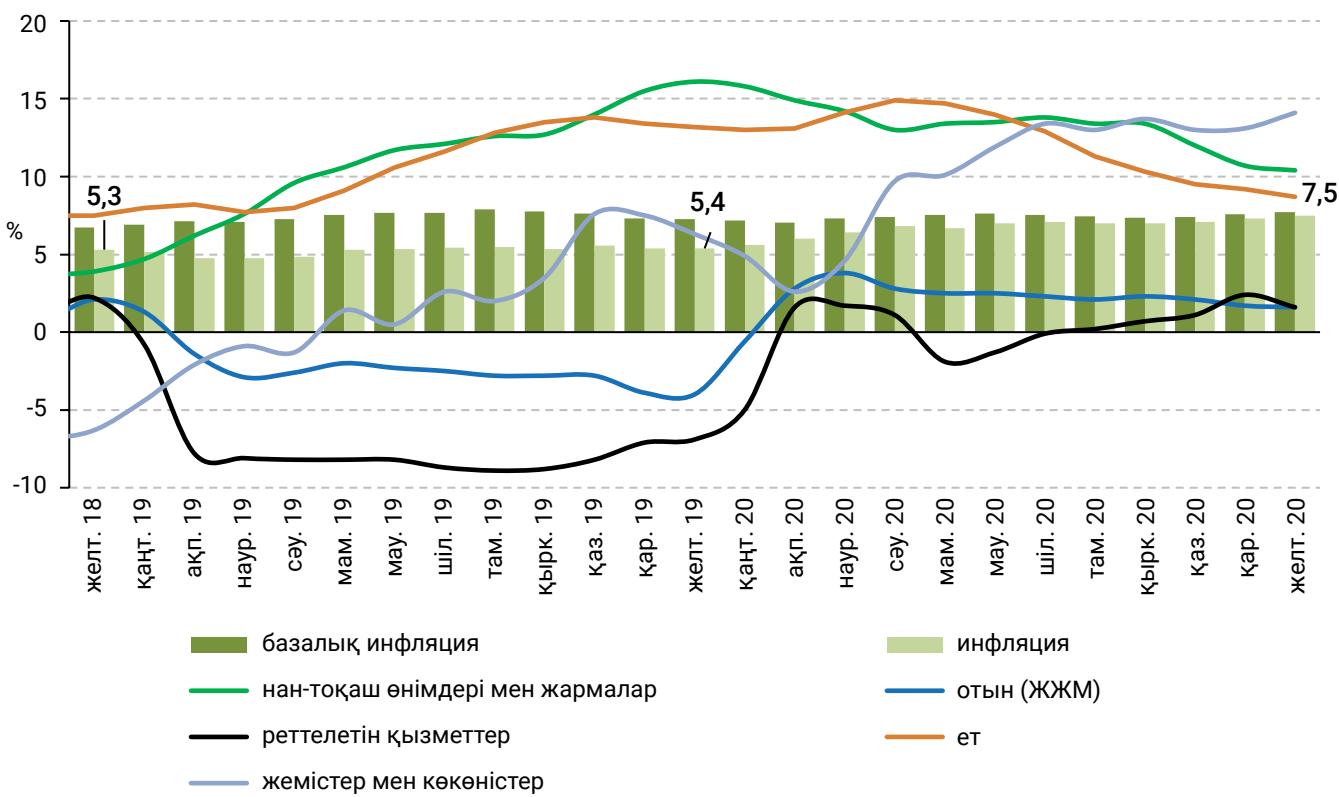
1.2 ИШКІ ҮРДІСТЕР

1.2.1 ИНФЛЯЦИЯ

Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Үлттық статистика бюросының деректері бойынша Қазақстандағы жылдық инфляция 2020 жылдың қорытындысы бойынша 7,5% (2019 жылы 5,4%) болды. 2020 жылғы наурыздан бастап инфляция 4-6% нысандалы дәлізден жоғары қалыптасты.

Базалық инфляция бір жыл бойы жалпы инфляциядан жоғары деңгейде сақталып, 2020 жылғы желтоқсанда жылдық көрсетуде 7,7%-ға дейін өсті (1.2.1.1-сурет).

1.2.1.1-сурет Базалық инфляция, инфляция және оның құрамдас бөліктерінің серпіні өткен жылдың тиісті кезеңіне %-бен

Дереккөз: СЖЖРА ҰСБ

Азық-түлік инфляциясына ет және ет өнімдері (8,7%), нан-тоқаш өнімдері мен жармалар (10,4%), жемістер мен көкөністер (14,1%), жұмыртқа (20%), майлар мен тоң майлар (21,6%), қант (32,8%) бағасының жылдық өсуі елеулі үлес қосты.

Сонымен қатар, өндірушілер бағалары өсуінің баялауы және тірі малды әкетуге салынған тыйымның сақталуы жағдайында ет өнімдері бағасының өсу үлесі төмендеді; нан-тоқаш өнімдері мен жарма-

ларға бағаның өсуі егін жинау науқанының аяқталуы және астық қорларын толықтыру нәтижесінде өткен жылға қарағанда төмендеді. Бағаның жедел өсуіне жекелеген азық-түлік өнімдерінің нарықтарындағы тенгерімсіздіктің күшөюі (құс тұмасының өршуі, Ресейдегі қант пен өсімдік майының күрт қыимбаттауы) және иммундық-стимуляторлық өнімдерге (жемістер, көкөністер) сұраныстың артуы ықпал етті.

Қысқа мерзімде пайдаланылатын тауарларға (дәрі-дәрмектерге, жуу құралдарына) сұраныстың артуы эпидемиологиялық жағдайдың нашарлауы кезеңінде импорттың қымбаттауы аясында азық-түлікке жатпайтын инфляцияға оң үлес қосты. Атап айтқанда, фармацевтикалық өнім бағасының жылдық өсуі 9,7%-ды, жуу және тазалау құралдары бағасының жылдық өсуі 10,2%-ды құрады. Бұдан басқа, жыл басында акциздің артуы бензин бағасының өсуін жеделдетуге әсер етті, ол кейіннен сұраныстың төмендеуімен шектелді. Жыл қорытындысы бойынша бензин бағасының өсуі 2,5%-ды құрады.

2019 жылы реттеліп көрсетілетін коммуналдық қызметтерге тарифтерді төмендете әсерінің сарқылуы көрсетілетін қызметтердің инфляциясына жоғары әсер етті. 2020 жылы реттеліп көрсетілетін коммуналдық қызметтерге тарифтердің өсуі 1,6%-ды құрады (2019 жылы 6,9%-ға төмендеді), бұл ретте өсім қолдау шаралары ретінде (наурыз-сәуір) төтенше жағдай кезінде тарифтердің уақытша төмендеуімен және уақытша өтелетін тарифтердің енгізумен шектелді. Тарифтердің өсуіне 2020 жылғы 1 шілдеден бастап әлектр өндіруші үйшімдарға арналған шекті тарифтердің өсуіне байланысты әлектр энергиясының

6,5%-ға қымбаттауы негізгі үлес қосты. Реттелмейтін қызметтер бөлігінде туристік қызметтерді қоспағанда, қызметтердің барлық түрлері қымбаттады.

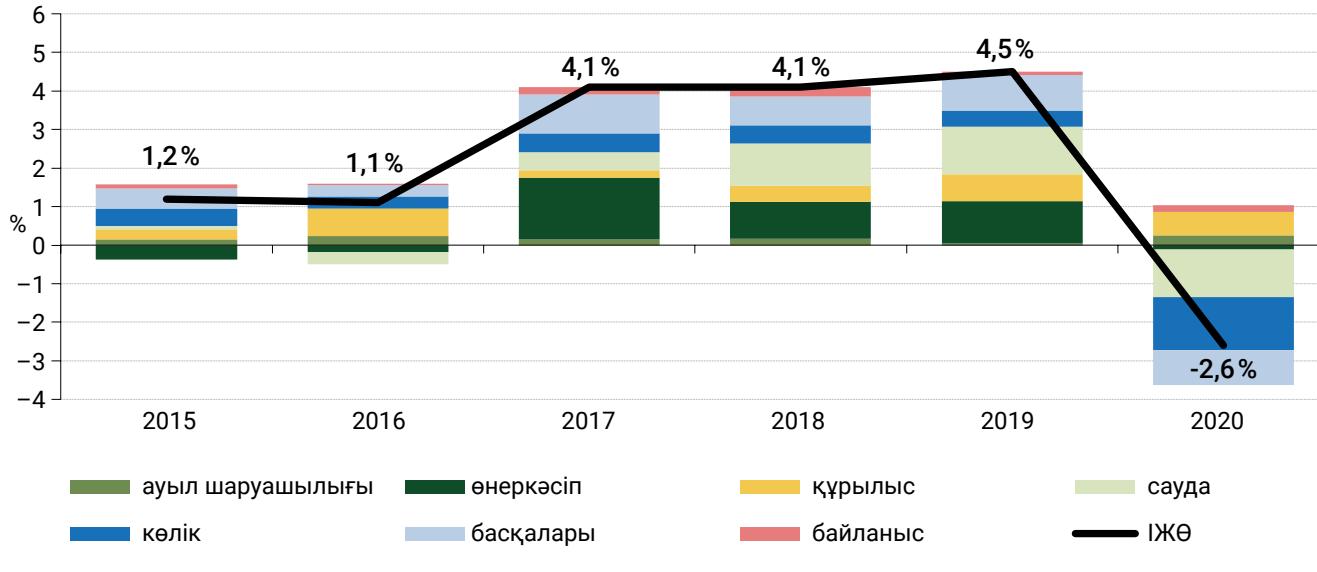
Сауда және сервис объектілерінің қызметіне карантиндік шектеулер, сондай-ақ жұмыс пен оқытудың қашықтан жүргізілетін форматын сақтау жағдайларында төмендей түскен тұтынушылық сұраныс инфляцияны тежеуші фактор болды.

1.2.2 ЭКОНОМИКАНЫҢ НАҚТЫ СЕКТОРЫ

2020 жылы Қазақстан экономикасының дамуы COVID-19 коронавирус пандемиясының таралуына қарсы құрес шараларының, сондай-ақ мұнайдың әлемдік бағасының құлдырау әсерінен қалыптасты. Бұл факторлар Қазақстандағы экономикалық белсенділіктің айтарлықтай төмендеуіне алып келді.

Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Үлттүк статистика бюросының жедел деректері бойынша 2020 жылы Қазақстанның ІЖӨ 2019 жылмен салыстырғанда нақты көрсетуде 2,6%-ға қысқарды (1.2.2.1-сурет).

1.2.2.1-сурет Нақты ІЖӨ өсуіне экономика салаларының үлесі өткен жылдың тиісті кезеңіне %-бен

Дереккөз: СЖЖРА ҰСБ

Карантин шараларының қолданылуы аясында сыртқы, сол сияқты ішкі сұраныстың әлсіреуі нәтижесінде сауда, көлік қызметтері, жылжымайтын мүлікпен операциялар және әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызметтер көлемі төмендеді.

2020 жылы тау-кен өндіру өнеркәсібінің жылдық көрсетуде 3,7%-ға төмендеуі есебінен өнеркәсіп 0,4%-ға қысқарды. Тау-кен өнеркәсібіндегі өндірістің құлдырауы ОПЕК+ келісімін орындау шенберінде

шикі мұнай мен газ конденсатын өндіру көлемінің 5,0%-ға қысқаруына байланысты болды. Сонымен қатар, металл кендерін (0,1%-ға төмендеу), атап айтқанда темір кенін (0,2%-ға) және түсті металл кендерін (0,1%-ға) өндіру көлемінің төмендеуі осы салыға теріс әсер етті.

2020 жылдың қорытындысы бойынша көтерме және бөлшек сауда көлемі жылдық көрсетуде 7,3%-ға қысқарды. Саланың қысқаруы көтерме

және бөлшек саудадағы сату көлемінің тиісінше 7,4%-ға және 4,1%-ға төмендеуіне байланысты болды. Көтерме сауданың қысқаруы негізгі тұтынушылар тарапынан отандық экспорттық позицияларға сұраныстың төмендеуіне және ОПЕК+ шенберінде келісімнің орындалуына (шикі мұнай мен металдар) байланысты орын алды. Бөлшек сауда айналымының қысқаруы халықтың нақты ақшалай кірістерінің төмендеуі салдарынан тұтынушылық сұраныстың баяулауына байланысты болды. Сауда көлемінің қысқаруымен қатар 2020 жылдың көлік және қоймаға сақтау қызметтерінің жылдық көрсетуде 17,2%-ға дейін төмендеуі байқалды. Саланың қысқаруына автомобиль және құбыр жүргізу көлігінің жүк айналымы көлемінің төмендеуі негізгі үлес қосты.

Сонымен қатар, бірқатар салалар ИЖӨ серпініне оң үлес қосты. Өндіретінде металлургия өнеркәсібі өндірісінің 2,6%-ға, тамақ өнімдері өндірісінің 4,0%-ға, машина жасау өндірісінің 16,3%-ға және фармацевтика өнімінің 47,0%-ға үлғауына байланысты 3,9%-ға өсу тіркелді. Сонымен бірге, 2020 жылдың тұтынушылық сұраныстың төмендеуі және өндірістің уақытша жабылуы аясында жекелеген салаларда өндірістің қысқаруы байқалды. Мәселен, мұнай өнімдерін өндіру 4,0%-ға және жиһаз өндіру 11,0%-ға қысқарды.

2020 жылдың наурыз-сәуір айларында төтенше жағдай мен карантиннің қолданылуы жағдайында құрылыш жұмыстарының уақытша тоқтатылуына қарамастан, жыл қорытындысы бойынша құрылыш саласының өсуі 11,2%-ды құрады. Жоғары өсу мемлекеттік бағдарламалар мен инфрақұрылымдық жобаларды іске асырудың жалғасуына, атап айтқанда «Нұрлы жер», «Бақытты отбасы», «7-20-25», «5-20-25», «Жұмыспен қамтудың 2020–2021 жылдарға арналған жол картасы» мемлекеттік бағдарламалары шеңберінде қолжетімді тұрғын үй құрылышының жалғасуына байланысты орын алды. Сондай-ақ «Нұрлы Жол» бағдарламасын іске асыру еліміздің көлік-логистикалық инфрақұрылымын салуда (автомагистральдар, жолдар, теміржолдар, көпірлер мен тоннельдер құрылышы) өсу қарқының ұстап тұруға мүмкіндік берді.

2020 жылдың ауыл шаруашылығы өнімінің жалпы шығарылымы 5,6%-ға ұлғайды, бұл мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы өнімінің тиісінше 3,0%-ға және 7,8%-ға өсуіне байланысты болды.

Қашықтан жұмыс жүргізу және онлайн-оқытудың енгізу аясында байланыс қызметтері оң серпінде көрсетті, өсу 8,6%-ды құрады. Интернет желісі қызметтерінің, мобиЛЬДІ байланыс пен телекоммуникациялық желілер бойынша деректерді беру қызмет-

терінің үлғауы есебінен саланың өсуіне негізгі үлес қамтамасыз етілді.

Өз кезегінде, үй шаруашылығын тұтыну және экономикадағы инвестициялық белсенділік COVID-19 пандемиясының таралуына қарсы шектеу шараларын енгізу аясында теріс факторлардың әсерінен айтарлықтай қысқаруды көрсетті. Мемлекеттік саясаттың контрициклдік бағыты жағдайында мемлекеттік басқару органдарының шығыстары ғана оң өсу қарқының сақтап қалды.

2020 жылғы I тоқсанда үй шаруашылықтарына нақты сұраныс оң серпінде сақтап қалды. Алайда төтенше жағдай режимін енгізу, сауда нүктелерінің жұмысына шектеу қою, уақытша жұмыспен қамтылмағандар санының өсуі және халықтың кірістерін жоғалтуы 2020 жылғы II тоқсанда тұтынушылық сұраныстың екі таңбалы төмендеуіне (17,6%-ға) алып келді. Бірақ 2020 жылғы III тоқсанда карантин шараларының біртіндеп женілдеуі және кейінге қалдырылған сұранысты іске асыру жағдайында үй шаруашылықтарының сұранысын қалпына келтіру (2,5%-ға өсу) байқалды, бұл жекелеген айларда бөлшек тауар айналымы көрсеткіштерінің жақсаруымен расталады.

Халықтың нақты кірістерінің қысқаруы сұраныстың неғұрлым тез өсуін шектейтін фактор болды. Кірістер құрылымында жалдамалы қызметкерлердің нақты жалақысының қысқаруы нәтижесінде өз бетінше жұмыспен қамтудан және жалдау жұмысынанан түсетін кірістер төмендеді (2020 жылғы III тоқсанда – 0,1%). Кірістер арасында мемлекеттік саясаттың әлеуметтік бағытын сақтау жағдайында зейнетақы төлемдерінен түскен табыстар бойынша өсу байқалды.

Бұдан білек, COVID-19 пандемиясы әлемнің түрлі елдерінде, соның ішінде Қазақстанда да халықтың тұтынушылық қалауы мен шығыстарына елеулі өзгерістер енгізді. Мәселен, ақылы қызметтерге жұмсалатын шығыстар үлесінің қысқаруы және үй шаруашылықтарының тұтыну шығыстары құрылымында 2020 жылдың халық үшін ақылы қызметтерге арналған шығыстар үлесі 16,9%-ға (21,6%) дейін бір мезгілде төмендей отырып, азық-түлік тауарларына жұмсалатын шығыстар үлесі 58%-ға дейін (2019 жылды – 53,7%) ұлғайды. Азық-түлікке жатпайтын тауарларға жұмсалатын шығыстардың үлесі айтарлықтай өзгерген жоқ (24,7%-ға қарсы 25,1%), бұл осы топтың құрылышы

мындағы тауарларға сұраныстың көп бағытты үрдістерінен туындалды.

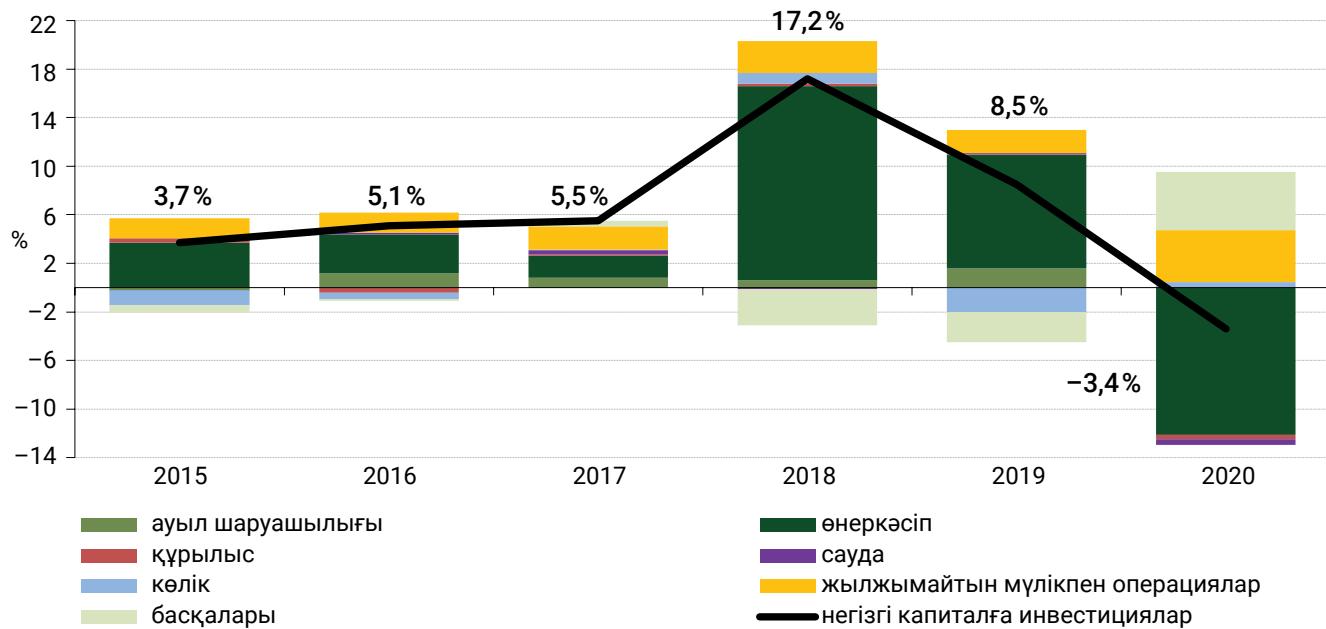
2020 жылы экономикадағы инвестициялық белсенділік жылдық көрсетуде 3,4%-ға қысқарды. Экономикадағы инвестициялардың құлдырауы «Болашақ кеңейту жобасы» бойынша ең ірі «Теңіз Шевройл» кен орнындағы құрылыш жұмыстарын уақытша тоқтата тұру аясында тау-кен өндіру саласындағы инвестициялардың қысқаруына тікелей байланысты болды. Негізгі капиталға салынған инвестиациялардың қысқаруы саудада, құрылышта және қаржылық және сактандыру қызметінде де байқалды. Жалпы, басқа салалардағы инвестиациялар оң серпінді көрсетті. Жекелеген секторларда инвестиациялық белсенділіктің жеделдеуі байқалды: 2020 жылы жылдық көрсетуде денсаулық сақтау саласында 1,4 есе, өнер мен ойын-сауық саласында 1,2 есе, ақпарат пен байланыс саласында 35,5%-ға есті. Осылан орай, тау-кен өндіру саласын қоспаған-

да, экономикадағы инвестициялар 14,8%-ға ұлғайды (1.2.2.2-сурет).

Импортты алмастыру бойынша мемлекеттік бағдарламаларды іске асыру өндеу өнеркәсібіндегі инвестиацияларға оң әсер етті, олар 2020 жылдың қорытындысы бойынша 3%-ға есті.

Негізгі капиталға салынған инвестиациялар құрылышындағы ғимараттар мен құрылыштарды салу және құрделі жөндеу жұмыстарына жұмысалатын шығындардың жоғары өсуі (10,7%-ға) және машиналар мен жабдықтарға салынған инвестиациялардың және басқа да шығыстардың айтартықтай төмендеуі байқалды. Негізгі капиталға инвестиациялардың қаржыландырудың негізгі көзі бұрынғысынша кәсіпорындардың меншікті қаражаты болып табылады, инвестиациялардың жалпы көлеміндегі олардың үлесі 2020 жылы 78,8%-ды құрады.

1.2.2.2-сурет Экономика салаларының негізгі капиталға салған инвестиациялардың өсуіне қосқан үлесі өткен жылдың тиісті кезеңіне %-бен

Дереккөз: СЖЖРА ҰСБ

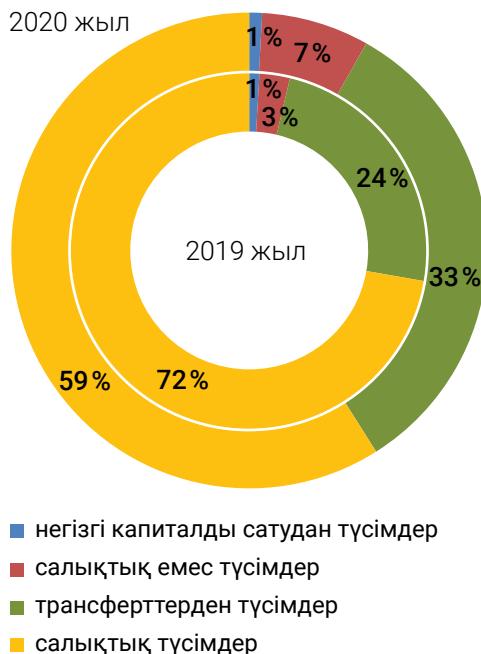
1.2.3 БЮДЖЕТТІК ЖӘНЕ ФИСКАЛДЫҚ САЯСАТ

Қазақстанда коронавирустық инфекцияның таралуына және төтенше жағдайдың енгізілуіне байланысты макроэкономикалық жағдайдың нашарлауы аясында 2020 жылы фискалдық саясат, ең алдымен, әлеуметтік көмек пен әлеуметтік қамтамасыз етуге, денсаулық сақтауға, білім беруге және ТКШ-ға бюджет шығыстарының ұлғаюымен сипатталды. Ұлттық қордан берілетін трансфертер көлемінің ұлғаюы аясында бюджет шығыстары бөлігінің өсуі

экономиканы қолдау және Қазақстан Республикасы Үкіметінің дағдарысқа қарсы шараларды жүзеге асыру қажеттігіне негізделген.

2020 жылдың қорытындысы бойынша мемлекеттік бюджет кірістерінің үштен екісіне жуығын салық түсімдері (59%) және үштен бірін (33%) – трансфертер қалыптастырды (1.2.3.1-сурет). Бұл ретте 2020 жылдың қорытындысы бойынша салық түсімдерінің құрылымында ең көп үлес қосылған құн салығына (30%), корпоративтік табыс салығына (24%), жеке салыққа (11%) тиесілі болды.

1.2.3.1-сурет Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымы, жалпы кірістерден %-бен

2020 жылды ел бюджетіне түскен салық түсімдері 7,1%-ға қысқарды. Салықтар құрылымында қосылған құн салығынан түсетін түсімдер – 5,9%-ға (коронавирустың таралуына қарсы қарес шенберінде енгізілген шектеу шаралары аясында көрсетілетін қызметтер өндірісінің 5,6%-ға қысқаруы байқалды), табиғи және басқа да ресурстарды пайдаланғаны үшін түсімдер – 9,3%-ға, сондай-ақ өзге де салықтар – 32%-ға (негізгі үлес шикі мұнайға әкетілетін кедендейк баж салығына тиесілі) ең көп төмендеуді көрсетті.

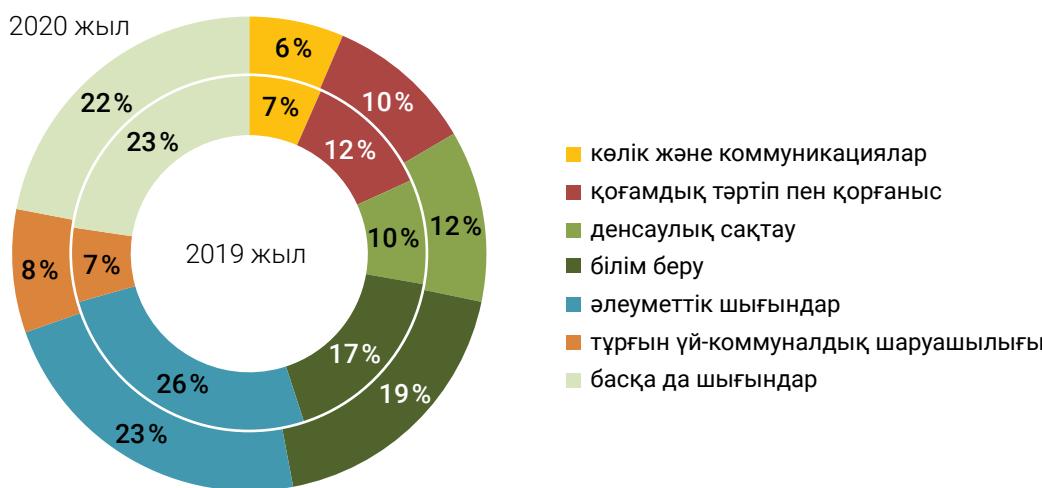
Акциздер бойынша түсімдер көлемі 25,9%-ға (темекі өнімдері мен алкоголь өнімдеріне арналған акциздер мөлшерлемесінің артуы аясында), жеке табыс салығы бойынша – 6,1%-ға, әлеуметтік салық бойынша – 4,4%-ға өсті.

Ұлттық қордан бюджетке трансфертер түсімі 2019 жылғы 3,1 трлн теңгеден 2020 жылды 4,8 трлн теңгеге дейін 55,4%-ға үлгайды.

2020 жылғы мемлекеттік бюджеттің шығындары 2019 жылмен салыстырғанда 23,6%-ға өсті. Дәстүрлі түрде мемлекеттік шығыстардың негізгі beneficiарлары болып табылатын баптар бойынша айтартықтай өсу байқалды. Әлеуметтік көмек пен әлеуметтік қамтамасыз етуге арналған шығындар 9%-ға (зейнетақыларды, жәрдемақыларды және АӘК-ті еki мәрте индекстеу аясында), білім беруге – 34,7%-ға (педагогтерге енбекақының үлғауы аясында), денсаулық сақтауға – 51,4%-ға (өсу коронавирустың таралуына қарсы қарес шенберінде әпидемияға қарсы іс-шараларды жүргізуге байланысты), тұрғын үй-коммуналдық шаруашылыққа – 53,9%-ға (2020–2025 жылдарға арналған «Нұрлы жер» мемлекеттік тұрғын үй-коммуналдық даму бағдарламасы шенберінде іс-шараларды іске асыру) өсті (1.2.3.2-сурет).

«Басқалар» бабы бойынша шығындардың 49,4%-ға үлғауы облыстық бюджеттерге, республикалық маңызы бар қалалардың бюджеттеріне шағын және орта бизнес субъектілері үшін салық жүктемесінің төмендеуіне байланысты ысырапты өтеуге берілетін ағымдағы нысаналы трансфертермен байланысты болды.

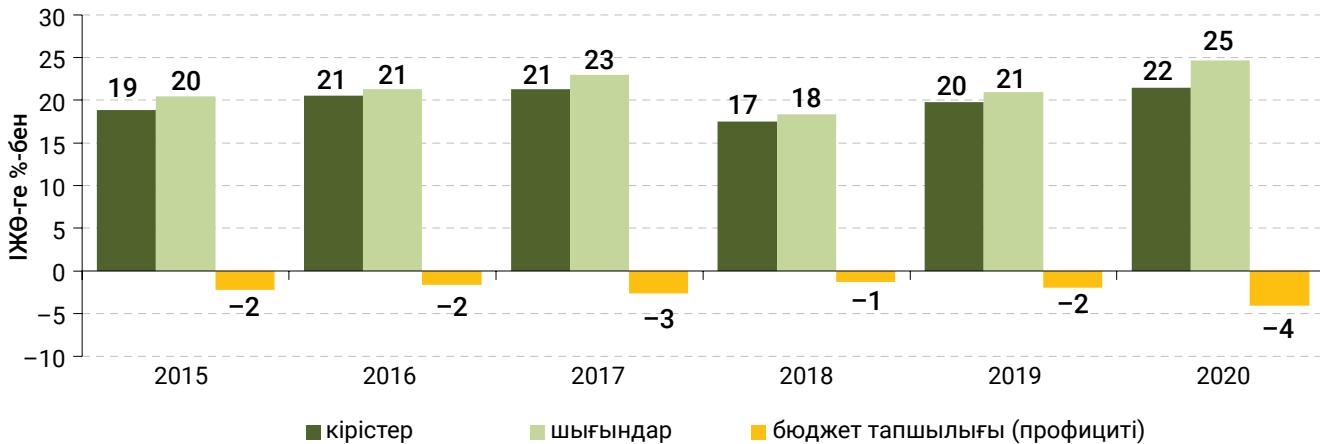
1.2.3.2-сурет Мемлекеттік бюджет шығындарының құрылымы, жалпы шығындардан %-бен

2020 жылдың қорытындысы бойынша мемлекеттік бюджет тапшылығы 2,8 трлн теңгени немесе IЖӨ-ге қа-тысты 4,0%-ды құрады (1.2.3.3-сурет).

1.2.3.3-сурет Мемлекеттік бюджеттің атқарылуы

Үлттық қорға түсетін түсімдер (инвестициялық кірістерді есепке алмағанда) республикалық бюджетке жіберілген трансфертерді алып қою көлемінен 3 еседен астамға тәмен болды. Бұл мұнай секторы кәсіпорындарынан түсетін тікелей салықтар түсімдерінің 50,6%-ға тәмендеуіне (жергілікті бюджетке есептелеғанда салықтарды қоспағанда) байланысты болды. Бұл негізінен корпорациялық табыс салығынан түсетін түсімдердің 65,4%-ға және жасалған келісімшарттар бойынша өнімді бөлу бойынша Қазақстан Республикасы үлесінің 34,4%-ға азаюы есебінен болды. Бұдан басқа, пайдалы қазбаларды өндіру салығынан және экспортталатын шикі мұнайға рента салығынан түсімдер тиісінше 21,9%-ға және 62,8%-ға тәмендеді. Үлттық қорды басқарудан түскен кіріс өткен жылмен салыстырында 2 есеге артты.

1.2.3.4-сурет Қазақстан Республикасы Үкіметінің борышы

2020 жылдың қорытындысы бойынша сыртқы мемлекеттік қарызы 6,9 трлн теңгені (16,4 млрд АҚШ долларын) немесе 2019 жылмен салыстырғанда 18,8%-ға үлғайып, IЖӨ-ге қатысты 10,2%-ды құрады (1.2.3.4-сурет). Қазақстан Республикасы Үкіметінің сыртқы борышының жалпы сомасындағы негізгі үлесті еуробондажиялар – 56,1%, сондай-ақ Халықаралық қайта құру және даму банкінің сыртқы қарыздары – 21,4% және Азия даму банкінің сыртқы қарыздары – 13,7% болды. Қазақстан Республикасы Үкіметінің ішкі борышы ұзақ мерзімді қазынашылық міндеттемелердің 48,7%-ға өсуі есебінен 38,5%-ға өсті және 2020 жылдың соңында 9,8 трлн теңгені немесе IЖӨ-ге қатысты 14,4%-ды құрады.

1.2.4 ТӨЛЕМ БАЛАНСЫ ЖӘНЕ СЫРТҚЫ БОРЫШ

2020 жылдың қорытындысы бойынша ағымдағы операциялар шоты 6,3 млрд АҚШ доллары тапшылығымен (2019 жылы – 7,3 млрд АҚШ доллары) қалыптасты (1.2.4-бөлімге 1-қосымша, 1.2.4.1-кесте). Ағымдағы шоттың теріс сальdosының қысқаруы, бірінші кезекте, шетелдік инвесторларға төленетін кірістің қысқаруына, сондай-ақ Қазақстан Республикасы мен Консорциум арасындағы дауды реттеу шеңберінде Қараышғанақ консорциумының қатысушыларынан 1,3 млрд АҚШ доллары сомасында валютаның әкелінуіне байланысты орын алды.

Сауда балансының профициті тауарлар импортының төмендеуімен салыстырғанда тауарлар экспортының едәүір қысқаруы есебінен 10,5 млрд АҚШ долларына дейін 42,1%-ға төмендеді.

Brent сұрыпты мұнайдың әлемдік бағасы 2020 жылы орта есептен 2019 жылға қарағанда бір баррель үшін 42,3 АҚШ долларын (2019 жылы – бір баррель үшін 64,0 АҚШ долл.) құрап, 33,9%-ға төмендеді. Тауарлар экспортты 2019 жылғы көрсеткішке қарағанда 19,7%-ға қысқарып, 46,7 млрд АҚШ долларын құрады. Мұнай және газ конденсаты экспорттының құны (ресми экспорттан 50,5%) 29,4%-ға немесе 9,9 млрд АҚШ долларына төмендеді және келісімшарт бағасының төмендеуі есебінен қара металдар экспортты 8,9%-ға төмендеді. Тұсті металдар экспортты 0,8%-ға төмендеді, астық экспортты 1,1%-ға үлгайды.

Тауарлар импортты 2019 жылғы көрсеткіш деңгейінен 9,6%-ға төмендеп, 36,2 млрд АҚШ долларын құрады. Тауарлар импорттының төмендеуі аралық тауарларды әкелудің 13,1%-ға (1,7 млрд АҚШ долл.) және инвестициялық тауарлардың 10,1%-ға (1,6 млрд АҚШ долл.) қысқаруына байланысты.

Халықаралық қызметтер балансының тапшылығы 3,1 млрд АҚШ долларына дейін 17,6%-ға төмендеді, бұл ретте көрсетілетін қызметтер экспортты 35,0%-ға азайды, ал көрсетілетін қызметтер импортты 29,4%-ға қысқарды. Халықаралық қызметтер бойынша сыртқы сауда айналымы 31,6%-ға төмендеп, 13,1 млрд АҚШ долларын құрады.

Бастапқы кірістер балансының тапшылығы 14,9 млрд АҚШ долларын құрады, шетелдік тікелей инвесторлар кірістерінің қысқаруы есебінен 2019 жылғы көрсеткішке қарағанда 34,4%-ға төмендеді.

Резиденттердің инвестициялық салымдардан түсken кіrіsteri 19,1%-ғa төmenдеп, 1,9 млрд АҚШ долларын құрады. Бұл кіrіsterdің жартысы елдің реcmi rезервteriнен (Ұлттық қордың rезервtіk активteri мен шetелдіk активteri) түsken kіrіsterge тиесілі, олар 1,0 млрд АҚШ долларына дейіn 17,2%-ғa қыsқарды.

Бейрезиденттерге төlenetіn инвестициялық kіrіster 16,1 млрд АҚШ долларына дейіn 32%-ғa қыsқарды, оның iшіnde бейrезидентterdі tіkelей инвестициялардан түsken kіrіsteri – 2019 жылғы 21,3 млрд АҚШ долларынан бастап 2020 жылы 13,9 млрд АҚШ долларына дейіn 34,6%-ғa төmenдеді. Olardың 62%-ын bөlіngен kіrіster мен dивидендter түrіndегi nemese қazaқstanдық kасіporындардың bөlіnbegен пайдасындағы (nemese шығынындағы) shetelдіk tіkelей инвесторлардың үлесi (қайta инвестициялар dep atalatayn) tүrіndегi kapitalғa қatysudan түsken kіrіster құрайды. Tіkelей инвестициялау қatynas-tarymen bайланысты emes кредиторларғa сыйaқы tөleу 9,7%-ғa төmenдеп, 2,2 млрд АҚШ долларын құрады.

Қаржы шоты бойынша таза әкелу (rезервtіk активteri eсepke алмағанда) 2020 жылғы 15,3 млрд АҚШ долларын (2019 жылы – 1,6 млрд АҚШ долларындағы таза әкету) құрады. Rезидентter mіndettемелеріnің үlfaуы жәne olardың aktivteriнің tөmen-deu қarjylyq операциялар бойынша kapitalдың tазa әkелuі nemese «қalfan елдерден tазa қarыз aludy» қamtamasыz etti.

Shetelдіk tіkelей инвестициялар бойынша kapitalдың tazza әkeliui (teriс saldy) 2020 жылғы 5,9 млрд АҚШ doll. (2019 жылы – 5,5 млрд АҚШ doll.) болды жәne rезидентter mіndettемелеріnің өsuіmen қamtamasыz etildi. Shetelдіk tіkelей инвестициялар бойынsha операциялар бойынsha қarjy активteriнің 1,3 млрд АҚШ долларына өsuі қazaқstanдық kасіporындардың shetelдіk үlfaуыna жәne olardың shetelдіk үlestes компанияларды қarjylандыруыna байланысты bolды.

Shetelдіk tіkelей инвестициялар бойынsha mіndettемелердің өsuі 7,3 млрд АҚШ долларын құрады. Rезидентterdің shetelдіk tіkelей инвестициялар бойынsha mіndettемелеріn үlfaity bейrезидентterdің kіrіsteri қайta инвестицияlaumен (tіkelей инвесторлардың үлесіне kелетiн bөlіnbegен pайды) жәne shetelдіk үlestes түlfaлар алдындағы борыштық mіndettемелердің өsuіmen қamtamasыz etildi.

Қазақstanғa shetelдіk tіkelей инвестициялардың жалпы әkeliui 2019 жылдың kөrsетkіshіne қaraғan-

да 29,8%-ға төмендеп, 17,1 млрд АҚШ долларын құрады. Шикі мұнай мен табиғи газ өндіруге салынған инвестициялар (2020 жылғы шетелдік тікелей инвестиациялардың жалпы әкелінің 37,8%-ы) 46,9%-ға төмендеп, 6,5 млрд АҚШ долларын құрады. Металлургия өнеркәсібіне шетелдік тікелей инвестиациялардың салымы (жалпы әкелуден 14,7%) көтерме және бөлшек саудаға 2,5 млрд АҚШ долларына дейін 10,2%-ға қысқарды, автокөлікті жөндеуге (жалпы әкелуден 14,9%) 2,5 млрд АҚШ долларына дейін 14,6%-ға төмендеді, көлік пен қоймаға сақтауға (жалпы әкелуден 5,1%) 0,9 млрд АҚШ долларына дейін 21,4%-ға, қаржы және сақтандыру қызметіне (жалпы әкелуден 6,0%) 1,0 млрд АҚШ долларына дейін 0,2%-ға төмендеді.

Шетелдік тікелей инвестиациялардың жалпы ағынының құрылымында елдер бойынша Нидерланд (жалпы түсімдерден 30,1%), одан әрі АҚШ (13,1%), Швейцария (10,4%), Ресей Федерациясы (7,1%), Қытай (5,6%), Ұлыбритания (5,0%), Бельгия (4,6%), Франция (4,1%) және Корея Республикасы (2,7%) басым болып тұр.

Портфельдік инвестициялар бойынша капиталдың таза әкеліну 7,7 млрд АҚШ долларын құрады (2019 жылы – 5,1 млрд АҚШ долларындағы таза әкету). Капиталдың әкеліну резиденттердің шетелдік активтерін, оның ішінде Үлттық қордың активтерін 6,7 млрд АҚШ долларына төмендетумен қамтамасыз етілді. 2020 жылғы IV тоқсандағы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының шетелдік бағалы қағаздардағы активтерінің ұлғаюы активтер бойынша түсімнің ішінара орнын толтыруды. Резиденттердің портфельдік инвестициялар бойынша міндеттемелерінің 1,0 млрд АҚШ долларына өсуі Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің рубльдік егемен облигацияларды орналастыруымен, сондай-ақ 2020 жылғы IV тоқсанда «Kaspi.kz» АҚ-ның жаһандық депозитарлық қолхаттарын шығарумен байланысты болды. Бұдан басқа, таза әкелуге шетелдік инвесторлардың Үлттық Банктің қысқа мерзімді ноттарын және қазақстандық әмитенттердің облигацияларын сатып алуы әсер етті.

«Басқа инвестициялар» бабында көрсетілген орта және ұзақ мерзімді борыштық құралдар бойынша 2,0 млрд АҚШ долларында таза капиталдың әкеліну (2019 жылы – 0,3 млрд АҚШ долл.) қалыптасты. Осы капитал ағыны Азия Даму Банкінен 0,9 млрд еуро көлемінде үкіметтік қарызы тартумен және қазақстандық кәсіпорындардың кредиттер мен қарыздар бойынша бейрезиденттер алдындағы міндеттемелерінің өсуімен қамтамасыз етілді. Сонымен қатар, таза әкелуге резиденттер берген сыртқы қарыздарды өтеу де әсер етті.

Қысқа мерзімді борыштық құралдар бойынша капиталдың таза әкетілуі 2020 жылы 195,2 млн АҚШ долл. (2019 жылы – 2,4 млрд АҚШ долл.) болды. Резиденттердің қысқа мерзімді активтерінің 1,4 млрд АҚШ долларына ұлғаюы халықтың қолындағы қолма-қол шетел валютасының өсуіне (ҚРҰБ-ның бағалауы бойынша жеке тұлғалардың төлем балансында қолма-қол шетел валютасымен сыйыпталмаған операциялары) байланысты. Резиденттердің міндеттемелерін 1,2 млрд АҚШ долларына ұлғайту бейрезиденттердің қазақстандық банктердегі шоттарындағы депозиттерінің ұлғаюы және қазақстандық кәсіпорындардың кредиторлық берешегінің өсуі есебінен қалыптасты.

Резервтік активтер (Үлттық қордың активтерін есепке алмағанда) 2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша 35,6 млрд АҚШ долларын құрады, бұл тауарлар мен қызметтердің қазақстандық импорттың 9,7 айын қаржыландыру қажеттілігін өтейді.

2020 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстан Республикасының сыртқы борышы 163,4 млрд АҚШ долларын құрады, оның 9,3%-ын немесе 15,2 млрд АҚШ долларын – мемлекеттік сектордың сыртқы борышы, 3,0% немесе 5,0 млрд АҚШ долларын – «Банктер» секторының сыртқы борышы, 25,7% немесе 42,0 млрд АҚШ долларын – «Басқа секторлардың» тікелей инвестициялармен байланысты емес берешегі, 61,9% немесе 101,2 млрд АҚШ долларын осы сектордың фирмадарлық берешегі құрайды (1.2.4-бөлімге 2-қосымша, 1.2.4.2-кесте).

Елдің сыртқы борышының көлемі 2020 жылы төлем балансының операциялары есебінен (4,9 млрд АҚШ долл.) және басқа да операциялық емес өзгерістермен ішінара теңестірілген (1,1 млрд АҚШ долл.) мемлекеттік және квазимемлекеттік әмитенттер еуроболигацияларының нарықтық құнының өсуі (1,0 млрд АҚШ долл.) 4,8 млрд АҚШ долларына ұлғайды (2019 жылы – 1,2 млрд АҚШ долларына төмендеді).

Қазақстан Республикасы Үкіметінің сыртқы борышы 2020 жылғы Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің Азия Даму Банкінен COVID-19 пандемиясының экономикаға теріс әсерін төмендетуге қарызы тартуы есебінен 1,5 млрд АҚШ долларына ұлғайды, олар қолданыстағы сыртқы қарыздарды өтеумен ішінара өтеді, сондай-ақ рубльдік облигацияларды шығару және егемен еуробондардың нарықтық құнының өсуі есебінен орын алды.

Үлттық Банктің сыртқы міндеттемелері шетелдік инвесторлар тарапынан қысқа мерзімді ноттарға сұраныстың өсуі есебінен 0,4 млрд АҚШ долларына ұлғайды.

«Банктердің» сыртқы борышы бейрезиденттер қаражатының «Қазақстанның Даму Банкі» АҚ еурооблигацияларын жоспарлы түрде өтеумен ішінара теңестірілген қазақстандық банктердегі шоттарға әкелінің есебінен 0,2 млн долларға қысқарды.

Мұнай бағасының құлдырауына және COVID-19 пандемиясының әсеріне байланысты экономикалық өсудің баяулауы өндіріс көлемінің төмендеуіне және сыртқы қаржыландыру қажеттілігінің артуына алып келді. Нәтижесінде 2020 жылдың қорытындысы бойынша сыртқы борыштың ИЖӨ-ге қатынасы 96,2% (2019 жылдың қорытындысы бойынша – 87,3%) болды. Бұл ретте тауарлар мен көрсетілетін

қызметтер экспортының жылдық көлемінің қысқаруына байланысты сыртқы борыштың экспортқа қатынасы 315,7% (2019 жылдың қорытындысы бойынша – 240,4%) болды (1.2.4-бөлімге З-қосымша, 1.2.4.3-кесте).

Қазақстанның таза сыртқы борышы 2020 жылы 63,6 млрд АҚШ долларына дейін 13,3 млрд АҚШ долларына ұлғайды және ИЖӨ-нің 37,5%-ын құрады. Мемлекеттік сектор мен «Банктер» секторы әлемнің қалған бөліктеріне қатысты таза кредитор (тиісінше 40,9 млрд АҚШ долл. және 1,4 млрд АҚШ долл.), ал «Басқа секторлар» – таза борышкер позициясын (105,9 млрд АҚШ) орындаиды.

1.3 АҚША-КРЕДИТ САЯСАТЫ

1.3.1 БАҒА ТҮРАҚТЫЛЫҒЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ: МАҚСАТЫ МЕН ШАРАЛАРЫ

2020 жылды Ұлттық Банк ақша-кредит саясатын инфляциялық таргеттеу қағидаттарына сәйкес жүргізді. 2020 жылды инфляция бойынша мақсат 4-6% деңгейінде белгіленді. Сыртқы күтпеген өзгерістердің іске асрылуын және баға өсуінің едәүір жеделдеуін ескере отырып, Ұлттық Банк күш-жігерін макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасызын етуге, экономиканы қалпына келтіруді қолдауға және проинфляциялық тәуекелдерді азайтуға жұмысады.

2020 жылды 3 ақпандан базалық мөлшерлеме жөнінде алғашқы шешімде Ұлттық Банк оны 9,25% деңгейінде сақтап қалды. Шешім жылдық инфляция деңгейінің ақпанның қорытындысы бойынша 4-6% нысаналы дәліздің жоғарғы шекарасына дейін күтпеген қысқа мерзімді өсуін ескере отырып қабылданды. Келесі айларда инфляцияның нысаналы дәліздің ортасы деңгейіне дейін баяулауы күтіліп, кейіннен орта мерзімді перспективада төмендеді.

Алайда, 2020 жылды наурыздың басында әлемдік экономикадағы жағдай күрт өзгерді. Коронавирустың таралуы жаһандық пандемия сипатына ие болды. Сонымен бірге, мұнай өндірудің өсуі мен тұтынудың төмендеуі нәтижесінде мұнайдың әлемдік бағасының күрт төмендеуі орын алды. Инфляциялық процестердің жеделдеуі байқалды.

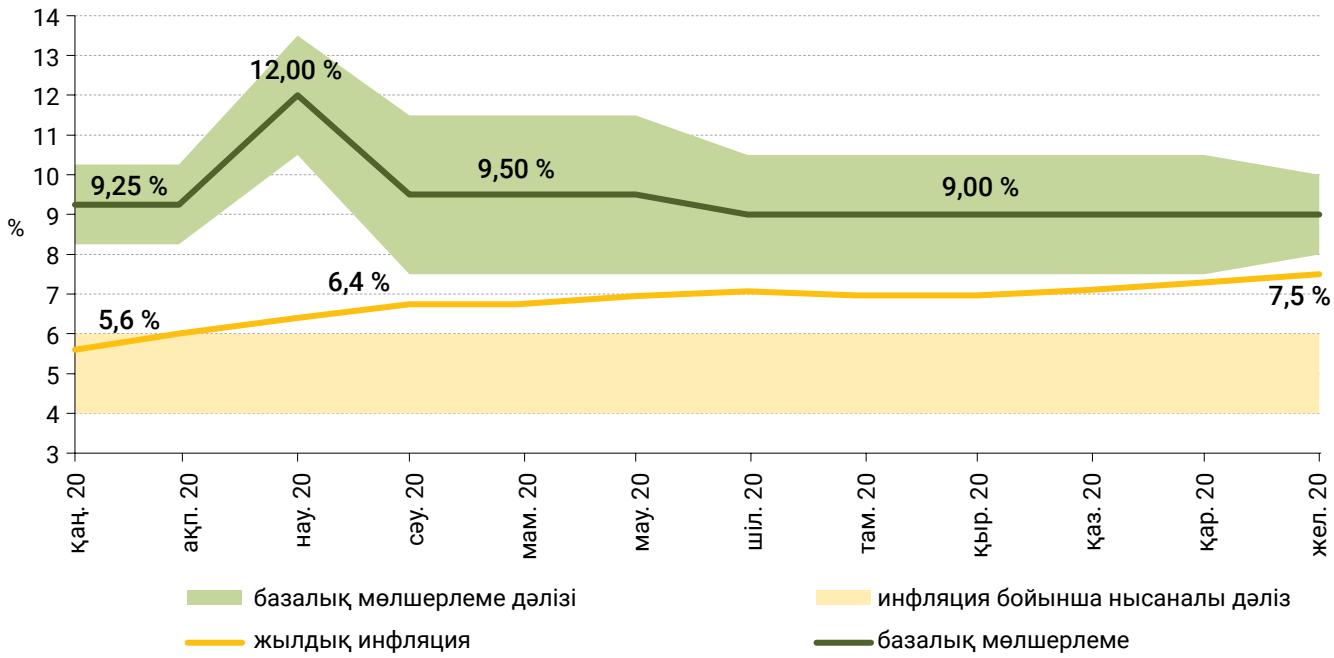
Сыртқы күйзелістің ел экономикасына теріс салдарын таратудың алдын алу және макроэкономикалық тұрақтылықты қамтамасызын ету үшін Ұлттық Банк ақша-кредит талаптарын қүштейтті. 2020 жылды 10 наурызда пайыздық дәлізді +/- 1,5 п.т. дейін кеңейте отырып, базалық мөлшерлемені 12%-ға дейін арттыру туралы кезектен тыс шешім қабылданды. Бұл инфляциялық күтупердің өсуін шектеуге, айырбастау бағамына қысымды төмендетуге және теңгениң әлсіреуін шектеуге мүмкіндік берді. 2020 жылды 16 наурызда қабылданған жоспарлы шешімде базалық мөлшерлеме сол деңгейде сақталды.

2020 жылды наурызда жылдық инфляция белгіленген нысаналы дәліздің жоғарғы шегінен асып, 6,4%-ды құрады және 2020 жылдың сонына дейін біртіндеп жеделдеуді жалғастырды. Инфляцияны жеделдетуге азық-түлікке жатпайтын тауарлар мен ақылы қызметтер бағасының баяу серпінімен азық-түлік тауарлары бағасының өсуі негізгі үлес қосты.

Экономиканы қолдау үшін карантиндік шараларға байланысты іскерлік белсенділікті шектеу жағдайында 2020 жылды 3 сәуірде Ұлттық Банк пайыздық дәлізді +/- 2 п.т. дейін кеңейте отырып, базалық мөлшерлемені жылдық 9,5% деңгейіне дейін төмендету туралы кезектен тыс шешім қабылдады. Бұл шешім Ұлттық Банктің Қазақстан экономикасына корона-вирус зардаптарының әсерін бәсендетуге және экономикалық белсенділікті қолдауға бағытталған шараларының бір бөлігі болды. Кейіннен, 2020 жылды 27 сәуірде және 8 маусымда Ұлттық Банк базалық мөлшерлемені осы деңгейде екі рет сақтап қалды.

1.3.1.1-сурет Базалық мөлшерлеменің траекториясы және жылдық инфляция деңгейі

2020 жылғы мамырдан бастап әлемдік мұнай нарығындағы ахуалдың өзгеруі және баға серпінің перспективалары Үлттық Банктің инфляция бойынша болжамдарды қайта қарауына себеп болды. 2020 жылғы шілдеден бастап, жаңартылған болжамдарға сәйкес және ҚР Президентінің тапсырмаларын орындау шеңберінде Үлттық Банк жылдық инфляцияны жыл қорытындысы бойынша 8-8,5%-дан аспайтын деңгейде ұстап тұру нысанасын назарға алды.

Үдеп келе жатқан дезинфляциялық үрдістерге қарай 2020 жылғы шілдеде Үлттық Банк коронавирус таралуының теріс салдарын жою және экономиканы қалпына келтіруді қолдау мақсатында ақша-кредит саясатын тағы бір рет жеңілдеді. 2020 жылғы 20 шілдеде базалық мөлшерлемені 9,0%-ға дейін төмендету туралы шешім қабылданды.

Бұдан кейін 2020 жылдың соңына дейін базалық мөлшерлеме 9% деңгейінде сақталды (1.3.1.1-сурет). Қабылданған шешімдердің негізгі қатар жүретін факторлары нақты инфляция серпіні, мұнай нарығындағы тұрақсыздық, инфляциялық күтулердің өсуі,

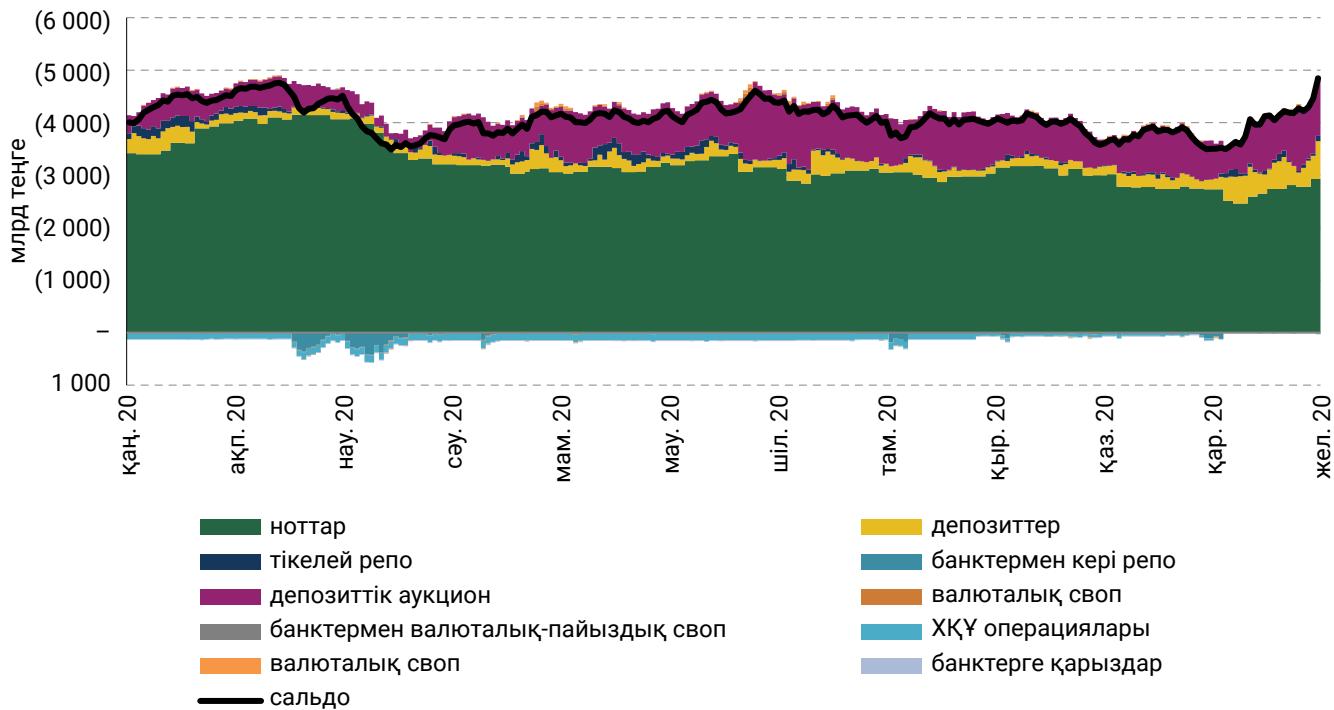
сондай-ақ елдегі және әлемдегі эпидемиологиялық жағдайға байланысты белгісіздік болды.

2020 жылдың қорытындысы бойынша инфляция белгіленген нысаналы дәлізден асып, 7,5%-ды құрады. 2021-2022 жылдары Үлттық Банк инфляцияны төмендетуді және 4-6% нысаналы дәлізге қайтаруды өз алдына міндет етіп қойды. Базалық мөлшерлеме жөніндегі шешімдер инфляцияның нақты серпінің нысаналы бағдарларына сәйкестігіне, инфляциялық күтулердің төмендеу жылдамдығына, сұраныстың қалпына келуіне, сондай-ақ инфляциялық тәуекелдердің теңгеріміне байланысты болады.

1.3.2 АҚША НАРЫҒЫ

2020 жылдың ақша нарығы артық өтімділік жағдайында жұмыс істеді, ол жылдың соңында 4,8 трлн теңге (жылдың басында 4,1 трлн теңге) болды (1.3.2.1-сурет). Коронавирус пандемиясы жағдайында экономиканы қолдау шеңберіндегі дағдарысқа қарсы шарапалар ақша нарығында профициттің өсуіне ықпал етті. Үлттық Банк теңгедегі өтімділіктің құрылымдық профициті жағдайында инфляцияға қысымды болдырмау үшін артық өтімділікті алды.

1.3.2.1-сурет Ұлттық Банктің операциялары бойынша ашық позиция

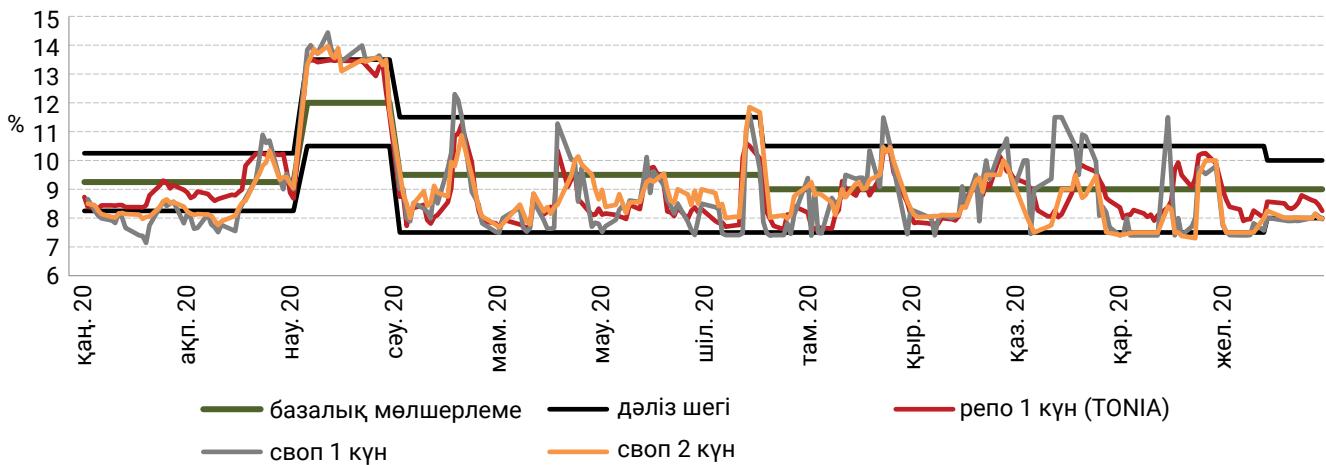

Коронавирустың жаһандық таралуы мен мұнай бағасының төмендеуі нәтижесінде макроэкономикалық жағдайдың 2020 жылғы наурызда біршама өзгеруі ақша нарығына әсер етті. Жағдайды тұрақтандыру мақсатында ақша-кредит саясаты шеңберінде базалық мөлшерлеменің деңгейін және оның дәлізінің көлемін өзгерту жөніндегі шаралар қабылданды, олар ақша нарығындағы мөлшерлемелерді нысаналы

лы пайыздық дәліз ішінде қалыптастыруды қамтамасыз етті.

Теңгедегі өтімділікке артқан сұраныс, 2020 жылғы наурызда сыртқы және ішкі нарықтардағы жоғары құбылмалылық кезеңінде базалық мөлшерлемені арттыру мөлшерлемелердің тиісті өсуіне және олардың пайыздық дәліздің жоғары шегінде қалыптасына алып келді (1.3.2.2-сурет).

1.3.2.2-сурет Репо және своп нарығындағы пайыздық мөлшерлеме

Сыртқы және ішкі нарықтарда жағдайдың жақсаруына қарай теңгедегі өтімділікке сұраныс тұрақтана бастады, бұл 2020 жылғы наурызда үлғаюдан кейін ақша нарығындағы мөлшерлемелердің төмендеуіне алып келді.

Жыл бойы жекелеген кезеңдерде мөлшерлемелердің шамадан тыс құбылмалылығы байқалды, ол салық төлеу кезеңдеріне және теңгенің айырбастау бағамының әлсіреуіне негізделді.

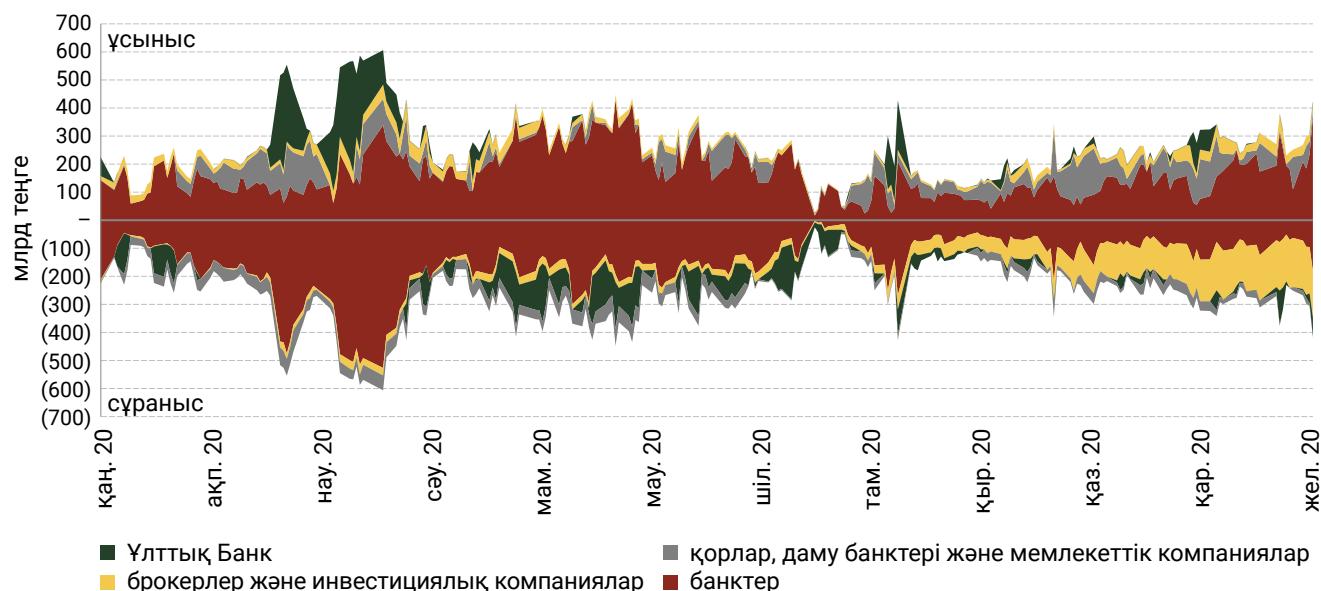

Жылдың бірінші жартыжылдығында сыртқы және ішкі нарықтардағы жоғары құбылмалық аясында банктер тарапынан бір күндік репо нарығында теңгелік өтімділікке сұраныстың өскені байқалды (1.3.2.3-сурет).

Ұлттық Банк өтімділікті алу жағынан бір күндік репо нарығының тұрақты қатысушысы болып табылады. Карантин шаралары жағдайында Ұлттық Банк нарықтың кәсіби қатысушыларына күн сайын шектеусіз өтімділік ұсынды.

Жылдың соңында бір күндік репо нарығында өтімділікке сұраныс негізінен брокерлер мен инвестициялық компаниялар тарапынан, ал теңгені ұсыну банктер, қорлар, даму банктері мен мемлекеттік компаниялар тарапынан қалыптасты.

1.3.2.3-сурет 2020 жылғы бір күндік репо нарығының құрылымы

Өтімділікті басқарудың тиімділігін арттыру және транзакциялық шығасыларды төмендету шеңберінде тамыздан бастап «Қазақстанның қор биржасы» АҚ қор нарығындағы биржалық сауданы жаңа ASTS+ сауда-клирингтік жүйесіне ауыстырып, орталық контрагенттің функцияларын орындауға кірісті, бұл барлық қатысушылар үшін тәуекелдерді едәуір төмендettі. Репо нарығы орталық контрагентпен репо және гросс-есептеулермен репо деп бөлінді. Ұлттық Банктың операциялары орталық контрагентпен репо секторындаған жүргізілді.

Тұынды қаржы құралдары нарығын дамыту жөніндеңі жұмыс шеңберінде 2020 жылғы желтоқсаннан бастап ақша нарығының TONIA негізгі индикаторын есептеу тәртібі өзгерді. Жаңартылған әдістеме бойынша TONIA индикаторы пайыздық мөлшерлеме тәуекелін хеджирлеуге және өзгермелі мөлшерле-

Жылдың бірінші жартыжылдығында бір күндік репо өтімділігін орналастыру бойынша мөлшерлемелер дәліздейтін төменгі шегіне жақын шоғырланды (орналастырудың 70%-нан астамы). Екінші жартыжылдықта бір күндік репо нарығында теңгені орналастыру мөлшерлемелерінің шоғырлануы базалық мөлшерлеменің деңгейіне ауысты. Екінші жартыжылдықтың біршама бөлігінде базалық мөлшерлеменің дәлізі +/-1,5 п.т. деңгейінде белгіленуіне қарамастан, мөлшерлемелер көбінесе +/-1 п.т. аралығында базалық мөлшерлемеге жақын қалыптасты.

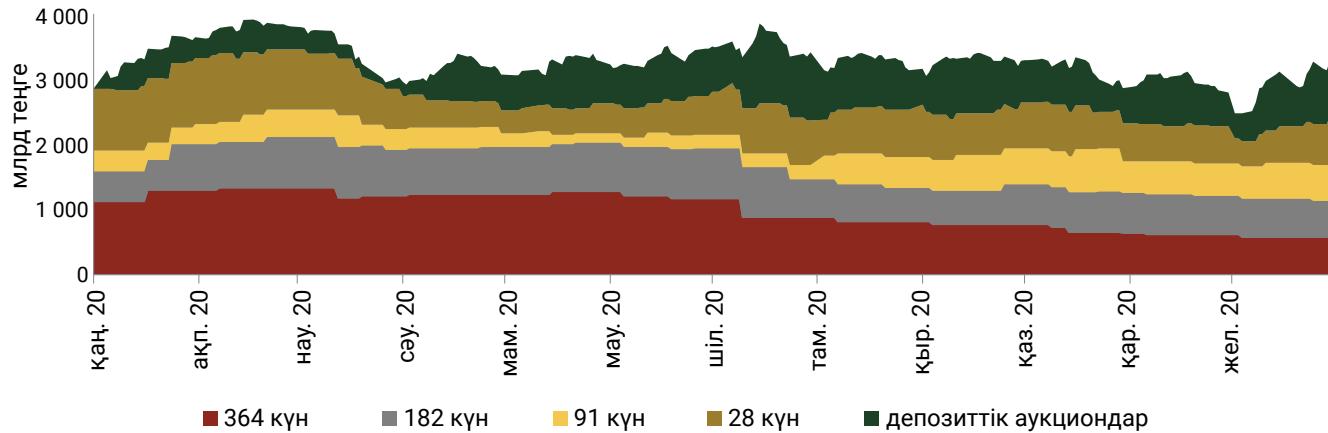
Жалпы алғанда, своп нарығындағы мөлшерлемелер TONIA мөлшерлемесіне жақын қалыптасты. Репо нарығында мөлшерлемелердің өсуі және теңгедегі өтімділікке сұраныстың өсуі кезеңдерінде спрэйтің кеңеюі байқалды.

месі бар құралдарды шығару үшін TONIA пайдаланаға алғышарттар жасай отырып, барынша нарық индикаторына айналды.

Биржадағы валюталық своп құралы бойынша 2020 жылды федералдық қорлар бойынша тиімді мөлшерлемеге есептеу формуласындағы LIBOR мөлшерлемесін ауыстыру жолымен өтімділікті алу мөлшерлемесін есептеу әдістемесі өзгертилді (EFFR).

Ақша-кредит саясатын іске асыру шеңберінде тұрақты қолжетімділік операциясымен қоса ашық нарықтың құралдары да қолданылды. Бұл ретте жылдың соңында депозиттік аукциондар бойынша ашық позициялар 1 129,7 млрд тенгеге дейін өсуі кезінде айналыстағы ноттар көлемі 2 927,3 млрд тенгеге дейін төмендеді (1.3.2.4-сурет).

1.3.2.4-сүрет Ноттар мен депозиттік аукциондар бойынша ашық позиция

2020 жылғы шілдеден бастап 12 айлық ноттардың шығарылымын тоқтата тұру және 2020 жылғы IV тоқсаннан бастап 1 аукцион шеңберінде 182 күндей мерзімі бар ноттар шығарылымының көлемін 100 млрд теңге деңгейінде шектеу нәтижесінде ноттар төмендеді. Бұл шаралар бос өтімділікті республикалық бюджеттің тапшылығын қаржыланыруға қайта бағыттау үшін қабылданды. Ол үшін Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі Үлттық Банкпен келісім бойынша 1 жылдан 3 жылға дейінгі барынша талап етілетін өтеу мерзімі бар мемлекеттік бағалы қағаздарды шығарудың жаңа кестесін әзірледі, бұл бір жылдық ноттардың шығарылымын тоқтата отырып, шамадан тыс теңгедегі өтімділіктің Үлттық Банктың құралдарынан мемлекеттік бағалы қағаздарға ауысуына алып келді. Бұл ретте мемлекеттік бағалы қағаздарды орналастырудда нарықтық инвесторлардың қатысу улесінің едәуір үлфайғаны байқалды, бұл мемлекеттік борыш нарығының өтімділік деңгейіне оң әсер етті.

Сонымен қатар, 2020 жылы Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігімен бірлесіп кірістілік қисығын қалыптастыру, теңгедегі құралдардың тартымдылығын арттыру және мемлекеттік облигациялар нарығының өтімділігін арттыру бойынша жұмыс жалғастырылды.

Үлттық Банк Қазақстанның қор биржасымен бірлесе отырып, мемлекеттік бағалы қағаздардың қайталама нарығының өтімділігін арттыру мақсатында биржалық алаңда мемлекеттік бағалы қағаздар бойынша маркетмейкерлер үшін ынталандыру бағдарламасын әзірледі және енгізді, онда биржалық нарықта мемлекеттік бағалы қағаздар бойынша маркетмейкер функцияларын орындаған жағдайда, нарыққа кәсіби қатысушыларға арналған женілдігі бар талаптардың белгілі бір топтамасы көзделді. Бағдарламаны табысты іске асыру нарыққа қатысушылардың нарықта белсенділігін арттыруға және мемлекеттік бағалы қағаздар бойынша маркетмей-

керлер санының өсуіне ықпал етеді, бұл жалпы қайталама нарықтың өтімділігіне оң әсер етеді.

Үлттық Банк Қаржы министрлігімен бірлесіп Қазақстан Республикасының егемен облигацияларын J.P. Morgan (GBI-EM) дамушы елдер облигацияларының индексіне енгізу жұмысын жалғастырды. Осы мақсаттар үшін мүдделі мемлекеттік органдармен индекс провайдерінің талаптары мен шарттарына сәйкес келетін «Мемлекеттік бағалы қағаздарды халықаралық индекстерге енгізу жөніндегі 2020–2022 жылдарға арналған бірлескен іс-қимыл жоспары» әзірленіп, қабылданды.

2020 жылғы тамызда оқшауланған қор нарығын дамыту мақсатында бағалы қағаздардың жергілікті және халықаралық депозитарий Clearstream арасында Delivery versus Payment (DVP) түріне дейін мемлекеттік бағалы қағаздар бойынша есеп айрысуында халықаралық желісі жетілдірілді, ол мемлекеттік облигацияларға инвестициялау кезінде жаһандық инвесторлардың тәуекелдерін төмендегутеге мүмкіндік береді және үздік әлемдік практикаға сәйкес келеді. DVP форматына өту де мемлекеттік бағалы қағаздардың оқшауланған нарығының өтімділігіне оң әсер етеді және сыртқы капитал ағындары үшін бәсекелестік жағдайында артықшылық береді.

1.3.3 ВАЛЮТА НАРЫҒЫ

2020 жылдың валютта нарығындағы ахуал сыртқы жағдайлардың елеулі ықпалымен дамыды. Элемде короновирустың таралуы және 2020 жылғы наурызда карантин шектеулерін жаппай енгізу аясында Brent сұрыпты мұнай бағасы 2020 жылғы 1 тоқсанда бір баррель үшін 66 АҚШ долларынан 22,7 АҚШ долларына дейін рекордты 65,6%-ға құлдырады.

Бұған қоса, халықаралық инвесторлар арасында белгісіздіктің өсуі қауіпсіз активтерге сұраныстың

өсүіне және АҚШ долларының нығаюына алып келді. Бұл дамушы елдердің валюталарына тәмендеу қысымын көрсетті. Нәтижесінде 2020 жылғы наурызда теңгениң айырбастау бағамы 1 АҚШ доллары үшін 382,6 теңgedен 448,5 теңгеге дейін 17%-ға әлсіреді.

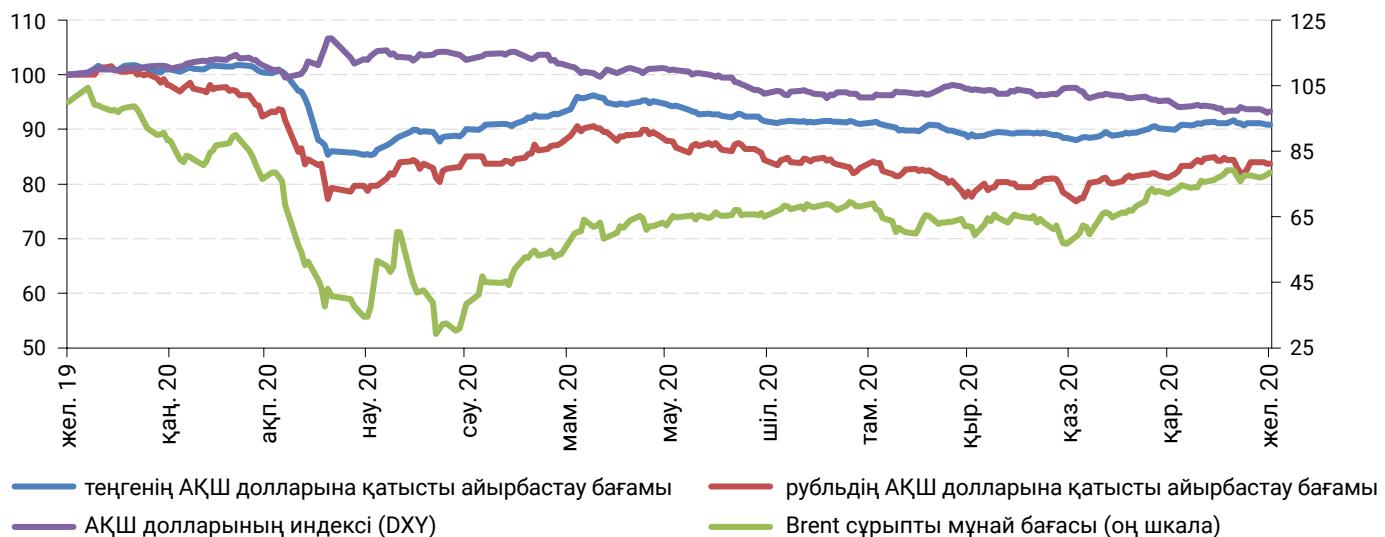
Сыртқы факторлардың ішкі валюта нарығына тұрақ-сыздандыратын ықпалын шектеу үшін Ұлттық Банк жоғары құбылмалылық кезеңдерінде валюталық интервенция жүргізді. Әлемде коронавирустың кең таралуына байланысты жаһандық қаржы нарықтарындағы құбылмалылықтың өсуі аясында ақпанды

94,8 млн АҚШ долларына интервенция жүргізілді. Интервенцияның ең үлкен көлемі 2020 жылғы наурызда 1 487,6 млн АҚШ доллары сомасында жүргізілді.

Бағамға алыпсатарлық қысымды тәмендету үшін валюталық сауда-саттықта алғаш рет 2020 жылғы наурызда Франкфурт аукционының әдісі іске қосылды.

Бюджетке кепілді трансфертерді жүзеге асыру үшін Ұлттық қордың активтерін конвертациялау операциялары валюта нарығында сұраныс пен ұсыныстың теңгерімділігінің маңызды факторы болды.

1.3.3.1-сурет Ресей рублі мен теңгениң АҚШ долларына қатысты өзгеруі, мұнай бағасы және АҚШ долларының индексі (2019 жылғы 31 желтоқсан = 100)

Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Үкіметімен бірлесіп валюталық операцияларды біркелкі бөлу және валюта нарығының жай-қүйіне ықпалды барынша азайту үшін топтар ішінде неттингті қамтамасыз ету мақсатында квазимемлекеттік компаниялардың валюта нарығындағы іс-қимылдарын үйлестіруді қамтамасыз етті, сондай-ақ квазимемлекеттік сектор субъектілерінің шетел валютасындағы депозиттерді банктердегі банктік шоттарға аудару бойынша жұмыс жүргізілді.

Валюта нарығында шетел валютасының ұсынысын арттыру үшін 2020 жылғы наурызда квазимемлекеттік сектор субъектілерінің экспорттық валюталық түсімнің 50%-ын міндепті түрде сату нормасы енгізілді. Қабылданған шара шетел валютасы ұсынысының үлғаюына және валюта нарығындағы теңгерімділіктің артуына әсер етті. Осы норманың шеңберінде квазимемлекеттік сектор компаниялары жыл бойы шамамен 2,1 млрд доллар сомасында валюталық түсімін сатты.

Валюталық операциялар айқындылығының тиісті деңгейін қамтамасыз ету үшін Ұлттық Банк валю-

талық операцияларды жүзеге асыру қағидаларына банктердің конверсиялық операцияларға алдын ала тексерулер жүргізуі және заңнамада белгіленген мерзімдерде сатып алынатын валютаны нысаналы пайдалануды бақылау бөлігінде өзгерістер енгізді.

Нарыққа қатысушылар арасында алыпсатарлық белсенділікті тәмендету мақсатында айырбастау пункттері үшін валютаны сатып алу бағамының сату бағамынан ауытқу шектері (АҚШ доллары бойынша – 6 теңге, евро бойынша – 7 теңге) және кәсіпкерлік субъектілері үшін теңгемен қолма-қол ақша алу лимиттері белгіленді.

2020 жылғы II тоқсанда қабылданған дағдарысқа қарсы шаралар мен қатаң карантиндік шектеулерді біртіндеп женілдету және үкіметтер мен орталық банктердің ауқымды фискалдық және экономикаларды монетарлық қолдау шараларын қабылдауы, ОПЕК+ елдерінің уағдаластыққа қол жеткізуі нәтижесінде сыртқы тауар және қаржы нарықтарындағы жағдайдың тұрақтануы аясында валюта нарығындағы ахуал тұрақтанды. Теңгениң айырбастау бағамының нығайғаны байқалды, маусымда теңге

бағамы бір АҚШ доллары үшін 400 теңгеден төмен белгіге жетті.

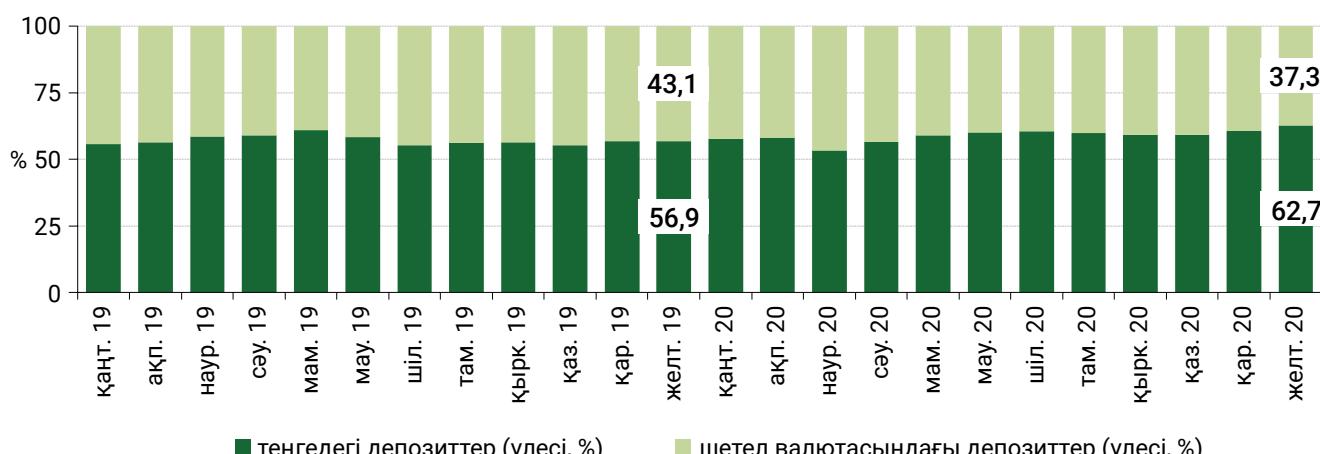
2020 жылғы қыркүйек-қазанда коронавирустың екінші толқынының таралу қаупі, АҚШ-тағы президенттік сайлаудан белгісіздік өсіу аясында ішкі валюта нарығы қысымға ұшырады, бұл мұнай бағасын белгілеуге және дамушы нарықтардың валюталарына төмендеге жағына қарай әсер етті және инвесторлардың тәуекелі жоғары активтерге деген қызығушылығын азайтты.

Ұлттық Банк айырбастау бағамының шамадан тыс құбылмалығын болдырмау үшін төмен өтімділіктің жекелеген кезеңдерінде қыркүйек пен қазанда тиісінше 231,9 және 91,3 млн АҚШ доллары мөлшерінде қосымша интервенция жүргізді. Бұл ретте Ұлттық Банктің қатысуы жалпы нарықтық серпінге кедергі келтірген жоқ.

2020 жылғы қараша-желтоқсанда мұнайдың әлемдік бағасының өсіу және дамушы елдер валюталарының, оның ішінде Ресей рублінің нығаюы жағдайында, коронавирусқа қарсы вакциналарды сәтті түрде сынақтан өткізуге қатысты оң жаңалықтар, АҚШ экономикасын ынталандырудың қосымша топтамасы және салық кезеңімен қоса жаһандық инвесторлар тарапынан тәуекелді активтерге сұраныстың өсіу аясында ішкі нарықта ұлттық валютаның 1 АҚШ доллары үшін 432,64 теңгеден 420,71 теңгеге дейін нығаюы байқалды.

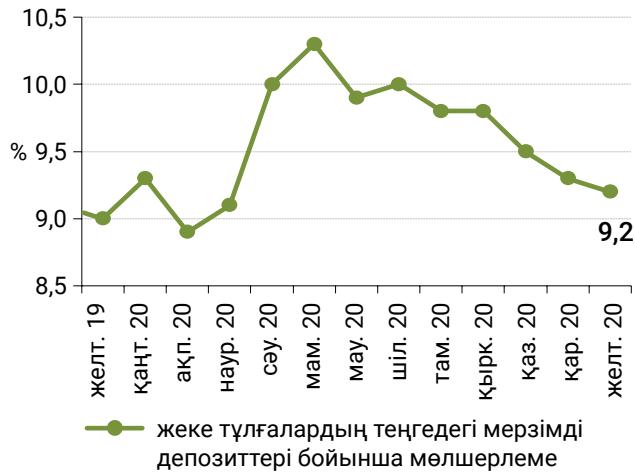
Қабылданған шаралармен қоса сыртқы нарықтардағы ахуал валюта нарығын тұрақтандыруға және оның қалыпты жұмыс істеуін қамтамасыз етуге мүмкіндік берді. Жылдың қорытындысы бойынша дамушы елдер валюталарының біршама елеулі әлсіреуі кезінде теңге 10,4%-ға әлсіреді: Бразилия ретінде 29,1%-ға, түрік лирасы – 25%-ға, Ресей рублі – 19,5%-ға әлсіреді.

1.3.4.1-сурет Резиденттер депозиттерінің серпіні

2020 жылды заңды тұлғалардың депозиттері 11,3 трлн теңгеге дейін 14,7%-ға ұлғайды. Олардың құрылымында ұлттық валютадағы депозиттер 7,2 трлн теңгеге дейін 32,5%-ға ұлғайды, ал шетел валютасындағы депозиттер 4,1 трлн теңгеге дейін 7,2%-ға қысқарды. Нәтижесінде заңды тұлғалардың депозиттерді долларландыру деңгейі 36,2% (2019 жылғы желтоқсанда – 44,8%) болды.

1.3.4.2-сурет Тенгедегі мерзімді депозиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесінің серпіні

Жеке тұлғалардың депозиттері 10,8 трлн теңгеге дейін 17,7%-ға ұлғайды, оның ішінде тенгедегі депозиттер 6,7 трлн теңгеге дейін 23,6%-ға, шетел валютасындағы депозиттер 4,1 трлн теңгеге дейін 9,3%-ға ұлғайды. Жеке тұлғалардың депозиттерді долларландыру деңгейі 38,4% (2019 жылғы желтоқсанда – 41,3%) болды.

2020 жылғы желтоқсанда банктік емес заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы мөрзімді депозиттері бойынша орташа сараланған сыйақы мөлшерлемесі 7,3%-ды (2019 жылғы желтоқсанда – 7,4%), жеке тұлғалардың ұлттық валютадағы мөрзімді депозиттері бойынша – 9,3%-ды (9,0%) құрады (1.3.4.2-сурет).

1.3.5 КРЕДИТ НАРЫҒЫ

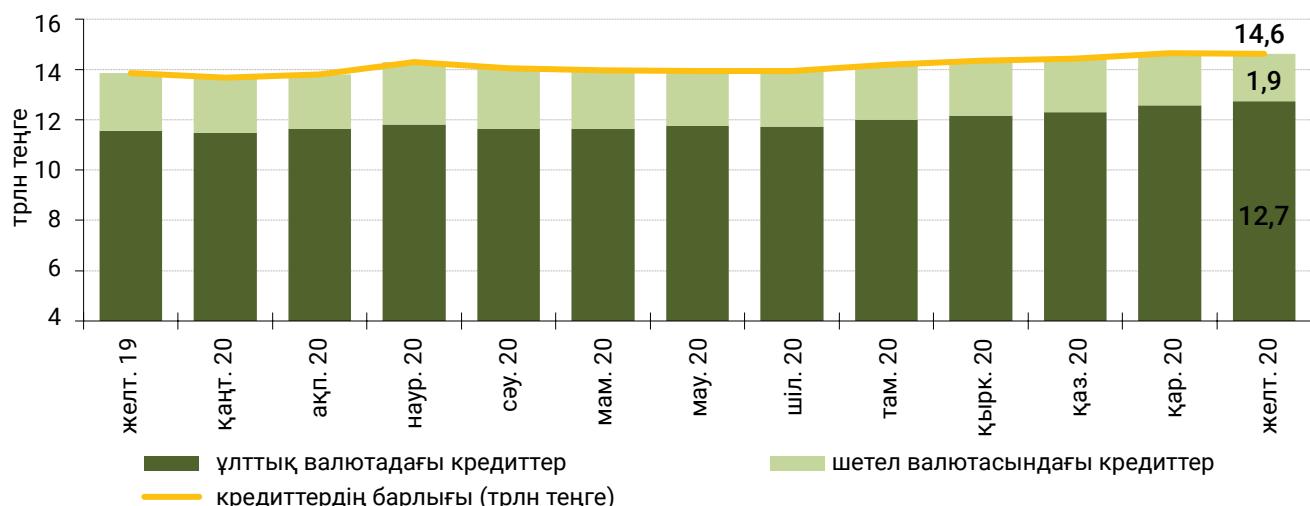
Банктердің экономикаға жұмысашан кредиттері 2020 жылды 5,5%-ға ұлғайып, 14,6 трлн теңгени құрады.

Ұзақ мерзімді кредиттеу 2020 жылды 12,5 трлн теңгеге дейін 5,7%-ға, қысқа мерзімді кредиттер көлемі – 2,1 трлн теңгеге дейін 4,3%-ға өсті. Банктердің кредиттік портфелінің құрылымында ұзақ мерзімді

кредиттердің үлесі 85,4% (2019 жылғы желтоқсанда – 85,3%) болды.

Ұлттық валютадағы кредиттер 2020 жылды 12,7 трлн теңгеге дейін 10,1%-ға ұлғайды, ал шетел валютасындағы кредиттер 1,9 трлн теңгеге дейін 17,7%-ға төмендеді (1.3.5.1-сурет). Нәтижесінде кредиттеудің жалпы көлемінде тенгедегі кредиттердің үлес салмағы 2020 жылды 83,4%-дан 87,0%-ға дейін өсті.

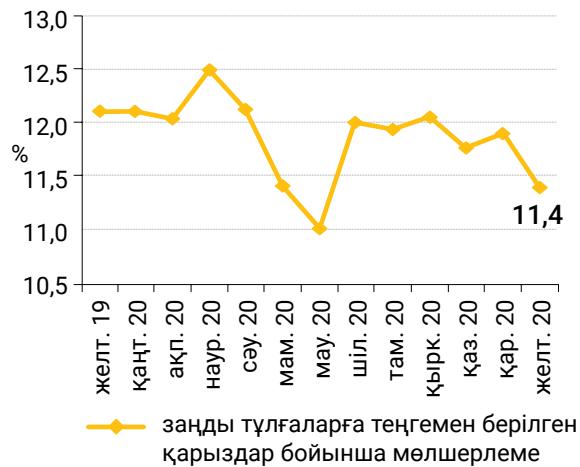
1.3.5.1-сурет Банктердің экономиканы кредиттеуі

Жеке тұлғаларға кредиттер 2020 жылы өсуін жалғастырыды. Жеке кредиттік портфельдің жылдық өсімі 7,5 трлн теңгеге жетіп, 13,0% болды. Жеке тұлғаларға арналған кредиттердің үлес салмағы 48,0%-дан 51,5%-ға дейін үлгайды.

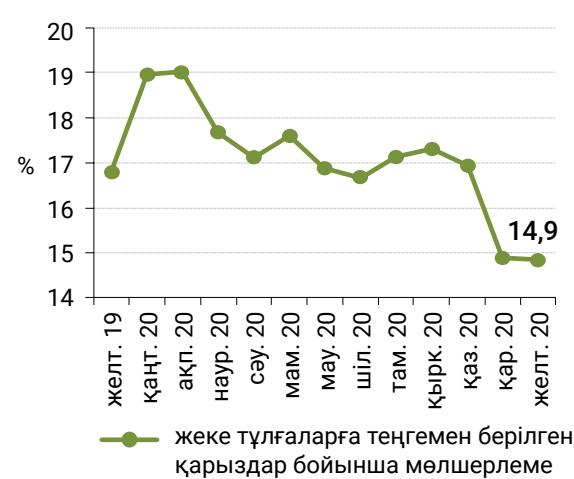
2020 жылы «АТФБанк» АҚ портфелінің сапасын жақсарту шеңберінде стресстік активтерді басқару жөніндегі ұйымға жұмыс істемейтін активтерді беруге байланысты банктік емес заңды тұлғаларға берілген кредиттер 7,1 трлн теңгеге дейін 1,5%-ға төмендеді.

1.3.5.2-сурет Теңгемен берілген кредиттер бойынша сыйақының орташа сараланған мөлшерлемесі

Салалар бойынша бөлуде банктердің экономикаға берген кредиттерінің барынша елеулі сомасы өнеркәсіпке – 13,6%, саудаға – 11,7%, құрылышқа – 4,5%, көлікке – 3,3%, ауыл шаруашылығына – 1,6% тиесілі.

Шағын кәсіпкерлік субъектілеріне берілген кредиттер бір жылда 2 515,3 млрд теңгеге дейін 19,3%-ға, оның ішінде ұзақ мерзімді кредиттер 2 066,2 млрд теңгеге дейін 16,5%-ға, қысқа мерзімді кредиттер 449,1 млрд теңгеге дейін 34,2%-ға өсті.

2020 жылды 11,8%-ға дейін, жеке тұлғаларға – 2019 жылғы 18,0%-дан 16,9%-ға дейін төмендеді (1.3.5.2-сурет).

1.4 ҚАРЖЫЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

2020 жылды Ұлттық Банктің қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету жөніндегі саясаты коронавирус инфекциясының таралуы нәтижесінде ұзақса созылған шектеу шаралары, қаржы және шикізат нарықтарында үдей түсken тұрақсыздық салдарынан жоғары тәуекелдер жағдайында қалыптасты. Қаржы нарығын реттеу және қадағалау мандаты 2020 жылдан бастап Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігіне берілгеннен бастап Ұлттық Банк қаржы жүйесінің жүйелік тәуекелдеріне мониторинг жүргізеді және оларды бағалайды, оларды төмендету, оның ішінде мұдделі мемлекеттік органдармен бірлесіп төмендету бойынша шаралар әзірлейді және іске асырады.

Коронавирус инфекциясының таралуы және тиісті түрде шектейтін іс-шараларды іске асыру кезеңінде экономиканың өсу қарқынының төмендеуі бойынша ұзақса созылу кезеңін алдын алу мақсатында Қазақстан Республикасының Үкіметі, Ұлттық Банк пен Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі халықтың, шағын және орта бизнестің төлем қабілеттілігін қолдау бойынша кең ауқымды шаралар кешенін қабылдады. Атап айтқанда, қаржы жүйесінің тұрақты жұмыс істеуін қолдау жөніндегі шаралар банктердің қарыз алушыларына, сол сияқты банктердің өздеріне де бағытталды.

Карантин шектеулері кезеңінде қарыз алушылардың қолдау шаралары, бірінші кезекте, қарыз алушылардың банктер алдындағы қазіргі кездегі міндеттемелерінің ұлғаюына жол бермеуге және неғұрлым қолайлы талаптармен қарызды қайтару мүмкіндігін женеңдегуге бағытталды. Мұндай шаралар банктік қарыздар бойынша төлемдерді Зайф дейін кейінге қалдыруды ұсынуды, төтенше жағдай салдарынан зардал шеккен қарыз алушылардың мерзімі өткен қарыздары бойынша сыйақыны және мерзімі өткен төлемдері бойынша айыппұл/өсімпұл есептеуді тоқтата тұруды қамтыды.

Коронавирус инфекциясының таралу серпінін на-зарға ала отырып, шағын және орта кәсіпкерлік субъектілерінің төлем қабілеттілігін қалпына келтіру және бизнесті қолдаудың мемлекеттік бағдарламалары мен банктердің өз бағдарламалары шенберінде женеңдік талаптарымен кредиттерді қайта қаржыландыру үшін жеткілікті кезеңге кредиттер бойынша төлемдерді кейінге қалдыру бөлігінде қолдау шаралары ұзартылып, кеңейтілді.

Карантин жағдайында экономиканы кредиттеуге қойылатын пруденциялық талаптардың қысымын төмендету мақсатында Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі мен Ұлттық Банк пандемия кезеңіне, кейіннен жекелеген шараларды 2021 жылғы 1 шілдеге дейін ұзартта отырып, капитал буферлерін (контрцикльдік, консервациялық, жүйелік) төмендettі, провизияларды қалыптастыру кезінде төлемдердің мерзімін ұзарту женеңдігі берілген қарыздарды сыныптау бойынша талаптар женеңдегілді, сондай-ақ саралau тәуекелі коэффициенттерін, банк қызметі бойынша міндетті есептілікті ұсынуды қоса алғанда, өтімділікке қойылатын талаптарды төмендету түрінде өзге де пруденциялық женеңдіктер іске асырылды.

Бұдан басқа, қаржы нарығын реттеу мандатының бөлінуін ескере отырып, 2020 жылғы мамырда Ұлттық Банк пен Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі беретін соғы сатыдағы қарыздар туралы қағидаларды бекіту туралы» бірлескен қаулыны қабылдады. Бұл тетік салымшылар банктерге жаппай ағылған жағдайда, қаржы жүйесіндегі жүйелік тәуекелдің іске асырылуын алдын алу үшін төлемге қабілетті банктерге сапалы активтердің кепілімен шұғыл өтімділік алуға мүмкіндік береді.

Қазақстан банктерінің қаржылық жай-күйін кешенді бағалау және қажеттілігіне қарай оны жақсарту шараларын іске асыру мақсатында 2020 жылы Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен бірлесіп активтердің сапасын тәуелсіз бағалауды аяқтады, оның қорытындысы бойынша жүйелік деңгейде және активтердің сапасын бағалауға қатысқан жекелеген банктер деңгейінде капитал тапшылығы байқалмады. Қазақстанның банк секторы активтерінің сапасына тәуелсіз бағалау жүргізу банктердің активтері сапасының нақты жай-күйін бағалауға, кредиттеу және тәуекел-менеджменті бойынша банктердің қазіргі практикасын талдауға мүмкіндік берді. Бұл, өз кезегінде, Қазақстанның банк секторының айқындылығын арттыруға және банктердің бизнес-процестерінің іргелі трансформациясын бастауға, оның ішінде тәуекелдерді басқару және банктердің провизиялары мен капиталын есептеу процестерінің сапасын арттыруға мүмкіндік берді.

Коронавирустың таралуына байланысты дағдарыстың банк секторының орнықтылығына әсер ету деңгейін бағалау үшін Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі Ұлттық Банкпен бірлесіп Еуропа Орталық Банкінің әдіснамасы негізінде банктерге тағы да стресс-тестілеу, банктердің қаржылық көрсеткіштерінің тарихи серпініне талдау жүргізді, сондай-ақ банктердің тәуекелдерді тиімді басқаруы және кірістілік пен өтімділік-тің жеткілікті деңгейін қамтамасыз ету қабілеті түрғысынан бизнес-модельдерінің орнықтылығы бағаланды. Стресс-тестілеу нәтижелерін ескере отырып, Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі қалыпты және жоғары тәуекелі бар банктерге жатқызған банктер 2021 жылғы қаңтардың соңына дейін макроэкономикалық күтпеген өзгерістер іске асырылған жағдайда қаржы жүйесінің тәуекелдерін барынша азайту үшін бизнес-үлгілердің орнықтылығын арттыруға арналған қаржылық орнықтылықты қамтамасыз етудің жеке стратегияларын әзірлеуі тиіс.

Активтердің сапасына бағалау жүргізу кезінде банктер өздерінің несие портфельдерінің сапасын жақсарту бойынша (қосымша провизиялар қалыптастыру, қарыз алушылардың берешектерін өтеу, қарыздар бойынша қосымша кепілді қамтамасыз етуді қабылдау) кейбір іс-шараларды іске асырды, бұл банк жүйесі активтерінің сапасын жақсартуға мүмкіндік берді. Мәселен, 2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша несие портфеліндегі 90 күннен астам мерзімі өткен қарыздардың үлесі 7,1% болды. Бұл ретте несие портфелінде кредиттік тәуекел-

дің біршама өсkenі (Халықаралық қаржылық есеп стандартарына сәйкес құнсызданудың 2-сатысы) байқалатын қарыздардың үлесі 3,6% (2020 жылғы тамызда⁶ 6,1%), құнсызданған қарыздардың үлесі (құнсызданудың 3-сатысы) 14,4% (2020 жылғы тамызда 17,7%) болды.

Корпоративтік несие портфелі кредиттік тәуекелінің өсуіне барынша осал болып қалуда, оның 2020 жылғы өсімі 8 085,0 млрд теңге болып, 0,2%-ға жетті. Банктердің атаптаған портфеліндегі 90 күннен астам мерзімі өткен қарыздардың үлесі 2021 жылғы 1 қаңтарда 4,6% болды. Бұл ретте несие портфеліндегі кредиттік тәуекелдің қомақты ұлғайғаны байқалатын қарыздардың үлесі (құнсызданудың 2-сатысы) 4,8%-ды (2,6%-ды), құнсызданған қарыздардың үлесі (3-саты) 19,6%-ды (13,8%-ды) құрады.

Банктер өтімділіктің жеткілікті қорын жинақтағаны на Қарамастан, корпоративтік қарыз алушылардың төлем қабілеттілігінің төмен деңгейі, атап айтқанда, операциялық тиімділіктің жеткіліксіздігі, меншікті капиталдың өтімділік пен кепіл базасының шектеулі деңгейі корпоративтік кредиттеуді көңейтуді шектейді.

Сонымен қатар, коронавирус пандемиясы аясында халық табысының төмендеуіне байланысты кредиттеудің жеке сегментінің, атап айтқанда тұтынуышылық сегменттің шамадан асып кету тәуекелінің төмендеуі байқалады. Банктердің жеке несие портфелінің өсімі 2019 жылғы 27%-ға немесе 6 329,4 млрд теңгеге қарғанда 2021 жылғы 1 қаңтарда 7 124 млрд теңгеге жетіп, 13,0% болды. Бұл ретте тұтынуышылық қарыздардың өсімі 24,2%-бен салыстырғанда 3,4%-ды құрады. Өз кезегінде, халықтың тұрғын үй жағдайын жақсарту жөніндегі мемлекеттік бағдарламалар банктердің ипотекалық қарыздар бойынша портфелінің өсуіне ықпал етуі жалғастырды. Мәселен, ипотекалық қарыздар портфелінің өсімі 2020 жылы 2 363,1 млрд теңгеге жетіп, 32,8% (2019 жылы – 33,8%) болды.

Корпоративтік портфельмен салыстырғанда жеке сегмент активтерінің сапасы жоғары, бірақ коронавирус дағдарысының ұзакқа созылған әсерінен төмендеу қаупін де сақтап отыр. 2021 жылғы 1 қаңтарда жеке портфельде 90 күннен астам мерзімі өткен қарыздардың үлесі 5,4% болды. Бұл ретте несие портфеліндегі кредиттік тәуекелдің едәуір ұлғаюы байқалатын қарыздардың үлесі (құнсызданудың 2-сатысы) 5,9%-ды (3,5%-ды), құнсызданған қарыздардың үлесі (3-саты) – 8,6%-ды (3,9%-ды) құрады.

Сонымен қатар, коронавирус пандемиясының дамуына жауап ретінде жаппай карантиндік іс-шаралар банк жүйесі тәуекелдерінің артуына айтарлықтай әсер етті. Мемлекет қабылдаған дағдарысқа қарсы шаралардың жеделдігі мен ауқымы жүйелік тәуекелдердің жинақталуын тежеуге және іске асырылуына жол бермеуге мүмкіндік берді. Алайда, пандемиядан кейін банктер қарыз алушыларының төлем қабілеттілігі төмендеуінің банктер активтерінің сапасына тигизетін әсері ұзаққа созылуы мүмкін.

2020 жылды COVID-19 пандемиясының таралуына және карантин шараларының енгізілуіне байланысты елдің банк секторында өтімділік тәуекелдерінің өсу ықтималдығы туындағы. Алайда, Үлттыхық Банк пен Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын дамыту және реттеу агенттігі қабылдаған қолда шаралары оларды реттеуге мүмкіндік берді, осыған байланысты Қазақстан банктерінде жыл бойы жоғары өтімді активтердің елеулі қоры болды. 2020 жылдың соңында банктер өтімділігінің профицитті тұрақты деңгейде сақталды: банктердің өтімділігі жоғары активтері 2019 жылмен салыстырғанда 37,9%-ға ұлғайып, нәтижесінде активтердің жалпы сомасының 40,6%-ын құрап, 12,7 трлн теңге (бағалы қағаздармен ауыртпалық салынбаған және қорытынды айналымдарды қоспағанда өтімділігі жоғары активтер) болды. Бұл ретте өтімділігі жоғары активтердің жынытық көлемінің өсуіне валютадағы өтімділік көлемінің өсуі (37,9%-дан 25,9%) негізгі үлес қосты. Үлттыхық Банк пайыздық мөлшерлемелерді нысаналы дәліз шенберінде үстап, банк секторындағы артық өтімділік алуды жалғастыруды.

Қорландыру құрылымында клиенттер салындарының үлесі жоғары болып қалуда. 2020 жылдың соңында банк секторы міндеттемелерінің жалпы көлемінде депозиттер 78,5%-ды құрады. Депозиттік портфельдің шоғырлану тәуекелі де сақталуда: 2020 жылды 25 ірі кредиторлардың үлесі 49,5%-дан 68,3%-ға дейін (қорытынды айналымдарды қоспағанда) өсті. Банктерде 2020 жылды салындарды долларландырудың төмендеуі жалғасып отырғаны байқалады. 2020 жылды Үлттыхық Банк пен Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қорының бірлесіп енгізген шараларының нәтижесі ретінде жеке сегменттегі шын мәнінде мерзімді депозиттер үлесінің өсуі жалғасты. Мерзімді депозиттердің орнықты нарығын қалыптастыру Үлттыхық Банк үшін өзекті міндет болып қалуда, ейткені депозиттердің нақты мерзімділігі жалпы алғанда төмен болып қалуда.

⁶ Банктердің тиісті есептік нысанды ұсынуды бастау кезеңі

Қазақстанның қаржылық тұрақтылығы жөніндегі кеңес. Сыртқы қутпеген өзгерістердің экономикаға әсері жағдайында дағдарысқа қарсы саясатты жүргізу және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету шенберінде 2020 жылы Қазақстанның қаржылық тұрақтылығы жөніндегі кеңестің 5 отырысы өткізілді.

Отырыстарда COVID-19 індептінің Қазақстанның қаржылық орнықтылығы мен экономикалық дамуына әсерін бағалауға бағытталған макроэкономикалық сипаттағы мәселелер, дағдарысқа қарсы шараларды қаржыландыру мәселелері, сондай-ақ

дамудың 2020–2021 жылдарға арналған макроэкономикалық сценарийлері талқыланды. Бұдан басқа, қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету шенберінде соңғы сатыдағы қарыздарды берудің жаңа қағидалары және жеке депозиттер нарығын қалыпқа келтіру тәсілі ретінде Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қорына қосымша жарналар салу тетігі мақұлданды. Активтердің сапасын бағалау қорытындылары мен банктердің жұмыс істеп тұруын талдау нәтижелері негізінде банк секторының қаржылық орнықтылығының арттыруға және жүйелік тәуекелдерді төмендетуге бағытталған кешенді шаралар мақұлданды.

ҰЛТТЫҚ БАНКТІң ҚЫЗМЕТІ

2

2.1 ТӨЛЕМ ЖҮЙЕСІН ДАМЫТУ

Төлем жүйелерін дамытудың елдің қаржы жүйесіне тиімді қызмет көрсетуін және экономиканың нақты секторының жұмыс істеудің қамтамасыз етудегі маңызы зор.

Жаһандық үрдістер мен технологиялық өзгерістер төлем саласында қызмет көрсетудің жаңа стандарттарын талап етеді. Нарыққа қатысушылар инновациялық технологиялар негізінде жаңа цифрлық сервистерді қарқынды енгізуде. Бүкіл әлемде мобилді қосымшалар, Интернет-банкинг және басқа қашықтан жұмыс істейтін арналар түпкілікті пайдаланушылар үшін төлем қызметтерін көрсетудің негізгі арнасына айналды.

2020 жылды клиенттерге ұсынылатын қашықтан қызмет көрсету арналарына ауысудың төлем сервистерінің сапасын жақсарту және кеңейту бойынша жұмыс жалғастырылды, бұл қолма-қол ақшасыз төлемдер мен ақша аударымдары көлемінің өсу үрдісін сақтауға мүмкіндік берді.

Төлем нарығын одан әрі дамыту жөніндегі жүйелік шаралардың негізгі бағыттарын айқындау және іске асыру мақсатында Ұлттық Банк Ұлттық төлем жүйесін дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасын қабылдады. Бағдарлама ұлттық төлем жүйесінің инфрақұрылымдық шешімдерін (мезеттік төлемдер жүйесін құру және дамыту, төлем карточкалары бойынша операцияларды өңдеу үшін жергілікті инфрақұрылымды ұйымдастыру, клиенттерді қашықтықтан сәйкестендіру сервисін дамыту) және нарыққа қатысушылардың операциялық өзара іс-қимылын стандарттауға және қамтамасыз етуге бағытталған шараларды (QR-код форматын біріздендіру, ISO 20022 қаржылық хабарларының халықаралық стандарты форматына көшу, Open API және Open Banking сервистерін дамыту) енгізуді көздейді.

2020 жылды Қазақстан Республикасының заңнамасына төлем ұйымдары мен төлем жүйелерін реттеуді жетілдіру мақсатында құқыққа қайшы операцияларды, оның ішінде ақшаны жылыстату үшін құқыққа қайшы операцияларды жүзеге асыру мақсатында банктік емес төлем ұйымдарының сервистерін пайдалану тәуекелдерін барынша азайтатын өзгерістер енгізілді. Сондай-ақ Мезеттік төлемдер жүйесін ұйымдастыру үшін құқықтық негіз құру мақсатында электрондық ақша түрінде әлеуметтік төлемдерді аудару мүмкіндігі, банктік емес институттар – төлем ұйымдарының Мезеттік төлемдер жүйесіне қатысуы және мобильді телефон нөмірі,

QR-код және басқа сәйкестендіргіштер (ЖСН, БСН) бойынша жаңа төлем құралдарын пайдалануды көздейтін төлем шешімдерін енгізу жүзеге асырылады.

2020 жылды қазанда қаржы және өзге де институттар клиенттерді қашықтықтан сәйкестендіруді қамтамасыз ету үшін қашықтықтан сәйкестендіру тетігін өнеркәсіптік пайдалануға қосты. Бұл сервисті 2020 жылды сәүірде pilotтық режимде шұғыл түрде іске қосу банктердің азаматтарға, оның ішінде пандемия кезеңінде әлеуметтік төлемдер алу үшін қашықтықтан шоттар ашуына мүмкіндік берді. Сервис қызметтерін 14 банк және 9 банктік емес үйім пайдаланады, клиенттерді сәйкестендіру бойынша 4,4 миллионнан астам қызмет көрсетілді.

2.1.1 ТӨЛЕМ ЖҮЙЕЛЕРИ

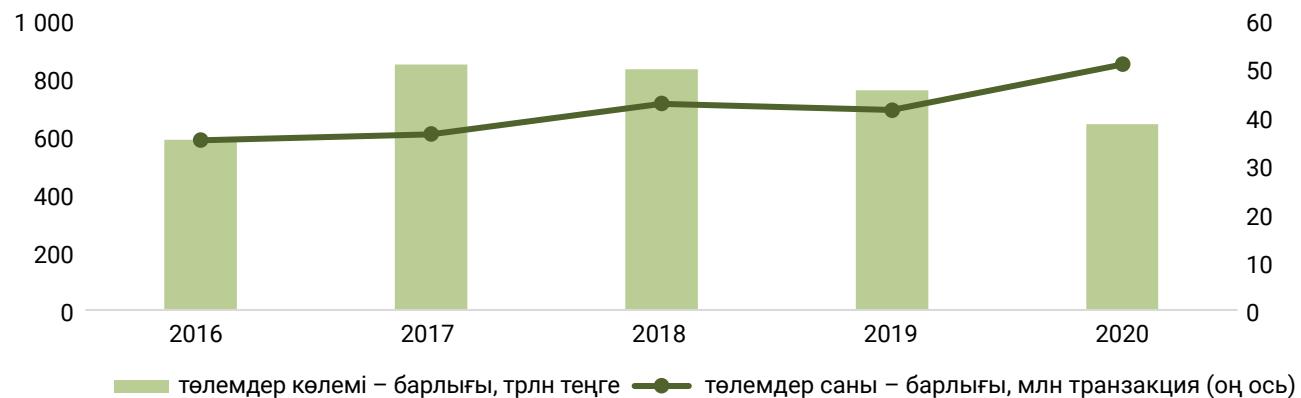
Қазақстан Республикасының аумағында 18 төлем жүйесі жұмыс істейді, олардың ішінде Банкаралық ақша аудару жүйесі және Банкаралық клиринг жүйесі Ұлттық Банктің төлем жүйелері болып табылады. Ұлттық Банктің төлем жүйелері Қазақстан Республикасының аумағында ұлттық валютамен төлемдер жүргізуге бағдарланған және елдегі қолма-қол ақшасыз төлемдердің жалпы көлемінің 92%-ын өндейді. Нарықта карточкалық төлем жүйелері мен ақша аударымдары жүйелерін ұсынатын жеке төлем жүйелері де жұмыс істейді.

Ұлттық Банктің төлем жүйелерінің үздіксіз жұмысының деңгейі, жүйелердің өнімділігі, осы жүйелер өндейтін төлемдердің көлемі олардың жұмысының тиімділік көрсеткіштері болып табылады.

Ұлттық Банктің төлем жүйелерінің жұмыс істей қабілеттілігінің коэффициенттері олардың үздіксіз жұмысының жоғары деңгейін растиады және 2020 жылды Банкаралық ақша аудару жүйесі бойынша орташа есеппен 99,99%, Банкаралық клиринг жүйесі бойынша 99,99% болды.

2020 жылды Ұлттық Банктің төлем жүйелері арқылы жүргізілген төлемдер көлемі 645,5 трлн теңге сонара 51,1 млн транзакцияны құрады (2.1.1-сурет). 2019 жылмен салыстырғанда төлем жүйелеріндеңгі төлемдер саны 22,8%-ға (9,5 млн транзакцияға) ұлғайды, төлемдер сомасы 15,3%-ға (116,6 трлн теңгеге) төмендеді. Орташа есеппен бір күнде төлем жүйелері арқылы 2 624 млрд теңге сонара 207,7 мың транзакция жүргізілді.

2.1.1.1-сурет Ұлттық Банктің төлем жүйелеріндегі төлемдер ағынының серпіні

Банкаралық ақша аудару жүйесі

2020 жылдың соңында қаржы нарығының барлық инфрақұрылымдық субъектілерін қоса алғанда, 38 қаржы үйімі Банкаралық ақша аудару жүйесінің қатысушысы болды. 2020 жылдың жүйесінде 638,1 трлн теңге сомасына 15,0 млн төлем жүргізілді. 2019 жылмен салыстырғанда төлемдер көлемі 15,5%-ға (116,9 трлн теңгеге) төмендеді, электрондық төлем хабарлары жүйесі арқылы өндөрлөнген төлемдер саны 3,4%-ға (0,5 млн транзакцияға) есті. Банкаралық ақша аудару жүйесі арқылы жүргізілген төлемдер көлемінің төмендеуі салындармен банкаралық операциялар (12,8%-ға) және Қазақстан резиденттерінің бағалы қағаздармен операциялары (14,7%-ға) бойынша төлемдер сомасының азаюына байланысты болды.

Банкаралық ақша аудару жүйесіндегі бір төлемнің орташа сомасы 2020 жылдың 42,5 млн теңгені құрады және 2019 жылмен салыстырғанда 18,3%-ға (9,5 млн теңгеге) төмендеді. Банкаралық ақша аудару жүйесіндегі төлемдер саны бойынша ең көп үлес 3 млн теңгеге дейінгі сомадағы төлемдерге (82,2%), көлемі бойынша төлемдердің негізгі сомасы – 1 млрд теңгеден асатын төлемдерге (үлесі 84,1%) тиесілі.

Негізінен жүйе арқылы Қазақстан резиденттерінің бағалы қағаздарымен операциялар (төлемдердің жалпы көлемінен 50,5%), қысқа мерзімді салындармен банкаралық операциялар (28,7%) және шетел валютасы мен бағалы металдармен операциялар (7,6%) бойынша төлемдер жүргізілді. 2020 жылдың тауарлар мен қызметтер үшін жасалған төлемдердің көлемі жүйеде өндөрлөнген төлемдердің жалпы көлемінің 6,5%-ын құрады.

Банкаралық клиринг жүйесі

2020 жылдың соңында 26 қаржы үйімі Банкаралық клиринг жүйесінің қатысушысы болды. 2020 жылдың жүйесінде арқылы 7,4 трлн теңге сомасы-

на 36,1 млн электрондық төлем хабары өндөрлөнди. 2019 жылмен салыстырғанда клиринг жүйесіндегі төлем хабарларының саны 33,1%-ға (8 976,8 мың құжатқа) үлғайды, төлемдер сомасы 4,4%-ға (315,8 млрд теңгеге) есті.

2020 жылдың Банкаралық клиринг жүйесіндегі бір төлемнің орташа сомасы 2019 жылмен салыстырғанда 27,5%-ға (56,5 мың теңгеге) үлғайып, 262,1 мың теңгени құрады. Банкаралық клиринг жүйесіндегі транзакциялар саны бойынша ең көп үлес 500 мың теңгеге дейінгі төлемдерге (89,5%), төлемдер сомасы бойынша негізгі үлес – 1 млн теңгеден асатын сомамен электрондық төлем хабарларына (үлесі 82,8%) тиесілі болды.

Клиринг жүйесіндегі төлемдердің негізгі көлемі шаруашылық жүргізуши субъектілердің тауарлар мен материалдық емес активтер (жүйедегі төлемдердің жалпы көлемінде үлесі 28,5% болды), көрсетілген қызметтер (үлесі – 25,2%), үшін есеп айырысу төлемдеріне тиесілі болды, бұл ретте бюджетке төленетін төлемдер және бюджеттен төленетін төлемдер жалпы төлемдер көлемінің 13,9%-ын құрады.

Халықаралық ақша аудару жүйелері

Халықаралық ақша аудару жүйелері жеке тұлғалардың банктік шотты ашпастан елдер арасында ақшаны жылдам жіберуіне және алуына арналған қарапайым және қол жетімді арна болып табылады.

2020 жылдың соңында Қазақстан аумағында 7 халықаралық ақша аудару жүйесі: «Золотая корона», Western Union, «ЮНИСТРИМ», Contact, Faster, MoneyGram, UPT жұмыс істейді.

2020 жылдың қорытындысы бойынша халықаралық ақша аудару жүйелері арқылы шетелге жіберілген ақша аударыларының көлемі бір жыл бұрынғы көрсеткішпен салыстырғанда 20,2%-ға үлғайып,

787,7 млрд теңгені құрады. Шетелге бір аударымның орташа сомасы 330,4 мың теңгені құрады.

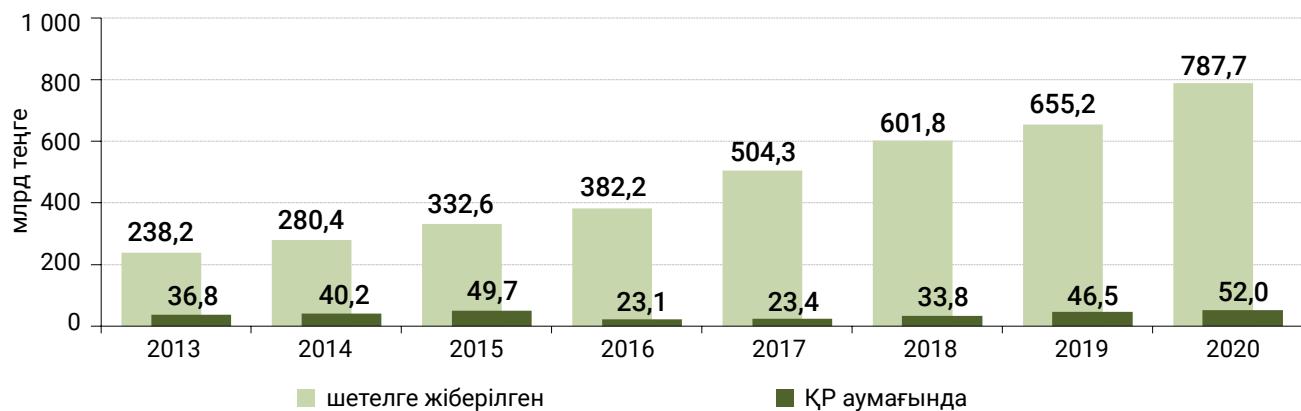
2020 жылы ең ірі ақша аударымдарын алушылар бүрынғысынша Ресей (27,1%), Қырғызстан (21,0%), Өзбекстан (19,5%) және Түркия (17,4%) болып қалып отыр. Жиынтығында атаптап елдерге шетелге ақша аударымдары арқылы жіберілген жалпы көлемнің 85,1%-ы жіберілді.

Көрсетілген кезеңде шетелден Қазақстанға 286,9 млрд теңге түсті, бұл 2019 жылға қарағанда

16,8%-ға аз. Шетелден бір аударымның орташа со- масы 224,8 мың теңгені құрады.

Қазақстан бойынша халықаралық ақша аудару жүйелерін пайдалана отырып 52,0 млрд теңге со- масына (бір аударымның орташа сомасы – 87,4 мың теңге) аударымдар жіберілді. 2019 жылмен салыстырғанда көрсетілген жүйелер арқылы Қа- зақстан бойынша аударымдар көлемі 11,9%-ға өсті (2.1.1.2-сурет).

2.1.1.2-сурет Ақша аудару жүйесі арқылы жіберілген ақша аударымдары көлемінің өзгеру серпіні

2.1.2 ТӨЛЕМ ҚЫЗМЕТТЕРІНІҢ НАРЫҒЫ

Төлем қызметтерін банктар, банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын үйымдар және банктік емес төлем үйымдары ұсынады.

Төлем карточкалары

2020 жылдың соңында айналымда 47,9 млн төлем карточкасы (бір жыл ішінде өсім 49,7%), оның ішін-

де дебеттік карточкалар – 35,6 млн бірлік, кредиттік карточкалар – 10,9 млн бірлік, кредиттік лимиті бар дебеттік карточкалар – шамамен 1,2 млн бірлік, алдын ала ақысы төленген карточкалар – шамамен 0,2 млн бірлік болды. Қазақстанда 21 банк және «Қазпочта» АҚ төлем карточкаларының эмитенттері болып табылады, бұл ретте айналыстағы карточкалардың 71%-ы – Visa International, Mastercard, American Express International, UnionPay International халықаралық төлем жүйелерінің карточкалары (2.1.2.1-сурет).

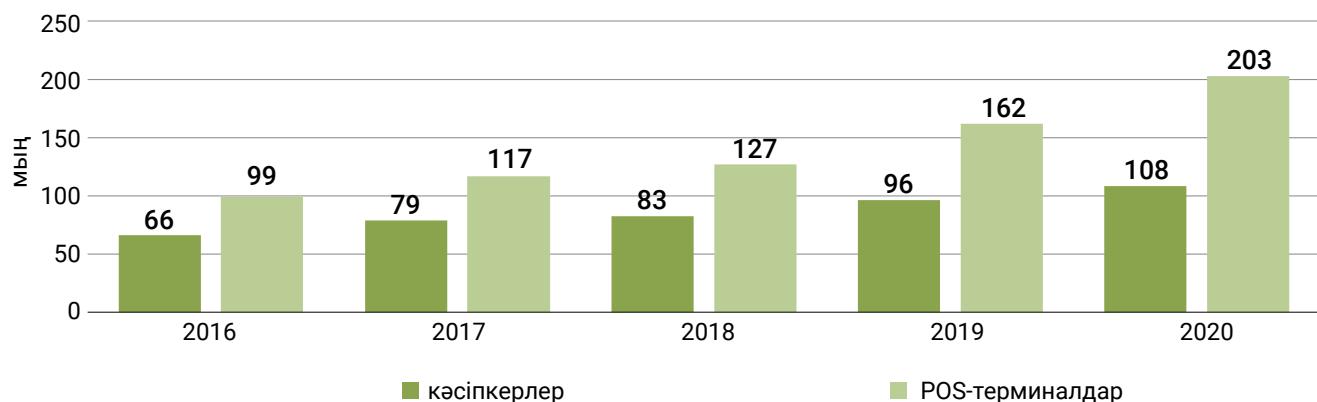
2.1.2.1-сурет Халықаралық төлем жүйелерінің төлем карточкаларының айналыстағы карточкалардың жалпы көлеміндегі үлесі

Төлем карточкалары санының үлғауына байланысты банк құрылғыларын пайдалана отырып төлемдер мен ақша аударымдарын жүргізуге арналған банк құрылғылары желісінің кеңеюі байқалады. 2020 жылдың соңында Қазақстан Республикасының аумағында банкоматтардың 12 728 бірлігі жұмыс істеді, олардың 48,5%-ы Cash-in функциясы

бар банкоматтар, ақы төлеуге төлем карточкаларын 108 159 сауда кәсіпорындары (2019 жылмен салыстырғанда өсім 12,2%) қабылдады, 169 886 сауда нұктелерінде 202 979 POS-терминал (2019 жылмен салыстырғанда өсім 26,3%) орналастырылды (2.1.2.2-сурет).

2.1.2.2-сурет Кәсіпкерлердегі POS-терминалдар

2020 жылы Қазақстан эмитенттерінің төлем карточкаларын пайдалана отырып, 51,9 трлн теңге сомаға (2019 жылдан бастап 71%-ға өсім) 3,2 млрд транзак-

ция жүргізілді (2019 жылмен салыстырғанда 2 есе өсті) (2.1.2.3-сурет).

2.1.2.3-сурет Қазақстан эмитенттерінің төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың саны мен көлемі

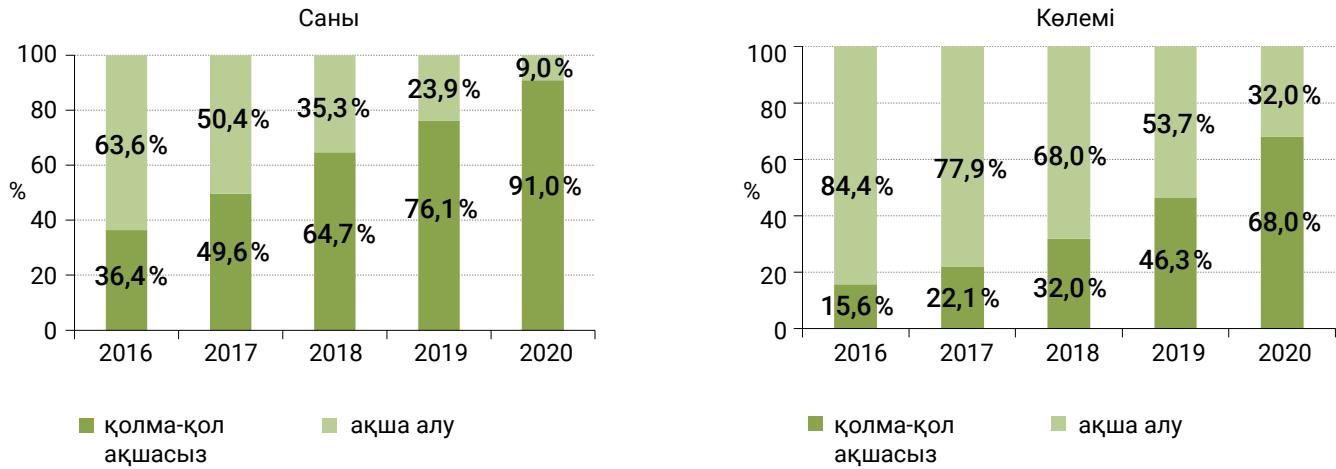

Үлттық Банктің Visa, Mastercard халықаралық төлем жүйелерімен және банктермен бірлескен жұмысы нәтижесінде 2020 жылғы 1 мамырдан бастап экономиканың жекелеген сегменттері үшін төлем карточкалары бойынша банкаралық комиссияның мөлшері 2 есеге (1%-ға дейін) және сауда эквайрингтік комиссияның мөлшері орта есеппен 30-40%-ға (1,5%-ға дейін) төмендетілді. Комиссияны төмендешу әлеуметтік маңызы бар білім беру, медициналық, фармацевтикалық қызметтер, жылжымайтын

мүлікті сатып алу/сату, ақылды жолдарды, тұрақтарды төлеу, ауыл шаруашылығы сервистері сияқты қызмет түрлері шеңберінде жүргізілді.

COVID-19 пандемиясы халықтың әдет-ғұрыптарына өз түзетулерін енгізді және қолма-қол ақшасыз операциялар мен онлайн-ортада сатып алушардың өсуіне әкелді, бұл қолма-қол ақшаны алу операциялары үлесінің төмендеуімен расталады (2.1.2.4-сурет).

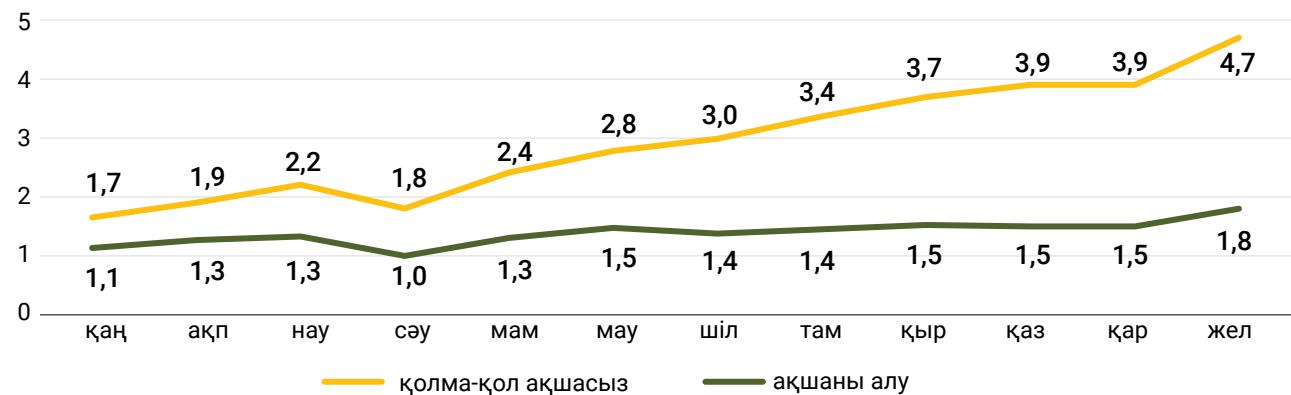
2.1.2.4-сүрет Операциялардың транзакция түрі бойынша жалпы көрсеткіштегі үлесі, %-бен

2020 жылы төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген қолма-қол ақшасыз операциялардың жалпы саны мен көлемі тиісінше 2,4 және 2,5 есе өсті және 35,3 трлн теңге сомасына 2,9 млрд транзакцияны құрады.

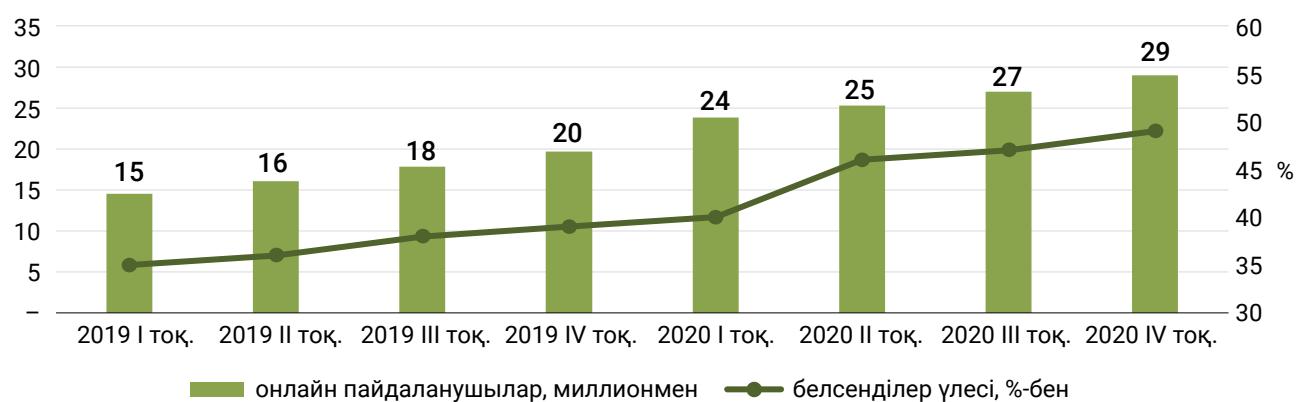
2020 жылы төлем карточкалары бойынша қолма-қол ақша беру операцияларының саны 21%-ға азайып, 297 млн операцияны құрады. 2020 жылы төлем карточкаларын ұстаушылар барлығы 16,6 трлн теңгени қолма-қол ақшасыза айналдырыды (2.1.2.5-сүрет).

2.1.2.5-сүрет 2020 жылы төлем карточкаларын пайдалана отырып жүргізілген операциялардың серпіні, трлн теңге

Жыл басынан бері банктердің онлайн арналарын пайдалану белсенділігінің 46%-ға өсуі тіркелген (2.1.2.6-сүрет). 2020 жылдың соңында бұл жүйелерде 28,7 млн пайдаланушы тіркелді, олардың 14 миллионы белсенді болып табылады.

2.1.2.6-сүрет Банктік қызметтерді онлайн пайдаланушылар санының өзгеру серпіні

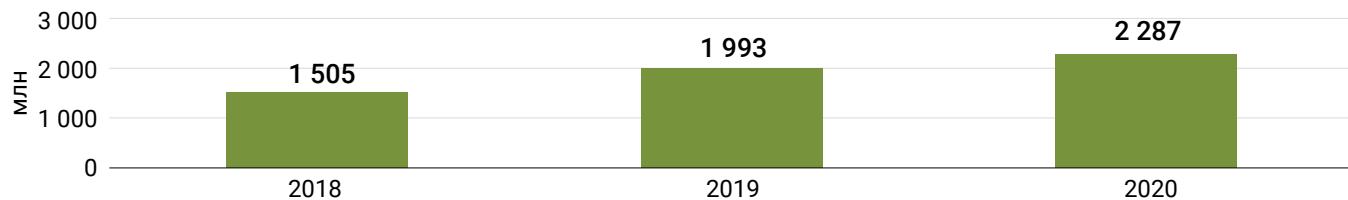

Төлем үйымдарының төлем қызметтері

2020 жылдың соңына қарай Ұлттық Банк 70 төлем үйымын тіркеді, олар клиенттерге төлем қызметтерінің жекелеген түрлерін көрсетуге құқылы (төлем терминалдары арқылы ақы төлеу, электрондық ақшаны тарату және оларды пайдалана отырып операцияларды өндөу, интернет желісі және мобиЛЬдік қосымшалар арқылы төлем карточкаларын пайдалана отырып операциялар процесингі).

2020 жылдың қорытындысы бойынша төлем үйымдарының сервистері арқылы жүргізілген транзакциялар саны бір жыл ішінде 7%-ға төмендеді және 2,3 трлн теңге сомаға 430,1 млн транзакцияны құрады (бір жыл ішінде 15%-ға өсті) (2.1.2.7-сурет), оның 64,5%-ы 1,5 трлн теңге сомаға үялдың байланыс операторларының қызметтеріне ақы төлеу мақсатында жүргізілді, бұл 2019 жылғы үкісас кезеңдегі көрсеткіштерден 26,4%-ға асты.

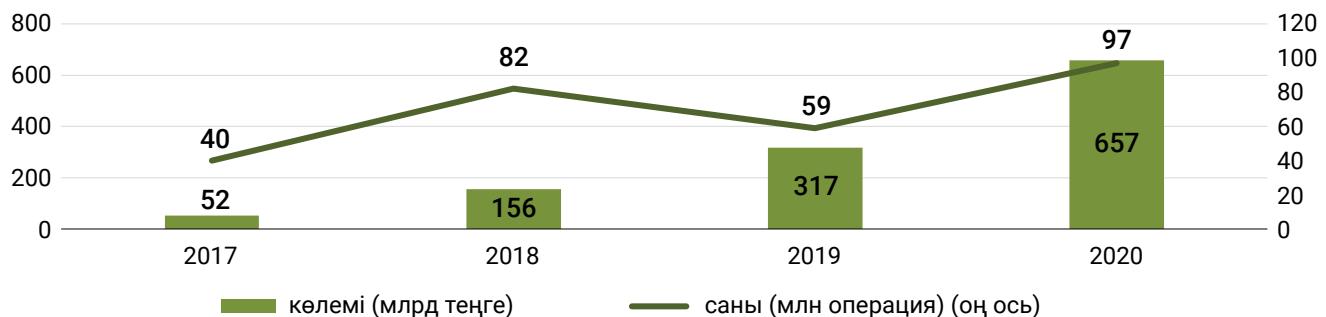
2.1.2.7-сурет 2020 жылға төлем үйымдарының сервистері арқылы жүргізілген операциялардың көлемі

Бұл ретте 2019 жылдың көрсеткіштерімен салыстырғанда 2020 жылдың клиенттерге онлайн тәсілмен бастамашылық жасаған операциялардың саны мен

көлемі сомасы бойынша 2 есе (656,6 млрд теңге) және операциялар саны бойынша 1,5 есе (97 млн операцияға дейін) үлгайды (2.1.2.8-сурет).

2.1.2.8-сурет Төлем үйымдарының сервистері арқылы онлайн тәсілмен жүргізілген операциялардың саны мен көлемі

2020 жылдың электрондық ақша жүйесінің 24 операторы төлем үйимдарының қызметтің атқарды. Электрондық ақшаны пайдалана отырып жасалатын операциялар көлемі 323,9 млрд теңгені, ал жүргізілген операциялар саны – 149,9 млн теңгені құрады. Мысалы, заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің пайдасына жүргізілген операциялар

көлемі 280,8 млрд теңгеге жетті, бұл электрондық ақшаны пайдалана отырып жасалатын операциялардың барлық көлемінің 86,8%-ын құрады, ал операциялар саны – 141,8 млн болды, бұл электрондық ақшамен жасалатын операциялардың жалпы санының 94,6%-ын құрады.

2.2 ҚОЛМА-ҚОЛ АҚША АЙНАЛЫСЫ

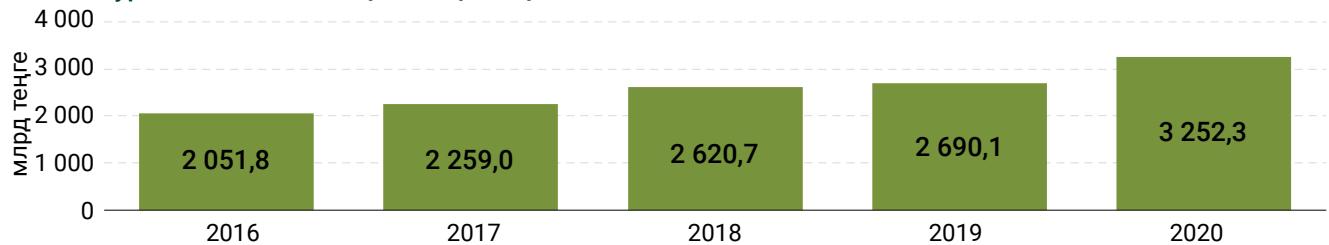
2.2.1 ҚОЛМА-ҚОЛ АҚША ЭМИССИЯСЫ ЖӘНЕ АЙНАЛЫСЫ

2020 жылдың Ұлттық Банктің резервтік қорларынан барлығы 6,6 трлн теңге сомаға қолма-қол ақша айналысқа шығарылды, бұл 2019 жылдағы осы көрсеткіштен 785,6 млрд теңгеге немесе 13,4%-ға көп. Қол-

ма-қол ақшаны айналыстан алу көлемі 2019 жылмен салыстырғанда 292,9 млрд теңгеге немесе 5,1%-ға үлгайды, 6,1 трлн теңгені құрады. 2020 жылдың басымен салыстырғанда (2,7 трлн теңге) айналыстағы қолма-қол ақша сомасы 562,1 млрд теңгеге немесе 20,9%-ға үлгайды және 2020 жылдың соңында 3,3 трлн теңгені құрады (2.2.1.1-сурет).

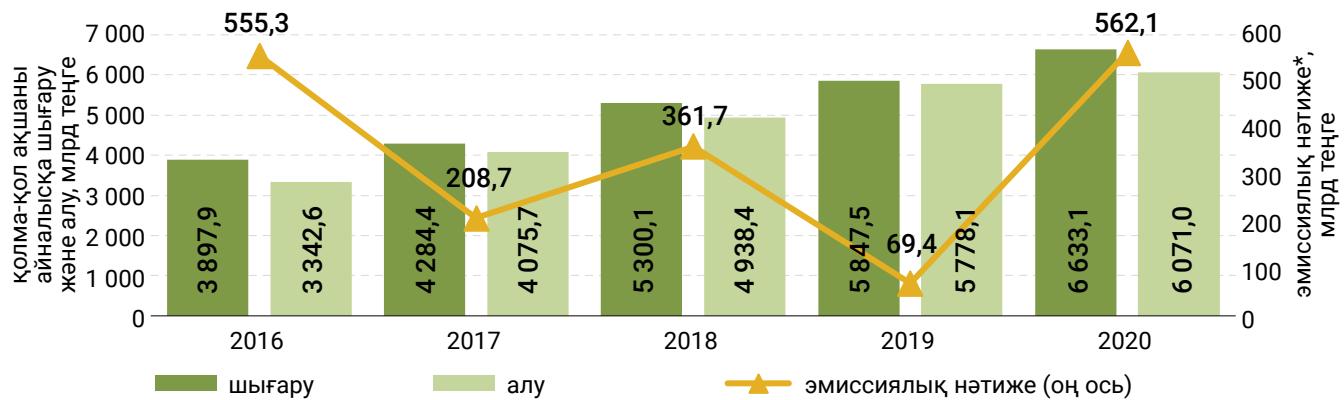
2.2.1.1-сурет Айналыстағы қолма-қол ақшасы

2020 жылы әмиссиялық нәтиженің үлғаюы (2.2.1.2-сурет) төтенше жағдай режимі кезеңінде кәсіпкерлік субъектілерінің қызметін шектеуге және заңды және жеке тұлғалардың қарыздарын төлеу бойынша мерзімін ұзарту мүмкіндігін беруге байланысты банктерден қолма-қол ақшасы түсімдері

көлемінің төмендеуіне негізделді, сондай-ақ пандемия жағдайында табысынан айрылуына байланысты Қазақстан азаматтарына Мемлекеттік әлеуметтік сақтаңдыру қорынан 1 ЖТМ мөлшерінде төлемдерді жүзеге асыруға байланысты болды.

2.2.1.2-сурет Қолма-қол ақшаны айналысқа шығару және алу

*Колма-қол ақшаны айналысқа шығару және алу арасындағы айырмашылық

Айналыстағы қолма-қол ақшаның негізгі үлесін үлттық валютадағы банкноттар құрайды. 2020 жылдың соңында айналыстағы банкноттар сомасы 3,2 трлн теңгені немесе айналыстағы қолма-қол ақшаның

жалпы сомасының 98%-ын құрады. Айналыстағы монеталар сомасы 69,4 млрд теңгені немесе айналыстағы қолма-қол ақшаның жалпы сомасының 2%-ын құрады (2.2.1.3-сурет).

2.2.1.3-сурет Айналыстағы банкноттар мен монеталар үлесі

*Коллекциялық және инвестициялық монеталар, сондай-ақ айналыстан алғынған қолма-қол ақшасы

Айналыстағы қолма-қол ақшаның жалпы сомасының өсүіне қарамастан, жан басына шаққанда банкноттар санының тұрақты деңгейі байқалады. Соғы 5 жылда жан басына шаққанда банкноттардың орташа саны 24 банкнотты құрады. Орташа алғанда соғы 5 жылда жан басына шаққанда айналыстағы монеталардың жыл сайынғы өсү қарқыны 8% болды. 2020 жылдың соңында Қазақстанның бір тұрғынына шаққанда айналыстағы монеталардың саны 183 дана монета болды (2.2.1.4-сурет). 2020 жыл-

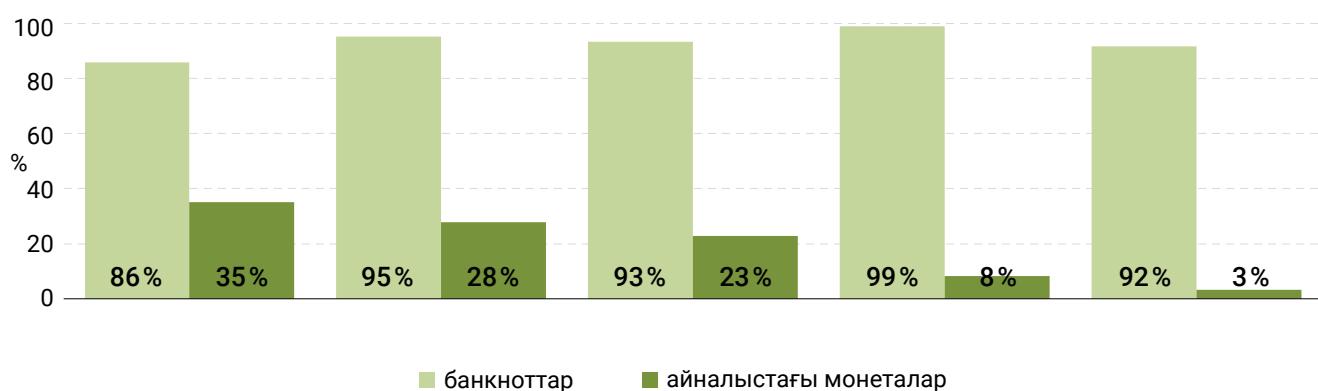
дағы қорытындысы бойынша 17,7 млрд теңге соңғы айналыстағы монеталарды жалпы айналысқа шығарған кезде айналыстан алу сомасы 0,6 млрд теңгені немесе шығарудың жалпы сомасының 3%-ын құрады. Қолда бар сұранысты ескере отырып, Үлттық Банк айналыстағы монеталарға қажеттілікті үзіліссіз қамтамасыз етуді ұйымдастырады және экономиканы айналыстағы монеталарымен толтыру шараларын жүзеге асырады.

2.2.1.4-сурет Жан басына шаққанда банкноттар мен айналыстағы монеталардың саны

Соғы 5 жылда Үлттық Банк филиалдарының кассаларына банкноттарды қайтарудың орташа деңгейі 93%-ды құрады (2.2.1.5-сурет).

2.2.1.5-сурет Айналыстан алу сомасының шығарылымға арақатынасы

2020 жылы халықтың орташа алғанда жан басына шаққанда номиналдық ақшалай кірісінің өсі айналыстағы қолма-қол ақша шығарылымы көлемінің үлғаю себептерінің бірі болып табылады. 2019 жылмен салыстырғанда орта есеппен жан басына шаққандағы номиналды ақшалай кіріс 94,9 мың теңгеге немесе 2020 жылды 7,6%-ға⁷ өсті.

2019 жылмен салыстырғанда 2020 жылы банктер қолма-қол ақшаны шетел валютасын 11,2%-ға сатып алуға, банкоматтарды 4,4%-ға толықтыруға көбірек берді (2.2.1.1-кесте).

⁷ Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Үлттық статистика бюросының 2020 жылғы алдын ала деректеріне сәйкес

2.2.1.1-кесте Банктердегі қолма-қол ақша қозғалысы⁸

Банктердің кассалары арқылы өтетін қолма-қол ақша ағыны	2020 жылы (млрд теңге)	2019 жылы (млрд теңге)	Кезеңдегі өзгерүү млрд теңге	%
Банктердің кассаларына түсү	31 122,3	30 671,4	450,9	1,5
занды тұлғалардың тауарларды, көрсетілетін қызметтерді және жұмыстарды өткізуден	5 747,1	6 236,3	-489,2	-7,8
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттарға	7 986,8	9 446,0	-1 459,2	-15,4
шетел валютасын сатудан	4 641,8	4 769,4	-127,6	-2,7
біржолғы аударымдар бойынша жеке тұлғалардан	240,0	279,9	-40,0	-14,3
жеке және занды тұлғалардан қарыздарды өтеу	443,9	462,3	-18,4	-4,0
басқа да түсімдер	12 062,8	9 477,5	2 585,3	27,3
Банктердің кассаларынан беру	31 714,4	31 998,4	-284,1	-0,9
занды тұлғалардың тауарларға, көрсетілетін қызметтерге және жұмыстарға ақы төлеуге	1 738,5	2 759,8	-1 021,3	-37,0
жеке тұлғалардың салымдары бойынша шоттардан	7 072,8	6 976,6	96,3	1,4
шетел валютасын сатып алуға	1 544,4	1 388,4	155,9	11,2
біржолғы аударым үшін	79,2	87,0	-7,8	-8,9
еңбекақы, зейнетақы және жәрдемақы төлеуге	915,5	1 486,5	-571,0	-38,4
банкоматтарды толькытуруға	17 708,3	16 965,4	742,9	4,4
жеке және занды тұлғаларға қарыздар	311,2	511,2	-200,0	-39,1
басқа да беру	2 344,5	1 823,6	520,9	28,6

Кәсіпкерлік субъектілерінің банктік шоттардан қолма-қол ақшаны алу сомаларының шекті мөлшерін реттеу

Қолма-қол ақшасыз төлемдердің көлемін ұлғайту, кәсіпкерлік субъектілері жүргізетін операциялардың айқындылығын арттыру, сондай-ақ көленкелі экономика деңгейін төмендету мақсатында Ұлттық Банк Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен және Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігімен бірлесіп кәсіпкерлік субъектілерінің банктік шоттарынан қолма-қол ақшаны алу сомаларының шекті мөлшерлерін реттеу жөнінде шаралар қабылдады.

Қабылданған шараларға сәйкес кәсіпкерлік субъектілерінің банктік шоттарынан қолма-қол ақшаны алудың шекті мөлшері (шағын бизнес субъектілері үшін – 20 млн теңге, орта бизнес үшін – 120 млн теңге, ірі бизнес үшін – 150 млн теңге): 2020 жылғы 1 маусымнан бастап – занды тұлғалар үшін, 2021 жылғы 1 қаңтардан бастап – занды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлер үшін белгіленді.

Шекті мөлшерлер белгіленген сәттен бастап (2020 жылғы маусымнан желтоқсанға дейін) занды тұлғалар жалпы сомасы 1 096,6 млрд теңгеге қолма-қол ақша⁹ шығарып алды, бұл 2019 жылдың үқсас кезеңінің көрсеткішінен 680,7 млрд теңгеге

немесе 38,3%-ға аз (1 777,3 млрд теңге) (көрсетілген кезеңдегі айда орташа есеппен шығарып алу: 2020 жылы – 156,7 млрд теңгені, 2019 жылы – 253,9 млрд теңгені құрады). Бұл ретте қолма-қол ақшаны белгіленген шекті мөлшерден артық шығарып алу сомасы 85,3 млрд теңгені немесе жалпы соманың 7,8%-ын құрады. Қабылданған шаралар өзінің пәрменділігін көрсетті және қолма-қол ақшаны пайдалану көлемінің төмендеуіне және кәсіпкерлік субъектілері жүргізетін операциялардың айқындылығын арттыруға ықпал етті.

2.2.2 БАНКНОТТАР МЕН МОНЕТАЛАР

Ұлттық Банк 2020 жылғы 28 қаңтарда номиналы 200 теңgelіk айналыстағы монеталарды айналысқа шығарды.

200 теңgelіk монеталарды шығару осы номиналдағы банкноттармен салыстырғанда тозуға төзімділігі мен ұзақ қолданылу сапасына байланысты болды. 200 теңgelіk банкноттардың орташа қызмет көрсету мерзімі 1 жылдан аспайды, ал монеталардың қызмет көрсету мерзімі 10-15 жылдан астам. Номиналы 200 теңgelіk монеталар ұлттық валютаның барлық айналыстағы монеталары сияқты бағалы емес металдардан жасалған және дизайнны халық үшін есеп айырысу кезінде ыңғайлы болуды ескере отырып орындалған.

⁸ «Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын үйімдардың қолма-қол ақша айналымы (кассалық айналымы) туралы есеп» Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің Төрағасы міндеттін атқарушының 2010 жылғы 21 желтоқсандағы № 351 бүйрүғыменbekітілген ведомстволық статистикалық байқау бойынша статистикалық нысаннның деректеріне сәйкес

⁹ «Банктердің және банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын үйімдардың қолма-қол ақша айналымы (кассалық айналымы) туралы есеп» Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің Төрағасы міндеттін атқарушының 2010 жылғы 21 желтоқсандағы № 351 бүйрүғыменbekітілген ведомстволық статистикалық байқау бойынша статистикалық нысаннның деректеріне сәйкес тауарларға, қызметтерге және орындалған жұмыстарға ақы төлеу үшін

2020 жылдың соңында айналыстағы номиналы 200 теңгелік айналыстағы монеталардың үлесі айналыстағы монеталардың жалпы сомасының 10,8%-ын құрады. Айналыстағы нетто шығарылымның ең көп сомасы Алматы қаласына (29,1%), Қарағанды облысына (9,0%), Шымкент қаласына және Түркістан облысына (8,4%) тиесілі.

Коллекциялық монеталар

2020 жылды «JETI QAZYNA» алғашқы монеталар бағдарламасы («Дала қазынасы» сериясы) іске асырылды, оның шеңберінде коллекциялық және биколорлық айналыстағы монеталар айналысқа шығарылды.

2020 жылды бағалы және бағалы емес металдан 816 300 дана коллекциялық монеталар: «proof»

2.2.2.1-кесте 2019–2020 жылдарға күмәнді ақша белгілерінің сараптамасы

Күмәнді ақша белгілерінің сараптамасы	2019 жылы		2020 жылы	
	саны, дана	сомасы, теңге	саны, дана	сомасы, теңге
Қолдан жасалды деп танылды	538	2 513 600	313	1 230 700
Төлемге жарамсыз деп танылды	856	1 377 400	824	1 756 400
Зауыттық ақауы бар деп танылды	7	96 000	1	20 000
Төлем жасайтын және айырбастауға жататын деп танылды	3 260	19 942 800	1 069	6 192 900
Барлығы	4 661	23 929 800	2 207	9 200 000

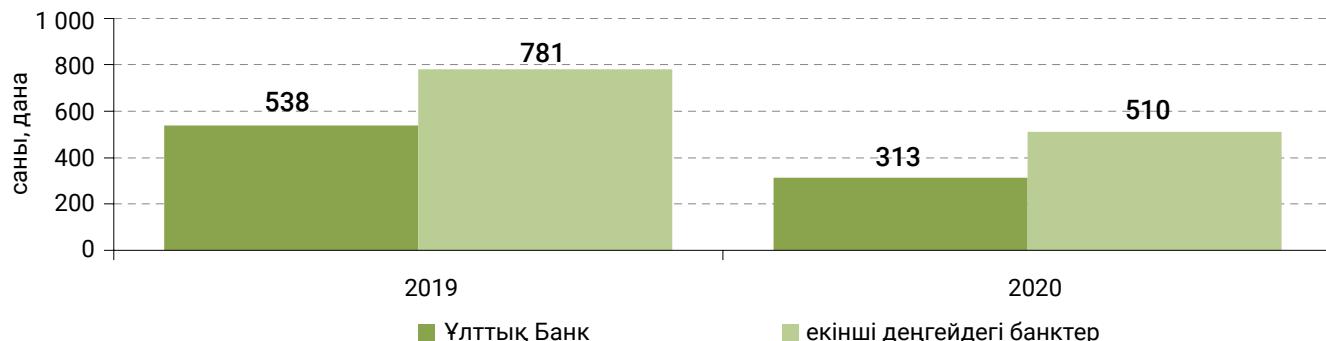
Бұл ретте Үлттық Банк пен банктер 2020 жылды 2 892 800 теңге сомасына 823 жалған ақша белгісін, оның ішінде 819 банкнот пен 4 монетаны анықтады (2.2.2.1-сурет). 2020 жылды анықталған жалған ақша белгілерінің саны 2019 жылмен салыстырғанда 38%-ға төмендеді. Номиналдар мен шығарылған

сапасымен алтыннан жасалған монеталардың 2 түрі, «proof» сапасымен күмістен жасалған монеталардың 8 түрі, «black proof» сапасымен күмістен жасалған монеталардың 1 түрі (бұл технология қазақстандық монеталар өндірісінде алғаш рет қолданылды), тантал қондырғысы бар күмістен жасалған биколорлық монеталардың 1 түрі, мельхиор қорытпасынан жасалған монеталардың 11 түрі, нейзильбер қорытпасынан жасалған монеталардың 8 түрі, биколорлық коллекциялық монеталардың 7 түрі дайындалып, шығарылды.

Банкноттар мен монеталардың сараптамасы

Үлттық Банк 2020 жылды 9,2 млн теңге сомасына 2 207 күмәнді ақша белгілеріне (2 203 банкнот және 4 монета) сараптама жүргізді (2.2.2.1-кесте).

2.2.2.1-сурет 2019–2020 жылдары анықталған қолдан жасалған ақша белгілері

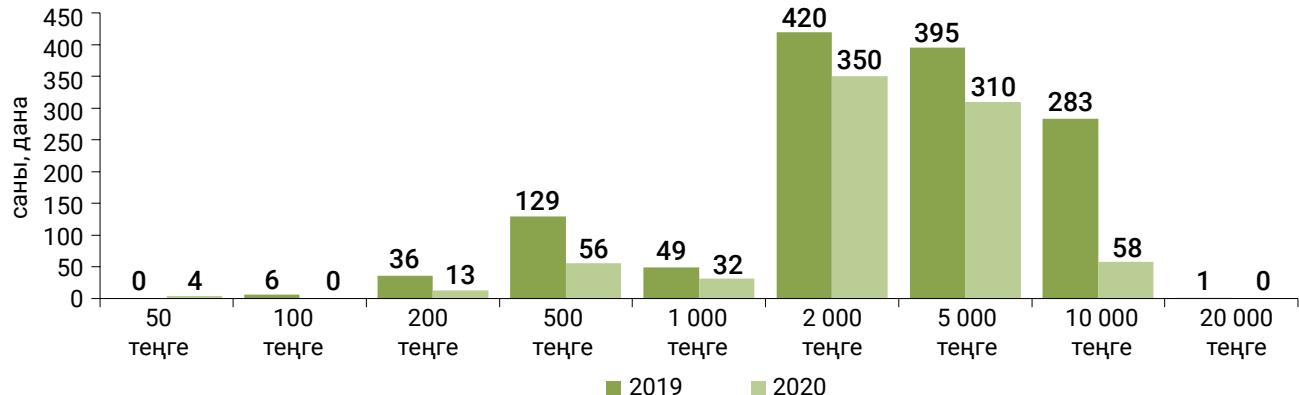

2020 жылды ең көп қолдан жасалған банкнот – 554 дана немесе анықталған қолдан жасалған ақшаның жалпы санының 67%-ы Алматы қаласында анықталды. Қалған өнірлердің үлесіне – 269 дана немесе анықталған қолдан жасалған банкноттардың жалпы санының 33%-ы тиесілі. 2020 жылдың соңындағы жағдай бойынша айналысқа шыға-

рылған бір миллион түпнұсқа банкноттардың 1,5-ке жуығы қолдан жасалған банкнот болып шықты. Бұл көрсеткіш басқа шетелдік мемлекеттермен салыстырғанда жалған ақша жасаудың төмен деңгейі болып саналады (Еуроодақ елдері – 15 жалған банкнот, Ресей Федерациясы – 7 жалған банкнот).

2.2.2.2-сүрет 2019–2020 жылдары номиналдар бойынша анықталған жалған ақша белгілері

2.2.3 АФФИНИРЛЕНГЕН АЛТЫННЫҢ ӨЛШЕУІШ ҚҰЙМАЛАРЫ

Ұлттық Банк 2017 жылы халық үшін аффинирленген алтынның өлшеуіш құймаларын сату және сатып алу бағдарламасын іске қости. Алтын құймалар банктер (Halyk Bank, Евразийский Банк, Jýsan Bank, Банк ЦентрКредит) және қолма-қол шетел валюта-сымен операциялар жүргізуге уәкілетті жекелеген ұйымдар (айырбастау пункттері) арқылы сатылады.

2020 жылы банктер мен банктік емес айырбастау пункттері 34%-ға ұлғайып, жалпы салмағы 890 кило-грамм болатын 21 099 өлшеуіш құйманы сатты.

Алтын құймалардың бес түрі ұсынылған: 5, 10, 20, 50 және 100 грамм. 2020 жылы сатып алушы-

лар арасында салмағы 100 грамм болатын құйма (2020 жылғы сатылымның жалпы көлемінің үлесі 28%) танылған болып, содан кейін 20 грамм (27%) және 10 грамм (24%), 50 грамм (12%), 5 грамм (9%) сұранысқа ие болды. Негізінен өлшеуіш құймалар Алматы, Нұр-Сұлтан және Атырау қалаларында сұранысқа ие.

Халыққа аффинирленген алтынның өлшеуіш құймаларын сату басталғаннан бері жалпы салмағы 1,57 тонна болатын барлығы 42 579 алтын құйма сатылды, жалпы салмағы 3,4 килограмм 131 өлшеуіш құйма кері сатып алуға қабылданды. Бұл алтын құймалар инвестиляудың және ақшаны жинақтаудың ұзақ мерзімді құралы болып табылатындығына байланысты.

2.3 ВАЛЮТАЛЫҚ РЕТТЕУ ЖӘНЕ ВАЛЮТАЛЫҚ БАҚЫЛАУ

Қазақстан Республикасында валюталық реттеудің ырықтандырылған режимі қолданылады, бұл ХВҚ-ға, ЕАӘО-ға және басқа да халықаралық бірлестіктерге мүшелік шеңберінде мемлекет өзіне қабылдаған және сыртқы экономикалық мәмілелерді еркін жүзеге асыруды көздейтін міндеттемелерге сәйкес келеді.

2020 жылы Қазақстан Республикасында валюталық операцияларды жүзеге асыру тәртібіне өзгерістер енгізілді. Осы түзетулерге сәйкес шетел валютасын сатып алу кезінде валюталық шартты ұсыну қажет болатын шекті сома төмендетілді; белгіленген мерзімде сатып алынған және мақсаты бойынша пайдаланылмаған шетел валютасын кері сату туралы талап енгізілді; валюталық операцияларды жүргізу кезінде ұсынылатын құжаттар нақтыланды.

Банктердің шетел валютасын кері сату туралы енгізілген талапты тиісінше орындауына мониторинг жүргізу мақсатында апта сайынғы негізде банктерді қашақтықтан қадағалау жүзеге асырылды.

Квазимемлекеттік сектор субъектілерінің валюталық түсімнің бір бөлігін сату практикасын жалғастыру жөніндегі тапсырманы орындау шеңберінде Ұлттық Банк «Квазимемлекеттік сектор субъектілері қызыметінің кейір мәселелері туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметі қаулысының (бұдан әрі – қаулы) жобасын әзірлеуге қатысты. Бұдан әрі бірқатар мәселелер бойынша, оның ішінде оның қолданылуын ұзарту бойынша қаулыға түзетулер әзірлеуге қатысты. Квазимемлекеттік сектор субъектілерінің валюталық түсімді сатуын қамтамасыз ету, қаулыға түзетулер енгізу және оның одан әрі

мониторингі бойынша банктердің жұмыс алгоритмі әзірленіп, уәкілетті банктерге жіберілді.

Банктер мен квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қаулы мен алгоритм талаптарын тиісінше орындауына мониторинг жүргізу мақсатында банктердің күнделікті және апта сайынғы негізде қашықтан қадағалау жүзеге асырылды. Үлттық Банк Қазақстан Республикасының Үлттық экономика министрлігімен бірлесіп квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қаулы талаптарын бұзы фактілерін анықтау және оларды жою жұмысын жүргізді.

2020 жылы капиталдың қозғалысы бойынша валюталық шарттарды есептік тіркеу және шетелдік банктердегі шоттар туралы хабарлама аясында 1486 есептік нөмір берілді.

Экспорттық кірістер Қазақстанның ішкі валюта нарығында шетел валютасын ұсынудың негізгі көзі болып табылады, сондықтан валюталық заңнамада тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) экспорттынан түсетең түсімді репатриациялау және бейрезиденттердің тауарлардың (жұмыстардың, көрсетілетін қызметтердің) импорты үшін пайдаланылмаған авансты қазақстанның банктердегі банк шоттарына қайтару талабы белгіленген. Валютаны репатриациялау жүзеге асырылуға тиіс мерзім экспорт немесе импорт жөніндегі валюталық шарттың талаптары негізге алына отырып айқындалады.

2020 жылы 69 408 экспорттық-импорттық валюталық шартқа есептік нөмірлер берілді, оның ішінде: экспорт бойынша – 18 899, импорт бойынша – 50 509, бұл ретте талаптарында жұмыстарды орындау, қызметтерді көрсету көзделген валюталық шарттар – 13 716, бұл 2019 жылмен салыстырында көлемнің 33%-ға азайғанын раставиды.

Валюталық бақылау шенберінде 2020 жылы Үлттық Банк валюталық заңнама саласында әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтады, олар бойынша 881 әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалды, оның ішінде:

- 1) 801 іс бойынша жаза қолданылды, оның ішінде 607 іс бойынша ескерту шығарылды, 194 іс бойынша Үлттық Банк (103) және сот (91 іс) салған айыппұлдар сомасы шамамен 438,0 млн теңгени құрады;
- 2) 55 іс бойынша іс жүргізу тоқтатылды;
- 3) 25 іс қаралуда.

Сонымен қатар, 2020 жылы Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен бірлесіп уәкілетті банктерге З жоспардан тыс тексеру, 1357 құжаттық тексеру жүргізілді, олардың

нәтижелері бойынша 51 ескерту жасалды, 412 млн теңгеден астам сомаға айыппұл түрінде әкімшілік жаза қолданылды.

Тәуекелдер дәрежесін бағалау негізінде уәкілетті банктерге дербес тексерулер жүргізу мақсатында «Қазақстан Республикасы Үлттық Банкінің валюталық реттеу және валюталық бақылау саласында уәкілетті банктерге тексеру жүргізу мақсатында тәуекелдер дәрежесін бағалауды қалыптастыру тәртібі» атты Үлттық Банк Тәрағасының бүйрүғы әзірленіп, бекітілді.

2021 жылы Үлттық Банк Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасы шенберінде алынатын деректерді жинау және талдау, сондай-ақ құмәнді валюталық операцияларға талдау жүргізу арқылы валюталық бақылаудың тиімділігін күшейту және елден капиталды шығаруға қарсы іс-қимыл жасау үшін қажетті шараларды әзірлеу жөніндегі жұмысты жалғастыратын болады.

Қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын үйімдастыру, сондай-ақ айырбастау пункттерінің қызметін бақылау және қадағалау

Валюталық реттеу саласындағы қолданыстағы заңнамаға сәйкес Үлттық Банктің лицензиясы қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын жүзеге асыру жөніндегі қызметті (валюта айырбастау пункттерінің қызметін) жүзеге асыру үшін ғана қажет.

Қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын жүзеге асыру жөніндегі қызметті лицензиялау шенберінде 2020 жылы жана уәкілетті үйімдарға (банктік емес занды тұлғаларға) 33 лицензия берілді, 185 лицензия ерікті түрде қайтарайлды. 2020 жылдың қорытындысы бойынша 311 уәкілетті үйімның қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларына қолданыстағы лицензиялары болды, 2 247 айырбастау пункті жұмыс істеді, оның ішінде 1 577 банктік айырбастау пункті, 437 уәкілетті үйімдардың айырбастау пункті және 233 «Қазпочта» АҚ айырбастау пункттері болды.

2020 жылы уәкілетті үйімдарды ең аз капиталдандыруға қойылатын талаптарды кезең-кезеңімен үлфайту қолма-қол шетел валютасы нарығының банктік емес сегментін шоғырландыруға, оның қаржылық мүмкіндіктерін жақсартуға, банктік емес айырбастау пункттерінің жеткілікті ресурстық базасын қамтамасыз етуге және халыққа қызмет көрсету кезінде қолма-қол шетел және үлттық валюталардың жетіспеушілігі тәуекелдерін барынша азайтуға ықпал еткенін атап өткен жөн. Банктік емес

айырбастау пункттерінің жарғылық капиталының жиынтық мөлшері 2019 жылмен салыстырғанда 2020 жылы 2 есеге, 2019 жылғы 21,8 млрд теңгеден 2020 жылдың қорытындысы бойынша 42,6 млрд теңгеге дейін ұлғайды.

2020 жылы Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын жүзеге асыру қағидаларына «үәкілетті ұйымдарға берілетін қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларына лицензия беру» мемлекеттік көрсетілетін қызмет стандартын белгілеу, қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландаудыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнамаға сәйкес терроризмді және экстремизмді қаржыландаудыруға байланысты ұйымдар мен тұлғалардың тізбесіндегі үәкілетті ұйымның құрылтайшылары ретінде қатысуын шектеу бөлігінде түзетулер қабылданды.

Көрсетілгеннен бөлек қадағаланатын субъектілердің қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландаудыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнама талаптарын сақтауын бақылау мақсатында олардан алынатын ақпараттың құрамы көнектілді. Үлттық Банктің қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларына берген лицензиясы негізінде қызметтін айырбастау пункті арқылы ғана жүзеге асыратын заңды тұлғаның Қазақстан Республикасының қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландаудыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнамасының талаптарын сақтауы туралы есептілікті нысандары мен ұсыну мерзімдерінің тізбесі және үәкілетті ұйымдардағы ішкі бақылаудың «жылыстатуға қарсы» мәдениетін арттыру және шетел валютасындағы қолма-қол ақша айналысының айқындылығын қамтамасызын

ету үшін жағдай жасау мақсатында оны ұсыну қағидалары бекітілді.

2020 жылдың 1-шінде Үлттық Банк қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын валюталық бақылау шеңберінде валюталық заңнама және қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландаудыруға қарсы іс-қимыл туралы заңнама саласында әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтады, 203 әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғалды. 131 іс бойынша жаза қолданылды, олардың бір бөлігі – 19-ы ескертү түрінде берілді. 112 іс бойынша Үлттық Банк пен соттар салған айыппұлдардың сомасы шамамен 50 млн теңгені құрады. Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасының талаптарын бұзғаны үшін үәкілетті ұйымдарға қатысты 108 қадағалап дән қою шарасы және белгілі бір мерзімге лицензияның қолданылуын тоқтата тұру түрінде 2 санкция қолданылды.

2020 жылдың 2-шінде Үлттық Банк Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасын сақтау мәселелері бойынша 209 тексеру, оның ішінде тәуекел дәрежесін бағалау негізінде айқындалған субъектілерге қатысты 139 тексеру жүргізді. Валюталық бақылау мәселелері бойынша инспекциялау тәуекелге бағдарланған тәсіл негізінде жүзеге асырылды.

2021 жылдың 1-шінде Үлттық Банк Қазақстан Республикасының валюталық заңнамасы шеңберінде алынатын деректерді жинау және талдау, сондай-ақ күмәнді валюталық операцияларға талдау жүргізу арқылы валюталық бақылаудың тиімділігін қүшейту және елден капиталды шығаруға қарсы іс-қимыл жасауға қажетті шараларды әзірлеу жөніндегі жұмысты жалғастыратын болады.

2.4 ДАҒДАРЫСҚА ҚАРСЫ ШАРАЛАРДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ

Қазақстан Республикасы Президентінің дағдарысқа қарсы шараларды қаржыландауда жөніндегі тапсырмаларын орындау шеңберінде Үлттық Банк экономиканы қолдау, іскерлік белсенелілікті және халықты жұмыспен қамтуды ынталандыру үшін мына бағыттар бойынша жалпы сомасы 2,3 трлн теңгеге іс-шаралар кешенін іске асыруды.

1. «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасы бойынша Үлттық Банк өз қаражаты және оның басқаруындағы қаражат есебінен банктер

мен «Аграрлық кредиттік корпорация» АҚ облигацияларын 10 жылға дейінгі өтеу мерзімімен бір жылдық 11%-ға дейінгі кірістіліктің қорытынды мөлшерлемесі бойынша, кейіннен өңдеуші өнеркәсіпте және агроенеркәсіптік кешенде қызметтін жүзеге асыратын жеке кәсіпкерлік субъектілеріне жылдық 15%-дан аспайтын сыйақы мөлшерлемесі бойынша кредиттеу үшін сатып алу жүзеге асырылды, олардың 6%-ын жеке кәсіпкерлік, ал айырмашылықты мемлекет субсидиялайды.

- 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банктер жалпы сомасы 998,4 млрд теңге болатын 1 373 өтінімді қабылдады, 778 қарыз бойынша 516,2 млрд теңге берілді. «Аграрлық кредит корпорациясы» АҚ 131,2 млрд теңге сомасына 2 226 өтінім қабылдады, 96,4 млрд теңге сомасына 2 066 қарыз, оның ішінде көктемгі егіс және егін жинау жұмыстарын қаржыландыру үшін 25,0 млрд теңге сомасына 590 қарыз берілді.
2. Елде төтенше жағдай режимін енгізу және шектеу шаралары нәтижесінде зардап шеккен кәсіпорындарға қолдау көрсету мақсатында Үлттық Банк кәсіпкерлік субъектілерін жеңілдікпен кредиттеу бағдарламасы (Жеңілдікпен кредиттеу бағдарламасы) шенберінде жылдық 8% түпкілікті сыйақы мәлшерлемесімен айналым қаражатын 12 айға дейінгі мерзімге толықтыруға жеңілдікпен кредиттеу үшін 800 млрд теңге бөлді.
- 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банктер 612,5 млрд теңге сомасына 2 493 өтініш қабылдады, 528,0 млрд теңге сомасына 1 393 шағын және орта кәсіпкерлік субъектісі, оның ішінде 135,9 млрд теңге бұрын берілген қарыздарды өтеуден түскен ақша есебінен қаржыландырылды.
3. «Жұмыспен қамтудың 2020–2021 жылдарға арналған жол картасы» бағдарламасы (бұдан әрі – Жұмыспен қамтудың жол картасы) бойынша Үлттық Банктің инфрақұрылымдық жобаларын іске асыру есебінен жалпы сомасы 700 млрд теңгеге 5 транш бөлінді. Қазақстан Республикасының Үкіметі бөлген қаражатты ескерсек, Жұмыспен қамтудың жол картасын қаржыландырудың жалпы көлемі 1 трлн теңгені құрайды. 2020 жылдың қорытындысы бойынша жергілікті атқарушы органдар Үлттық Банк бөлген қаржыландырудың 657,8 млрд теңгесін игерді, 238,9 мың адам жұмысқа орналастырылды.
4. «Нұрлы жер» мемлекеттік тұрғын үй-коммуналдық дамыту бағдарламасын іске асыру шенберінде Үлттық Банк жалпы көлемі 390 млрд теңге қаржыландыру бөлуді көздел отыр, оның ішінде жергілікті атқарушы органдардың қолжетімді тұрғын үй құрылышына 180 млрд теңге және «5-10-20» («Шаңырақ») пилоттық жобасы бойынша жеңілдікпен кредиттеуді қаржыландыруға 210 млрд теңге бөлді.
- 2020 жылдың сонында өнірлермен кредиттік тұрғын үй құрылышына бөлінген 180 млрд теңгениң 147,1 млрд теңгесі игерілді. «5-10-20» пилоттық жобасы бойынша бөлінген 90 млрд теңгениң ішінен 56,3 млрд теңге сомасына 4 907 қарыз берді.

2.5 АКТИВТЕРДІ БАСҚАРУ

2.5.1. ҮЛТТЫҚ БАНКТІҢ АЛТЫНВАЛЮТА АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ

Үлттық Банктің алтынвалюта резервтері халықаралық нарықтарда өтімділігі жоғары Үлттық Банктің активтерінен үлттық валютаның ішкі және сыртқы орнықтылығын қамтамасыз ету мақсатында қалыптасады. Үлттық Банктің жалпы алтынвалюта резервтері 2020 жылдың қорытындысы бойынша 35,6 млрд АҚШ долларын құрады, бұл 2019 жылғы қорытынды қөрсеткішпен салыстырғанда 6,7 млрд АҚШ долларына немесе 23,1%-ға көп.

2020 жылдың алтынвалюта резервтерінің едәүір өсүі бағалы металдардағы активтерді толықтыру үшін отандық өндірушілерден аффинирленген алтынды сатып алуға мемлекеттің басым құқығын іске асыру шенберінде ішкі нарықта алтын бағасының өсүі және алтынды нетто-сатып алу есебінен алтын портфелі көлемінің үлғаюымен байланысты болды. 2020 жылдың алтынның бағасы 24,2%-ға өсті.

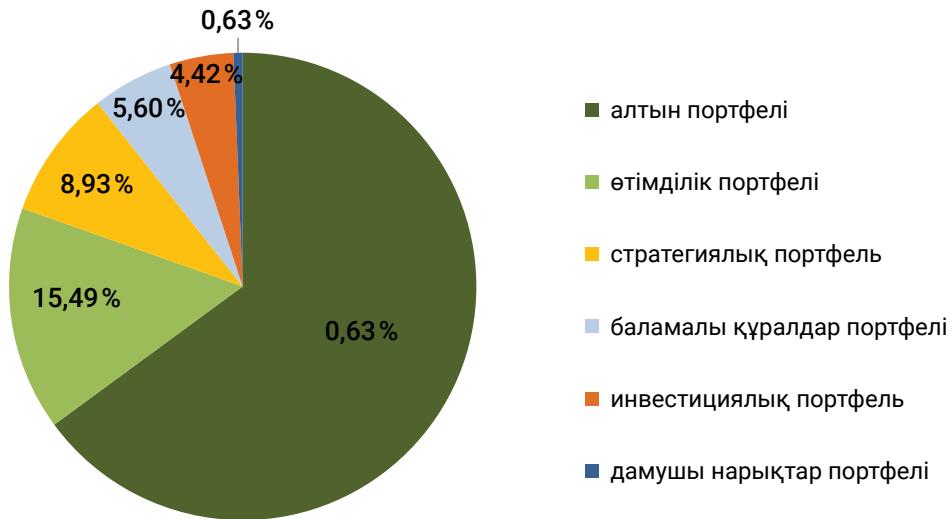
2020 жылдың жалпы сатып алу көлемі 1,9 млн троя үнциясын (59,8 тонна) құрады. Бұл ретте, есепті кезеңде Үлттық қордағы алтын портфелін қалыптастыру шенберінде алтынвалюта активтерінен шамамен 1 млрд АҚШ доллары сомасына 18,7 тонна аффинирленген алтын сату жүзеге асырылды.

Сонымен қоса, алтынвалюта резервтеріндегі өсім Қазақстан Республикасы Үкіметінің Қараышғанақ консорциумымен дауын реттеу нәтижесінде 1,3 млрд АҚШ доллары сомасындағы түсімдермен, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Үкіметінің Азия Даму Банкінен 0,9 млрд euroға (1,1 млрд АҚШ долл.) қарыз тартуына байланысты орын алды.

Үлттық Банктің алтынвалюта активтерін басқару Үлттық Банктің алтынвалюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегиясына сәйкес жүзеге асырылады (2.5.1.1-сурет, 2.5.1.1-кесте).

2.5.1.1-сүрет Ұлттық Банктің алтынвалюта активтерінің құрылымы

2.5.1.1-кесте 2020 жылдың қорытындысы бойынша портфельдердің нарықтық құны

Портфель	Нарықтық құны, млрд АҚШ доллары
Инвестициялық портфель	1,61
Стратегиялық портфель	3,25
Алтын портфелі	23,63
Дамушы нарықтар портфелі	0,23
Өтімділік портфели	5,64
Баламалы құралдар портфелі	2,04

Қысқа мерзімді және орта мерзімді перспективада активтердің кірістілігін сақтау және арттыру инвестициялық портфельдердің мақсаты болып табылады. Портфель активтері дамыған елдердің облигациялар нарықтарында орналастырылған және мынадай құрылымға ие: АҚШ долларында – 62,0%, евромонета – 12,5%, Британия фунт стерлингінде – 12,5%, Австралия долларында – 8,0%, Канада долларында – 5,0%.

Валюталар қоржынында көрсетілген инвестициялық портфельдердің кірістілігі 2020 жылы 1,88%, ал эталондық портфель кірістілігі 1,63% болды. Нәтижесінде 26 базистік тармақ мөлшерінде он үстеме кірістілік қалыптасты.

Эталондық портфельдің кірістілігі 3,82% болған кезде АҚШ долларында көрсетілген инвестициялық портфельдердің кірістілігі 4,09% болды. АҚШ долларындағы үстеме кірістілік 26 базистік тармақты құрады.

Орта мерзімді және үзақ мерзімді перспективада активтердің кірістілігін қамтамасыз ету және алтынвалюта активтерін әртараптандыру стратегиялық портфельдердің мақсаттары болып табылады.

2020 жылғы стратегиялық портфельдің кірістілігі 7,77%-ды құрады (2.5.1.2-сүрет).

2.5.1.2-сүрет Стратегиялық портфельдердің мандаттары бойынша кірістілік

Дамушы нарықтар портфелінің қаражаты Қытай юаніндегі активтерге инвестицияланды. Портфельдің кірістілігі 2020 жылы Қытай юанінде 1,89%, АҚШ долларында – 8,52% деңгейінде қалыптасты.

Алтынвалюта активтерінің өтімділік портфелі ақша-кредит саясатын іске асыру, өтімділіктің жоғары деңгейін қолдау, сондай-ақ мемлекеттің сыртқы борышына қызмет көрсету мақсатында ақша нарығында операциялар жүргізуге арналған. Өтімділік портфелінің активтерін басқарудың мақсаты үстеме кірістілікті алу болып табылмайды.

Балама құралдар портфелі ұзақ мерзімді перспективада алтынвалюта активтерінің кірістілігін әртараптандыруға және арттыруға арналған. Оның активтері жеке капитал, хедж-қорлар, қорлардың қорлары, жылжымайтын мүлік, инфрақұрылым және акциялар сияқты бағыттар бойынша инвестициялануы мүмкін. Балама құралдар портфелінің кірістілігі 2020 жылы 17,30%-ды құрады.

Алтын портфелі ішкі және сыртқы алтыннан тұрады, портфель активтері де мерзімі бір жылдан аспайтын депозиттерде орналастырылады. Халықаралық қаржы нарықтарындағы валютамен активтердің тартымдылығын ықтимал төмендетуден сақтау және қорғау алтындағы активтерді басқару мақсаты болып табылады. Алтынның әлемдік бағасының өсуіне қарай алтын портфелінің АҚШ долларымен кірістілігі 2020 жылы 24,25%-ды құрады. Депозиттерге орналастырылған алтын портфелінің кірістілігі троя унцияларында 0,03%-ды, АҚШ долларында – 24,21%-ды құрады.

2.5.2 ҮЛТТЫҚ ҚОРДЫҢ АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ

Тиісті тәуекел деңгейі кезінде ұзақ мерзімді перспективада өтімділіктің жеткілікті деңгейін сақтау, ұстап тұру және кірістілікті қамтамасыз ету Үлттық қордың активтерін басқару кезіндегі инвестициялық операциялардың негізгі мақсаты болып табылады. Үлттық қор активтерінің кірістілігін ұзақ мерзімді перспективада қамтамасыз ету кірістіліктің қысқа мерзімді ауытқуын көздейді.

Өтімділіктің жеткілікті деңгейін ұстап тұру, болашақ үрпақ үшін жаңартылмайтын энергия ресурстары көздерін өткізуден түсетін қаражатты үнемдеу және сақтау Үлттық қордың негізгі мақсаттары болып табылады.

Есепті кезеңде Үлттық Банк Үлттық қордың активтерін басқару процесін жетілдіру жөніндегі жұмысты жалғастырды. Үлттық Банк Басқармасының

2020 жылғы 19 наурыздағы № 29 қаулысымен Қазақстан Республикасы Үлттық қорының активтерін сыртқы басқарушыларды таңдау қағидалары бекітілді. Жаңа редакция сыртқы басқарушыларды таңдау және мониторинг жүргізу процесін жетілдіру, сондай-ақ оларды бағалау үшін үздік әлемдік практикаларды қолдану мақсатында әзірленді.

Сонымен қатар, «Қазақстан Республикасы Үлттық қорының инвестициялық операцияларын жүзеге асыру қағидаларын бекіту туралы» Үлттық Банк Басқармасының 2006 жылғы 25 шілдедегі № 65 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Үлттық Банк Басқармасының 2020 жылғы 21 сәуірдегі № 56 қаулысымен Үлттық қордың жинақ портфеліндегі «Дамыған елдердің мемлекеттік облигациялары» мандаты үшін эталондық портфельдің жаңа құрамы бекітілді. Осылайша, 2020 жылдың мамыр айынан бастап АҚШ долларының үлесі 62,50%-ға дейін үлфайып, Корея вонасындағы облигациялардың үлесі 0%-ға, еурода 12,50%-ға дейін төмендеді.

2020 жылғы тамызда теңгерімді бөлуге көшүге сәйкес Қытай юанінде портфель қалыптастырылды, оның нарықтық құны 2020 жылдың сонында шамамен 416 млн АҚШ доллары немесе жинақ портфелінің 0,76 % сомасына тең болды.

Сонымен қатар, нарықтағы белгісіздік жағдайында Үлттық қордың тәуекелі төмен активтерінің үлесін сақтау мақсатында Қазақстан Республикасының Үлттық Банкі Басқармасының 2006 жылғы 25 шілдедегі № 65 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Үлттық қорының инвестициялық операцияларын жүзеге асыру қағидаларына 5 млрд АҚШ доллары сомасында тұрақтандыру портфелінің азаймайтын көлемін белгілеуге қатысты өзгерістер енгізілді (ҚР Үлттық Банкі Басқармасының 2020 жылғы 21 қыркүйектегі № 111 қаулысы).

COVID-19 пандемиясынан туындаған жаппай карантинге байланысты әлемдік экономиканың өсу қарқынының едәуір баяулауы аясындағы қолайсыз сәтте инвестициялау тәуекелін барынша азайту мақсатында Үлттық қордың қаражатын қалыптастыру және пайдалану тұжырымдамасында жаңа стратегиялық бөлуге көшуді іске асыру мерзімін 2022 жылдың сонына дейін 1 жылға ұзарту бекітілді.

Үлттық қор активтерінің сақталуын арттыру мақсатында есепті кезеңде 600,732.1 үнция (18,7 тонна) алтын сатып алынды, нәтижесінде алтын портфелінің нарықтық құны 2020 жылғы 31 желтоқсанда 2,4 млрд АҚШ долларын немесе жинақ портфелінің 4,41%-ын құрады.

Үлттық қордың негізгі мақсаты мен функцияларына сәйкес оның құрылымын тұрақтандыру және жинақ портфельдері құрайды.

Үлттық қор портфелінің жалпы нарықтық құны 2020 жылдың қорытындысы бойынша 61,4 млрд АҚШ долларын, оның ішінде валюталық портфель көлемі – 58,7 млрд АҚШ долларын құрады.

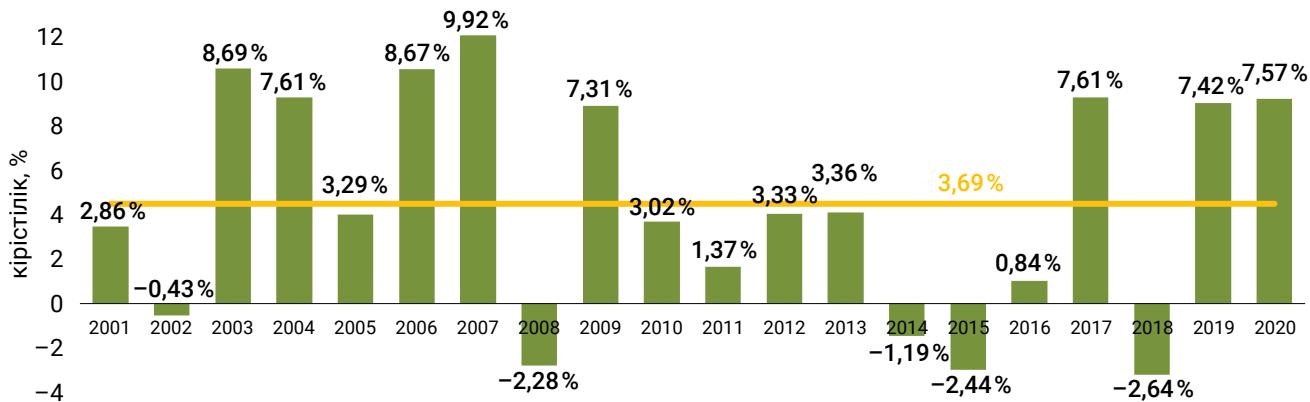
Үлттық қордың валюталық портфелінің құрамындағы тұрақтандыру және жинақ портфельдерінің нарықтық құны тиісінше 4,3 млрд АҚШ долла-

рын (7,25%-ды) және 54,5 млрд АҚШ долларын (92,75%-ды) құрады.

Кірістілікті есептеу Үлттық қордың базалық валютасы – АҚШ долларымен жүзеге асырылды.

Құрылғаннан бастап 2020 жылғы 31 желтоқсан ара-лығында Үлттық қордың кірістілігі 103,44% болды, бұл жылдық көрсеткіш бойынша 3,69%-ды құрайды (2.5.2.1-сурет). Үлттық қор портфелінің кірістілігі 2020 жылы 7,57% деңгейінде қалыптасты.

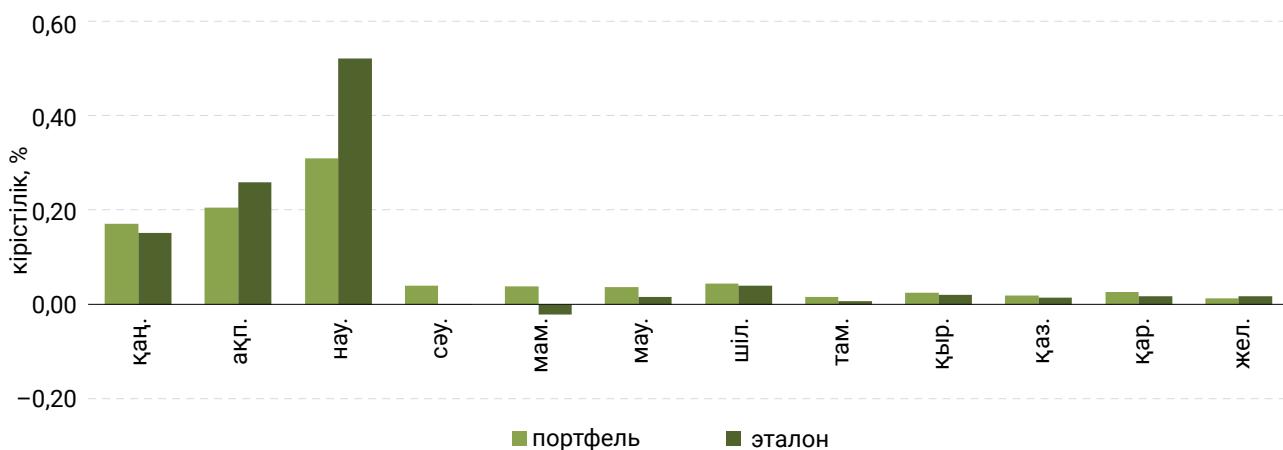
2.5.2.1-сурет Үлттық қор портфелінің АҚШ долларымен кірістілігі

2020 жылы Үлттық Банктің дербес басқаруындағы тұрақтандыру портфелінің активтері ақша нарығының құралдарына және белгіленген кірісі бар бағалы қағаздарға, негізінен АҚШ қазынашылығының бағалы қағаздарына орналастырылды.

Тұрақтандыру портфелінің кірістілігі 2020 жылы 0,95%-ды құрады (2.5.2.2-сурет), осы кезеңде эталондық портфельдің (Merrill Lynch 6-month US Treasury Bill Index) кірістілігі 1,05% болды.

2.5.2.2-сурет Тұрақтандыру портфелінің 2020 жылғы кірістілігі

Жинақ портфелінің жиынтық кірістілігі 2020 жылы 8,02%-ды құрады.

«Дамыған елдердің мемлекеттік облигациялары» мандатын басқару нәтижесі бойынша кірістілік 2020 жылы 5,1%-ды құрады.

«Дамушы елдердің мемлекеттік облигациялары» мандаты бойынша портфель мыналардан тұрады:

- 1) сыртқы басқарудағы дамушы елдердің мемлекеттік облигациялар портфелі. Активтерді басқару нәтижесі бойынша кірістілік 5,85%-ды құрады, ал бенчмарктің кірістілігі 5,71% болды.
- 2) Үлттық Банктің дербес басқаруындағы Қытай юаніндегі портфель. Құрылған сәттен бастап (2020 жылғы тамыз) 2020 жылдың соңына дейін Қытай юаніндегі портфельдің кірістілігі 6,02%-ды құрады. Осы портфель үшін Бенчмарк көзделмеген.

«Инвестициялық деңгейдегі корпоративтік облигациялар» мандатын басқару нәтижесі бойынша кірістілік 13,04%-ды құрады, ал бенчмарктің кірістілігі 8,82% болды.

2.5.3.1-кесте Үлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері инвестициялық портфелінің құрылымы

Атауы	2020 жылғы 1 қаңтардағы ағымдағы құны, млрд теңге	2020 жылғы 1 қаңтардағы үлесі, %	2021 жылғы 1 қаңтардағы ағымдағы құны, млрд теңге	2021 жылғы 1 қаңтардағы үлесі, %	Кезеңдегі езгеріс, %
Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары	4 368,0	40,5	5 730,1	44,4	31,2
Қазақстан Республикасы әмитенттерінің бағалы қағаздары	3 212,5	29,7	3 636,5	28,2	13,2
Шетел әмитенттерінің бағалы қағаздары	1 898,4	17,6	2 138,7	16,6	12,7
Қазақстан Республикасының банктеріндегі салымдар	254,9	2,4	251,7	2,0	-1,3
Шетелдік банктердегі салымдар	328,4	3,0	282,9	2,2	-13,9
Инвестициялық шottардағы ақша	510,7	4,7	12,0	0,1	-97,6
Сыртқы басқарудағы активтер	211,9	2,0	816,5	6,3	285,3
Басқа да активтер	13,5	0,1	26,3	0,2	94,4
Жиынтығы	10 798,3	100,0%	12 894,6	100,0	19,4

Зейнетақы активтері қазақстандық және шетелдік қаржы құралдарының алуан түріне нарықтық талаптармен инвестицияланады. Жергілікті бағалы қағаздар нарығында зейнетақы активтері Қазақстан Республикасының Үлттық қорын басқару

«Жаһандық акциялар» мандатын басқару нәтижесі бойынша кірістілік 13,67%-ды құрады, ал бенчмарктің кірістілігі 16,42 % болды.

«Активтерді жаһандық тактикалық бөлу» мандатын басқару нәтижесі бойынша кірістілік 7,36%-ды құрады.

2.5.3 БІРЫҢҒАЙ ЖИНАҚТАУШЫ ЗЕЙНЕТАҚЫ ҚОРЫНЫҢ ЗЕЙНЕТАҚЫ АКТИВТЕРІН БАСҚАРУ

2020 жылдың қорытындысы бойынша Үлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерінің жыныстық көлемі 2020 жылы 19,4%-ға үлгайды, 12,9 трлн теңгені немесе зейнетақы жинақтары көлемінің 99,9%-ын құрады (2.5.3.1-кесте).

жөніндегі кеңес мақұлдаған бағыттар шеңберінде инвестицияланады. Ішкі қаржы нарығындағы инвестициялардың жалпы көлемі 2,3 трлн теңгені құрады (2.5.3.2-кесте).

2.5.3.2-кесте Қазақстан Республикасының Үлттық қорын басқару жөніндегі кеңес мақұлдаған бағыттар шеңберінде 2020 жылға арналған инвестициялар

Инвестициялар	Көлемі, млрд теңге
Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі шығарған Қазақстан Республикасының мемлекеттік бағалы қағаздары	1 691,1
Шетел валютасы	56,6
Халықаралық қаржы үйімдарының және Қазақстан Республикасының квазимемлекеттік сектор субъектілерінің бағалы қағаздары	576,8
Қазақстан Республикасы банктерінің облигациялары	12,5
Қазақстан Республикасы корпоративтік секторының облигациялары	5,0
Жиынтығы	2 342,0

Шетел валютасында номинирленген зейнетақы активтерін инвестициялау 2020 жылғы ақпандың қаңтардан Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының инвестициялық декларациясында белгіленген валюта портфелін жаңа нысаналы стратегиялық бөлуге сәйкес жүзеге асырылады. Зейнетақы активтері валюталық портфелінің «тәуекел/кірістілік» көрсеткішін жақсарту мақсатында активтердің сыйнаптары бойынша нысаналы стратегиялық бөлүгө езгерді. Атап айтқанда, ақша нарығының құралдары валюталық портфельдің басқа активтері бойынша құбылмалылықты өтеу үшін АҚШ-тың орта мерзімді қазынашылық облигацияларына ауыстырылды (нысаналы мәні 30%). Акциялардың нысаналы үлесі валюталық активтердің кірістілігін арттыру үшін валюталық портфельдің 21%-нан 25%-на дейін ұлғайтылды. Тарихи тұрғыдан алғанда, жоғары құбылмалылыққа қарамастан, акциялар бойынша кірістілік үзақ мерзімді кезеңдегі активтердің басқа сыйнаптары бойынша кірістіліктен айтарлықтай жоғары. Тиісінше, дамушы елдер облигацияларының және корпоративтік облигациялардың нысаналы үлестері валюталық портфельдің 28%-нан 25%-на дейін және тиісінше 21%-нан 20%-на дейін төмендеді.

Зейнетақы активтерінің кірістілігін өртаратпандыру және арттыру мақсатында 2020 жылдың валюталық портфельдің бір бөлігін шетелдік басқарушы компанияларға кезең-кезеңімен беру жөніндегі жұмыс жалғастырылды. Берілген қаражаттың жалпы көлемі 1 350,0 млн АҚШ долларын, оның ішінде

«Жаһандық акциялар» мандаты бойынша 450,0 млн АҚШ долларын және «Инвестициялық деңгейдегі корпоративтік облигациялар» мандаты бойынша 900 млн АҚШ долларын құрайды. Жүргізілген жұмыс нәтижесінде сыртқы басқарудағы зейнетақы активтерінің валюталық портфелінің үлесі 2020 жылдың зейнетақы активтері мөлшерінің 2,0%-нан 6,3%-на дейін (816,5 млрд теңге немесе 1,9 млрд АҚШ доллары) ұлғайды.

2020 жылдың қорытындысы бойынша Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері бойынша есептелген инвестициялық кіріс 1 262,5 млрд теңгені құрады, бұл 2019 жылмен салыстырғанда 562,7 млрд теңгеге немесе 80,4%-ға артық. Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры салымшыларының шоттарына бөлінген «Таза» инвестициялық кірістің негізгі көлемі қаржы құралдары бойынша сыйақы түрінде және шетел валютасын бағамдық қайта бағалаудан түскен кірістерге тиесілі (66,0% және 23,0%). Зейнетақы түсімдерінің көлемі 1 086,0 млрд теңгені құрады.

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры салымшыларының (алушыларының) шоттарына 2020 жылдың бөлінген зейнетақы активтерінің кірістілігі 7,50 мөлшеріндегі инфляция кезінде 10,92%-ды құрады. Нақты мәнде (инфляцияны шегергенде) кірістілік 3,4% болды.

2.6 СТАТИСТИКАЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

Мемлекеттік статистика органы ретінде Үлттық Банк ақша-кредит және қаржы статистикасы, сыртқы сектор статистикасы саласында үлттық макроэкономикалық статистиканы жинауға, өңдеуге және таратуға бағытталған іс-шаралар кешенін жүзеге асырады. Үлттық Банктегі статистикалық қызмет сан тарапты және көп салалы аспектіге ие және халықаралық ұсынымдар мен шетелдік орталық банктердің үздік тәжірибелерін ескере отырып, статистикалық есептің базалық қағидаттары негізінде құрылады.

Қазақстан Республикасының қаржы нарығын реттеу және дамыту жөніндегі уәкілетті органдарының 2020 жылғы 1 қаңтардан бастап жұмыс істеудің бастауына байланысты, бизнеске жүктеменің қайталануын болдырмау мақсатында реттеу, бақылау және қадағалау үшін әкімшілік деректерді жинау

Үлттық Банкке заңды түрде бекітілді. Осыған байланысты 2020 жылды Үлттық Банктің статистикалық қызметінің негізгі бағыты реттеушілер мен нарық арасындағы ақпараттық ағындарды оңтайландыру, сондай-ақ қаржы нарығының субъектілерінен алынатын деректердің сапасын арттыру болды. Бұл жұмыс Үлттық Банк пен Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің қадағаланатын қаржылық және қаржылық емес үйімдармен өзара іс-қимылды арқылы жүзеге асырылады.

Статистикалық қызметті жетілдіру жөніндегі басым міндеттер шеңберінде 2020 жылды Үлттық Банк деректерді жинау, өңдеу технологияларын дамытуға және қаржы үйімдарының деректерді беруінің бірыңғай стандарттарын қамтамасыз етуге бағытталған жұмыстарды жалғастырды. Осы міндеттерді

іске асыру статистикалық деректерді өндіру процесінің айқындылығын қамтамасыз етуге, олардың сапасын арттыруға, респонденттерге жүктемені азайтуға және басқарушылық шешімдерді жедел қабылдауды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Ақша-кредит және қаржы статистикасы

Макроэкономикалық қаржылық статистика Халықаралық валюта қорының әдіснамасына сәйкес Үлттық Банк қалыптастыратын ақша-кредит статистикасын және қаржы нарығының статистикасын қамтиды.

Ақша-кредит статистикасының көрсеткіштері Қазақстан Республикасының ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарын әзірлеу және оны іске асыру процесінде шешімдер қабылдау кезінде, халықаралық резервтердің жай-күйі, Үлттық қордың активтері, ақша базасы, ақша массасының агрегаттары, қаржы нарығының кредиттік және депозиттік сегменттерінің негізгі көрсеткіштері және басқа да мәліметтер туралы ақпарат дайындау кезінде пайдаланылады.

Үлттық ақша-кредит және қаржы статистикасын қалыптастыруды дереккөзі ретінде Үлттық Банктің меншікті деректері, сондай-ақ Үлттық Банктің қаржы нарығының субъектілерінен алатын ведомстволық статистикалық байқаулары мен әкімшілік деректері қолданылады. Деректерді жинау банктерден, сақтандыру (қайта сақтандыру) үйімдарынан және өзге де банктік емес қаржы үйімдарынан, Даму банкінен, Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорынан жүзеге асырылады.

2020 жылы ақша-кредит және қаржы статистикасын қалыптастыру жөніндегі негізгі жұмыстар статистиканың ақпараттық базасын оңтайланыруға және қадағалау мен статистикалық деректерді жариялау қажеттіліктерін біріктіретін әкімшілік есептіліктерін жинаудың даталар бойынша орталықтандырылған форматына көшуге байланысты болды. Реттеу, бақылау және қадағалау мақсаттары үшін қаржы нарығы субъектілерінен жан-жақты ақпараттың ауқымды көлемі жиналатынын ескерсек, мұндай тәсіл жиналатын деректердің санын қысқартуға және респонденттерге жүктемені азайтуға мүмкіндік береді.

Ақша-кредит статистикасын тарату кестелер және «Қазақстан Үлттық Банкінің статистикалық бюллетені» ресми ай сайынғы басылымы түрінде жыныстық статистикалық ақпаратты Үлттық Банктің

интернет-ресурсында жариялау нысанында, сондай-ақ қаржы үйімдарының жасалатын секторлық баланстары мен монетарлық шолулары негізінде жүзеге асырылады, Үлттық Банк ай сайынғы/тоқсан сайынғы негізде стандартталған есептерді қалыптастырады және ХВҚ-ға ұсынады.

«Деректерді таратудың арнайы стандарты» халықаралық жүйесінің талаптарын сақтау мақсатында жүйенің үлттық үйлестірушісі ретінде Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Үлттық статистика бюро-сына ай сайынғы негізде жынытық деректердің үлттық парағында одан әрі жариялау үшін Үлттық Банк және депозиттік үйімдар бойынша талдамалық шоттар жіберіледі.

Статистикалық ақпаратпен қатар Үлттық Банктің интернет-ресурсында ақша-кредит статистикасының деректерін қалыптастырудың негізгі қағидаттары мен тәсілдерін аштын әдіснамалық түсініктемелер жарияланады.

Ұқыпталдақтан бірлестіктермен жұмыс шенберінде Үлттық Банк әдіснамалық жұмыс және бекітілген форматтар мен мерзімдерге сәйкес ақша-кредит статистикасы бойынша ақпарат беру бөлігінде ЕАӘО Еуразиялық экономикалық комиссиясымен ынтымақтастықты тұрақты негізде жүзеге асырады.

Сыртқы сектор статистикасы

Сыртқы сектор статистикасы төлем балансы, халықаралық инвестициялық позиция және сыртқы борыш бойынша түрлі бөліеттерде бастапқы статистикалық деректерді жинауды, өндөуді және жыныстық статистикалық есептер мен талдамалық кестелерді қалыптастыруды қамтиды.

Жыныстық деректерді тарату Үлттық Банктің мемлекеттік статистика саласындағы үекілетті органмен өзара іс-қимылды шенберінде, оның ішінде Деректерді таратудың арнайы стандартына сәйкес Үлттық шоттар жүйесін қалыптастыру үшін жүзеге асырылады.

Сыртқы сектор статистикасы бойынша деректер Үлттық Банктің «Қазақстан Республикасының төлем балансы және сыртқы борышы» ресми бағыттылымында Үлттық Банктің ресми интернет-ресурсында жарияланады.

2020 жылы Үлттық Банк статистиканың сапасын жақсарту мақсатында халықаралық қызметтер бойынша статистикалық есептілік нысандарын жаңа редакцияда енгізді, яғни құрылыш қызметтері бойынша деректер дезагрегацияланды, бейрезиденттерге көрсетілген деңсаулық сақтау қызметтері бойынша қамту кеңейтілді.

Төлем балансының мақсаттары үшін нақты сектор кәсіпорындарына іріктемелі зерттеу жүргізу үшін Иріктемелі жиынтықты қалыптастыру жөніндегі әдістеме әзірленіп, бекітілді.

ХВҚ-ның бағалы қағаздар эмитенттері туралы ақпарат алмасу жөніндегі жобасына алғаш рет қатысты, оның мақсаты жобаның барлық қатысушы елдерінің осы ақпаратты кейіннен пайдалану үшін эмитенттердің орталықтандырылған дерекқорын құру болып табылады.

Өтімді бөлу туралы келісімді қоса алғанда, Қазақстан аумағында ірі жобаларды іске асыратын шетелдік компаниялар филиалдарының қызметін бағалаудың әдіснамалық тәсілдері жетілдірілді.

Сыртқы сектор статистикасының талдамалық көрінісін кеңейту бойынша Қазақстанның өнірлері бойынша Қазақстанға шетелдік тікелей инвестициялар және өнірдегі экономикалық қызмет түрлері, Қазақстан өнірлері бойынша Халықаралық қызметтер жөнінде жаңа кестелер қалыптастырылды.

Есептілікті жинау бойынша функционалды дамыту

Статистикалық, сондай-ақ реттеушілік мақсаттар үшін қаржы нарығы субъектілерінен есептілікті жинаудың бірынғай терезесі тұжырымдамасын іске асыру Үлттық Банк жұмысының стратегиялық бағыттарының бірі болып табылады.

Бірынғай терезе тұжырымдамасын іске асыру мақсатында Үлттық Банктің «Кредиттік тіркелімінің» міндеттерін және кредиттік бюrolар іске асыратын кредиттік тарихтардың дерекқорын іске асыру үшін кредиттік ақпарат көрсеткіштерінің бірынғай жиынтығын қалыптастыру жұмысы жалғастырылды. Талдау және қадағалау мақсаттарына, сондай-ақ Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қорының

міндеттерін орындауға қажетті депозиттер бойынша ақпарат көрсеткіштерінің бірынғай тізбесінің жобасы әзірленді.

Статистикалық деректерді жинау және өңдеу саласында 2020 жылы жүргізілген жұмыстардың едәуір бөлігі қаржы нарығы субъектілерінің деректерін жинау мен өңдеудің технологиялық платформасын – қаржы нарығының секторлары бойынша есептілікті жинаудың жергілікті шағын жүйелерінен тізбектелген деректерді жинауға бағдарланған Бірынғай платформаға жаңартуға байланысты.

Қаржы құралдары бойынша тізбектелген деректердің сапасын одан әрі арттыру үшін бірінші кезеңде «Қарыздар» құралы бойынша бастапқы нақтыланған деректердің сапасын арттыруға бағытталған DataQuality пилоттық жобасына бастама жасалды.

2020 жылғы 1 қаңтардан бастап Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің реттеу аясына кредиттік серіктестіктер мен ломбардтарды (бұдан әрі – микроқаржы үйімдары) қосуға байланысты респондентті женілдетілген авторизациялау (ҰКО ЭЦҚ-ны ҚБЕО ЭЦҚ-ға балама ретінде пайдалану) және «Респонденттің жеке кабинеті» веб-интерфейсін пайдалану арқылы Үлттық Банктің интернет-ресурсында қолжетімді веб-сервис арқылы деректерді жинау функционалды әзірленіп, іске асырылды.

2020 жылғы бірінші жартыжылдықта Банктің сервис бюросы базасында құрылған Үлттық Банктің Байланыс орталығы шеңберінде өнірлердегі микроқаржы үйімдарға толыққанды техникалық қолдау көрсету және есептілікті толтыру және тапсыру тәртібі, веб-портал функционалымен жұмыс істей жөнінде консультациялар беру іске асырылды.

Осылайша, Үлттық Банк қаржы нарығының реттеletін субъектілерінен есептілікті жинау жөніндегі оператор бола отырып, қаржы құралдары бойынша бастапқы жан-жақты деректер (тізбектелген деректер) деңгейінде деректерді жинауға көшу, деректерді басқару жүйелерінің элементтерін, оның ішінде дамыған талдау құралдарын одан әрі жетілдіру үшін қаржы нарығы субъектілерінің бірынғай дерекқорын дамыту жөніндегі іс-шараларды жүзеге асырады.

2.7 ҚАРЖЫЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ДАМЫТУ

Қаржы нарығын цифрлық трансформациялау Үлттық Банк, Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі арқылы реттеушілердің, сондай-ақ, аралас салалар реттеушілерінің қолдауымен жалпы қаржы секторы мен экономиканы дамытудың мақсаттары мен басымдықтарына сәйкес жүргізіледі.

2020 жылғы 17 тамызда Үлттық Банк Қаржылыш технологиялар мен инновацияларды дамыту жөніндегі 2020–2025 жылдарға арналған тұжырымдаманы бекітті. Тұжырымдама еліміздің қаржы нарығындағы инновациялық технологияларды дамытудың негізгі басымдықтарын және нарыққа қатысушылардың рөлін айқындауды. Тұжырымдама Үлттық Банк жұмысының тиімділігін арттыруға, қаржы нарығының үлттық инфрақұрылымын дамытуға және қаржы технологиялары нарығын дамытуға жағдай жасауға бағытталған.

Тұжырымдама шеңберінде негізгі үш мақсатқа қол жеткізуге бағытталған негізгі басымдықтар мен стратегиялық бастамалар айқындалды:

- 1) қаржы нарығына қатысушылармен жоғары технологиялық өзара іс-қимыл жасау және реттеуші жұмысының тиімділігін арттыру;
- 2) цифрлық қаржылық қызметтердің енүін арттыру, саланың жалпы шығындарын азайту және нарық қатысушыларының өзара іс-қимылына арналған «сенімді орта» құры;
- 3) салауатты бәсекелестік үшін жағдай жасау және нарыққа қатысушылар арасындағы коллаборацияны жақсарту арқылы нарықтың дамуын ынталандыру.

Үлттық Банк тұжырымдама бастамаларын Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен бірлесіп іске асыруды Жол картасы шеңберінде жүзеге асыратын болады, бұл мемлекеттік саясаттың тиімділігін арттыруға және елдің қаржы секторын дамытудың сапалы жаңа деңгейіне көшуге мүмкіндік береді.

2020 жылғы 1 қазанда Үлттық Банк қашықтықтан биометриялық сәйкестендіру сервисін өнеркәсіптік пайдалануға іске қости. Үлттық Банк сервисті 2020 жылғы сәуір айында «пилоттық» режимде жедел іске қосу банктерге пандемия кезеңінде әлеуметтік төлемдер алу үшін азаматтарға банктік шottтар ашуға мүмкіндік берді.

Бұл сервис «бетті тану» технологиясын пайдалана отырып, қаржы үйіміна келмestен қаржылыш қызметтерді алу мүмкіндігін көздейді. Сервис банктерге, сол сияқты сақтандыру компанияларына, бағалы қағаздар нарығының кәсіби қатысушыларына, төлем және микроқаржы үйімдарына қолжетімді. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сервис қызметтерін 13 банк, 2 төлем үйімі (жасалған шарттар негізінде) пайдаланады.

Бұл ретте жоба 2020 жылғы сәуірде пилоттық режимде іске қосылған сәттен бастап сервис арқылы 4,0 миллионнан астам банк қызметі көрсетілді. Қазіргі уақытта сервис көмегімен «Отбасы банкіне» біржолғы зейнетақы төлемдерін аудару үшін арнайы ағымдағы шottтарды ашу бойынша қызметтер көрсетіледі.

Үлттық төлем жүйесін дамытудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасы шеңберінде Үлттық Банк Қазақстан Республикасындағы орталық банктің (Central bank digital currency) цифрлық валютасы инфрақұрылымының әлеуетін және оңтайлы дизайнны зерттеу бойынша жұмыс жүргізуде.

Цифрлық валютаны енгізу мүмкіндігін зерделеу үшін Үлттық Банк құрамына 28 орталық банк кіретін R3 Central bank digital currency халықаралық жұмыс тобына кірді. Жұмыс тобының шеңберінде Қазақстанда Орталық банктің цифрлық валютасының тұжырымдамасын әзірлеуге инфрақұрылым, алгоритм (сұрақтар тізбесі) құру үшін R3 компаниясынан Ripple технологиясына бағалау жүргізу жоспарлануда.

Сондай-ақ, Үлттық Банк Қазақстанда қолданыстағы төлем инфрақұрылымын жетілдіру жөнінде ұсыныстар әзірлеу бойынша THOUSAND CITIES CLOUD ALGORITHMS-пен жұмыс жүргізуде.

Бұл ретте 2021 жылды нарыққа қатысушылармен және халықаралық әріптестермен бірлесіп цифрлық валютаны енгізу тәсілдерін әзірлеу жоспарлануда, оның нәтижелері бойынша 2021 жылғы II тоқсанда цифрлық теңге туралы консультациялық-қоғамдық баяндама жариялау жоспарлануда.

2021 жылғы III-IV тоқсанда технологиялық прототиптерді әзірлеу және цифрлық валютаны енгізу бойынша пилоттық жобаны іске қосу жоспарлануда, оның нәтижелері бойынша жобаның ауқымын белгілеу туралы шешім қабылданады.

ЕАЭО елдерінің орталық (ұлттық) банктерінің «Қаржы технологияларын дамыту саласындағы ынтымақтастық» бағыты бойынша ұлттық төлем жүйелерін дамытуды үйлестіру жөніндегі жұмыс тоғының құрамында Ұлттық Банк ашық ақпараттық интерфейстер бойынша пилоттық жобаны жүргізуге қатысады.

Пилоттық жобаның негізгі мақсаты ЕАЭО-ға мүше мемлекеттердің қаржы ұйымдарының өзара іс-қимылды шенберінде ашық ақпараттық интерфейстер әдіснамасын пысықтау болып табылады.

2020 жылдың соңында пилоттық жобаға қатысушылар – қаржы ұйымдары пилоттық жобаның Техникалық стандартына сәйкес ашық ақпараттық интерфейстерді әзірледі. 2021 жылдың қаржы ұйымдарының ашық ақпараттық интерфейстерінің өзара іс-қимылын тестілеу, ашық ақпараттық интерфейстер әдіснамасын қолдану бойынша әлеуетті және қолданыстағы шектеулерді бағалау бойынша жұмыстар жалғастырылатын болады.

Ұлттық Банк жұмысының нәтижелігін арттыру үшін платформалық шешімдердің жаңа сыйыбын енгізу

және пайдалану арқылы ақпараттық жүйелердің тімді архитектурасын құрады.

Бизнес-процестерді цифрландыру мақсатында Ұлттық Банктің «Цифрлық ядро» платформасы іске асырылды, цифрландыру нәтижесі бойынша еңбек шығындарын 65%-ға, қағаздағы құжат айналымын 80%-ға қысқарту күтілуде.

Қаржы нарығының цифрлық инфрақұрылымын дамыту шенберінде Ұлттық Банк мынадай шараларды қабылдады: Ұлттық Банктің деректерді орталықтандырылған басқару жүйесін енгізу басталды; бизнес-деректерді жинаудың бірыңғай платформасы және нарыққа арналған веб-порталдың жаңа нұсқасы енгізілді; нарық қатысушыларымен толық электрондық өзара іс-қимылға көшуді іске асыру бойынша іс-шаралар жүргізілуде; нарыққа қатысушылармен технологиялық өзара іс-қимыл жасау үшін қаржы нарығы субъектілерінен есептілікті онлайн жинауға дәйекті көшуге арналған ашық ақпараттық интерфейстер технологиясын енгізу жөніндегі іс-шаралар басталды.

2.8 АҚПАРАТТЫҚ ҚАУІПСІЗДІК

2020 жылы Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің Басқармасы мен Ұлттық Банк Басқармасының «Қазақстан Республикасы қаржы секторының 2020–2022 жылдарға арналған киберқауіпсіздік стратегиясын» бекіту туралы» бірлескен қаулысы қабылданды.

«Қазақстан Республикасы қаржы секторының 2020–2022 жылдарға арналған киберқауіпсіздік стратегиясы» шенберінде қаржы нарығындағы киберқауіпсіздік оқиғалары туралы жалпы дереккөрді жинау және қалыптастыру үшін бірыңғай технологиялық платформа құру міндеті қойылған қаржы нарығының ақпарат алмасу және талдау орталығын құру жоспарлануда.

2020 жыл бойы қызметкерлердің киберқауіпсіздік мәселелеріндегі құзыреттілік деңгейін арттыру мақсатында Ұлттық Банктің 1 278 қызметкөрі киберқауіпсіздік дағдыларын игеру бойынша онлайн платформада мамандандырылған оқытудан өтті. Оқыту шенберінде қызметкерлер ақпараттық қауіптер туралы хабардар болып, практикалық мысал-

дар арқылы дағдыларға ие болды. Осы бағыттағы жұмыстар жалғасуда.

Ақпараттық қауіпсіздік оқиғалары туралы ақпарат алмасу және Ұлттық Банктің «Мемлекеттік техникалық қызмет» АҚ-пен және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен өзара іс-қимылды шенберінде Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясы аумағындағы өзекті осал түстар мен киберқауіптер туралы ақпарат алмасу үйімдастырылды. Аталған өзара іс-қимылдың нәтижесі бойынша 2020 жылдың қаскөйлердің 372 IP мекенжайы, сондай-ақ спам таратушылардың 713 электрондық мекенжайы бұғатталды.

COVID-19 коронавирус инфекциясының таралуына жол бермеу және оның алдын алу мақсатында Ұлттық Банк қызметкерлерінің кемінде 60%-ын қашықтан жұмыс істеу режиміне ауыстыру үшін жұмыс орындарына қашықтықтан қауіпсіз қосылуды үйімдастыру жөніндегі іс-шаралар кешені өткізілді. Сонымен қатар, екі факторлы бірегейлендіруді қолдана отырып, қашықтықтан қауіпсіз қосылу тетігі пысықталды.

2.9 ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҮНТЫМАҚТАСТЫҚ

2020 жылы тұрақты диалогты ұстап тұру арқылы Үлттық Банк негізгі шетелдік әріптермен: орталық банктермен, халықаралық қаржы үйімдарымен және өнірлік ықпалдасқан бірлестіктер орнандарымен ұзақ мерзімді ынтымақтастық құруды жалғастырды.

2020 жылы Үлттық Банк басшылығы ХВҚ Басқарушылар кеңесі мен Дүниежүзілік Банк тобының виртуалды форматтағы көктемгі және жыл сайынғы кездесулеріне қатысты. Іс-шаралар барысында ХВҚ Швейцария шағын тобының мүшелерімен және Үлттық Банктің контрәріптерімен кездесулер өтті. Сонымен қатар, Үлттық Банк өкілдері ХВҚ Халықаралық валюта-қаржы комитетінің отырысына және Орталық банктер төрағалары мен Кавказ және Орталық Азия елдерінің қаржы министрлерінің алқалы пікірталасына қатысты. Үлттық Банк ХВҚ Келісімінің IV бабына сәйкес ХВҚ миссиясымен виртуалды форматта кездесулер де өткізді.

Үлттық Банк өз жұмысын 2021 жылы виртуалды форматта бастайтын Алматы қаласындағы Кавказ, Орталық Азия және Монголия үшін өнірлік әлеуетті дамыту орталығының (бұдан әрі – ХВҚ Өнірлік орталығы) қызметін қаржыландыруды регламенттейтін құқықтық құжаттарды қабылдау жұмысын жалғастырды. Осылайша, Үлттық Банк Қазақстан Республикасының мүдделі мемлекеттік органдарымен Қазақстан Республикасы мен ХВҚ арасындағы ХВҚ Өнірлік орталығын құру туралы өзара түсіністік туралы меморандумың жобасын келісу жұмысын жүргізді.

2020 жылғы 14 желтоқсанда Үлттық Банк Төрағасы Е.А. Досаев және ХВҚ басқарушы директоры К. Георгиева ХВҚ Өнірлік орталығын қаржыландыру жөніндегі уағдаластық туралы хатқа қол қойды.

Үлттық Банк ХВҚ қамқорлығымен үйімдастырылған, COVID-19 пандемиясының экономикалық салдарын, сондай-ақ қаржы секторын қолдау және экономикалық белсенділікте қалпына келтіру үшін қабылданған дағдарысқа қарсы шараларды талқылауға арналған алқалы пікірталастарға тұрақты түрде қатысып отырды.

2020 жылы Үлттық Банктің басшылығы екіжақты ынтымақтастықты, макроэкономикалық жағдайды және жүргізіліп отырған ақша-кредит саясатын талқылау мақсатында Дүниежүзілік Банктің және басқа халықаралық қаржы үйімдарының өкілдерімен кездесулер өткізді.

2020 жылы Үлттық Банк халықаралық қаржы үйімдарынан техникалық көмек тарту бойынша жұмысын жалғастырды. Мәселен, «2020 жылдың соңына дейін экономикалық өсуді қалпына келтіру жөніндегі кешенді жоспар» шеңберінде Үлттық Банк Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігімен бірлесіп жұмыс істемейтін активтер нарығын құру жұмысын баставады. Осы жобаны іске асыру үшін Еуропа Қайта құру және Даму Банкінен техникалық көмек тартылууда.

Үлттық Банк MSCI және FTSE халықаралық рейтингтерінде Қазақстанның мәртебесін арттыру бойынша жұмыс жүргізді. Осылайшылай Үлттық Банк Қазақстан Республикасының Қаржы нарығын реттеу мен дамыту агенттігімен, Еуропа Қайта құру және Даму Банкімен және Қазақстанның бірқатар мемлекеттік органдарымен бірлесіп халықаралық индекстерде Қазақстанның мәртебесін арттыру және әзірленген іс-қимыл стратегиясының орындалуын бақылау мәселелері бойынша басқарушы комитет пен жұмыс тобын құрды, сондай-ақ MSCI және FTSE халықаралық индекстерінде Қазақстанның позициясын тиісінше «Frontier Markets»-тен «Emerging Markets»-ке және «Secondary Emerging Markets»-ке дейін көтеру жөніндегі басқарушы комитет пен жұмыс тобының жұмыс жоспарын бекітті.

2020 жылы Қазақстанның жаһандық инвесторларға тартымдастырылған арттыру мақсатында Үлттық Банк Citi үйімдастырылған жаһандық инвесторлармен кездесуге қатысты.

Қазақстанның тәуелсіз рейтингі мәселелері бойынша халықаралық рейтингтік агенттіктермен өзара іс-қимыл бойынша жұмыс жалғастырылды. Өткізілген консультациялар қорытындысы бойынша Fitch Ratings пен S&P Global Ratings Қазақстанның тәуелсіз рейтингін тиісінше «Тұрақты» болжамымен «BBB» деңгейінде және «Тұрақты» болжамымен «BBB-» деңгейінде растады.

Шет елдердің орталық банктерімен ынтымақтастық шеңберінде Үлттық Банк екі жақты ынтымақтастық мәселелерін және техникалық көмек тарту мүмкіндіктерін талқылау мақсатында Швейцария Үлттық Банкінің және Кореяның Орталық банкінің өкілдерімен виртуалды форматта кездесу өткізді. Сондай-ақ, орталық банктердің халықаралық департаменттері арасындағы екіжақты ынтымақтастықты жандандыру және Кореяның Орталық банкінің техникалық көмек бағдарламаларымен танысу мақсатында «Еуразиялық Экономикалық Кеңестің

болашағы мен проблемалары» тақырыбында Кореяның Орталық банкінің Солтүстік экономикалық ынтымақтастығының халықаралық онлайн-форумына қатысты. Бұл форум оқу бағдарламаларын (Central Banking Study Program), оқу сапарларын және Knowledge Partnership Program-Bank of Korea шенберінде техникалық көмек көрсету мүмкіндігін талқылауға негіз болды.

Өнірлік ықпалдасқан бірлестіктерде үлттық мұдделерді ілгерілету шенберінде Үлттық Банктің басшылығы Еуразиялық экономикалық комиссия кеңесінің, Еуразиялық үкіметаралық кеңестің, Мемлекетаралық банк кеңесінің кезекті отырыстарына қатысты.

2020 жылғы 4 маусымда Үлттық Банктің Төрағасы Е.А. Досаев COVID-19 пандемиясының теріс салдарын төмendetуге бағытталып қабылданған шаралармен алмасу мақсатында ЕАӘО-ға мұше мемлекеттердің үлттық (орталық) банктерінің Валюталық саясат жөніндегі консультациялық кеңесінің отырысына қатысты.

Сонымен қатар, Үлттық Банк өкілдерінің Макроэкономикалық саясат жөніндегі консультативтік комитеттің, Статистика жөніндегі консультативтік комитеттің, Еуразиялық экономикалық комиссияның қаржы нарықтары жөніндегі консультациялық комитеттің, Орталық (үлттық) банктер басшыларының Еуразиялық кеңесінің отырыстарына қатысуы үйімдастырылды.

2020 жылы еуразиялық ықпалдасуды дамыту шенберінде қаржы саласындағы заңнаманы үйлестіру жоспарларын, секторалдық келісімдердің жобаларын әзірлеу жалғастырылды. Атап айтқанда, Валюталық құқықтық қатынастарды реттеуге және ырықтандыру шараларын қабылдауға келісілген тәсілдер туралы келісімді және ЕАӘО-ға мұше мемлекеттердің бағамдық саясат жөніндегі консультациялық кеңесі туралы келісімді мемлекетішлік келісу жөніндегі жұмыс жалғастырылды. Үлттық Банк ЕАӘО-ның ортақ төлем кеңістігін дамыту жөніндегі жұмысты жалғастырды, сондай-ақ «Еуразиялық экономикалық ықпалдастыруды дамытудың 2025 жылға дейінгі стратегиялық бағыттарын» келісуге қатысты.

2020 жыл бойы Үлттық Банк Қазақстанның мұдделі мемлекеттік органдарымен бірлесіп Қылмыстық кірістерді заңдастыруға және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл жөніндегі Еуразиялық топтың Қазақстан заңнамасының Ақшаны жылыштатуға қарсы күрестің қаржы шараларын әзірлеу тобының халықаралық стандарттарына сәйкестігін

өзара бағалаудың екінші раундың өткізуге дайындыққа қатысты.

2020 жылы Үлттық Банк екі жақты форматта, сол сияқты ықпалдасқан бірлестіктер шенберінде Қазақстанның негізгі сауда әріптерімен үлттық валюталарда есеп айырысуын дамыту мүмкіндіктерін зерделеу жөніндегі жұмысты жалғастырды. Мәселен, 2020 жылғы мамырда рубль/тенге тікелей сауда-саттығының қолемін ұлғайту, үлттық валюталардағы есеп айырысу үлесін ұлғайту үшін нарықтық қаржы құралдарын дамытуға жағдай жасау мәселелерін талқылау мақсатында Ресей Федерациясының Орталық банкімен сараптамалық кездесу өтті.

Шанхай ынтымақтастық үйімі шенберінде экономикалық ынтымақтастықты дамыту түрғысында 2020 жылғы қыркүйекте Үлттық Банктің өкілдері «Шанхай ынтымақтастық үйіміна мұше мемлекеттердің үлттық валюталарының үлесін өзара есеп айырысуда біртінде арттыру жөніндегі жол картасы» жобасын келісу жөніндегі дөңгелек үстел отырысына виртуалды форматта қатысты.

ҰЛТТЫҚ БАНКТІҢ ҰЙЫМДЫҚ ДАМУЫ

3

3.1 ҰЙЫМДЫҚ ҚҰРЫЛЫМ ЖӘНЕ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕР

Ұлттық Банк өзінің ұйымдық тиімділігін арттыру үшін платформа құру, оның ішінде оңтайлы құрылымды, штат кестесін қалыптастыру және адам капиталын дамыту үшін жағдай жасау арқылы тұрақты жұмыс жүргізуде.

2020 жылдың соңында Ұлттық Банктің құрылымына орталық аппараттың 23 бөлімшесі (21 департамент және 2 дербес басқарма), Ұлттық Банктің Алматы қаласындағы тұрақты өкілдігі, 18 филиал және 3 ведомстволық бағынысты республикалық мемлекеттік кәсіпорын кірді (3.1.1-кесте).

3.1.1-кесте Ұлттық Банк қызметкерлерінің саны

	Кезеңнің соңындағы саны				
	штат бойынша, бірлік		тізім бойынша, адам		
	2019 жыл	2020 жыл	2019 жыл	2020 жыл	
1	2	3	4	5	
Орталық аппарат	1 287	838	1 167	727	
Өкілдік		48		48	
Филиалдар	1 300	1 192	1 324	1 228	
Жиынтығы	2 587	2 078	2 491	2 003	
Ұлттық Банк ұйымдары (РМК)	1 027	905	891	894	
Ұлттық Банк бойынша барлығы	3 614	2 983	3 382	2 897	

Ұлттық Банк қызметкерлерінің құрамындағы әйелдер саны 1 219 адам (60,9%), оның ішінде орталық аппаратта – 458 адам (63,0%), филиалдарда – 733 адам (59,7%), өкілдікте – 28 адам (58,3%).

Ұлттық Банк басшылығының құрамында басшы әйелдер саны 187 адам (51,2%), оның ішінде орталық аппаратта – 80 адам (46,8%), филиалдарда – 99 адам (54,4%), өкілдікте – 8 адам (61,5%) (3.1.1-сурет).

Ұлттық Банк қызметкерлерінің орташа жасы орталық аппаратта – 37 жас, филиалдарда – 42 жас, өкілдікте – 44 жас, ұйымдарда – 42 жас болды.

2020 жылды Ұлттық Банктегі кадрлардың тұрақтамауы – деңгейі орталық аппарат бойынша – 12,8%; филиалдар бойынша – 5,1%; ұйымдар бойынша – 5,5%.

Орталық аппарат бойынша кадрлар тұрақтамауының қалыптасқан деңгейі Ұлттық Банктің Нұр-Сұлтан қаласына көшірілуіне және жұмыс берушімен бірге басқа жерге ауысадан бас тартқан жекелеген қызметкерлердің жұмыстан босатылуына байланысты орын алды.

3.1.1-сурет Ұлттық Банк қызметкерлерінің гендерлік құрамы

Үлттық Банктің кадрлық құрамын қүшейту мақсатында 2020 жылғы жоғары білікті қызметкерлерді іріктеу жұмысы жүргізілді, оның ішінде:

- 1) Үлттық Банктің кадр резервіне енгізу үшін ізденешушілердің 227 түйіндемесі қаралды, нәтижесі бойынша оған 13 кандидат есепке алынды;
- 2) Үлттық Банктің 2019–2020 жылдары қалыптастырылған кадр резервінен және «Назарбаев Университеті» дербес білім беру үйімі Магистратурасының түлектерінен Үлттық Банктің орталық аппаратына және өкілдігіне 45 адам, оның ішінде 31 кандидат – кадр резервінен және MSc in Finance бағдарламасының 14 магистранты жұмысқа орналастырылды;
- 3) Президенттік жастар кадр резервінің резервшилдерімен жұмыс жүргізілді, оның нәтижесі бойынша 5 резервші: 3 резервші – Үлттық Банктің орталық аппаратына, 2 резервші – Үлттық Банктің ведомстволық бағынысты ұйымдарына басшылаузындарға тағайындалды.

2020 жылы Үлттық Банктің 823 қызметкері оқып, біліктілігін арттыруды, оның ішінде: 428 (398 – онлайн) – Үлттық Банктің және оның оқу орталығының базасында; 202 – Қазақстанның оқу орталықтарында, 193 (175 – онлайн) – шетелде оқыды.

Білім беру жобалары бойынша жетекші ЖОО-мен жұмыс жүргізілді, оның нәтижесі бойынша:

- 1) «Назарбаев Университеті» дербес білім беру үйімімен шарт жасалды, оның шенберінде Үлттық Банктің З қызметкері – Executive MBA бағдарламасы бойынша; 12 жеке тұлға – MSc in Finance бағдарламасы бойынша оқуға жіберілді;
- 2) «Нархоз университеті» коммерциялық емес акционерлік қоғаммен Ынтымақтастық туралы келісім жасалды, оның шенберінде 30 жеке тұлға «Қаржылық талдаушы», «Қаржылық тәуекел-менеджмент», «Макроталдама және болжам жасау», «Актуарий» бағдарламалары бойынша оқуға жіберілді.

3.2 ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ

3.2.1 ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ

Үлттық Банк жүзеге асыратын Үлттық Банктің алтын-валюта активтерін, Үлттық қордың активтерін және Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін басқару қаржылық тәуекелдерді үздіксіз талдау және бағалау қажеттілігімен ұштасады. Қаржылық тәуекелдерді басқару процесі шенберінде Үлттық Банк нарықтық және кредиттік тәуекелдерді анықтау, бағалау жүйесінің, тәуекел деңгейін бақылау және мониторингтеу әдістерінің болуын қамтамасыз етеді. Үлттық Банктің басқаруындағы активтер неғұрлым ұшырағыш кредиттік және нарықтық тәуекелдің деңгейін бақылау мақсатында ағымдағы нарықтық өзгерістер мен белгіленген инвестициялық стратегияны ескере отырып тұрақты тұрде қайта қаралатын тиісті лимиттер мен шектеулер белгіленеді.

2020 жылғы пандемия және бүкіл әлем бойынша одан туындаған карантиндік шектеулер жаһандық экономика мен әлемдік қаржы нарықтарына айтарлықтай әсер етті. Көптеген елдердің үкіметтері сандық женілдету және ақшалай ынталандыру саясатын ұстанды, бұл нөлге жуық пайыздық мөлшерлемелерге дейін төмендетуге және қор нарықтарының жоғары құбылмалылығына алып келді.

Байқалатын нарықтың жоғары құбылмалылығына байланысты және Үлттық Банктің басқаруындағы бағалы қағаздар әмитенттеріне қатысты теріс ақпаратты үақтылы анықтау мақсатында жаңалықтар сентиментіне негізделген белгі беру көрсеткіштерінің жүйесі әзірленіп, ауытқуларды жою мерзімдері қысқартылды.

Үлттық Банк басқаратын активтер бойынша кредиттік тәуекелді басқару қаржы құралдарының кредиттік сапасына, олардың әмитенттеріне және Үлттық Банктің контрәріптеріне қойылатын талаптарды белгілеу арқылы жүзеге асырылды. Кредиттік тәуекел лимиттерінің жүйесі де құрылды, атап айтқанда, контрәріптермен операциялар бойынша бір әмитtentten қаржы құралдарын сатып алуға, шоғырландыруға лимиттер, кастодиандық сақтауға лимиттер белгіленді.

Зейнетақы активтерін инвестициялау Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 18 наурыздағы № 149 қаулысымен бекітілген Үлттық Банктің сенімгерлік басқаруындағы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері есебінен сатып алуға рұқсат етілген қаржы құралдарының тізбесіне сәйкес жүзеге асырылды. Үлттық Банк 2020 жылы Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтерін инвестициялау кезін-

де нарықтық тәуекелдерді басқару үшін белгіленген жалпы тәуекелмен индекстік басқаруға көшуге байланысты валюталық активтерді стратегиялық бөлуді айқындады. Сонымен қатар, ұзақ мерзімді қаржы құралдарының үлесіне шектеулер белгіленіп, зейнетақы активтерін банктердің салымдарына орналастыру мерзіміне шектеулер енгізілді.

2020 жылдың әлемдік нарықтағы жоғары құбылмалылыққа және экономиканың жаһандық өзгеруіне байланысты Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының зейнетақы активтері портфелінің қаржы құралдарының кейбір түрлеріне арналған лимиттер қайта қаралды және төмендетілді. Бұдан басқа, инвестициялық шоттардағы қалдықтарға лимиттер енгізілді және туынды қаржы құралдарымен мәмілелер жасау үшін Stop loss және Take Profit шектеулері белгіленді.

Сонымен қоса сыйбайлас жемқорлықпен құрес, мемлекеттік басқарудың тиімділігі, саяси тұрақтылық, құқықтың үстемдігі, нормативтік-құқықтың база-ның сапасы, дауыс беру құқығы мен есептілік, эмитенттердің кредиттік сапасы сияқты көрсеткіштер қамтылатын Bloomberg Country Risk Aggregate Score индексінің және Worldwide Governance Indicators индикаторының көрсеткіштері пайдаланылып, елдердің саяси және экономикалық ахуалын бағалау жүйесі әзірленді. Бұл бағалау жүйесі инвестициялау үшін әлеуетті елдердің қаржы құралдарына шектеулер белгілеу үшін қолданылды.

9 «Қаржы құралдары» халықаралық қаржылық есептілік стандартына сәйкес Үлттық Банктің қаржы активтері бойынша күтілетін кредиттік шығыны тоқсан сайын есептеледі және олар бойынша провизиялар қалыптастырылады. Күтілетін кредиттік шығынды есептей Standard & Poor's халықаралық рейтингтік компаниясы берген қаржы активтерінің кредиттік рейтингіне және осы компания қалыптастыратын дефолт ықтималдығы кестесіне негізделген.

Үлттық Банк банктің классикалық қаржылық көрсеткіштерін және халықаралық рейтингтік агенттіктер белгілеген кредиттік рейтингті бағалау әдістемесіне, сондай-ақ банктің несие портфелін бағалауға негізделген банктерге арналған ішкі кредиттік рейтингтер мен индикативтік лимиттерді тоқсан сайынғы негізде белгіледі.

3.2.2 ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕР ЖӘНЕ ҚЫЗМЕТТІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ

Үлттық Банкте операциялық тәуекелдерді басқару тәсілдерді үздіксіз қайта қарау, оларды жетілдіру және мониторингтеу көзделетін Тредвей Комиссиясының демеуші үйымдар комитетінің (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) үш қорғау желілерінің бейімдеген моделі мен қағидаттары негізінде құрылған. Әрбір қорғау желісі үшін операциялық тәуекелдерді тиімді басқаруды алдын ала айқындайтын тиісті тетік белгіленген. Модельді Үлттық Банк қызметтіне бейімдеудің маңызды элементі екінші қорғау желісінің қүшеттілген рөлі болып табылады, ол Үлттық Банктің қазіргі кездегі процестерін талдайды және тәуекелдерді барынша азайту жөнінде әзірленген ұсынымдарды іске асырады.

Үлттық Банктің ішкі аудит қызметі Халықаралық кәсіптік ішкі аудит стандарттарына сәйкес жүзеге асырылады. Аудиторлық тексерулер CIA, CFA, DiplFR халықаралық сертификаттары бар қызметкерлер қатарынан аудиторлық топтардың құрамында жүзеге асырылады.

2020 жылдың Үлттық банктің орталық аппаратының 15 бөлімшесі, 14 филиалы, 1 еншілес үйымы бойынша 8 жоспарлы аудиторлық тексеру, сондай-ақ 1 жоспардан тыс тексеру жүргізілді.

Аудиторлық тексерулердің қорытындысы бойынша тәуекелдерді басқару тиімділігін арттыру және Үлттық Банктің ішкі бақылау жүйесін қүшетту жөнінде ұсынымдар берілді. 2020 жылдың қорытындысы бойынша ішкі аудиттің 37 ұсынымының 31-і орындалды, ұсынымдарды орындау коэффициенті 84% болды.

2020 жылдың Үлттық Банктің тәуекелдерді басқарудағы ең маңызды сын-қатерлер Үлттық Банктің көшүі, сондай-ақ коронавирус пандемиясы болды. Тәуекелдерді басқару шенберінде тәуекелдерді сәйкестендіру, талдау және сынныптау жүргізілді, нәтижесі бойынша тиісті шаралар қабылданды, бұл Үлттық Банк қызметтің үздіксіздігін қамтамасыз ете отырып, Нұр-Сұлтан қаласына сәтті қоныс аударуына мүмкіндік берді. Бұдан басқа, халықаралық стандарттарға сәйкес келу мақсатында қызметтің үздіксіздігін қамтамасыз ету тәсілдері қайта қаралуда.

3.2.3 КОМПЛАЕНС-БАҚЫЛАУ

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнама талаптарын орындау шенберінде Үлттық Банк жүйесінде комплаенс-функциясын енгізу бойынша ауқымды жұмыс жүргізілді. Есепті жылы Үлттық Банкте комплаенс-бақылауды үйімдастырудың мақсаттарын, міндеттерін, базалық қағидаттарын айқындайтын комплаенс саласындағы саясаты, сондай-ақ Үлттық Банктің қатысуымен барлық көсіпорындары мен акционерлік үйімдарында комплаенс функцияларын кезең-кезеңімен енгізу жөніндегі Үлттық Банктің іс-шаралар жоспары бекітілді.

2020 жылы Үлттық Банк филиалдарының сыйбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізілді. Бұл талдау Үлттық Банкте алғаш рет жүргізілді және сыйбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарды анықтауға, оларды жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды зерделеуге бағытталды. Сы-

байлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау мына бағыттар: мемлекеттік қызмет көрсету, қызметкерлерді басқару, сатып алу, бақылау-қадағалау функцияларын жүзеге асыру бойынша жүргізілді. Үлттық Банктің қызметкерлерін сыйбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманың және Үлттық Банктің сыйбайлас жемқорлыққа қарсы стандарттарының талаптарын сақтау қажеттілігі туралы хабардар ету бойынша профилактикалық сипаттағы жұмыс тұрақты неғізде жүзеге асырылды. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл талаптарын және әдеп нормаларын сақтауды, сондай-ақ сыйбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі заңнаманың новеллаларын еске сала отырып, тұрақты түрде тарату жүзеге асырылды.

2020 жылы Үлттық Банк қызметкерлерінің сыйбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманың талаптарын бұзы жағдайлары анықталған жоқ.

3.3 ҮЛТТЫҚ БАНКТІҢ ЗЕРТТЕУЛЕРІ

Үлттық Банктің баға және қаржы тұрақтылығын қамтамасыз ету жөніндегі мандатын іске асыру экономикалық ортаны қалыптастыратын көптеген факторларды талдауды, фискалдық, монетарлық және реттеуші саясаттың өзара іс-қимыл тетіктерін, беру арналарының ерекшеліктерін, оларды жандандыру талаптарын, сондай-ақ жұртшылықпен тиімді коммуникацияны түсінуді талап етеді. 2020 жылы Үлттық Банк осы міндеттерді шешу үшін қажетті білім алуға, сондай-ақ ақша-кредит және макропруденциялық саясатты іске асыру шенберінде талдамалық құралдарды дамытуға бағытталған экономикалық зерттеулер жүргізді.

2020 жылы Үлттық Банк ішкі және сыртқы нарықтардағы үрдістерге талдау, сондай-ақ экономикалық өзара байланыстар мен құбылыстарға зерттеулер жүргізуі жалғастырыды. Олардың негізінде COVID-19 пандемиясының әсерін ескере отырып, ықтимал сценарийлердің модельдері жасалып, негізгі макроэкономикалық көрсеткіштердің, оның ішінде инфляциялық процестердің қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді болжамдары әзірленді. Осы зерттеулердің нәтижесі базалық мөлшерлеме жөніндегі шешімдер қабылдау кезінде пайдаланылды.

Шешімдердің айқындылығын қамтамасыз ету және коммуникацияның тиімділігін арттыру үшін атальған жұмыс базалық мөлшерлеме жөніндегі баспасөз

релиздерін, сондай-ақ талдамалық және зерттеу материалдарын жариялаумен қатар жүргізілді. Инфляциялық процестерге әсер ететін негізгі макроэкономикалық факторларды талдау нәтижесі, сондай-ақ базалық мөлшерлеменің деңгейі бойынша шешімдер қабылдау кезінде пайдаланылған макроэкономикалық өлшемдердің болжамдары «Инфляцияға шолу» тоқсан сайынғы басылымында жарияланды. 2020 жылғы III тоқсаннан бастап Үлттық Банк коммуникациялық саясатты одан әрі жетілдіру және өз қызметі туралы хабардар етуді арттыру мақсатында осы басылымды «Ақша-кредит саясаты туралы баяндама» жарияланымына ауыстырды. «Ақша-кредит саясаты туралы баяндама» монетарлық саясат пен реттеушінің іс-әрекетіне арналған бөлім кеңейтілген түрде ұсынылған. Әлемдік экономиканы, сауда әріптес елдердегі экономикалық ахуалды және тауар нарықтарын талдау, ішкі экономиканы, бюджет саясатын және инфляциялық процестерді дамыту қамтылатын болжамның ағымдағы талаптарының сипаттамасы «Макроэкономикалық жағдайлар» деген жеке бөлімде ұсынылған.

Сыртқы сектор саласында 2020 жылы жаһандық карантин және шектеу шараларының әсерін қоса алғанда, төлем балансының тәуекелдеріне, Қазақстанның төлем балансына рубль әлсіреуінің әсер ету тәуекелдеріне, сондай-ақ ағымдағы шотқа тиғизетін фискалдық қарқын әсеріне, мұнай экспор-

тын есепке алуға, валюта нарығына және импортты алмастыру әлеуетіне талдау жүргілді. Бұл жұмыстардың нәтижесі ақша-кредит саясаты саласында шешімдер қабылдау кезінде пайдаланылды.

Қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз етуге жәрдемдесу міндетін іске асыру мақсатында 2020 жылы банктерге кредит нарығының сапалық өлшемдері бойынша тоқсан сайынғы тексерулер жүргілді. Осы пікіртерін шеңберінде пандемия жағдайында кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныс үрдістері, талданып отырған тоқсандағы бизнес пен халықты кредиттеудің бағалық және бағалық емес талаптары мәселелері бойынша, сондай-ақ олардың кредиттік қызыметті дамытудағы күтүлөрі туралы сауланама және сұхбат жүргілді. Зерттеу нәтижесі Үлттық Банктің сайтында «Банктерге кредиттеу бойынша жүргілген пікіртерім» жарияланымы түрінде орналастырылды.

Жүйелік тәуекелдерді бағалау жөніндегі зерттеулер шеңберінде кредиттік тіркелімнің деректері бойынша жекелеген қарыздар деңгейінде банктердің несие портфелінің сапасын бағалау әдістерін әзірлеу жұмысы жалғастырылды. Пысықталған әдістеме қарыз бойынша ақша ағындарын бағалауға негізделіп, жекелеген қарыздардың және бүкіл несие портфелінің сапасын барынша объективті бағалауға мүмкіндік береді. Үлттық Банк банк секторының қорландыру тәуекелдері мен өтімділігін зерттеуді де жалғастыруды. Жүйелік тәуекелдерді талдау нәтижесі 2020 жылы «Қазақстанның қаржылық тұрақтылығы туралы 2018 – 2019 жылғы 1-жартыштықтағы есепте» жарияланды.

Экономиканың нақты секторындағы іскерлік ахуалды мониторингтеу шеңберінде 2020 жылы Үлттық Банк бизнес конъюнктурасындағы негізгі үрдістерді анықтау үшін мерзімді негізде кәсіпорындарға пікіртерім жүргізді. Жүргілген талдау жұмысының нәтижесі Үлттық Банктің интернет-ресурсында тоқсан сайын жарияланатын «Конъюнктуралық шолу» және «Салалық конъюнктуралық шолу» есептерінде көрсетілді. Бұдан басқа кәсіпорындарға жүргілген пікіртерім нәтижесі бойынша Үлттық Банк экономикалық үрдістер серпінін және іскерлік циклдің өзгерістерін зерттеуге және болжаяуға мүмкіндік беретін озынқы көрсеткіш болып табылатын Қазақстанның іскерлік белсенділік индексін ай сайын жариялады.

Ақша-кредит саясатымен үйлестіруді жақсартуға қабілетті фискалдық қағидаларды әзірлеу шеңберінде Үлттық Банк бюджет қағидаларының әртүрлі өлшемдерінің Үлттық қордың, борыш пен шығыстардың серпініне тигізетін әсеріне бағалау жүргізді.

Жүргілген талдау негізінде Қазақстан Республикасының Үлттық экономика министрлігіне кесімді баға мен мемлекеттік шығыстардың өсу шегі деңгейінде мемлекеттік бюджет шығыстарын шектеуге бағытталған контрциклдік фискалдық қағидалар жөнінде ұсыныстар берілді. Сонымен қатар Қазақстан Республикасының Үлттық экономика министрлігі Үлттық қордың қаражатын қалыптастыру және пайдалану тұжырымдамасына енгізілетін тузақтулерді пысықтады. Тұзетулерге сәйкес қағидалар 2021 жылы қабылданып, 2023 және одан кейінгі жылдарға арналған республикалық бюджетті қалыптастыру кезінде 2022 жылы күшіне енүі тиіс.

Қаржы нарығының қатысушылары мен халықта ақша және валюта нарықтарындағы ахуал туралы талдамалық ақпаратты ұшін Үлттық Банк 2020 жылы қаржы нарығындағы үрдістер мен өтімділіктің негізгі ағындарының қозғалысын талдау нәтижесі ұсынылған жаңа бөлімдердің («Кредит нарығы», «Депозит нарығы» және «Акциялар нарығы») қосылуын ескере отырып, «Қаржы нарығына шолу» тоқсан сайынғы есебін жариялауды жалғастыруды. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығын талдау шеңберінде мемлекеттік бағалы қағаздар нарығын дамыту проблемаларына бағалау жүргілді, оның нәтижесі 2020 жылғы наурызда «Қазақстанның борыштық нарығы» тақырыбы бойынша CBonds конференциясында ұсынылды.

Ұқытимал болжамдарды әзірлеу үшін жаңартылған талдамалық құралдар мен модельдік техникалардың көмегімен экономикалық зерттеулер жүргізу талдаудың сапасын арттырады және негізделген шешімдер қабылдауға септігін тигізеді. Ол үшін 2020 жылдың түпкілікті пайдалану әдісімен IЖӨ болжаяу жүйесіне жаңа модельдік техникаларды қосу, өндіріс әдісімен IЖӨ қысқа мерзімді модельдік техникаларын жақсарту, экономиканы кешенді талдау және болжаяу жүйесін (ЭКТЖБЖ) және инфляцияны болжаяу жүйесін (AutoARIMA 510) құру, құнделікті негізде тұтыну тауарларына бағаларды жинау және талдау бойынша Galymzhan 2.0 автоматтандырылған жүйесін құру, тауарлардың экспортты мен импорттың болжаяу техникасын, сондай-ақ төлем балансын болжаяу үшін жан-жақты бөлу әдісін қолдана отырып кіріс балансын қайта қарастыру іске асырылды.

Үлттық Банк зерттеулерінің нәтижесі Үлттық Банктің интернет-ресурсындағы «Үлттық Банктің экономикалық шолуы» басылымында да жарияланды. 2020 жылдың монетарлық экономика, макроэкономикалық саясат және қаржылық тұрақтылық саласында 16 маңала жарияланған үш шығарылым қалыптастырылды. Маңалаларда инфляция, айырбастау бағамы, төлем балансы, экономикалық

есу, еңбек өнімділігі, ерте хабарлау индикаторлары, төлем карталары нарығындағы инновациялық шешімдер, қаржылық қызметтерді цифрандыру, орталық банктердің, ірі технологиялық компаниялардың рөлі, ақша айналысы, капитал ағындары, инвестициялау, депозиттер, криптовалюталар, машиналық оқыту құралдары, модельдеу және болжау мәселелері қамтылды.

«Ұлттық Банктің экономикалық шолуы» басылымын танымал ету және оны халықаралық деңгейде сәйкестендіру үшін 2020 жылы оған Халықаралық мерзімді басылымның стандартты нөмірін (ISSN) беру бойынша жұмыс жүргізілді, бұл осы басылымға еркін қол жеткізуіді және оның кітапханалар, жазылу агенттіктері, зерттеушілер үшін танымал болуын арттыруға септігін тигізеді, ұлттық және халықаралық деңгейлердегі автоматтандырылған жүйелерде ол туралы ақпаратты іздеуді жеңілдеді. Сонымен қатар 2020 жылы «Ұлттық Банктің экономикалық шолуы» басылымының мақалалары RepEc (Research Papers in Economics) Халықаралық экономика жөніндегі зерттеу мақалалары базасына енгізілді. Бұл басылымда жарияланған мақалалардың көрнекілігін едәуір арттыруға, дәйексөздердің және мақалаларды жүктеп алудың саны туралы статистиканы қадағалауға мүмкіндік береді және жалпы алғанда, Ұлттық Банктің ғылыми-зерттеу беделін қалыптастыруға ықпал ететін болады.

2020 жылы Ұлттық Банктің Алматы қаласындағы тұрақты өкілдігінде талдау және зерттеу бөлімше-

лерінің қызметкерлерін тарта отырып, Департамент – Зерттеулер және талдама орталығы құрылды.

Зерттеу әлеуетін арттыру мақсатында Ұлттық Банк қызметкерлері халықаралық қаржы ұйымдары, басқа мемлекеттердің орталық банктері ұйымдастырылған онлайн-конференциялар мен вебинарларға қатысты, оның ішінде ХВК Біріккен Вена институтымен бірлесіп ұйымдастырылған «Resource-rich Countries' response to the Pandemic» тақырыбындағы халықаралық вебинарға спикер ретінде қатысты, оның шенберінде тыңдаушыларға пандемияның Қазақстан экономикасына әсері және оның салдарын азайту үшін мемлекет қабылдаған шаралар жөнінде презентация ұсынылды.

Стратегиялық бағдарламалық материалдарды дайындау, өнімділікті бағалау бойынша талдау жұмыстарын жетілдіру және Қазақстанның экономикасын дамыту жөніндегі ұсынымдарды әзірлеу шенберінде Ұлттық Банктің қызметкерлері ХВК, Еуропа қайта құру және даму банкінің және Дүниежүзілік Банктің сарапшыларымен кездесулерге қатысты.

Жыл бойы талдау және зерттеу жұмыстарының нәтижесі басшылықтың сөйлеген сөздерінде бұқаралық ақпарат құралдарының көмегімен кеңінен жария етілді және олар жөніндегі жан-жақты ақпарат Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында тұрақты түрде орналастырылды.

3.4 КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ САЯСАТ

Ұлттық Банк өзекті тақырыптар бойынша баспасөз релииздерін, ақпараттық хабарларды, есептерді, сарапшылардың түсіндірмелерін ресми интернет-ресурста жариялау арқылы жүртшылықты, қаржы ұйымдарын, сарапшы қоғамдастырығын өз қызметі туралы хабардар ету жұмысын тұрақты негізде жүргізеді, бұқаралық ақпарат құралдарында өзекті мәселелер жөнінде түсіндірме сұхбаттар береді.

Ұлттық Банк I тоқсанда бұқаралық ақпарат құралдары үшін Ұлттық Банк Төрағасының қатысуымен базалық мәлшерлеме жөніндегі шешімдерге қатысты, сондай-ақ банк секторы активтерінің сапасын бағалау нәтижелері туралы хабардар ету бойынша бірқатар брифингтер өткізді. Тиісті баспасөз релиздері ресми интернет-ресурста, сондай-ақ Ұлттық Банктің әлеуметтік желілердегі ресми парақшала-

рында жарияланған. Қалыптасқан эпидемиологиялық жағдайға байланысты наурыздың ортасынан бастап іс-шаралар онлайн-форматқа ауыстырылды.

Ақпараттық-түсіндіру жұмысы шенберінде Ұлттық Банк ай сайынғы негізде баспасөз, телевизиялық және электрондық бұқаралық ақпарат құралдарында Төраға орынбасарларының ақша-кредит саясатының негізгі бағыттары, ішкі валюта нарығындағы ахуал, ұлттық валютаға ықпал ету факторлары, елдің жалпы халықаралық резервтерінің жай-күйі, төлем балансы, дағдарысқа қарсы бағдарламаларды іске асыру туралы және басқа да өзекті мәселелер жөніндегі сұхбаттарын жариялады.

Ұлттық Банктің қызметкерлері тұрақты негізде тенге бағамына қатысты ағымдағы ахуал, кәсіпорын-

дарға жүргізілген пікіртерім нәтижесі, халықтың инфляциялық күтүлөрі бойынша түсіндірулер беріп отырды, сондай-ақ ескі үлгідегі банкноттарды қабылдау және қолданыстағы ақша белгілеріне ауыстыру мерзімін ұзартуға қатысты ауқымды жанжақты ақпараттық науқан жүргізілді. 2020 жылы бұқаралық ақпарат құралдарының 199 сұралына жауаптар дайындалды.

2020 жылы бұқаралық ақпарат құралдарында барлығы 1000-нан астам материал, сондай-ақ Ұлттық Банктің интернет-ресурсында 55 баспасөз релизі, 133 ақпараттық хабар, 34 түсіндіру жарияланды.

2020 жылы Ұлттық Банк интернет-ресурстың бұрынғы нұсқасында қолжетімді болған бірегей деректер жиынын сақтай отырып, интернет-ресурстың жаңартылған нұсқасын өнеркәсіптік пайдалануға енгізді. Сайтта статистикалық деректер, есептер,

шолулар, баяндамалар, Ұлттық Банктің стратегиялық құжаттары, тұжырымдамалары мен бағдарламалары жөніндегі ақпарат тұрақты түрде жарияланып отырады.

Жедел хабарландыру мақсатында Ұлттық Банктің әлеуметтік желілердегі ресми парақшаларын дамыту бойынша жұмыс қүшеттілді. 2020 жылы Facebook, Twitter және Instagram желілеріндегі Ұлттық Банктің парақшаларында 2 мыңға жуық материал, YouTube әлеуметтік желісінде – 144 бейнеролик жарияланды, Ұлттық Банктің ағымдағы қызметі бойынша әлеуметтік желілерден келіп түсken сұрақтар мен түсініктемелерге жауап берілді.

Барынша ашық және айқын болуды қамтамасыз ету мақсатында Ұлттық Банк бұдан былай да өз қызметінде коммуникациялық саясаттың жоғары стандарттарын ұстануға ниеттеніп отыр.

3.5 МЕМЛЕКЕТТИК ҚЫЗМЕТТЕР

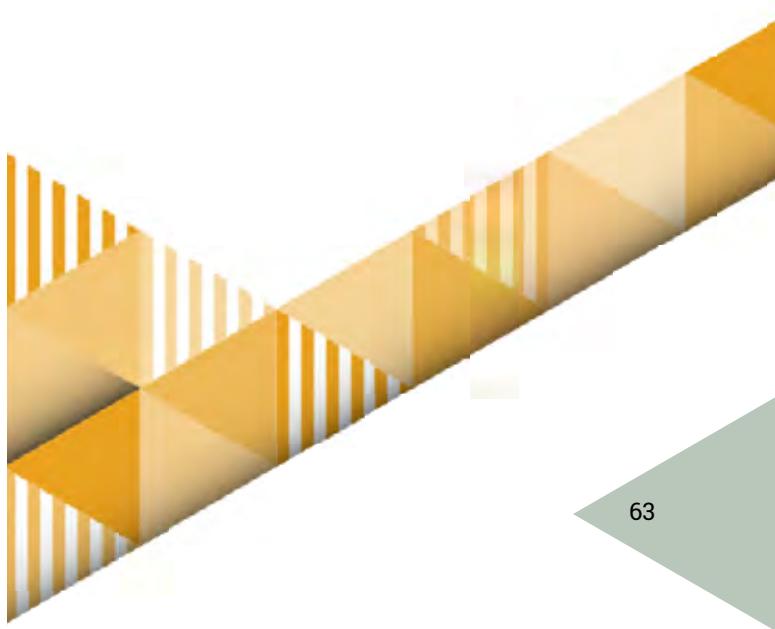
2020 жылы Ұлттық Банк (Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорын ескере отырып) 1 198 861 мемлекеттік қызмет көрсетті (оның ішінде электрондық нысанда – 845 145), оның ішінде тек қана Ұлттық Банк 386 мемлекеттік қызмет көрсетті (электрондық нысанда).

Мемлекеттік қызмет көрсетудің бизнес-процессерін оңтайландыру шеңберінде Ұлттық Банк «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы арқылы көрсетілуге тиіс мемлекеттік қызметтерді іріктеу жөніндегі ведомствоаралық комиссияның жұмысына қатысты. Ұлттық Банктің мемлекеттік қызметтер жөніндегі комиссиясы жұмысының нәтижесі бойынша «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры салымшысының (алушысының) зейнетақы жинақтарының (инвестициялық кірістерін ескере отырып) жай-күйі туралы ақпарат беру» қызметін Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер тізілімінен алғып тастау туралы шешім қабылданды.

Комиссияның шешімдерін, сондай-ақ заңнамаға енгізілген түзетулерді іске асыру нәтижесінде 2020 жылдың соңында Ұлттық Банк тұтынушыларға «электрондық үкімет» порталында электрондық нысанда 100% қолжетімді мынадай 4 мемлекеттік қызмет көрсетті:

- 1) Үәкілдепті үйымдарға берілетін қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларына лицензия беру;

- 2) Айрықша қызметі банкноттарды, монеталарды және құндылықтарды инкассациялау болып табылатын заңды тұлғаларға лицензия беру;
- 3) Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкінде есептік тіркеуден өткен төлем үйымдарының тізіліміне енгізу;
- 4) Төлем үйымдарын ерікті түрде қайта үйымдастыруды (біріктіру, қосу, бөлу, бөліп шығару, қайта құру) жүргізуге келісім беру.

ҚОСЫМШАЛАР

1.2.4-БӨЛІМГЕ 1-ҚОСЫМША

1.2.4.1-кесте Қазақстан Республикасының төлем балансы: талдамалық көрініс

млн АҚШ доллары

	2019 жыл	2020 жыл	2020 жыл			
			I тоқсан	II тоқсан	III тоқсан	IV тоқсан
Ағымдағы операциялар шоты	-7 296,4	-6 272,8	2 140,3	-1 339,6	-5 542,9	-1 530,6
Сауда балансы	18 130,5	10 506,2	7 106,0	2 930,4	-1 097,7	1 567,5
Экспорт	58 164,6	46 714,5	14 364,5	11 688,7	9 328,2	11 333,1
Импорт	40 034,2	36 208,3	7 258,6	8 758,3	10 425,9	9 765,6
Қызметтер балансы	-3 716,9	-3 064,3	-927,3	-834,4	-742,2	-560,4
Экспорт	7 745,3	5 032,0	1 538,0	1 066,9	1 156,6	1 270,5
Импорт	11 462,2	8 096,4	2 465,4	1 901,2	1 898,8	1 831,0
Бастапқы кірістер балансы	-22 752,2	-14 930,1	-4 056,9	-3 384,2	-3 701,0	-3 788,0
Еңбекақы төлеу (нетто)	-1 599,4	-899,9	-401,2	-189,0	-140,5	-169,3
Инвестициялық кірістер	-21 284,7	-14 157,0	-3 688,5	-3 225,9	-3 591,2	-3 651,3
Алынатын кірістер	2 376,2	1 922,0	458,4	393,2	461,3	609,2
Тікелей инвестициялардан алынатын кірістер	655,0	372,1	47,2	57,3	98,7	168,9
Портфельдік инвестициялардан алынатын кірістер	1 273,5	1 181,1	315,9	266,7	235,6	362,9
Басқа инвестициялардан алынатын кірістер	447,7	368,9	95,3	69,3	127,0	77,3
оның ішінде, резервтер мен Үлттық қордың активтері бойынша сыйақы	1 171,8	969,7	277,6	220,4	187,2	284,5
Төленетін кірістер	23 660,9	16 079,0	4 146,9	3 619,2	4 052,5	4 260,5
Тікелей инвестициялардан алынатын кірістер	21 256,0	13 908,4	3 590,9	3 072,3	3 497,7	3 747,4
Портфельдік инвестициялардан алынатын кірістер	991,5	901,0	212,4	250,0	211,9	226,7
Басқа инвестициялардан алынатын кірістер	1 413,5	1 269,7	343,6	296,8	342,9	286,3
Басқа бастапқы кірістер (нетто)	131,9	126,8	32,8	30,7	30,7	32,6
Қайталама кірістер балансы	1 042,3	1 215,4	18,6	-51,4	-2,0	1 250,3
Капиталмен операциялар шотының балансы	193,7	-44,4	59,0	154,6	26,0	-284,1
Қаржылық шот (Үлттық Банктің резервтік активтерін қоспағанда)	1 611,4	-15 304,6	-551,0	-5 525,1	-3 360,9	-5 867,4
Тікелей инвестициялар	-5 498,1	-5 905,4	-1 816,9	-2 188,5	-700,0	-1 200,0
Қаржылық активтерді таза сатып алу	-2 177,5	1 359,3	-361,5	1 045,9	524,7	150,2
Міндеттемелерді таза қабылдау	3 320,6	7 264,6	1 455,4	3 234,4	1 224,7	1 350,1
Портфельдік инвестициялар	5 127,3	-7 676,4	-1 860,8	-1 744,4	-4 703,8	632,7
Қаржылық активтерді таза сатып алу	4 895,3	-6 683,5	-1 541,4	-2 293,0	-4 098,9	1 249,8
ҚР Үкіметі және Үлттық Банк	1 893,5	-7 569,1	-1 228,3	-1 875,4	-3 496,9	-968,4
Банктер	748,8	-746,6	-633,4	-364,1	-9,0	259,8
Басқа секторлар	2 253,0	1 632,2	320,2	-53,4	-593,0	1 958,4
Міндеттемелерді таза қабылдау	-232,1	992,8	319,4	-548,6	604,9	617,1
ҚР Үкіметі және Үлттық Банк	1 270,8	854,9	-119,8	-162,9	633,2	504,4
Банктер	-96,9	-167,3	344,4	-155,1	-21,4	-335,2
Басқа секторлар	-1 406,0	305,2	94,8	-230,6	-6,9	448,0
Түйндық қаржы құралдары (нетто)	-81,3	71,2	144,8	-64,5	2,4	-11,5

	2019 жыл	2020 жыл	2020 жыл			
			I тоқсан	II тоқсан	III тоқсан	IV тоқсан
Басқа инвестициялар	2 063,5	-1 794,1	2 981,9	-1 527,7	2 040,5	-5 288,7
Капиталға қатысатын басқа құралдар (нетто)	17,5	31,4	30,9	2,3	-1,1	-0,6
Орта және ұзақ мерзімді борыштық құралдар	-326,6	-2 020,7	942,9	-652,4	118,2	-2 429,4
Қаржылық активтерді таза сатып алу	59,8	-586,0	410,1	30,3	-211,1	-815,3
ҚР Үкіметі және Ұлттық Банк	-4,4	-6,5	-1,5	-1,7	-1,6	-1,7
Банктер	119,1	142,4	138,1	-20,4	24,8	0,0
Басқа секторлар	-54,9	-721,9	273,6	52,4	-234,3	-813,5
Міндеттемелерді таза қабылдау	386,4	1 434,7	-532,8	682,7	-329,3	1 614,1
ҚР Үкіметі және Ұлттық Банк	-717,8	356,7	-342,9	-63,4	-337,0	1 100,0
Банктер	-512,1	137,7	22,8	189,7	-127,2	52,3
Басқа секторлар	1 616,3	940,4	-212,7	556,4	134,9	461,7
Қысқа мерзімді борыштық құралдар	2 372,6	195,2	2 008,2	-877,6	1 923,4	-2 858,8
Қаржылық активтерді таза сатып алу	3 355,9	1 433,2	1 985,5	-173,3	2 583,0	-2 962,1
Міндеттемелерді таза қабылдау	983,4	1 238,0	-22,6	704,3	659,5	-103,3
Қателер және қалып қойғандар	2 114,4	-9 877,0	-3 452,4	-3 030,6	482,9	-3 876,9
Жалпы баланс	6 599,7	889,7	702,1	-1 309,6	1 673,1	-175,9
Қаржыландауды	-6 599,7	-889,7	-702,1	1 309,6	-1 673,1	175,9
ҚҰБ резервтік активтері	-6 599,7	-889,7	-702,1	1 309,6	-1 673,1	175,9
ХВҚ кредиттері	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Айрықша қаржыландауды	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

1.2.4-БӨЛІМГЕ 2-ҚОСЫМША

1.2.4.2-кесте Сыртқы борыштың стандартты көрінісі

(АҚШ млн доллары)

	2019 жылғы 1 қаңтардағы жагдай бойынша	2020 жылғы 1 қаңтардағы жагдай бойынша	2020 жылғы 1 сәуірдегі жагдай бойынша	2020 жылғы 1 шілдедегі жагдай бойынша	2020 жылғы 1 казандағы жагдай бойынша	2021 жылғы 1 қаңтардағы жагдай бойынша
Сыртқы борыш	159 796,6	158 561,1	154 816,4	159 996,5	160 916,5	163 360,5
Қысқа мерзімді	8 150,5	8 801,1	8 566,8	9 224,4	9 506,1	9 999,1
Ұзақ мерзімді	151 646,2	149 760,0	146 249,6	150 772,0	151 410,4	153 361,4
Мемлекеттік басқару органдары	11 554,8	12 417,6	11 428,4	11 834,6	12 295,3	13 884,7
Қысқа мерзімді	17,9	14,9	16,9	19,0	22,3	25,0
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері және аванстар	17,9	14,9	16,9	19,0	22,3	25,0
Басқа да міндеттемелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ұзақ мерзімді	11 536,9	12 402,7	11 411,4	11 815,6	12 273,0	13 859,7
Арнайы қарыз алу құқықтары	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	4 554,3	6 133,4	5 479,4	5 941,9	6 728,7	7 201,9
Кредиттер мен қарыздар	6 982,6	6 269,3	5 932,0	5 873,8	5 544,3	6 657,8
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Орталық банк	770,4	891,1	949,9	825,9	805,6	1 329,4
Қысқа мерзімді	286,2	409,7	472,8	345,6	315,7	828,0
Қолма-қол валюта және депозиттер	6,9	3,9	4,8	4,4	5,4	2,6
Борыштық бағалы қағаздар ¹	275,3	401,6	463,2	335,6	305,2	821,2
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері және аванстар	4,0	4,2	4,7	5,6	5,1	4,2
Басқа да міндеттемелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ұзақ мерзімді	484,2	481,4	477,1	480,3	489,9	501,3
Арнайы қарыз алу құқықтары	483,2	480,4	476,2	479,4	488,9	500,4
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Банктер	5 752,0	4 809,5	4 781,6	5 201,9	5 176,8	4 968,0
Қысқа мерзімді	997,1	1 097,7	942,5	1 187,6	1 373,4	1 312,4
Қолма-қол валюта және депозиттер	704,2	863,6	757,6	916,3	1 148,9	1 149,4
Борыштық бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	132,1	95,5	30,7	61,8	0,4	23,9
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер	160,8	138,6	154,2	209,5	224,1	139,1
Ұзақ мерзімді	4 755,0	3 711,8	3 839,1	4 014,3	3 803,4	3 655,5
Қолма-қол валюта және депозиттер	306,1	237,4	203,2	256,2	188,9	244,0

	2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша	2020 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша	2020 жылғы 1 сәуірдегі жағдай бойынша	2020 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша	2020 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша	2021 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша
Борыштық бағалы қағаздар ¹	2 441,9	1 875,9	2 011,8	1 983,7	1 926,4	1 722,4
Кредиттер мен қарыздар	2 006,9	1 598,5	1 624,1	1 774,4	1 688,1	1 689,1
Сауда кредиттері және аванстар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа да міндеттемелер ²	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Басқа секторлар³	39 661,7	41 026,8	37 662,8	40 095,6	41 118,7	42 022,2
Қысқа мерзімді	6 849,3	7 278,8	7 134,6	7 672,3	7 794,7	7 833,7
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық, бағалы қағаздар ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Кредиттер мен қарыздар	616,3	501,4	501,6	621,0	482,0	473,1
Сауда кредиттері және аванстар	6 124,2	6 740,5	6 559,0	6 983,7	7 282,8	7 307,9
Басқа да міндеттемелер	108,7	36,9	74,0	67,6	29,9	52,7
Ұзақ мерзімді	32 812,4	33 748,0	30 528,2	32 423,3	33 324,0	34 188,4
Қолма-қол валюта және депозиттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Борыштық, бағалы қағаздар ¹	10 097,8	9 491,1	8 083,0	9 278,3	10 235,9	10 540,2
Кредиттер мен қарыздар	20 680,9	22 304,5	20 500,9	21 082,8	21 164,7	21 705,8
Сауда кредиттері және аванстар	1 831,8	1 741,5	1 679,0	1 774,4	1 650,9	1 680,2
Басқа да міндеттемелер ²	201,9	211,0	265,3	287,7	272,5	262,2
Басқа қаржы үйімдары	2 210,0	1 411,9	1 132,1	1 171,7	1 091,4	1 241,5
Қысқа мерзімді	64,6	49,6	82,2	85,3	57,9	35,8
Ұзақ мерзімді	2 145,4	1 362,3	1 049,9	1 086,5	1 033,6	1 205,7
Қаржылық емес үйімдар, үй шаруашылықтары және үй шаруашылығына қызмет көрсететін коммерциялық емес үйімдар	37 451,7	39 614,9	36 530,7	38 923,9	40 027,3	40 780,7
Қысқа мерзімді	6 784,7	7 229,2	7 052,4	7 587,1	7 736,8	7 797,9
Ұзақ мерзімді	30 667,0	32 385,8	29 478,3	31 336,8	32 290,5	32 982,8
Тікелей инвестициялар: фирмааралық берешек	102 057,7	99 416,1	99 993,8	102 038,5	101 520,1	101 156,3
Қазақстандық тікелей инвестиациялау кәсіпорындарының шетелдік тікелей инвесторлар алдындағы міндеттемелері	80 856,6	81 305,3	81 220,0	82 071,2	81 582,3	81 239,6
Қазақстандық тікелей инвесторлардың шетелдік тікелей инвестиациялау кәсіпорындары алдындағы міндеттемелері (кеңінш инвестиациялау)	6 571,9	6 961,7	7 707,1	9 163,9	9 730,7	9 863,8
Қазақстандық кәсіпорындардың шетелдік тел кәсіпорындар алдындағы міндеттемелері	14 629,3	11 149,0	11 066,6	10 803,4	10 207,0	10 052,9

¹ Борыштық бағалы қағаздар (ол бар болса) нарықтық құны бойынша есептеледі.

² Сақтандыру және зейнетақы бағдарламалары мен стандартты кеңілдік бағдарламаларын, сондай-ақ халықаралық инвестициялық позицияның құрылымындағы басқа да ұзақ мерзімді міндеттемелерді қамтиды.

³ Басқа секторлар сыртқы борыш құрылымында дербес бап болып бөлінген фирмадардың берешекті қамтымайды.

1.2.4-БӨЛІМГЕ З-ҚОСЫМША

1.2.4.3-кесте Қазақстан Республикасының сыртқы борышының абсолютті және салыстырмалы өлшемдері

Көрсеткіштің атауы	2019 жыл	2020 жылғы I тоқсан	2020 жылғы II тоқсан	2020 жылғы III тоқсан	2020 жылғы IV тоқсан	2020 жыл
Абсолютті өлшемдер (млн АҚШ доллары)						
1. Сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	158 561,1	154 816,4	159 996,5	160 916,5	163 360,5	163 360,5
оның ішінде, фирмааралық берешек	99 416,1	99 993,8	102 038,5	101 520,1	101 156,3	101 156,3
2. Фирмааралық берешекті қоспағанда, сыртқы борыш (кезең соңындағы бағалау)	59 145,0	54 822,6	57 958,0	59 396,5	62 204,2	62 204,2
3. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қосқанда)	37 274,7	6 689,7	7 588,7	12 571,4	7 207,8	34 057,6
4. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдер (фирмааралық берешекті қоспағанда)	22 379,8	2 993,5	4 039,7	3 771,3	3 744,4	14 548,8
Салыстырмалы өлшемдер						
1. Жан басына шаққандағы сыртқы борыш (АҚШ доллары, фирмааралық берешекті қоспағанда) ¹	3 174,3	2 929,9	3 089,4	3 157,8	3 295,2	3 295,2
2. Сыртқы борыштың IЖФ-ге қатынасы (%, фирмааралық берешекті қосқанда)	87,3	83,6	89,7	90,7	96,5	96,2
3. Сыртқы борыштың IЖФ-ге қатынасы (%, фирмааралық берешекті қоспағанда)	32,6	29,6	32,5	33,5	36,7	36,6
4. Сыртқы борыштың 12 ай ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспорттына қатынасы (%, фирмааралық берешекті қосқанда)	240,4	231,6	256,3	287,0	315,7	315,7
5. Сыртқы борыштың 12 ай ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспорттына қатынасы (%, фирмааралық берешекті қоспағанда)	89,7	82,0	92,8	105,9	120,2	120,2
6. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің кезең ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспорттына қатынасы (%, фирмааралық берешекті қосқанда)	56,5	42,1	59,5	119,9	57,2	65,8
7. Ұзақ мерзімді сыртқы борышты өтеу және қызмет көрсету бойынша төлемдердің кезең ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспорттына қатынасы (%, фирмааралық берешекті қоспағанда)	33,9	18,8	31,7	36,0	29,7	28,1
8. Сыйақты төлемдерінің кезең ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспорттына қатынасы (%)	11,2	10,8	12,3	13,2	10,5	11,6
9. Үлттық Банктің резервтік активтерінің қысқа мерзімді сыртқы борышқа қатынасы (%)	329,0	347,6	356,6	355,4	356,4	356,4

Көрсеткіштің атаяуы	2019 жыл	2020 жылғы I тоқсан	2020 жылғы II тоқсан	2020 жылғы III тоқсан	2020 жылғы IV тоқсан	2020 жыл
	Анықтама үшін:					
Халық саны (мың адам) ¹	18 632,2	18 711,2	18 760,2	18 809,2	18 877,1	18 877,1
IЖӨ (млрд теңге), кезең ішінде ²	69 532,6	15 093,3	13 306,3	17 403,7	24 330,8	70 134,1
12 ай ішіндегі IЖӨ (млрд АҚШ долл.) ³	181,7	185,1	178,3	177,4	169,3	169,8
Кезең ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортты	65 947,5	15 902,5	12 755,5	10 484,8	12 603,6	51 746,5
12 ай ішіндегі тауарлар мен қызметтердің экспортты	65 947,5	66 860,6	62 421,4	56 064,9	51 746,5	51 746,5

¹ Қазақстан Республикасының Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Үлттық статистика бюросының деректері.

² Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Үлттық статистика бюросының 2020 жылғы алдын ала деректері 2021 жылғы 15 ақпанды жарияланған.

³ құнтізбелік жыл ішіндегі АҚШ долларымен IЖӨ – Қазақстан Республикасының Үлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің деректері. Тоқсандары салыстырмалы өлшемдерді есептей үшін 12 ай ішіндегі АҚШ долларындағы IЖӨ тоқсан ішіндегі тиісті орташа айырбастау бағамы бойынша есептелген АҚШ долларындағы IЖӨ-нің тоқсандық мәндерінің сомасы сияқты айқындалады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

АҚ	– акционерлік қоғам
АҚШ долл.	– АҚШ доллары
банк	– екінші деңгейдегі банк
Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры	– «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ
ЕАЭО	– Еуразиялық экономикалық одақ
млн	– миллион
млрд	– миллиард
ТМД	– Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы
трлн	– триллион
ХВҚ	– Халықаралық валюта қоры
ІЖӘ	– ішкі жалпы өнім

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҰЛТТЫҚ БАНКІНІҢ 2020 ЖЫЛҒЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІГІ

МАЗМУНЫ

БАСШЫЛЫҚТЫҢ 2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН
ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУҒА ЖӘНЕ БЕКІТУГЕ
ЖАУАПКЕРШІЛІК ТУРАЛЫ МӘЛІМДЕМЕСІ 74

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ЕСЕБІ 75-79

2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН
ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІК:

Пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есеп	80
Жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп	81
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп	82-83
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп	84-85
Меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есеп	86-87
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке ескертпелер	89-200

БАСШЫЛЫҚТЫҢ 2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУҒА ЖӘНЕ БЕКІТУГЕ ЖАУАПКЕРШІЛІК ТУРАЛЫ МӘЛІМДЕМЕСІ

Басшылық Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің (бұдан әрі, «ҚҰБ») және оның еншілес үйымдарының (бұдан әрі ҚҰБ мен оның еншілес үйымдары бірге, «Ұлттық Банк») 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдайын, сондай-ақ көрсетілген күні аяқталған жыл үшін оның қызметтің нәтижелерін, ақша қаржатының қозғалысын және меншікті капиталдағы өзгерістерді шынайы көрсететін шоғырландырылған қаржылық есептілікті шоғырландырылған қаржылық есептілікке 2-ескертпеде сипатталған шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттарына (бұдан әрі, «қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттары») сәйкес дайындауға жауап береді.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде Басшылық:

- ▶ есеп саясатының қағидаттарын дұрыс таңдауды және қолдануды қамтамасыз ету;
- ▶ ақпараттың, оның ішінде есеп саясаты туралы деректердің осындай ақпараттың орындылығын, шынайылығын, салыстырмалылығын және түсініктілігін қамтамасыз ететін нысанда ұсынылуы;
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттары талаптарының сақталуы;
- ▶ Ұлттық Банк өз қызметтің таяу болашақта жалғастыратын болады дей отырып шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау үшін жауапкершілік атқарады.

Басшылық сонымен қатар:

- ▶ Ұлттық Банктегі ішкі бақылаудың тиімді әрі сенімді жүйесін әзірлеу, енгізу және қолдау көрсету;
- ▶ Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық жағдайы туралы ақпаратты кез келген уақытта жеткілікті деңгейдегі дәлдікпен дайындауға және Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігінің қаржылық есептілікті дайындау қағидаттарының талаптарына сәйкес келуін қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін бухгалтерлік есеп жүйесіне қолдау көрсету;
- ▶ бухгалтерлік есептің Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес жүргізілуі;
- ▶ Ұлттық Банк активтерінің сақталуын қамтамасыз ету жөніндегі барлық ақылға сыйымды ықтимал шаралардың қолданылуы;
- ▶ қаржылық және өзге де теріс пайдалану фактілерін анықтау және болдырмау үшін жауапкершілік атқарады.

Осы 2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікті Басшылық 2021 жылғы 5 сәуірде бекітті.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басшылығының атынан:

Е.А. Досаев
Төраға

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

С.К. Рахметова
Бас бухгалтер

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

«КПМГ Аудит» жауапкершілігі
шектеулі серіктестік
Қазақстан, А25D6T5 Алматы,
Достық д-лы 180,
Тел.: +7 (727) 298-08-98

Товарищество с ограниченной
ответственностью «КПМГ Аудит»
Казахстан, А25D6T5 Алматы,
пр. Достық 180,
E-mail: company@kpmg.kz

ТӘУЕЛСІЗ АУДИТОРЛАРДЫҢ АУДИТОРЛЫҚ ЕСЕБІ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ БАСҚАРМАСЫНА

Ескертпесі бар пікір

Біз 2020 жылғы 31 желтоқсандағы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептен, көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша пайда немесе зиян, жиынтық кіріс туралы, меншікті капиталдағы өзгерістер және ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есептерден, сондай-ақ есеп саясатының маңызды ережелері мен басқа түсіндірмелі ақпараттан тұратын Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі, «Ұлттық Банк») шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудитін жүргіздік.

Біздің пікірімізше, біздің есепте «Ескертпесі бар пікір білдіруге негізде» бөлімінде көрсетілген мән-жайдың ықпалын есептемегендеге, қоса беріліп отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік барлық елеулі аспектілерде Ұлттық Банктің 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоғырландырылған қаржылық жағдайын, сондай-ақ оның көрсетілген күні аяқталған жылдағы шоғырландырылған қаржылық нәтижелерін және ақша қаражатының шоғырландырылған қозғалысын шоғырландырылған қаржылық есептілікке 2-ескертпеде сипатталған шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттарына (бұдан әрі, «қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттары») сәйкес әділ көрсетеді.

Ескертпесі бар пікір білдіруге негізде

Ұлттық Банктің бағасы белгіленбейтін үlestік бағалы қағаздардың әділ құннының сенімді бағасын алу мүмкіндігінің болмауына байланысты Ұлттық Банк 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша оларды 750,000,000 мың теңге сомасында өзіндік құнны бойынша бағалаған. Әділ құнның сенімді бағасын алуға болар еді, соның нәтижесінде көрсетілген инвестициялар қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттарына сәйкес әділ құнны бойынша көрсетілуге тиіс еді. Қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттарынан мұндай шегінудің 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы және көрсетілген күні аяқталған жылдардағы әділ құнды пайдалану кезінде туындастырын басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құнны бойынша бағаланатын инвестиациялар қаржылық құннына, жиынтық кіріске, бөлінбеген пайдаға және қаржы активтерінің әділ құн өзгерістерінің резервіне ықпалы айқындалған жок.

Біз Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес аудит жүргіздік. Осы стандарттарға сәйкес біздің жауапкершілігіміз бұдан әрі есебіміздің «Шоғырландырылған қаржылық есептілік аудитіне аудиторлардың жауапкершілігі» бөлімінде сипатталған. Біз Бухгалтерлерге арналған халықаралық әдеп стандарттары кеңесінің Кәсіби бухгалтерлерге арналған әдеп кодексіне (халықаралық тәуелсіздік стандарттарын қоса) Бухгалтерлерге арналған этиканың халықаралық стандарттары жөніндегі кеңестің (БЭХСК кодексі) және біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудиті үшін Қазақстан Республикасында қолданылатын этикалық талаптарға сәйкес Ұлттық Банкке қатысты тәуелсіз болып табылады және біз басқа да әдептілік міндеттемелерімізді осы талаптарға және БЭХСК кодексіне сәйкес орындаадық. Біз алған аудиторлық дәлелдер біздің ескертпесі бар пікірімізді білдіруге негізде болуға жеткілікті және тиісті деп есептейміз.

«КПМГ Аудит» ЖШС, Қазақстан Республикасы заңнамасына сәйкес тіркелген компания, жауапкершілігі өз қатысуышыларының кепілдіктерімен шектелген KPMG International Limited жекеше ағылшын компаниясының құрамына кіретін KPMG тәуелсіз фирмалары жаһандық үйімдерінің қатысуышысы.

ТОО «КПМГ Аудит», компания, зарегистрированная в соответствии с законодательством Республики Казахстан, участник глобальной организации независимых фирм KPMG, входящих в KPMG International Limited, частную английскую компанию с ответственностью, ограниченной гарантиями своих участников.

Маңызды мән-жайлар

Біз шоғырландырылған қаржылық есептілікке 2(д) ескертпеге назар аударамыз, онда 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және көрсетілген күнге аяқталған жыл үшін салыстырмалы көрсеткіштер қайта есептелгені жазылған. Бұл жағдайға қатысты біздің пікіріміз өзгерген жоқ.

Басқа мәліметтер

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін біз жүргізген шоғырландырылған қаржылық есептілік аудиті шенберінде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін салыстырмалы көрсеткіштердің қайта есептеу үшін қолданылған 2(д) ескертпеде сипатталған түзетулерге аудиторлық тексеру жүргіздік. Біздің ойымызша, 2(д) ескертпеде сипатталған түзетулер тиісті болып табылады және тиісті түрде қолданылған. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және көрсетілген күні аяқталған жыл үшін 2020 жылғы біздің пікіріміз шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы біздің пікіріміз осы мән-жайға қатысты түрлендірілген болатын.

Аудиттің негізгі мәселелері

Аудиттің негізгі мәселелері – біздің кәсіби пайымдауымыз бойынша, ағымдағы кезеңнің шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудитінде ең маңызды болған мәселелер. Бұл мәселелер толығымен біздің шоғырландырылған қаржылық есептіліктің аудитінің мән-мәтіні мен осы есептілік туралы біздің пікіріміздің қалыптасуында қарастырылды және біз осы мәселелер бойынша жеке пікір білдірмейміз.

«Ескертпесі бар пікір білдіруге негізdemе» бөлімінде қаралған мәселелеге қосымша біз есебімізде хабарлауымыз қажет аудиттің негізгі мәселесі ретінде төменде сипатталған мәселені айқындаады.

Банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру шығыстарын тану	
Аудиттің негізгі мәселесі	Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты аудиторлық рәсімдер
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке 10-ескертпені қараныз.	
Каржы жүйесінің және Қазақстан экономикасының тұрақтылығын қамтамасыз ету жөніндегі қызымет шенберінде Үлттых Банк екінші деңгейдегі банктерді қаржылық қолдауға бірқатар бағдарламаларды және 2020 жылы коронавирустың ершүйнің басталуы нәтижесінде экономиканы қолдауға бағытталған бағдарламаларын жүргізеді.	Біз жүргізілген операциялардың және оларды шоғырландырылған қаржылық есептілікте танудың және көрсетудің экономикалық маңыздылығына талдау жүргіздік.
Біз осы операциялардың маңыздылығына байланысты, сондай-ақ мұндай операцияларды есепке алу мәселелері кәсіби пайымдауларды қолдануды және бастапқы тану кезінде олардың әділ құнын айқындау кезінде бағалауды және олардың негізінде жасалатын болжамдарды пайдалануды талап ететіндіктен, осы мәселелерге ерекше назар аударамыз.	Біз квазимемлекеттік сектордың қаржы үйімдары мен екінші деңгейдегі банктердің сатып алынған облигацияларын бастапқы тану кезінде әділ құнды есептеу негіз болатын дисконттау мөлшерлемелері сияқты негізгі болжамдарды тексердік. Біз болжамды ақша ағындарының негізділігін бағаладық және дисконттау мөлшерлемелері сияқты негізгі бастапқы деректердің сыртқы көздерден алынған салалық, қаржылық және экономикалық деректермен салыстырыды.
Есепті кезеңде мұндай операцияларға, атап айтқанда, квазимемлекеттік сектордың қаржы үйімдары мен екінші деңгейдегі банктер шығарған, қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттарда, қарыздарда және депозиттерде берілген қарыздар ретінде танылған борыштық бағалы қағаздарды сатып алу және «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ шығарған борыштық бағалы қағаздарды (бұдан әрі - «ПКК облигациялары») шығынға жазу жатады.	Біз шоғырландырылған қаржылық есептілікке ашып көрсетілген ақпарат бастапқы тану кезінде әділ құнды бағалауга қатысты пайымдаулардың қоса алғанда, сатып алынған облигацияларды бастапқы тануға қатысты негізгі пайымдауларды тиісінше көрсететіндігін тексердік. Сонымен қатар, шоғырландырылған қаржылық есептілікте ПКК облигацияларын шығынға жазу бойынша транзакцияның тиісті түрде ашылғанын тексердік, ал ақпаратты жариялау шығынға жазылған күнгі негізгі пайымдаулар мен бағаларды көрсетеді.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша күтілетін кредиттік зияндар (ККЗ)	
Аудиттің негізгі мәселесі	Аудиттің негізгі мәселесіне қатысты аудиторлық рәсімдер
Шоғырландырылған қаржылық есептілікке 12, 19, 23 және 25-ескертпелерді қараңыз.	
Қаржы құралдарын пайдалану Үлттық Банктің негізгі қызметтің білдіреді.	Біз ККЗ-ны ХКЕС (IFRS) 9 талаптарына сәйкестігі түркесінан бағалауға қатысты Үлттық Банктің әдіснамасы мен саясатының негізгі аспектілерін талдадық.
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері барлық активтердің 31%-ын құрайды және тұрақты негізде бағаланатын және пайдаланылатын болжамдарға ұшырағыш ККЗ-ның резервін шегергенде көрсетіледі.	ККЗ резервін есептеу кезінде басшылық жасаған кәсіби пайымдау мен болжамдарды талдау үшін біз мынадай рәсімдерді өткіздік:
<p>ККЗ бағалау моделі басшылықтан мынадай:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ кредиттік тәуекелдің елеулі өсүін және дефолт оқиғаларын үақытылы анықтау (ХКЕС (IFRS) 9 сәйкес 1, 2 және 3 сатыларға жатқызу); ▶ дефолт ықтималдығын бағалау (PD), дефолт жағдайындағы мөлшері (LGD); ▶ әр түрлі сценарийлер мен болжамды ақпаратты есепке алу үшін түзетуді бағалау; ▶ кредиттік-құнсызданған қаржы активтері бойынша сыйыпталған қаржы активтері бойынша күтілетін ақша ағындарын бағалау сияқты негізгі аспектілерге қатысты кәсіби пайымдауды қолдануды және болжамдарды пайдалануды талап етеді. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Біз қаржы активтері бойынша ККЗ-ны бағалауға қатысты бақылауды үй-ымдастыру мен енгізуіді сынақтан өткіздік. ▶ Елеулі қаржы активтеріне қатысты біз қол жетімді сыртқы кредиттік рейтингтер мен қаржылық және қаржылық емес ақпаратты, соңдай-ақ Үлттық Банк қолданған кәсіби пайымдауларды талдау арқылы Сатыларды айқындаудың дұрыстығын тексердік. ▶ Сыртқы кредиттік рейтингтері бар елеулі қаржы активтері үшін біз PD және LGD өлшемдерін сырттан қол жетімді ақпаратпен салыстыру арқылы тексердік. ▶ Біз әр түрлі сценарийлер мен болжамды ақпаратты есепке алу үшін түзетудің жалпы барабарлығын ағындағы және болашақ, экономикалық жағдайды және контрагенттер қызметтінің жағдайларын ескеретін өз бағалауымызben салыстыру арқылы талдадық. Осы жұмыс аясында біз Үлттық Банктің COVID-19-ға байланысты экономикалық белгісіздік бағалауының негізділігін тексердік. ▶ Кредиттік-құнсызданған қарыздар үшін біз кепілді сатудан түсетең болжамды түсімдерді және олардың мерзімдерін қоса алғанда, күтілетін ақша ағындарын болжау үшін Үлттық Банк пайдаланатын болжамдарды сиыни бағалау арқылы ККЗ резервінің дұрыстығын бағаладық. Біз Үлттық Банктің осы қарыздар үшін пайдаланған болжамдарын қол жетімді мемлекеттік көздерден алынған салалық, қаржылық және экономикалық деректермен салыстырыдық.
Ағымдағы жылды COVID-19 нәтижесінде пайымдау мен бағалауға байланысты белгісіздіктің артуына байланысты ККЗ-ның елеулі бүрмалану қаупі жоғары.	Біз шоғырландырылған қаржылық есептілікте Үлттық Банктің кредиттік тәуекелге ұшырағыштығы тиісті түрде ашып көрсетілген-көрсетілмегенін бағалауды тексердік.
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтерінің маңыздылығы және оларға байланысты бағалаудың белгісіздігі салдарынан бұл сала аудиттің негізгі мәселесі ретінде қарастырылады.	

Басқа ақпарат

Басшылық басқа ақпарат үшін жауапты. Басқа ақпарат ішінде Үлттық Банктің Қазақстан Республикасының Президентіне 2020 жылдың жылдық есебі туралы ақпаратты қамтиды (бұдан әрі, «Жылдық есеп»), бірақ шоғырландырылған қаржылық есептілік пен ол туралы біздің аудиторлық есепті қамтыймайды. Жылдық есеп бізге, шамамен, осы аудиторлық есеп күнінен кейін ұсынылады.

Біздің шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікіріміз басқа ақпаратқа қатысты қолданылмайды және біз бұл ақпаратқа қатысты қандай да бір нысандағы сенімділік қорытындысын білдірмейміз.

Біздің шоғырландырылған қаржылық есептілікке аудит жүргізуімізге байланысты міндетіміз ол қолжетімді болғанда өзге ақпаратпен танысадан және басқа ақпарат пен шоғырландырылған қаржылық есептілік немесе біз аудит барысында алған біліміміз арасында айтартылғатай сәйкесіздіктердің бар-жоғын және өзге ақпаратта басқа да ықтимал айтартылғатай бүрмаланған ақпараттың бар-жоғын қарастыруды.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІК ҰШІН ҮЛТТЫҚ БАНК БАСШЫЛЫҒЫ МЕН КОРПОРАТИВТІК БАСҚАРУҒА ЖАУАПТЫ АДАМДАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ

Басшылық қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттарына сәйкес көрсетілген шоғырландырылған қаржылық есептіліктің дайындалуы мен шынайы ұсынылуына және жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан елеулі бүрмаланбаған шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау ұшін басшылық қажет деп есептейтін ішкі бақылау жүйесіне жауапкершілік атқарады.

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде басшылық Үлттық Банктің өз қызметін үздіксіз жалғастыру қабілетін бағалау үшін, қызметтің үздіксіздігіне жататын мәліметтерді тиісті жағдайларда ашқаны үшін және басшылық Үлттық Банкті таратуға, оның қызметін тоқтатуға ниетті болатын немесе онда таратудан немесе қызметті тоқтатудан басқа қандай да бір нақты балама болмаған жағдайларды қоспағанда, есептілікті қызметтің үздіксіздігі туралы жорамал негізінде жасағаны үшін жауапкершілік атқарады.

Корпоративтік басқаруға жауапты адамдар Үлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігін дайындауды қадағалау үшін жауапкершілік атқарады.

ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТЕЛІК АУДИТОРЛАРДЫҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ

Біздің мақсатымыз шоғырландырылған қаржылық есептіліктің жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан және біздің пікіріміз қамтылған аудиторлық есепті шығару елеулі бүрмаланбағандығы туралы ақылға қонымды сенімділік алудан тұрады. Ақылға қонымды сенімділік жоғары дәрежедегі сенімділікті білдіреді, бірақ Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит елеулі бүрмалануларды, ол бар болған кезде әрқашан табатындығына кепіл болып табылмайды. Бүрмаланулар жосықсыз әрекеттер немесе қателіктердің нәтижесі болуы мүмкін және, егер олар жеке немесе жиынтық түрінде осы шоғырландырылған қаржылық есептілік негізінде пайдаланушылар қабылдайтын экономикалық шешімдерге ықпал етуі негізі түрде жорамалданса, маңызды болып саналады.

Аудиттің халықаралық стандарттарына сәйкес жүргізілген аудит шеңберінде біз кәсіби пайымдауды қолданамыз және аудит бойы кәсіби күмәншілдікті сақтаймыз. Одан бөлек, біз мыналарды орындаімyz:

- ▶ жосықсыз әрекеттер немесе қателіктер салдарынан шоғырландырылған қаржылық есептіліктің елеулі бүрмалану тәуекелдерін анықтайды; осы тәуекелдерге жауап ретінде аудиторлық рәсімдерді әзірлейміз және өткіземіз; біздің пікірімізді білдіру үшін негіз болатын жеткілікті және тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Жосықсыз әрекеттер нәтижесінде елеулі бүрмалануларды анықтамау тәуекелі қателіктер нәтижесінде елеулі бүрмалануларды анықтамау тәуекелінен жоғары, себебі жосықсыз әрекеттер сөз байласу, жалғандық, қасақана өткізу, ақпаратты немесе әрекетті бүрмалап көрсетулерді немесе ішкі бақылау жүйесін айналып өтуді қамтуы мүмкін;
- ▶ жағдайларға сәйкес келетін аудиторлық рәсімдерді әзірлеу мақсатымен, бірақ Үлттық Банктің ішкі бақылау жүйесінің тиімділігі туралы пікірді білдіру мақсатынсыз, аудит үшін маңызы бар ішкі бақылау жүйесін түсіне аламыз;
- ▶ қолданылатын есеп саясатының тиісті сипаттың және бухгалтерлік бағалаулардың негізділігін және басшылық дайындаған ашып көрсетілген ақпаратты бағалаймыз;
- ▶ басшылықтың қызметтің үздіксіздігі туралы жорамалды қолдануының заңдылығы туралы қорытынды, ал алынған аудиторлық дәлелдер негізінде – нәтижесінде Үлттық Банктің өз қызметін үздіксіз жалғастыра алу мүмкіндігіне қатысты айтартықтай күмән туындауы мүмкін оқиғаларға немесе талаптарға байланысты маңызды белгісіздікті болу-болмауы туралы қорытынды шығарамыз. Егер маңызды белгісіздіктің бар екендігі туралы қорытындыға келсек, біз аудиторлық есебімізде шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі ақпаратты тиісінше ашып көрсетілген ақпаратқа назар аударуымыз немесе, егер мұндай ашып көрсетілген ақпарат тиісінше болмаса, пікірімізді түрлендіруіміз қажет. Біздің қорытындымыз аудиторлық есептің күніне дейін алынған аудиторлық дәлелдерге негізделген. Алайда болашақтағы оқиғалар немесе талаптар Үлттық Банктің өз қызметін үздіксіз жалғастыру мүмкіндігін жоғалтуына әкеп соғуы мүмкін;

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Тәуелсіз аудиторлардың аудиторлық есебі

- ▶ ақпаратты ашып көрсетуді қоса алғанда, тұтастай алғанда шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ұсынылуын, құрылымы мен мазмұнын, сондай-ақ шоғырландырылған қаржылық есептілікке негіз болған операциялар мен оқиғалардың әділ ұсынылуын қамтамасыз ететіндей көрсетілуін бағалаймыз;
- ▶ шоғырландырылған қаржылық есептілік туралы пікір білдіру үшін ұйымдардың қаржылық ақпаратына немесе Ұлттық Банк ішіндегі іскерлік әрекеттерге қатысты жеткілікті, тиісті аудиторлық дәлелдер аламыз. Біз Ұлттық Банктің аудитіне басшылық жасау, бақылау және жүргізу үшін жауп береміз. Біз аудиторлық пікіріміз үшін толығымен жауптты болып қаламыз.

Біз корпоративтік басқаруға жауптты адамдармен, олардың назарына басқасымен қатар аудиттің жоспарланған көлемі мен уақыты, сондай-ақ біз аудит барысында анықтайтын ішкі бақылау жүйесінің елеулі кемшіліктері енетін аудиттің нәтижелері бойынша айтартылғанда ескертулері туралы ақпаратты жеткізе отырып, ақпараттық өзара іс-қимылды жүзеге асырамыз.

Сонымен қатар, біз корпоративтік басқаруға жауптты тұлғаларға тәуелсіздікке қатысты барлық тиісті этикалық талаптарды сақтағанымыз және осы адамдарға аудиторлардың тәуелсіздігіне негізді түрде ықпал ететін барлық өзара қатынастар мен өзге де мәселелер туралы, ал қажет болған жағдайларда – қауіптерді жоюға бағытталған іс-әрекеттер немесе сақтық шаралары туралы хабарлағанымыз туралы мәлімдемені ұсынамыз.

Корпоративтік басқаруға жауптты адамдардың назарына жеткізілген мәселелердің ішінен біз ағымдағы кезеңінің шоғырландырылған қаржылық есептілігінің аудиті үшін маңыздырақ болған және, сәйкесінше, аудиттің негізгі мәселелері болып табылатын мәселелерді айқындаймыз. Біз бұл мәселелер туралы ашып көрсетілген ақпарат заңмен немесе нормативтік актімен тығыым салынған жағдайларды қоспағанда немесе қандай да бір мәселе туралы ақпараттың біздің аудиторлық есебімізде хабарланбауға тиіс деген тұжырымға келетін өте сирек жағдайларда аудиторлық есебімізде сипаттаймыз, себебі мұндай ақпаратты хабарлаудың теріс салдарлары оны хабарлаудан болатын қоғамдық маңызы бар пайдадан асады деп негізді түрде болжаяуға болады.

Нәтижесінде тәуелсіз аудиторлардың осы аудиторлық есебі шығарылған тапсырманың жетекшісі:

Үрдабаева А. А.

Қазақстан Республикасының
сертификатталған аудиторы,
2012 жылғы 27 тамызда берілген
№ МФ-0000096 аудитордың біліктілік қуәлігі

Дементьев С. А.

«КПМГ Аудит» ЖШС-нің Жарғы негізінде әрекет
ететін Бас директоры

2021 жылғы 5 сәуір

«КПМГ Аудит» ЖШС

Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі
аудиторлық қызметпен айналысу үшін 2006 жылғы
6 желтоқсанда берген № 0000021 мемлекеттік
лицензия

2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН ТУРАЛЫ ШОФЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

	Ескертпе	2020 жыл мың тәңге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың тәңге
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер	5	367,183,664	297,980,885
Пайыздық шығыстар	5	(464,594,508)	(413,937,514)
Таза пайыздық зиян		(97,410,844)	(115,956,629)
Комиссиялық кірістер	6	24,760,756	26,309,041
Комиссиялық шығыстар	7	(6,366,774)	(7,257,061)
Таза комиссиялық, кіріс		18,393,982	19,051,980
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарымен жүргізілетін операциялардан түсетін таза пайда	8	95,283,203	131,701,101
Басқа да жынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздармен жүргізілетін операциялардан түсетін таза пайда	9	40,759,957	33,229,717
Қауымдастырылған үйімдардың пайдасындағы (зиянындағы) үлес		3,389,666	(5,032)
Банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру шығыстары	10	(936,370,397)	(652,738,413)
Басқа да операциялық (шығыстар)/ кірістер, нетто	11	(26,117,161)	572,094
Операциялық шығыстар		(902,071,594)	(584,145,182)
Кредиттік зияндарға арналған резервтер	12	(162,794,967)	(244,227,189)
Бағалау міндеттемелері бойынша резерв	33	(37,648,928)	(14,714,034)
Банкноттар мен монеталарды шығару шығыстары	13	(30,558,468)	(5,311,454)
Қызметкерлерге арналған шығыстар	14	(23,780,793)	(29,355,016)

	Ескертпе	2020 жыл мың тәңге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың тәңге
Амортизация және тозу		(4,130,697)	(3,748,942)
Басқа да жалпы шаруашылық және әкімшілік шығыстар	15	(48,913,667)	(17,210,915)
Табыс салығын шегергенге дейінгі зиян		(1,209,899,114)	(898,712,732)
Табыс салығы бойынша үнем	16	89,716,100	120,925,766
Бір жылдағы зиян		(1,120,183,014)	(777,786,966)

Мыналарға тиесілі (зиян) кіріс:

- Үлттық Банктің меншік иелеріне	(1,120,376,050)	(777,963,572)
- бақыламайтын акционерлерге	193,036	176,606
Бір жылдағы зиян	(1,120,183,014)	(777,786,966)

* 2(д) ескертпені қараңыз.

Қазақстан Республикасының Үлттық Банкі Басшылығының атынан:

Е.А. Досаев
Төраға

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

С.К. Рахметова
Бас бухгалтер

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

89-200-беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДАҒЫ ЖАҒДАЙ БОЙЫНША ЖИЫНТЫҚ КІРІС ТУРАЛЫ ШОФЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың теңге
Бір жылдағы зиян	(1,120,183,014)	(777,786,966)
Табыс салығын шегергендеңі басқа да жиынтық кіріс		
Пайда немесе зиян құрамына қайта жіктелген немесе кейіннен қайта жіктелуі мүмкін балтар:		
Әділ құнның өзгеру резерві (борыштық құралдар):		
- әділ құнның таза өзгеруі	51,464,154	77,909,018
- пайда немесе зиян құрамына ауыстырылған нетто-шама	(32,933,329)	(29,687,083)
Пайда немесе зиян құрамына қайта жіктелген немесе кейіннен қайта жіктелуі мүмкін барлық балтар:	18,530,825	48,221,935
Пайда немесе зиян құрамына кейіннен қайта жіктелуі мүмкін емес балтар:		
Әділ құнның өзгеру резерві (улестік құралдар)	2,469,575	3,809,564
Шетел валютасын қайта бағалау резерві	125,869,458	(15,376,528)
Бағалы металдарды қайта бағалау резерві	2,652,217,250	1,117,170,963
Пайда немесе зиян құрамына кейіннен қайта жіктелуі мүмкін емес барлық балтар	2,780,556,283	1,105,603,999
Табыс салығын шегергендеңі бір жылдағы басқа да жиынтық кіріс	2,799,087,108	1,153,825,934
Бір жылдағы барлық жиынтық кіріс	1,678,904,094	376,038,968
Мыналарға тиесілі барлық жиынтық кіріс		
- Үлттық Банктің меншік иелеріне	1,678,711,058	375,862,362
- бақыламайтын акционерлерге	193,036	176,606
Бір жылдағы барлық жиынтық кіріс	1,678,904,094	376,038,968

* 2(д) ескертпені қараңыз.

Қазақстан Республикасының Үлттық Банкі Басшылығының атынан:

Е.А. Досаев
Төраға

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

С.К. Рахметова
Бас бухгалтер

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

89-200-беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

2020 ЖЫЛЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДАҒЫ ЖАҒДАЙ БОЙЫНША ҚАРЖЫЛЫҚ ЖАҒДАЙ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

	Ескертпе	2020 жыл мың тенге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың тенге
АКТИВТЕР			
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаржаты	17	122,879,854	113,367,726
Алтын	18	9,946,269,671	7,230,140,962
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	19	4,630,905,561	2,580,761,092
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	20	633,025,926	367,833,190
«Көріп репо» мәмілелері	21	20,012,508	145,868,206
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар			
- «РЕПО» мәмілелері бойынша кепіл ауыртпалығы салынған	22	94,346,826	27,284,433
- «РЕПО» мәмілелері бойынша кепіл ауыртпалығы салынбаған	22	3,489,090,231	3,249,968,794
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	23	1,121,943,735	985,792,527
Қауымдастыранылған салықтық активтер			
Кейінге қалдырылған салықтық активтер	16	325,613,503	234,344,611
Басқа да активтер	25	999,301,782	327,058,664
Барлық активтер		21,461,889,652	15,331,548,287
МІНДЕТТЕМЕЛЕР			
Айналыстағы ақша	26	3,250,868,479	2,688,747,786
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	27	7,328,415,884	4,385,426,201
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	20	968,165	934,215
«Репо» мәмілелері	28	100,597,147	27,941,316
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының ағымдағы шоттары	29	441,555,267	724,730,007
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ағымдағы шоттары	30	1,432,152,238	397,535,424
Клиенттердің шоттары	31	239,047,013	182,887,423
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	32	3,645,971,357	3,618,820,899
Бағалау міндеттемелері	33	53,056,189	33,162,428
Ағымдағы салықтық міндеттеме		166	146
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттемелер	16	2,406,638	2,483,478
Басқа да міндеттемелер	34	33,833,600	26,329,501
Барлық міндеттемелер		16,528,872,143	12,088,998,824

	Ескертпе	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың теңге
МЕНШІКТІ КАПИТАЛ			
Жарғылышқапитал	35	20,000,000	20,000,000
Кепілдік берудің арнасы резерві	35	598,376,004	500,764,758
Басқа да резервтер		4,032,306	4,032,306
Негізгі құрал-жабдықтардың қайта бағалау резерві		23,184,009	23,623,561
Қаржы активтерінің әділ құнының өзгеру резерві		41,861,301	22,271,185
Шетел валютасын және бағалы металдардың қайта бағалау резерві		7,633,270,564	4,855,183,856
Жинақталған зиян		(3,389,104,209)	(2,184,530,568)
Үлттық Банктің меншік иелеріне тиесілі барлық капитал		4,931,619,975	3,241,345,098
Бақыламайтын акционерлер үлесі	35	1,397,534	1,204,365
Барлық меншікті капитал		4,933,017,509	3,242,549,463
Барлық міндеттемелер мен меншікті капитал		21,461,889,652	15,331,548,287

* 2(д) ескертпені қараңыз.

Қазақстан Республикасының Үлттық Банкі Басшылығының атынан:

Е.А. Досаев
Төраға

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

С.К. Рахметова
Бас бухгалтер

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

2020 ЖЫЛЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ ТУРАЛЫ ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың теңге
ОПЕРАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫ		
Салық, салғанға дейінгі зиян	(1,209,899,114)	(898,712,732)
Түзетулер:		
Амортизация және тозу	6,545,036	7,266,975
Қаржы активтерінің кредиттік зияндарға арналған резервтері	162,717,766	244,188,587
Бағалау міндеттемелері бойынша резерв	37,648,928	14,714,034
Басқа да қаржылық емес активтердің құнсыздандынуна болған зиян	77,201	38,602
Қорларды шығынға жазудан болған зиян	7,076	14,953
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша дисконттың амортизациясы	348,204,505	307,960,426
Қаржы активтері бойынша сыйлыққақының және дисконттың амортизациясы	(3,516,723)	(3,192,811)
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдары бойынша іске асырылаған пайда	(46,888,758)	(97,124,135)
Қауымдастыран үйімдардың (пайдасындағы)/зияннандағы улес	(3,389,666)	5,032
Үйімфа салынған инвестицияларды біріктіруден/шығынға жазудан болған зиян	–	682,614
Операциялық активтердегі және міндеттемелердегі өзгерістерге дейін операциялық қызметтөн ақша қарожатының пайдаланылуы	(708,493,749)	(424,158,455)
Операциялық активтердің (ұлғаюы)/азаюы		
Алтын	(61,954,557)	(582,226,591)
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	(854,544,624)	489,309,463
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	(105,559,720)	(115,440,596)
«Кері репо» мәмілелері	–	11,451,500
Басқа да жыныстық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	(72,176,030)	1,741,525,215
Басқа да активтер	(680,306,384)	(253,504,771)
Операциялық міндеттемелердің ұлғаюы/(азаюы)		
Айналыстағы ақша	562,120,693	69,418,109
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	2,628,278,622	(1,437,239,647)
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	(14,793)	(564,053)
«Репо» мәмілелері	72,655,831	(107,885,727)
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының ағымдағы шоттары	(283,174,740)	17,405,883
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ағымдағы шоттары	1,032,140,906	(42,768,848)
Клиенттердің шоттары	54,272,625	(14,851,237)
Бағалау міндеттемелері	(17,755,167)	(37,515,134)
Басқа да міндеттемелер	4,797,891	(32,537,877)
Табыс салығын төлегенге дейін операциялық қызметтөн түсken ақша қарожатының таза түсүi/(пайдаланылуы)	1,570,286,804	(719,582,766)
Төленген табыс салығы	(1,790,137)	(1,158,330)
Операциялық қызметтөн түсken ақша қарожатының таза түсүi/(пайдаланылуы)	1,568,496,667	(720,741,096)

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді* 2019 жыл мың теңге
ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫң ҚОЗГАЛЫСЫ		
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздарды сатып алу	(187,567,093)	(514,100,657)
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздарды өтеу	64,616,231	211,992,712
Негізгі құрал-жабдықтарды және материалдық емес активтерді иелену	(8,465,639)	(7,851,147)
Негізгі құрал-жабдықтарды және материалдық емес активтерді сатудан түсken түсімдер	73,995	2,670,523
Еншілес үйымдардың шығуы	-	(2,197,951)
Қауымдастырылған үйымдарға инвестицияларды шығынға жазудан түсken түсімдер	-	170,078
Инвестициялық қызметтен ақша қаражатының таза пайдаланылуы	(131,342,506)	(309,316,442)
ҚАРЖЫ ҚЫЗМЕТИНЕН ТҮСКЕН АҚША ҚАРАЖАТЫНЫң ҚОЗГАЛЫСЫ		
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар шығарылымынан түsken түсімдер	14,795,265,568	30,600,920,476
Шығарылған борыштық бағалы қағаздарды өтеу	(14,783,505,350)	(31,124,090,128)
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша алынатын шоттар (25-ескертпе)	-	884,695,840
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша сыйақы төлеу	(334,704,804)	(279,370,787)
Қаржы қызметінен түsken ақша қаражатының таза (пайдаланылуы)/түсүi	(322,944,586)	82,155,401
Ақша қаражатының және оның баламаларының таза үлғаюы/(азаюы)	1,114,209,575	(947,902,137)
Валюта бағамдары өзгерістерінің ақша қаражатының және оның баламаларының шамасына әсер етуі	71,054,468	(31,591,209)
Жылдың басындағы ақша қаражаты және оның баламалары (күтілеттін кредиттік зиянға арналған резерві шегерілгенге дейін)	1,198,362,789	2,177,856,135
Жылдың соңындағы ақша қаражаты және оның баламалары (күтілеттін кредиттік зиянға арналған резерві шегерілгенге дейін) (17-ескертпе)	2,383,626,832	1,198,362,789

2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде төленген және алынған пайыздар сомасы тиісінше 454,858,457 мың теңгені және 287,442,537 мың теңгені құрады (2019 жылғы 31 желтоқсанда: тиісінше 412,368,001 мың теңге және 186,897,868 мың теңге).

* 2(д) ескертпені қараңыз.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басшылығының атынан:

Е.А. Досаев
Төраға

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

С.К. Рахметова
Бас бухгалтер

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

89-200-беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛГАН ЖЫЛ УШИН МЕНШІКТІ КАПИТАЛДАҒЫ ӨЗГЕРІСТЕР ТУРАЛЫ ШОҒЫРЫЛАНДЫРЫЛҒАН ЕСЕП

Мың тенге						
Үлптық Банктың менишік іелерінің тиесілі менишікті капитал						
Жарғының капитал	Кепілдік берудің арналы резерви	Басқа да резервтер арналы резерви	Негізгі құрал- жабдықтарды қайта бағалау резерви	Каржы активтерінің әділ құнының өзеттегі резерви	Шеңел валютасын және бағалы металдардың қайта бағалау резерви	Жинақталған зиян
2020 жылғы 1 қартарадағы жағдай						
бойынша Қалдақ	20,000,000	500,764,758	4,032,306	23,623,561	22,271,185	4,855,183,856
Нәкты активтердің әділ құнын қайта бағалау натижесінде откен жылғы қайта есептеген белгілегендегі найда *	-	-	-	-	-	11,296,364
2020 жылғы 1 қартарадағы жағдай	20,000,000	500,764,758	4,032,306	23,623,561	22,271,185	4,855,183,856
бойынша Қайта есептеген Қалдақ						(2,184,530,568)
Барлық жынтық кіріс	-	-	-	-	-	3,241,345,098
Бір жынтардағы зиян	-	-	-	-	-	1,204,365
Басқа да жынтық кіріс						3,242,549,463
Әділ құн өзгерістерінің резерви (борыштық құралдар):	-	-	-	-	-	-
Әділ құнның таза затеру	-	-	-	-	-	51,464,154
Пайда немесе зиян құрамына ауыстырылған нетто-шама	-	-	-	(32,933,329)	-	(32,933,329)
Әділ құн өзгерістерінің резерви (үлестік құралдар):	-	-	-	-	-	-
Әділ құнның таза затеру	-	-	-	1,059,291	-	1,410,284
Шеңел валютасын қайта бағалау резерви	-	-	-	-	125,869,458	-
Бағалы металдардың қайта бағалау резерви	-	-	-	-	2,652,217,250	-
Барлық басқа да жынтық кіріс	-	-	-	19,590,116	2,778,086,708	1,410,284
Бір жылдағы барлық жынтық кіріс				19,590,116	2,778,086,708	(1,118,965,766)
Амортизациялыу және шыбынға жауы кезінде қайта бағалау резервін ажыстыруды	-	-	-	(439,552)	-	443,128
Менишік іелерімен жүргізілген, тілей меншікті капиталдың құрамында						
корсеттілген операциялар:						
Кепілдік берудін арналы резервін топтыруды	-	97,611,246	-	-	-	(97,611,246)
Еншілес үйімдардың эмиссиялық кірісі	-	-	-	-	-	2,041
Еншілес үйімдің шығуы	-	-	-	-	-	261,838
Менишік іелерімен жүргізілген барлық операциялар		97,611,246			(97,347,367)	263,879
2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай	20,000,000	598,376,004	4,032,306	23,184,009	41,861,301	7,633,270,564
бойынша Қалдақ						(3,389,104,209)
						4,931,619,975
						1,397,534
						4,933,017,509

* Тузету тек менишікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырланырылыған есепте көрсетеді. Әйткені қайта есептегендегі өзгерістер туралы шоғырланырылыған қаржылық есептілік үшін айтарлықтай емес.

Мың тенге	Улттық Банктің меншікінде тиесілі меншікті капитал						Барлығы	Бақылаштын акционерлер үлесі	Барлық меншікті капитал
	Жарғылтық капитал	Кеппидік берудің арнаны резерві	Басқа да резервтер жабдықтарды қайта бағалау резерві	Негізгі құрал- жабдықтарды қайта бағалау резерві	Каржы активтерінің әділ құнының өзгеру резерві	Шетел валютасын және бағаны металдардың қайта бағалау резерві	Жинақталған зиян	Барлығы	
2019 жылғы 1 қартарадағы жағдай	20,000,000	495,014,899	4,823,888	24,820,960	(29,757,356)	3,753,931,172	(1,403,996,916)	2,864,836,647	5,653,505
бойынша қалдық									
Накты активтердің айділ құнын қайта бағалау пәнжесінде еткен жылбы қайта есептегендегі белгінбен пайда *	–	–	–	–	–	–	–	2,197,527	–
2019 жылғы 1 қартарадағы жағдай	20,000,000	495,014,899	4,823,888	24,820,960	(29,757,356)	3,753,931,172	(1,401,799,389)	2,867,034,174	5,653,505
бойынша қайта есептегендегі қалдық									
Барлық жылбытық кіріс	–	–	–	–	–	–	(777,963,572)	(777,963,572)	176,606
Бір жылдағы зиян қайта есептеді*	–	–	–	–	–	–	–	–	(777,786,966)
Басқа да жылбытық кіріс									
Әділ құн өзгерістерінің резерві									
(борыштық құралдар):									
Әділ құнның таза бағерүі	–	–	–	–	77,909,018	–	–	77,909,018	–
Пайда немесе зиян құрамына ауыстырылған нетто-шама	–	–	–	–	(29,687,083)	–	–	(29,687,083)	–
Әділ құн өзгерістерінің резерві (үлестік құралдар):									
Әділ құнның таза бағерүі	–	–	–	–	3,809,564	–	–	3,809,564	–
Шетел валютасын қайта бағалау резерві	–	–	–	–	(15,376,528)	–	(15,376,528)	–	(15,376,528)
Бағаны металдардың қайта бағалау резерві	–	–	–	–	1,117,170,963	–	1,117,170,963	–	1,117,170,963
Барлық басқа да жылбытық кіріс	–	–	–	–	52,031,499	1,101,794,435	–	1,153,825,934	–
Бір жылдағы барлық жылбытық кіріс,	–	–	–	–	52,031,499	1,101,794,435	(777,963,572)	375,862,362	176,606
қайта есептеді*									
Амортизациялыу және шығынға жауы кезінде қайта бағалау резервін аздару	–	–	–	(1,107,272)	–	–	1,114,517	7,245	(460) 6,785

*Тузету тек меншікті капиталдағы өзгерістер туралы шоғырландырылған есепте көрсетілді, ейткені қайта есептедін әсері шоғырландырылған қаржылық есептілік үшін айтарлықтай емес.

Мың тенге	Харғылық капитал	Кепілдік берудің арналы резерві	Басқада резервтер	Негізгі күрал-жабдықтардың қайта бағалау резерві	Каржы активтерінің езгеру резерві	Шетел валютасын және базалы металдардың қайта бағалау резерві	Жинақталған зиян	Барлығы	Бақыламайтын акционерлер үлесі	Барлық меншікті капитал
Меншік иелерімен жүргізілген, тікелей менишікті капиталдың құрамында көрсетілген операциялар:										
Кепілдік берудің арналы резервін толықтыру	—	5,749,859	—	—	—	—	(5,749,859)	—	—	—
Мүлікті коммуналдық менишікке етеусіз беру	—	—	—	—	—	—	(6,108)	(6,108)	—	(6,108)
Еншілес үйімдардың қайта үйімдастырылу	—	—	—	—	—	—	—	660,665	660,665	(142,263)
Еншілес үйімнің шығыбы	—	—	(791,582)	(90,127)	(2,958)	(541,751)	(786,822)	(2213,240)	(4,483,023)	(6,696,263)
Меншік иелерімен жүргізілген барлық операциялар	—	5,749,859	(791,582)	(90,127)	(2,958)	(541,751)	(5,882,124)	(1,558,683)	(4,625,286)	(6,183,969)
2019 жылғы 31 жетекшісандығы жағдай бойынша қалдық, қайта есептепді*	20,000,000	500,764,758	4,032,306	23,623,561	22,271,185	4,855,183,856	(2,184,530,568)	3,241,345,098	1,204,365	3,242,549,463

* 2(Д) ескертпені қараныз.

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі Басшылығының атынан:

Е.А. Досаев
Төраға

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

С.К. Рахметова
Бас бухгалтер

2021 жылғы 5 сәуір
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

89-200-беттердегі ескертпелер осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің ажырамас бөлігі болып табылады.

2020 ЖЫЛҒЫ 31 ЖЕЛТОҚСАНДА АЯҚТАЛҒАН ЖЫЛ ҮШІН ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР

1. КІРІСПЕ

(а) ҰЙЫМДЫҚ ҚҰРЫЛЫМ ЖӘНЕ ҚЫЗМЕТ

Ұсынылып отырған шоғырландырылған қаржылық есептілік Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің (бұдан әрі, «ҚҰБ») және оның еншілес ұйымдарының (бұдан әрі, «Ұлттық Банк») қаржылық есептілігінен тұрады.

ҚҰБ Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1993 жылғы 13 сәуірдегі № 2134-XII қаулысына сәйкес құрылған болатын. Осы Қаулыға сәйкес Қазақ КСР-дың Мемлекеттік Банкі Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі болып қайта аталды.

ҚҰБ-ның негізгі мақсаты Қазақстан Республикасында баға тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады. ҚҰБ-ға мынадай міндеттер жүктеледі: мемлекеттің ақша-кредит саясатын әзірлеу және жүргізу; төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету; валюталық реттеуді және валюталық бақылауды жүзеге асыру; қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге жәрдемдесу; қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын және заңды мұдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету; ақша-кредит статистикасы және сыртқы сектор статистикасы саласындағы статистикалық қызметті жүзеге асыру; Қазақстан Республикасының заңдарына және Қазақстан Республикасы Президентінің актілеріне сәйкес өзге де міндеттер.

Ұлттық Банк өзіне жүктелген міндеттерге сәйкес мынадай негізгі функцияларды орындайды: Қазақстан Республикасының мемлекеттік ақша-кредит саясатын әзірлейді және жүргізеді; Қазақстан Республикасы ұлттық валютасы банкноттары мен монеталарының жалғыз әмитенті болып табылады және Қазақстан Республикасының аумағында қолма-қол ақша айналысын ұйымдастырады; Қазақстан Республикасында валюталық реттеуді және валюталық бақылауды жүзеге асырады; шетел валютасындағы және бағалы металдардағы активтерді басқаруды қамтамасыз етеді; ҚҰБ мен Қазақстан Республикасының Үкіметі арасында жасалатын сенімгерлік басқару туралы шарттың негізінде Қазақстан Республикасының Ұлттық қорын сенімгерлік басқаруды жүзеге асырады; ҚҰБ мен бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры арасында жасалған сенімгерлік басқару туралы шарттың негізінде «Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» («БЖЗҚ» АҚ) зейнетақы активтерін сенімгерлік басқаруды жүзеге асырады; «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» Заңда, Қазақстан Республикасының өзге заңдарында және Қазақстан Республикасы Президентінің актілерінде көзделген өзге де функциялар мен өкілеттіктерді жүзеге асырады.

ҚҰБ-ның бас оғисі мынадай мекенжай бойынша тіркелген: Нұр-Сұлтан қаласы, Z05T8F6, Мәңгілік Ел даңғылы, 57А ғимараты. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ҚҰБ-ның Қазақстан Республикасында 18 филиалы және 11 еншілес ұйымы бар.

Қазақстан Республикасында тіркелген ҚҰБ-ның барлық еншілес ұйымдары төменде көрсетілген:

Атауы	Құрылған жылы	Негізгі қызметі	Иелену үлесі, %	
			2020 жыл	2019 жыл
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан тенге сарайы» РМК	1994	Монеталар шығару	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан банкаралық есеп айрысу орталығы» РМК»	1996	Электрондық ақша аударымдары	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Банктік сервис бюросы» АҚ	1996	Бағдарламалық қамтамасыз етуге қызмет көрсету және әзірлеу	100.00	100.00
«Қазақстанның депозиттерге кепілдік беру қоры» АҚ (бұдан әрі, «ҚДКҚ» АҚ)	1999	Жеке тұлғалардың депозиттеріне кепілдік беру	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Банкнот фабрикасы» РМК	2004	Банкноттар шығару	100.00	100.00
«Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің оқу орталығы» АҚ	2007	Жоғары оқу орнынан кейінгі кәсіби оқу бағдарламаларын іске асыру	100.00	100.00

2. КІРІСПЕ, ЖАЛҒАСЫ

(а) ҰЙЫМДЫҚ ҚҰРЫЛЫМ ЖӘНЕ ҚЫЗМЕТ, ЖАЛҒАСЫ

Атауы	Құрылған жылы	Негізгі қызметі	Иелену үлесі, %	
			2020 жыл	2019 жыл
«Қазақстан Республикасы Үлттық Банкінің қызметін қамтамасыз ету орталығы» АҚ	2011	Көлік қызметі, мұлікті басқару жөніндегі шаруашылық қызметті жүзеге асыру	100.00	100.00
«Қазақстан Үлттық Банкінің Үлттық инвестициялық корпорациясы» АҚ (бұдан әрі, «ҚҰБ ҰИК» АҚ)	2012	Қазақстан Республикасы Үлттық қорының активтерін, ҚҰБ алтынвалюта активтерін, зейнетақы активтерін басқару	100.00	100.00
«Мемлекеттік кредиттік бюро» АҚ	2012	Кредиттік тарихты қалыптастыру және кредиттік есептерді беру	100.00	100.00
«Қазақстанның орнықтылық қоры» АҚ (бұдан әрі, «ҚОҚ» АҚ)	2017	Екінші деңгейдегі банктерді қаржылық қолдау арқылы банк секторының және экономиканың қаржылық тұрақтылығына жәрдем беру	100.00	100.00
«Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ	1996	Депозитарлық қызмет	63.24	63.24
«Баспана» ипотекалық үйымы» АҚ	2018	Халықтың ауқымды тобы үшін ипотекалық тұрғын үй қарыздарының қолжетімділігін қамтамасыз ету	–	100.00

2018 жылғы желтоқсанда «Қазақстан қор биржасы» АҚ (бұдан әрі, «ҚҚБ» АҚ) «Московская биржа ММВБ-РТС» ЖАҚ жай акцияларды орналастыру туралы шешім қабылдаған болатын, осыған байланысты 2019 жылы ҚҰБ-ның «ҚҚБ» АҚ капиталындағы үлесі дауыс беретін акцияларының 50%-ынан аз деңгейге дейін төмендеуі болды. Бұл «ҚҚБ» АҚ-ның қаржылық көрсеткіштерін Үлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігінен шығаруға алып келді де, 2019 жылдан бастап «ҚҚБ» АҚ-ның салындары қауымдастырылған үйымға инвестициялар ретінде жіктелді.

2019 жылғы 23 желтоқсанда Басқарма қаулысына сәйкес ҚҰБ 2020 жылғы бірінші тоқсанда «Баспана» ИУ АҚ-ны ҚҰБ-ның басқа еншілес кәсіпорны «ҚОҚ» АҚ қосу жолымен оны қайта үйимдастыру туралы шешім қабылдады. Біріктіру 2020 жылдың ақпан айында болды.

ҚҰБ-ның Нұр-Сұлтан қаласына көшуіне байланысты 2020 жылғы маусымда Үлттық Банктің Алматы қаласында тұрақты өкілдігін (бұдан әрі – Өкілдік) ашу туралы шешім қабылданып, Өкілдіктің құрылымы мен өкілдік туралы ереже бекітілді.

(б) Қазақстан Республикасында шаруашылық қызметті жүзеге асыру талаптары

Үлттық Банк өз қызметін негізінен Қазақстан аумағында жүзеге асырады. Осының салдарынан Үлттық Банк дамушы нарықтарға тән өзіндік ерекшеліктердің көрсететін Қазақстан нарықтарында экономикалық және қаржылық тәуекелдерге ұшырайды. Нормативтік құқықтық база мен салық заңнамасы пысықталуын жалғастыруда, бірақ әртүрлі түсінірүлдері болуы ықтимал және жиі енгізілетін өзгерістерге ұшырайды, олар құқықтық және фискалдық жүйелердің басқа да кемшіліктерімен жиынтығында Қазақстанда өз қызметін жүзеге асыратын кәсіпорындар үшін қосымша қындықтар туғызады.

2020 жылдың алғашқы айларында коронавирустың өршуіне байланысты әлемдік нарықта айтарлықтай тұрақсыздық байқалды.

2. КІРІСПЕ, ЖАЛҒАСЫ

(б) Қазақстан Республикасында шаруашылық қызметті жүзеге асыру талаптары, жалғасы

2020 жылғы 11 наурызда Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы жаңа коронавирустық инфекцияның таралуы пандемия сипатына ие болды деп жариялады. Халықтың денсаулығы үшін COVID-19 вирусының ықтинал елеулі қатеріне жарап ретінде азаматтардың өмірі мен денсаулығын қорғау мақсатында Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес Қазақстан Республикасының бүкіл аумағында 2020 жылғы 16 наурыздан бастап 2020 жылғы 12 мамырға дейінгі кезеңге төтенше жағдай енгізу туралы шешім қабылданды. Төтенше жағдай кезеңінде жергілікті билік органдары біртіндеп әлеуметтік қашықтықты қамтамасыз ету үшін мектептер, жоғары оқу орындары, мейрамханалар, кинотеатрлар, театrlар, музеилер, сондай-ақ спорт нысандарының жұмысын тоқтатуды қоса алғанда қосымша шаралар енгізді.

Көптеген елдерде енгізілген іскерлік белсенделіктің және өзін-өзі оқшаулау режимінің бұзылуына байланысты мұнайға әлемдік сұраныс құрт тәмендеді, бұл шамадан тыс ұсыныс пен мұнай бағасының құрт тәмендеуіне әкелді. 2020 жылғы 12 сәуірде ірі әлемдік мұнай өндірушілер, оның ішінде Қазақстан да мұнай нарығын тұрақтандыру үшін шикі мұнай өндіруді рекордтық қысқарту туралы уағдаласты, бұл соған қарамастан мұнай бағасына қысымының тәмендеуіне әкеп соқты. Мұнай өндіру бағасының және көлемінің құрт тәмендеуі мұнай компанияларының кірістерінің тиісті тәмендеуіне және мемлекеттік бюджетке аударымдардың тәмендеуіне әкеледі, бұл, шамасы, елеулі экономикалық және әлеуметтік салдарға әкелуі мүмкін және мемлекеттік сектор шығыстарының тәмендеуіне әкелуі мүмкін.

Қызметтің үздіксіздігін қолдау үшін Ұлттық Банк қашықтықтан қол жеткізуді пайдалана отырып операцияларды жүзеге асыруды жалғастырады және жергілікті жерлерде жұмыс істейтін қызметкерлердің денсаулығын қорғау үшін шаралар қабылдайды, оның ішінде жеке қорғану құралдарымен, қашықтық режимінің сақталуын, Ұлттық Банктің үй-жайларын дезинфекциялауды қамтамасыз етеді.

Басшылық оқшаулаудың ұзақ кезеңдерінің, осындаш шаралардың қатаңдығының өршүі немесе осындаш шаралардың экономикалық ортаға кейіннен қолайсыз әсерінің орта мерзімді және ұзақ мерзімді келешекте Ұлттық Банкке қолайсыз әсер ету мүмкіндігін жоққа шығара алмайды. Ұлттық Банк жағдайды мұқият қадағалауды жалғастырады және осындаш оқиғалар мен мән-жайлардың туындау шамасына қарай олардың салдарын жеңілдетуге ден қоятын болады.

Ұсынылған шоғырландырылған қаржылық есептілік басшылықтың қаржы-шаруашылық қызметті жүзеге асырудың қазіргі жағдайларының Ұлттық Банк қызметтің нәтижелері мен қаржылық жағдайына ықтимал әсерін бағалауын көрсетеді. Болашақ экономикалық жағдайлардың нақты әсері олардың басшылығының бағалауынан өзгеше болуы мүмкін.

2. ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ ҚАҒИДАТТАРЫ

(а) Қолданылатын стандарттар

«Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» 1995 жылғы 30 наурыздағы № 2155 Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес ҚҰБ өзінің есеп саясатын Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары (бұдан ері, «ХҚЕС») негізінде айқындаиды.

Осы шоғырландырылған қаржылық есептілік Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық жағдайын және қызметтің нәтижелерін дәйекті көрсету мақсатында, Ұлттық Банктің Директорлар кеңесі 2013 жылғы 27 маусымда мақұлдаған, Ұлттық Банк орталық банк қызметтің сипатына сәйкес келеді деп қарастыратын ҚҰБ-ның есеп саясатына сәйкес дайындалды. ҚҰБ есеп саясаты Халықаралық қаржылық есептілік стандарттары жөніндегі комитет (ХҚЕСК) шығарған ХҚЕС-ке және тәменде сипатталған маңызды түрлендірүлөрін қоса алғанда, Халықаралық қаржылық есептілік стандарттарын түсіндіру жөніндегі комитет (ХҚЕСТК) шығарған түсіндірүлөрге негізделген:

2. ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ ҚАҒИДАТТАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

(а) Қолданылатын стандарттар, жалғасы

- ▶ алтын және депозиттегі алтын алтынның нарықтық құны бойынша қайта бағаланады; алтынды, сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген активтер мен міндеттемелерді қайта бағалаудан алынған пайда капитал құрамында басқа да жиынтық кіріс ретінде көрсетіледі. Тікелей капиталда басқа да жиынтық кіріс құрамында көрсетілген, құнды қайта бағалау нәтижесінде алдыңғы ұлғаюы есептен шығарылатын жағдайларды қоспағанда, қайта бағалау нәтижесінде туындайтын зиян пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі. Бұл жағдайда олар басқа да жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі;
- ▶ Қаржылық есептілікте ақша-кредит саясатын іске асыру және қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге жәрдемдесу шенберінде жүзеге асырылатын жекелеген операцияларды есепке алу, ұсыну және ашып жазу олардың экономикалық мәніне және/немесе Ұлттық Банктің мақсаттары мен міндеттеріне қарай амортизацияланған құны, өзіндік құны не номиналдық құны бойынша жүзеге асырылады. Осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте мұндай операцияларға туынды құралдар болып табылатын, бірақ «банктердегі және басқа да қаржы институттарында шоттар. қарыздар мен депозиттер» және «банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері» ретінде ұсынылған екінші деңгейдегі банктермен және басқа да қаржылық институттармен своп мәмілелері (19 және 27-ескертпелер) номиналды құны бойынша жатқызылады;
- ▶ орталық банктің рөлі мен функцияларын орындау мақсатында, сондай-ақ инвестициялық бағалы қағаздарды басқару нәтижелеріне шартта көзделген ақшалай ағындарын алуға және сол сияқты оларды сатуға байланысты қол жеткізілетін фактісін ескере отырып, ҚҰБ портфеліндегі сыртқы басқарудағы осы борыштық қаржы активтер 2018 жылға дейін ҚҰБ портфелінде сыртқы басқарудағы осы борыштық қаржы активтер 39 ХКЕС (IAS) сәйкес «өзгеруі пайда немесе зиян құрамында көрсетілетін, әділ құны бойынша бағаланатын» ретінде сыныпталуына қарамастан, «басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатындар» санатына сыныпталады.

Есеп саясатының негізгі ережелерінің өзгерістері 2(д) ескертпеде сипатталған.

(б) Қаржылық көрсеткіштерді бағалау қағидаттары

Шоғырландырылған қаржылық есептілік нақты шығындар бойынша есепке алу қағидатына сәйкес дайындалды, оған алтын, пайда немесе зиян арқылы әділ құн бойынша бағаланатын қаржы құралдар, басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар, және қайта бағаланған құны бойынша көрсетілген үйлер, ғимараттар, жер участелері және автокөлік құралдары жатпайды.

(в) Функционалдық валюта және шоғырландырылған қаржылық есептіліктің деректерін көрсететін валюта

Қазақстан теңгесі ҚҰБ-ның және оның еншілес ұйымдарының функционалдық валютасы болып табылады, ол Қазақстан Республикасының ұлттық валютасы бола тұра ҚҰБ жүргізетін операциялардың және олармен байланысты, оның қызметіне әсер ететін жағдайлардың көпшілігінің экономикалық мәнін барынша жақсы көрсетеді. Қазақстан теңгесі осы шоғырландырылған қаржылық есептіліктің деректерін көрсету валютасы да болып табылады.

Шоғырландырылған қаржылық есептіліктің барлық деректері бүтін мың теңгеге дейінгі дәлдікпен дөңгелектенген.

2. ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ ҚАҒИДАТТАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

(г) Бағалау мен пайымдауды пайдалану

Шоғырландырылған қаржылық есептілікті ХҚЕС-қа сәйкес дайындау басшылықтан есеп саясатының қолданылатын қағидаттарына және активтердің, міндеттемелердің, кірістер мен шығыстардың көрсетілетін сомаларына әсер ететін кесіби пайымдауларды, есептік бағалаулар мен жол берулерді пайдалануды талап етеді. Нақты нәтижелер көрсетілген бағалардан өзгеше болуы мүмкін.

Бағалаулар және олардың негізінде жатқан жорамалдар тұрақты негізде қайта қаралады. Бағалаудағы түзетулер тиісті бағалаулар қайта қаралған есепті кезеңде және олар қозғайтын кез келген кейінгі кезеңдерде танылады.

Пайымдаулар

Есеп саясатын қолдану кезінде пайдаланылған, қаржылық есептілікте танылған шамаларға неғұрлым айтарлықтай әсер еткен пайымдаулар туралы ақпарат келесі ескертпелерде ашып көрсетілді:

- ▶ қаржы активтерін жіктеу: шенберінде қаржы активтері ұсталатын бизнес-модельді бағалау және қаржы активінің шарттық талаптарында негізі соманы және негізгі соманың өтелмеген қалдығына пайыздарды ғана төлеу көзделетінін бағалау – 3 (з) (и) ескертпе;
- ▶ қаржы активі бастапқы танылған кезден бастап ол бойынша кредит тәуекелі айтарлықтай өскенін бағалаудың өлшемшарттарын белгілеу, болжамдық ақпаратты күтілетін кредиттік зиянды («ККЗ») бағалауға енгізу бойынша әдіснаманы айқындау, ККЗ-ны бағалау үшін пайдаланылатын модельдерді таңдау және бекіту – 4-ескертпе;
- ▶ қолданылатын стандарттар – 2-ескертпе;
- ▶ банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру шығыстарын есепке алу – 10-ескертпе.

Бағалаулардың жорамалдары және белгісіздігі

Белгісіздікке байланысты, 2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептіліктегі деректерді айтарлықтай түзетудің себебі болып табылуы мүмкін деген біршама тәуекел болатын жорамалдар мен бағалаулар туралы ақпарат мына ескертпелерде ашып көрсетілген:

- ▶ қаржы құралдарының құнсыздандынуы: ККЗ-ны бағалау моделі үшін бастапқы деректерді айқындау, оның ішінде болжамдық ақпаратты енгізу – 4-ескертпе;
- ▶ бастапқы тану кезінде реттелген және купондық облигациялардың әділ құны – 10-ескертпе;
- ▶ банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттардың, қарыздар мен депозиттердің құнсыздандынуы – 19-ескертпе;
- ▶ қаржы активтері және міндеттемелер: әділ құн және есептік сыныптаулар – 42-ескертпе.

2. ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ ҚАҒИДАТТАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

(д) Алдыңғы кезеңді түзету

2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде «Проблемалық кредиттер қоры» АҚ шығарған және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептің «Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер» бабында көрсетілген облигациялар (бұдан әрі – «ПКҚ облигациялары») 2019 жыл үшін шоғырландырылған қаржылық есептілікте тиісті түрде бағаланбағаны анықталды. 2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде «ҚОҚ» АҚ ПКҚ облигацияларының сатып алу күніне әділ құнына және есепті күнгі жағдай бойынш кредиттік зияндарға арналған резервтерге сенімді бағалау жүргізді. Облигациялардың әділ құнын түзетуден басқа, «ПКҚ» АҚ 2018 жылды сатып алған ПКҚ облигацияларының құнсыздандығын есептеп, оларды 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде З-сатыдағы қаржы құралдары ретінде сыныптады. Бұл сыныптау 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылға кредиттік залалдарға резервтер құруға арналған шығыстарды тануға және банк секторын және экономиканы қалпына келтіру бойынша шығыстарды түзетуге, сондай-ақ 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кейінге қалдырылған салық активтеріндегі түзетулерді туындатты.

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша және көрсетілген күні аяқталған жыл бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікке өзгерістердің әсері төменде келтірілген:

Мың теңге	Бұрын берілген деректер	Қайта есептеудің өзгеруінің әсері	Қайта есептелген деректер
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп			
АКТИВТЕР			
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	2,625,632,201	(44,871,109)	2,580,761,092
Кейінге қалдырылған салықтық активтер	248,828,889	(14,484,278)	234,344,611
Барлық активтер	15,390,903,674	(59,355,387)	15,331,548,287
Меншікті капитал			
Жинақталған зиян	(2,125,175,181)	(59,355,387)	(2,184,530,568)
Ұлттық Банктің меншік иелеріне тиесілі барлық капитал	3,300,700,485	(59,355,387)	3,241,345,098
Барлық меншікті капитал	3,301,904,850	(59,355,387)	3,242,549,463
2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есеп			
Банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру шығыстары	(723,769,952)	71,031,539	(652,738,413)
Операциялық шығыстар	(655,176,721)	71,031,539	(584,145,182)
Кредиттік зиянға арналған резервтер	(128,324,541)	(115,902,648)	(244,227,189)
Табыс салығын шегергенге дейінгі зиян	(853,841,623)	(44,871,109)	(898,712,732)
Табыс салығы бойынша үнем	135,410,044	(14,484,278)	120,925,766
Бір жылдағы зиян	(718,431,579)	(59,355,387)	(777,786,966)
Ұлттық Банктің меншік иелеріне тиесілі зиян	(718,608,185)	(59,355,387)	(777,963,572)
2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есеп			
Бір жылдағы зиян	(718,431,579)	(59,355,387)	(777,786,966)
Бір жылдағы барлық жиынтық кіріс	435,394,355	(59,355,387)	376,038,968
Ұлттық Банктің меншік иелеріне тиесілі барлық жиынтық кіріс	435,217,749	(59,355,387)	375,862,362

2. ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІКТІ ДАЙЫНДАУ ҚАҒИДАТТАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

(д) Алдыңғы кезеңді түзету, жалғасы

Мың теңге	Бұрын берілген деректер	Қайта есептеудің өзгеруінің әсері	Қайта есептелген деректер
2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есеп			
Салық, салынғанға дейінгі зиян	(853,841,623)	(44,871,109)	(898,712,732)
Түзетулер:			
Қаржы активтерінің кредиттік зиянға арналған резервтері	128,285,939	115,902,648	244,188,587
Операциялық активтердегі және міндеттемелердегі өзгерістерге дейін операциялық қызметтөн ақша қаражатының пайдаланылуы	(495,189,994)	71,031,539	(424,158,455)
Операциялық активтердің (ұлғаюы)/азаюы			
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	560,341,002	(71,031,539)	489,309,463

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРИ

Ұлттық Банк осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте берілген барлық есепті кезеңдерге есеп саясатының мынадай ережелерін жүйелі түрде қолданды.

(а) Шоғырландыру қағидаттары

(i) Еншілес үйімдар

Ұлттық Банктің бақылауындағы инвестициялар объектілері еншілес үйімдар болып табылады. Егер Ұлттық Банк инвестициялар объектісінде қатысадан ауыспалы кіріске байланысты тәуекелге ұшыраса, немесе мұндай кірісті алуға құқылы болса, сондай-ақ инвестициялар объектісіне қатысты өзінің өкілеттіктерін пайдалану арқылы көрсетілген кірістің шамасына әсер ету қабілеті болса, Ұлттық Банк инвестициялар объектісін бақылайды. Атап айтқанда, Ұлттық Банк өзі шын мәнінде бақылайтын инвестициялар объектілерінің қаржылық есептілігін шоғырландырады. Еншілес үйімдардың қаржылық есептілігі шоғырландырылған қаржылық есептілікке көрсетілген бақылауды нақты белгілеген күннен бастап бақылауды нақты тоқтату күніне дейін енгізіледі.

(ii) Қорларды басқару

Ұлттық Банк инвесторлардың мұдделері үшін инвестициялық компаниялардың активтерін басқарады. Ұлттық Банк мұндай компанияны бақылайтын жағдайларды қоспағанда, осы компаниялардың қаржылық есептілігі Ұлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне енгізілмейді.

(iii) Бақыланбайтын акционерлердің үлестерін сатып алу және сату

Ұлттық Банк шоғырландырылған қаржылық есептілікте бақыланбайтын акционерлердің үлестерін сатып алушы және шығынға жазуды акционерлермен операциялар ретінде көрсетеді.

Бақыланбайтын акционерлердің үлестері түзетілген құн мен төленген немесе алынған өтемнің әділ құны арасындағы кез келген айырма тікелей меншікті капиталдың құрамында көрсетіледі және Ұлттық Банктің меншік иелеріне тиесілі болады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(а) Шоғырландыру қағидаттары, жалғасы

(iv) Қауымдастың үйімдер

Қаржылық және шаруашылық саясатына Үлттық Банк айтарлықтай ықпал ететін, бірақ Үлттық Банк бақыламайтын үйімдер қауымдастың үйімдер болып табылады. Шоғырландырылған қаржылық есептілікке көрсетілген айтарлықтай ықпал ету нақты белгіленген күннен бастап айтарлықтай ықпал нақты тоқтатылған күнге дейін үлестік қатысу әдісі бойынша есептелген Үлттық Банктің қауымдастың үйімдардың пайдасындағы және зиянындағы үлесі туралы деректер кіреді. Қауымдастың үйімнің зиянындағы Үлттық Банктің үлесі Үлттық Банктің қауымдастың үйімфа қатысу үлесінен (ұзақ мерзімді кредиттерді қоса алғанда) асып кеткен жағдайларда, көрсетілген қатысу үлесі нөлге дейін төмендетіледі және Үлттық Банктің осы қауымдастың үйімфа қатысты міндеттемелері болған жағдайларды қоспағанда, кейінгі зияндарды көрсету тоқтатылады.

(v) Шоғырландыру барысында алып тасталатын операциялар

Үлттық Банктің қатысушылары арасындағы операциялар, осындай операциялар бойынша берешек қалдықтары, сондай-ақ көрсетілген операцияларды жасау барысында туындастын іске асырылмаған пайда шоғырландырылған қаржылық есептілікті жасау барысында алып тасталады.

(vi) Бақыламайтын акционерлердің үлестері

Бақыламайтын акционерлердің үлестері ҚҰБ-ға тікелей немесе жанама тиесілі емес еншілес үйімдардағы капиталды білдіреді.

Бақыламайтын акционерлердің үлестері қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте капиталдың құрамында ҚҰБ меншік иелеріне тиесілі капиталдан бөлек көрсетіледі. Пайданың немесе зиянның және жалпы жиынтық кірістік құрамындағы бақыламайтын акционерлердің үлестері пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте және жиынтық кіріс туралы шоғырландырылған есепте бөлек баппен көрсетіледі.

(6) Тоқтатылған қызмет

Үлттық Банк бизнесінің құрауышы тоқтатылған қызмет болып табылады, оның қызметі мен ақша қаржатының ағыны Үлттық Банктің қалған бөлігінен нақты ерекшеленуі мүмкін және мыналарды:

- ▶ Қызметтің жекелеген маңызды түрін немесе операцияларды жүргізуінді географиялық ауданын білдіреді;
- ▶ Қызметтің жекелеген маңызды түрін немесе операцияларды жүргізуінді географиялық ауданын шығарудың бірыңғай үйлестірілген жоспарының бөлігі болып табылады; немесе
- ▶ кейіннен қайта сату мақсатында ғана сатып алынған еншілес кәсіпорын болып табылады.

Қызмет оны шығару кезінде немесе бұл қызмет сатуға арналған ретінде жіктеу өлшемшарттарына жауап беретін кезде, егер соңғысы бұрыннырақ болса тоқтатылған ретінде жіктеледі. Қызмет тоқтатылған ретінде сыйыпталған кезде, пайда немесе зиян туралы есептің салыстырмалы деректері бұл қызмет тиісті салыстырмалы кезеңнің басында тоқтатылған сияқты ретінде ұсынылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(в) Алтын

Алтын шетелдік банктердегі депозиттердегі алтыннан және сақтау орындарындағы құйма алтыннан тұрады. Алтын шоғырландырылған қаржылық есептілікте есепті күнгі нарықтық құны бойынша есепке алынады. Нарықтық құны Лондон бағалы металдар нарығы қауымдастырылған болгелеген таңертеңгі фиксинг негізінде белгіленеді. Алтынның нарықтық құны бойынша қайта бағалаудан түскен кіріс басқа да жиынтық кіріс құрамында тікелей көрсетіледі. Қайта бағалаудан болған зиян пайда немесе зиян құрамында олар өткен кезеңдердің іске асырылған таза пайдасынан асатын бөліктегі көрсетіледі, олай болмаған жағдайда, олар тікелей капиталдағы басқа да жиынтық кірісті азайтады. Алтынды қайта бағалау пайда немесе зиянның құрамына аударылмайды.

(г) Шетел валютасы

Шетел валютасындағы операциялар Үлттық Банктің құрамына кіретін ұйымдардың тиісті функционалдық валюталарына операцияларды жүргізу күні қолданылған валюта бағамдары бойынша аударылады. Есепті күнгі жағдай бойынша шетел валютасымен көрсетілген ақшалай активтер мен міндеттемелер есепті күні қолданылған валюта бағамы бойынша функционалдық валютаға аударылады. Шетел валютасымен көрсетілген ақша активтерімен және міндеттемелерімен жүргізілген операциялардан түскен пайда немесе зиян кезең ішінде тиімді мөлшерлеме бойынша есептелген пайыздар мен төлемдер шамасына түзетілген, кезең басындағы жағдай бойынша функционалдық валютадағы амортизациялық құн мен есепті кезеңнің соңындағы жағдай бойынша валюта бағамы бойынша функционалдық валютаға аударылған шетел валютасындағы амортизациялық құн арасындағы айырманы білдіреді. Шетел валютасымен көрсетілген, әділ құны бойынша бағаланатын ақшалай емес активтер мен міндеттемелер әділ құнды айқындау күні қолданылған валюта бағамдары бойынша функционалдық валютаға аударылады.

Шетел валютасында көрсетілген және нақты шығындар бойынша көрсетілген ақшалай емес активтер мен міндеттемелер операция жасалған күні қолданыста болған валюта бағамы бойынша функционалдық валютаға аударылады. Шетел валютасына аудару нәтижесінде туындайтын оң бағамдық айырмалар өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі. Қайта бағалау нәтижесінде туындайтын шығындар өзге жиынтық кірістің құрамында тікелей меншікті капиталда көрсетілген құнды қайта бағалау нәтижесінде алдыңғы үлғаю есептегендегі шығарылған жағдайларды қоспағанда, пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі. Бұл жағдайда олар өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі. Шетел валютасын қайта бағалау пайда немесе зиян құрамына аударылмайды.

(д) Ақшалай қаражат және оның баламалары

Ақшалай қаражатқа және оның баламаларына басқа банктердегі қолма-қол банкноттар мен монеталар, бос қалдықтар («ностро» түріндегі шоттар), сондай-ақ әділ құнның өзгеруінің айтарлықтай тәуекеліне ұшырамайтын және Үлттық Банк қысқа мерзімді міндеттемелерді реттеу үшін пайдаланатын, бастапқы өтеу мерзімі үш айдан кем өтімділігі жоғары қаржы активтері кіреді. Ақшалай қаражат және оның баламалары қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте амортизацияланған құнды бойынша көрсетіледі.

(е) Пайыздық кірістер мен шығыстар

Тиімді пайыздық мөлшерлеме

Пайыздық кірістер мен шығыстар тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі. «Тиімді пайыздық мөлшерлеме» – бұл мынашарды:

- ▶ қаржы активінің жалпы баланстық құннына; немесе
- ▶ қаржылық міндеттеменің амортизацияланған құннына дейін қаржы құралының күтілетін қолданылу мерзімі ішінде есептік болашақ ақша төлемдері мен түсімдерін дисконттайдын мөлшерлеме.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(е) Пайыздық кірістер мен шығыстар, жалғасы

Сатып алынған немесе кредиттік-құнсызданған активтермен құрылған болып табылмайтын қаржы құралдары бойынша тиімді пайыздық мөлшерлемені есептеу кезінде Ұлттық Банк осы қаржы құралының барлық шарттық талаптарын назарға ала отырып, бірақ күтілетін кредиттік шығындарды ескермей ақшалай қаражаттың болашақ ағындарын бағалайды. Сатып алынған немесе құрылған кредиттік-құнсызданған қаржы активтері үшін кредиттік тәуекелді ескере отырып түзетілген тиімді пайыздық мөлшерлеме күтілетін кредиттік шығындарды қоса алғанда, ақшалай қаражаттың күтілетін болашақ ағындарының шамасын пайдалана отырып есептеледі.

Тиімді пайыздық мөлшерлемені есептеу мәміле бойынша шығындарды, сондай-ақ тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын төленген немесе алынған сыйақыны және сомаларды қамтиды. Мәміле бойынша шығындар қаржы активін немесе қаржылық міндеттемені сатып алуға немесе шығаруға тікелей қатысты қосымша шығындарды қамтиды.

Амортизацияланған құн және жалпы баланстық құн

Қаржы активінің немесе қаржылық міндеттеменің «амортизацияланған құны» – бұл бастапқы тану кезінде қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме бағаланатын, борыштың негізгі сомасының есебіне төлемдерді шегергенде, көрсетілген бастапқы сома мен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген өтеге мерзімі басталған кезде төленетін сома арасындағы жинақталған амортизация шамасын қосқанда немесе алғандағы және бағалау резервін ескере отырып түзетілген қаржы активтеріне қатысты сома.

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын «қаржы активінің жалпы баланстық құны» – бұл зияндар үшін бағалау резервінің шамасына түзетілгенге дейінгі қаржы активінің амортизацияланған құны.

Пайыздық кіріс пен шығысты есептеу

Қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеме қаржы активін немесе қаржылық міндеттемені бастапқы тану кезінде есептеледі. Пайыздық кіріс пен шығысты есептеген кезде тиімді пайыздық мөлшерлеме активтің жалпы баланстық құнының (актив кредиттік-құнсызданған болып табылмаған кезде) немесе міндеттеменің амортизацияланған құнының шамасына қолданылады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме нарықтық пайыздық мөлшерлемелердің өзгерісін көрсету мақсатында өзгермелі пайыздық мөлшерлемесі бар құралдар бойынша ақшалай қаражат ағындарын кезең-кезеңімен қайта бағалау нәтижесінде қайта қаралады. Тиімді пайыздық мөлшерлеме де тиісті түзету амортизациясы басталу күні әділ құнды хеджирлеуге байланысты түзетулерді көрсету үшін қайта қаралады.

Алайда, бастапқы танылғаннан кейін кредиттік-құнсызданған қаржы активтері бойынша пайыздық кіріс қаржы активінің амортизацияланған құнына тиімді пайыздық мөлшерлемені қолдану арқылы есептеледі. Егер қаржы активі кредиттік-құнсызданған болып табылmasa, онда пайыздық кірісті есептеу жалпы баланстық құн негізінде қайтадан жүргізіледі.

Бастапқы тану кезінде кредиттік-құнсызданған қаржы активтері бойынша пайыздық кіріс кредиттік тәуекелді ескере отырып түзетілген тиімді пайыздық мөлшерлемені қаржы активінің амортизацияланған құнының шамасына қолдану арқылы есептеледі. Мұндай активтер бойынша пайыздық кірісті есептеу, тіпті егер олар бойынша кредиттік тәуекел кейіннен азайтылса да, жалпы баланстық құн негізінде жүзеге асырылмайды.

Қандай жағдайларда қаржы активтері кредиттік-құнсызданған болып табылатыны туралы ақпарат 3(3)(iv) ескертпеде берілген.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(е) Пайыздық кірістер мен шығыстар, жалғасы

Ақпарат ұсыну

Пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістерде:

- амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша пайыздық кірістер;
- өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық инвестициялық бағалы қағаздар бойынша пайыздық кірістер қамтылады.

Пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте берілген пайыздық шығыстар амортизацияланған құн бойынша бағаланатын қаржылық міндеттемелер бойынша пайыздық шығыстарды қамтиды.

Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын туынды емес борыштық қаржы активтері бойынша пайыздық кірістер пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте «Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарымен операциялардан түскен таза пайда» бабына енгізілді.

(ж) Комиссиялық кірістер мен шығыстар

Қаржы активі немесе қаржылық міндеттеме бойынша тиімді пайыздық мөлшерлеменің ажырамас бөлігі болып табылатын комиссиялық кірістер мен шығыстар тиімді пайыздық мөлшерлеменің есебіне енгізіледі (3(е) ескертпені қараңыз).

Активтерді басқару жөніндегі қызметтер үшін комиссияны, зейнетақы активтерін басқару үшін комиссияны, депозитарлық қызмет және қаржы нарықтарына қызмет көрсету және аударым операциялары үшін комиссияны қоса алғанда, комиссиялық кірістер тиісті қызметтер көрсетілуіне қарай танылады.

Комиссиялық шығыстар, ең алдымен, тиісті қызметтерді алу шамасына қарай шығыстарға жататын активтерді басқару үшін сыйақы төлеу бойынша шығындарды, брокерлік операциялар мен кастодиандық қызметтер бойынша комиссияны қамтиды.

Дивидендер нысанындағы кіріс дивидендер жарияланған күнгі пайданың немесе зиянның құрамында көрсетіледі.

(з) Қаржы құралдары

(i) Қаржы құралдарын сыйыптау

Қаржы активтері

Бастапқы тану кезінде қаржы активі бағаланатын ретінде не амортизацияланған құны бойынша, не өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша, не пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша сыйыпталады.

Қаржы активі, егер ол төменде аталған екі талапқа жауап беретін және Үлттық Банктің үйіншілік мөлшерлеме бойынша пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыйыпталмаған жағдайда ғана амортизацияланған құны бойынша бағаланады:

- актив бизнес-модель шенберінде ұсталады, оның мақсаты шартта көзделген ақшалай қаражаттың ағынан алушын алып табылады; және
- қаржы активінің шарттық талаптарында борыштың негізгі сомасын және негізгі соманың өтелмелеген бөлігіне есептелген пайыздарды төлеуді білдіретін ақшалай қаражат ағындары белгіленген мерзімде туындауы көзделген.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(i) Қаржы құралдарын сыйыптау, жалғасы

Қаржы активтері, жалғасы

Борыш құралы 2(а) ескертпеде сипатталған есеп саясатының модификациясын қоспағанда, егер ол төменде аталған екі талапқа жауап беретін және Үлттық Банктің үйіншілдегі бойынша пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыйыпталмаған жағдайда ғана өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланады:

- ▶ актив мақсатына шартта көзделген ақшалай қаражат ағынын алу арқылы сияқты қаржы активтерін са-
тумен қол жеткізілетін бизнес-модель шеңберінде ұсталады; және
- ▶ қаржы активінің шарттық талаптарында борыштың негізгі сомасын және негізгі соманың өтелмеген бөлі-
гіне есептелген пайыздарды ғана төлеуді білдіретін ақшалай қаражат ағындарының белгіленген мерзімде
туындауы көзделген.

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық қаржы активтері бойынша пайда және зиян амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша сияқты пайда немесе зиян құрамында танылатын мына баптарды қоспағанда, өзге жиынтық кіріс құрамында танылады:

- ▶ тиімді пайыздық мәлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кіріс;
- ▶ күтілетін кредиттік зиян және құнсызданудан болған зиян сомасын қалпына келтіру.

Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланған борыштық қаржы активін тану тоқтатылған кезде бұрын өзге жиынтық кіріс құрамында танылған жинақталған пайда немесе зиян меншікті капитал құра-
мынан пайда немесе зиян құрамына қайта сыйыпталады.

Саудаға арналмаған инвестицияларды үлестік құралдарға бастапқыда тану кезінде Үлттық Банк өзінің үй-
іншілдегі бойынша оны кейіннен құшін жою құқығыныз, өзге жиынтық кіріс құрамында инвестициялардың әділ құнныңың кейінгі өзгерістерін беру туралы шешім қабылдай алады. Бұл таңдау әрбір инвестициялар үшін жеке жүргізіледі.

Осындай үлестік құралдар бойынша пайда және зиян пайда мен зиянның құрамына ешқашан қайта жіктел-
мейді және пайда мен зиянның құрамындағы құнсыздану танылмайды.

Дивидендтер инвестициялардың бастапқы құнныңың бір бөлігін қайтарған жағдайлардан басқа, пайда неме-
се зиян құрамында танылады және бұл жағдайда дивидендтер өзге жиынтық кіріс құрамында танылады.
Инвестицияларды шығару кезінде өзге жиынтық кіріс құрамында танылған жинақталған пайда мен зиян
бөлінбеген пайданың (жинақталған зиянның) құрамына көшіріледі.

Барлық өзге қаржы активтері әділ құны бойынша бағаланатын пайда немесе зиян арқылы жіктеледі.

Сонымен қатар, егер бұл туындауы мүмкін есептік сәйкес келмеуді жоюға немесе айтарлықтай дәрежеде азайтуға мүмкіндік берсе, бастапқы тану кезінде Үлттық Банк өзінің үйіншілдегі бойынша өзге жиынтық кіріс арқылы амортизацияланған құны немесе әділ құны бойынша бағалау өлшемшарттарына сәйкес келетін қаржы құралын пайда немесе зиян арқылы әділ құнды бағалау санатына кейіннен қайта жіктеу құқығыныз жіктейді.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(i) Қаржы құралдарын сыйыптау, жалғасы

Қаржы активтері, жалғасы

Бизнес-модельді бағалау

Үлттық Банк бизнес-модельдің мақсатын бағалайды, оның шеңберінде актив қаржы құралдары портфелінің деңгейінде ұсталады, сол себепті ол бизнесті басқару және ақпаратты басшылыққа ұсыну тәсілін барынша жақсы етіп көрсетеді. Үлттық Банк мынадай ақпаратты талдайды:

- ▶ портфелді басқару үшін белгіленген саясат және мақсат, сондай-ақ практикада көрсетілген саясатты іске асыру. Атап айтқанда, басқару стратегиясы шартта көзделген пайыздық кірісті алуға, пайыздық мөлшерлемелердің белгілі бір құрылымын қолдауға, қаржы активтерінің өтеу мерзімін осы активтерді пайдалану немесе активтерді сату арқылы ақша қаражатының ағынын іске асыру үшін пайдаланатын қаржылық міндеттемелерді өтеу мерзіміне сәйкестігін қамтамасыз етуге бағдарланған ба;
- ▶ портфельдің нәтижелілігі қалай бағаланады және осы ақпарат ҚҰБ-ның басшылығына қалай хабарланауды;
- ▶ бизнес-модельдің (және осы бизнес-модель шеңберінде ұсталынатын қаржы активтерінің) нәтижелілігіне әсер ететін тәуекелдер және осы тәуекелдерді басқару қалай жүзеге асырылады;
- ▶ портфельді басқаруға жауапты менеджерлер қандай сыйақы алады (мысалы, осы сыйақы олар басқарағын активтердің әділ құнына немесе олар шартта көзделген активтерден алатын ақша ағындарына байланысты ма);
- ▶ өткен кезеңдердегі сатудың жиілігі, көлемі және мерзімі, сондай-ақ сатудың болашақтағы деңгейіне қатысты құтулер. Алайда сату деңгейі туралы ақпарат бөлек қаралмайды, бірыңғай тұтас талдау шеңберінде қаралады, ҚҰБ мәлімдеген қаржы активтерін басқаруға қалай қол жеткізіледі және ақша ағыны қалай іске асырылады.

Сауда үшін ұсталатын және олар басқаруды жүзеге асыратын және олардың нәтижелілігі әділ құн негізінде бағаланатын қаржы активтері пайда немесе зиян арқылы әділ құн бойынша бағаланатын болады, сол себепті олар шартта көзделген ақша ағындарын алу мақсатында, шартта көзделген ақша ағындарын қалай алу, сол сияқты қаржы активтерін сату мақсатында ұсталмайды.

Шартта көзделген ақша ағындарының тек қана негізгі сома мен пайыздарды төлеу болып табылатынын бағалау

Аталған бағалаудың мақсаты үшін «негізгі сома» қаржы активінің оны бастапқы тану кезіндегі әділ құны ретінде есептеледі. «Пайыздар» белгілі бір кезең ішінде өтмелей қалған негізгі сомаға қатысты ақшаның уақытша құны үшін, кредиттік тәуекел үшін және басқа да негізгі тәуекелдер үшін және кредиттеуге байланысты шығындарды (мысалы, өтімділік тәуекелі мен әкімшілік шығындар) өтеу ретінде анықталады, сондай-ақ пайда маржасын қамтиды.

Шартта көзделген ақша ағындарының негізгі соманы және негізгі соманың өтмелеген бөлігіне («SPPI өлшемшартты») пайыздарды төлеу болып табылатынын бағалау кезінде Үлттық Банк қаржы құралының шарттық талаптарына талдау жүргізеді. Бұған қаржы активі шартта көзделген ақша ағындарының мерзімдері мен сомаларын қаржы активі талданатын талаптарды қанағаттандыра алмайтындей етіп өзгерте алатын қандай да бір шарттық талаптарды көздеуін бағалау да кіреді. Бұл ретте Үлттық Банк бағалау жүргізу кезінде мыналарды ескереді:

- ▶ ақша ағындарының мерзімін немесе сомасын өзгерте алатын шартты оқиғалар;
- ▶ ықпал ету әсері бар талаптар (левередж);
- ▶ мерзімінен бұрын өтеу және қолданыс мерзімін ұзарту туралы талаптар;

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(i) Қаржы құралдарын сыйыптау, жалғасы

Қаржы активтері, жалғасы

Шартта көзделген ақша ағындарының тек қана негізгі сома мен пайыздарды төлеу болып табылатынын бағалау, жалғасы

- Үлттық Банктің талаптарын алдын ала келісілген активтерден болған ақша ағындарынан шектейтін талаптар (мысалы, регресс құқығынсыз қаржы активтері); және
- ақшаның уақытша құнын өтеуді өзгертуге әкелетін талаптар, мысалы, пайыздық мөлшерлемелерді кеңендік негізде қайта қарая.

Қайта сыйыптау

Қаржы активтерін сыйыптау бастапқы танылғаннан кейін Үлттық Банк қаржы активтерін басқару бойынша өзінің бизнес-моделін өзгертилген кейінгі кезеңнен басқа кезеңде өзгертулуге жатпайды.

Қаржылық міндеттемелер

Қаржылық міндеттемелерді сыйыптау олар бастапқыда танылғаннан кейін өзгертулуге жатпайды.

(ii) Тануды тоқтату

Қаржы активтері

Үлттық Банк қаржы активін тануды шартта көзделген осы активтен ақшалай қаражат ағындарына құқықтардың қолданыс мерзімі аяқталған не осы қаржы активіне меншік құқығына байланысты барлық тәуекелдер мен пайда іс жүзінде басқа тараپқа берілетін немесе Үлттық Банк осы қаржы активіне меншік құқығына байланысты іс жүзінде барлық тәуекелдер мен пайданы бермейтін, сақтамайтын және осы қаржы активіне бақылауды сақтамайтын мәміле нәтижесінде ол осы активтен ақшалай қаражат ағындарын алуға құқықты берген кезде тоқтатады.

Қаржы активін тануды тоқтатқан кезде активтің балансы құны (немесе тануы тоқтатылған активтің бір бөлігіне бөлінген балансы құн) және (i) алынған өтемақы сомасы (өзіне қабылдаған жаңа міндеттеменің шамасын шегергенде алынған жаңа активтің шамасын қоса алғанда) және (ii) өзге жиынтық кіріс құрамында танылған кез келген жинақталған пайда немесе зиян арасындағы айырма пайда немесе зиян құрамында танылады.

Үлттық Банктің үйфаруы бойынша өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағалау санатына сыйыптаған үлестік инвестициялық бағалы қағаздар бойынша өзге жиынтық кіріс құрамында танылған пайданың/зиянның кез келген жинақталған сомасы осындай бағалы қағаздарды тануды тоқтату кезінде пайда немесе зиян құрамында қайта жіктеуге жатпайды. Үлттық Банк құрған немесе өзінде сақталған тануды тоқтату үшін оларға қатысты талаптар сақталатын берілген қаржы активтеріндегі кез келген қатысу үлесі жекелеген актив немесе міндеттеме ретінде танылады.

Үлттық Банк талаптары бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте танылған активтерді беру көзделетін мәмілелер жасайды, бірақ бұл ретте берілген активтерге меншік құқығына байланысты барлық немесе іс жүзінде тәуекелдердің және пайданың барлығы немесе бір бөлігі өзінде қалады. Мұндан жағдайда берілген активтер есебінде тану тоқтатылмайды. Қарызға бағалы қағаздарды беру және «РЕПО» мәмілелері осындай мәмілелердің мысалы болып табылады.

Үлттық Банк қаржы активіне меншік құқығына байланысты іс жүзінде барлық тәуекелдерді және пайданы өзінде сақтамайтын, бермейтін және берілген активтерге бақылауды сақтайтын мәмілелерде, ол Үлттық Банктің берілген активтер құнының өзгеру тәуекеліне ұшырайтын дәреже ретінде айқындалатын активте өзінің қатысуын сақтайтын дәрежеде активті тануды жалғастырады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(ii) Тануды тоқтату, жалғасы

Қаржылық міндеттемелер

Ұлттық Банк қаржылық міндеттеме бойынша шарттық міндеттемелер орындалған, жойылған немесе тоқтатылған болса, оны тануды тоқтатады.

Ұлттық Банктің үйфаруы бойынша пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағалау санатына сыныпталған қаржылық міндеттемелер бойынша өзге жиынтық кіріс құрамында танылған пайданың/зиянның кез келген жинақталған сомалары осында қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтату кезінде пайда немесе зиян құрамында қайта жіктеуге жатпайды (3(м) ескертпе).

(iii) Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің талаптарын түрлендіру

Қаржы активтері

Егер қаржы активінің талаптары өзгеретін болса, Ұлттық Банк осында түрлендірілген актив бойынша ақша қаражатының ағындары айтарлықтай өзгеше болатындығын бағалайды. Егер ақша қаражатының ағындары айтарлықтай өзгеше болса («талаптарды айтарлықтай түрлендіру»), шартта көзделген бастапқы қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындарына деген құқық тоқтатылды деп саналады. Бұл жағдайда бастапқы қаржы активін тану тоқтатылады және жаңа қаржы активі есепте мәміле бойынша тиісті шығындарды қоса алғанда әділ құны бойынша танылады. Түрлендіру шенберінде туындаған алынған комиссиялық сыйақы сомасы есепте төмендегідей танылады:

- ▶ жаңа активтің әділ құнын айқындау кезінде есепке алынатын комиссиялық сыйақы сомасы, сол сияқты мәміле бойынша тиісті шығындарды өтеуді білдіретін комиссиялық сыйақы сомалары осы активтің бастапқы бағасына енгізіледі; және
- ▶ комиссиялық сыйақының басқа да сомалары тануды тоқтатудан пайданың немесе зиянның бір бөлігі ретінде пайда немесе зиян құрамында танылады.

Қолда бар қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер бойынша ақша қаражаты ағындары шамасының өзгеруі егер олар шарттың ағымдағы талаптарының салдары болса, талаптардың түрленуі деп саналмайды.

Ұлттық Банк талаптардың түрленуі айтарлықтай болып табылатындығына қатысты сандық және сапалық бағалауды жүргізеді, яғни бастапқы қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындары және түрлендірілген немесе оны алмастырған қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындары айтарлықтай өзгеше болатындығын бағалайды. Ұлттық Банк сапалық факторларды, сандық факторларды және сандық және сапалық факторлардың жиынтық әсерін талдай отырып, талаптарды түрлендірудің елеулі болуы мәніне қатысты сандық және сапалық бағалауды жүргізеді.

Егер ақша қаражатының ағындары айтарлықтай өзгеше болса, онда шартта көзделген бастапқы қаржы активі бойынша ақша қаражатының ағындарына құқық тоқтатылды деп саналады. Бұл бағалауды жүргізу кезінде Ұлттық Банк осында қаржылық міндеттемелерді тануды тоқтатуға қатысты нұсқауларды басшылыққа алады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(iii) Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің талаптарын түрлендіру, жалғасы

Қаржы активтері, жалғасы

Ұлттық Банк талаптарды түрлендіру төмендегі сапалық факторлар негізінде айтарлықтай болып табылады деген қорытындыға келеді:

- ▶ Қаржы активі валютасын өзгерту;
- ▶ Қамтамасыз ету түрін және активтің сапасын арттырудың басқару құралдарын өзгерту;
- ▶ SPPI өлшемшарттарына сәйкес келмеуге әкелетін қаржы активінің талаптарын өзгерту (мысалы, конвертация талаптарын қосу).

Егер түрлендіру контрагенттің/эмитенттің қаржылай қыындықтарына байланысты болса, осында түрлендірудің мақсаты, әдетте, бастапқыдан айтарлықтай өзгеше болатын талаптармен жаңа активті құру (беру) емес, шарттың бастапқы талаптарына сәйкес активтің құнын барынша ықтимал сомада өтеу болып табылады.

Егер Ұлттық Банк қаржы активін қолданыстағы шартта көзделген ақшалай қаражат ағындарының бір бөлігін кешіруге әкелетіндегі түрлендіруді жоспарласа, онда ол осы активтің бір бөлігін түрлендіруді жүргізгенге дейін есептен шығару қажеттілігін талдауға тиіс (төмендегі есептен шығаруға қатысты саясатты қараңыз). Бұл тәсіл сандық бағалау нәтижесіне ықпал етеді және тиісті қаржы активін тануды тоқтату үшін өлшемшарттардың мұндай жағдайда әдетте сақталмауына әкеледі. Ұлттық Банк сол сияқты талаптарды түрлендірудің айтарлықтай болуын сапалық бағалауды жүргізеді.

Егер амортизациялық құны немесе өзге жынытық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы активінің талаптарын түрлендіру осы қаржы активін тануды тоқтатуға әкелмese, онда Ұлттық Банк осы актив бойынша бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып осы активтің жалпы баланстық құнын қайта есептейді және туындаған айырманы пайда немесе зиян құрамында түрлендіруден пайда немесе зиян ретінде таниды. Өзгермелі пайыздық мөлшерлемемен қаржы активтеріне қатысты түрлендіруден болатын пайда немесе зиянды есептеу кезінде пайдаланылатын бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме түрлендіруді жүргізу сәтіне ағымдағы нарықтық талаптарды көрсету үшін түзетіледі.

Осында түрлендіру шенберінде туындаған келтірілген шығындар немесе төленген комиссиялар және алынған комиссиялық сыйақылар түрлендірілген қаржы активінің жалпы баланстық құнын түзетеді және түрлендірілген қаржы активінің қалған қолданыс мерзімі бойы амортизацияланады.

Егер осында түрлендіру контрагенттің/эмитенттің қаржылай қыындықтарына байланысты болса, тиісті пайда немесе зиян құнсызданудан болған зиян құрамында ұсынылады. Қалған жағдайларда тиісті пайда немесе зиян тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер құрамында ұсынылады (3(e) ескерпесін қараңыз).

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(iii) Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің талаптарын түрлендіру, жалғасы

Қаржылық міндеттемелер

Ұлттық Банк қаржылық міндеттемелерді тануды оның талаптары түрлендірілген міндеттеме бойынша ақшалай қаражат ағындарының шамасы айтарлықтай өзгерген кезде тоқтатады. Бұл жағдайда түрлендірілген талаптары бар жаңа қаржылық міндеттеме әділ құны бойынша танылады.

Алдыңғы қаржылық міндеттеменің баланстық құны мен түрлендірілген талаптары бар жаңа қаржылық міндеттеменің құны арасындағы айырма пайда немесе зиян құрамында танылады. Егер ондайлар болса, төленген өтемақы берілген қаржылық емес активтерді және жаңа түрлендірілген қаржылық міндеттемені қоса алғанда, қабылданған міндеттемелерді қамтиды.

Ұлттық Банк сапалық факторларды, сандық факторларды және сандық және сапалық факторлардың жиынтық әсерін талдай отырып, талаптарды түрлендірудің елеулілігін сандық және сапалық бағалауды жүргізеді.

Ұлттық Банк талаптарды түрлендіру төмендегі сапалық факторлардың негізінде айтарлықтай болып табылады деген қорытындыға келеді:

- ▶ қаржылық міндеттеменің валютасын өзгерту;
- ▶ конвертация талаптарын қосу.

Сандық бағалауды жүргізу мақсаты үшін талаптар, егер бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша дисконтталған, алынған комиссиялық сыйқақыны шегергендегі комиссиялық сыйқақыны төлеуді қоса алғанда, жаңа талаптарға сәйкес ақшалай қаражат ағындарының келтірілген құны бастапқы қаржылық міндеттеме бойынша қалған ақшалай қаражат ағындарының дисконтталған келтірілген құнынан кем дегенде 10%-ға ерекше болатын болса, айтарлықтай өзгеше деп саналады.

Егер қаржылық міндеттеменің талаптарын түрлендіру оны тануды тоқтатуға әкелмесе, онда міндеттеменің амортизацияланған құны бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме бойынша ақшалай қаражаттың түрлендірілген ағындарын дисконттау арқылы қайта есептеледі және нәтижесінде туындаған айырма пайда немесе зиян құрамында түрлендіруден болған пайда немесе зиян ретінде танылады. Өзгермелі пайыздық мөлшерлемесімен қаржылық міндеттемелерге қатысты түрлендіруден болатын пайда немесе зиянды есептеу кезінде пайдаланылатын бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлеме түрлендіруді жүргізу кезінде ағымдағы нарықтық талаптарды көрсету үшін түзетіледі.

Түрлендіру шеңберінде туындаған келтірілген шығын немесе төленген комиссиялар міндеттеменің баланстық құнын түзету ретінде танылады және құралдар бойынша тиімді пайыздық мөлшерлемені есептеу арқылы түрлендірілген қаржылық міндеттеменің қалған қолданыс мерзімі бойына амортизацияланады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(iv) Құнсыздану

Сонымен қатар 4-ескертпені қараңыз.

Ұлттық Банк күтілетін кредиттік зиянға арналған бағаланатын резервті пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланбайтын төмендегі қаржы құралдары бойынша таниды:

- ▶ борыштық құралдар болып табылатын қаржы активтері;
- ▶ қаржылық кепілдіктің шығарылған шарттары;
- ▶ қарыз беру бойынша шығарылған міндеттемелер.

Үлестік құралдарға инвестициялар бойынша құнсызданудан болатын зиян танылмайды.

Ұлттық Банк зиянға арналған резервтерді танылатын резерв сомасы 12 айлық күтілетін кредиттік зиянға тең төмендегі құралдарды қоспағанда, бүкіл кезең ішіндегі ККЗ-ға тең сомада бағалайды:

- ▶ есепті құнгі жағдай бойынша төмен кредит тәуекелі бар борыштық инвестициялық бағалы қағаздар; және
- ▶ кредиттік тәуекелі оларды бастапқы танудан бері айтарлықтай көтерілмеген өзге қаржы құралдары (4-ескертпені қараңыз).

Ұлттық Банк борыштық инвестициялық бағалы қағаздардың, егер оның кредиттік рейтингі әлемде жалпы қабылданған «инвестициялық сапа» рейтингі анықтамасына сәйкес келсе, төмен кредит тәуекелі бар деп санайды.

12 айлық күтілетін кредиттік зиян – есепті құннен кейін 12 ай ішінде болуы ықтимал қаржы құралдары бойынша дефолт оқиғасы салдарынан болатын күтілетін кредиттік зиянның бір бөлігі. 12 айлық күтілетін кредиттік зиян танылатын қаржы құралдары «1-сатыдағы» қаржы құралдарына жатады.

Бүкіл кезең ішінде күтілетін кредиттік зиян («бүкіл кезең ішінде ККЗ») оның қолданысының бүкіл күтілетін мерзімі бойы қаржы құралдары бойынша дефолттың барлық ықтимал оқиғалары нәтижесінде ККЗ ретінде айқындалады.

Бүкіл мерзім ішінде ККЗ танылатын қаржы құралдары «2-саты» (егер қаржы құралдары бойынша кредит тәуекелі оны бастапқы таныған сәттен бастап айтарлықтай көтерілсе, бірақ қаржы құралы кредиттік құнсызданған болып табылмайды) және «3-саты» (егер қаржы құралы кредиттік құнсызданған болып табылған жағдайда) қаржы құралдарына жатады.

Күтілетін кредиттік зиянды бағалау

Күтілетін кредиттік зиян дефолттың туындау ықтималдығы деңгейі бойынша сараланған кредиттік зиянды есепті бағалауды білдіреді. Олар былайша бағаланады:

- ▶ есепті құнгі жағдай бойынша кредиттік құнсызданған болып табылмайтын қаржы активтеріне қатысты: барлық күтілетін толық алынбаған ақшалай қаражаттың келтірілген құны ретінде (яғни шартқа сәйкес Ұлттық Банкке тиесілі ақша ағындары мен Ұлттық Банк алуды күтетін ақша ағындары арасындағы айырма);
- ▶ есепті құнгі жағдай бойынша кредиттік құнсызданған болып табылатын қаржы активтеріне қатысты: активтердің жалпы баланстық құны мен есептік болашақтағы ақша ағындарының келтірілген құны арасындағы айырма; және
- ▶ қаржы кепілінің шарттарына қатысты: Ұлттық Банк өтеу үшін күтіп отырған сомаларды шегере отырып оларға келтірілген кредиттік зиянды өтеу үшін шарт ұстаушысына күтілетін тәлемдердің келтірілген құны ретінде.

Сонымен бірге 4-ескертпені қараңыз.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(iv) Құнсыздану, жалғасы

Қайта құрылымдалған қаржы активтері

Тараптардың келісімі бойынша қаржы активінің талаптарын немесе қаржы активі талаптарын түрлендіруді қайта қараған немесе контрагенттің/эмитенттің қаржы қындықтары себепті қолданыстағы қаржы активін жаңасына ауыстырған жағдайда осы қаржы активін тануды тоқтату қажеттілігі мәніне қатысты бағалау жүргізіледі және күтілетін кредиттік зиянбылайша бағаланады:

- ▶ егер күтілетін қайта құрылымдау қолда бар активті тануды тоқтатуға әкелмесе, түрлендірілген қаржы активі бойынша ақшалай қаражаттың күтілетін әділ құны оның пайда болуын тоқтату сәтінде қолданыстағы актив бойынша ақшалай қаражаттың түпкілікті ағыны ретінде қаралады. Бұл сома қолданыстағы қаржы активі бойынша бастапқы тиімді пайыздық мөлшерлемені пайдалана отырып, тануды тоқтатудың күтілетін күнінен есепті қүнге дейінгі кезең үшін дисконтталатын қолда бар қаржы активі бойынша ақшалай қаражаттың толық алмау сомасының есебіне енгізіледі.

Кредиттік-құнсызданған қаржы активтері

Әрбір есепті қүнге Ұлттық Банк амортизацияланған құны бойынша есепке алынатын қаржы активтерін және өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша есепке алынатын борыштық қаржы активтерін олардың кредиттік құнсыздануы түрфысынан бағалауды жүргізеді. Қаржы активі осындай қаржы активі бойынша ақшалай қаражаттың болашақ есептік ағындарына теріс әсер ететін бір немесе бірнеше оқиға болған кезде «кредиттік-құнсызданған» болып табылады.

Қаржы активінің кредиттік құнсыздануын растау, атап айтқанда, мынадай байқалатын деректер болып табылады:

- ▶ контрагенттің немесе эмитенттің елеулі қаржылық қындықтары;
- ▶ дефолт немесе төлем мерзімін өткізіп алу сияқты шарт талаптарын бұзу;
- ▶ Ұлттық Банктің қарызды немесе аванстық төлемді өзге жағдайларда ол қарамайтын жақдайларда қайта құрылымдауы;
- ▶ контрагенттің банкроттығы немесе өзге де қаржылық қайта ұйымдастырылуы ықтималдығының туындауы; немесе
- ▶ қаржылық қындықтар нәтижесінде бағалы қағаз үшін белсенді нарықтың жоғалуы.

Қарыз алушының қаржылық жай-куйінің нашарлауы салдарынан талаптары қайта қаралған кредит, егер шартта көзделген ақшалай қаражаттың ағындарын алмау тәуекелі айтарлықтай төмендегені және құнсызданудың басқа белгілері жоқ екендігі туралы күәландырылмаса ғана кредиттік-құнсызданған болып есептеледі. Бұдан басқа 90 күн немесе одан көп мерзімге мерзімі өткен кредиттер кредиттік-құнсызданған болып есептеледі.

Кредиттік құнсыздану түрфысынан бағалау кезінде мемлекет борышкер болып табылатын мемлекеттік облигацияларға (өзге қаржы активтеріне) инвестициялар Ұлттық Банк мынадай факторларды қарайды:

- ▶ облигациялардың кірістігінде көрсетілген кредиттікке қабілеттілікті нарықтың бағалау;
- ▶ рейтингтік агенттіктер орындаған кредиттікке қабілеттілікті бағалау;
- ▶ елдің жаңа борышты шығару үшін капитал нарығына қол жеткізу қабілет;
- ▶ ұсташылар борышты ерікті немесе мәжбүрлі кешіру нәтижесінде зиян шегетін борышты қайта құрылымдау ықтималдығы;
- ▶ осындай елге «соңғы сатыдағы кредитор» ретінде қажетті қолдауды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін халықаралық қолдау көрсету тетіктерінің болуы, сондай-ақ мемлекеттік органдар мен ведомстволардың осы тетіктерді пайдалануға жария мәлімдемелерде айтылған ниеттері. Бұл аталған тетіктер әрекетінің тиімділігін және саяси ниетке қарамастан талап етілетін өлшемшарттарды сәйкестік қабілеттің болуын бағалауды қамтиды.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(iv) Құнсыздану, жалғасы

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте күтілетін кредиттік зияндарға бағалау резервін ұсыну

Күтілетін кредиттік зияндарға арналған бағалау резервінің сомасы қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте мынадай түрде берілген:

- ▶ амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері: осы активтердің жалпы баланстық құнның азауы ретінде;
- ▶ өзге жынтық кіріс арқылы әділ құн бойынша бағаланатын борыштық құралдар: зияндарға арналған бағалау резерві қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте танылмайды, өйткені осы активтердің баланстық құнны олардың әділ құнны болып табылады. Алайда зияндарға арналған бағалау резервінің шамасы әділ құнның өзгерістері резервінің құрамында ашылады және танылады.

Есептен шығару

Қарыздар мен борыштық бағалы қағаздар қаржы активін толық сомада немесе оның бір бөлігін өтеудің негізделген күтулері болмаған кезде есептен шығарылуға (ішінара немесе толық сомада) жатады. Әдетте, үлттық Банк контрагентте есептен шығаруға жататын берешек сомасын өтеу үшін жеткілікті көлемде ақша қаражатының ағындарын жинақтайдын активтер немесе кіріс көздері жоқ деп анықтаған жағдай. Үлттық бағалау әрбір актив үшін жеке орындалады.

Бұрын есептен шығарылған сомаларды өтеу пайда немесе залал туралы шоғырландырылған есепте «борыштық қаржы активтерінің құнсыздануынан болған залалдар» деген бапта көрсетіледі.

Есептен шығарылған қаржы активтеріне қатысты Үлттық Банк тиесілі сомаларды өтеу жөніндегі саясатқа сәйкес берешекті өндіріп алу жөніндегі қызметті жүзеге асыруды жалғастыра алады.

Қаржылық активтің ажырамас бөлігі болып табылмайтын қаржылық кепілдік шарттары

Үлттық Банк алынған қаржы кепілдігінің шарты осындағы құралдың құрамдас бөлігі ретінде ескерілетін қаржы активінің ажырамас құрамдас бөлігі болып табыла ма немесе ол жеке ескерілетін шарт болып табылатындығын бағалайды. Осы бағалауды жүргізу кезінде Үлттық Банк қарайтын факторлар мынашынан қамтиды:

- ▶ кепілдіктің болуы борыштық құрал бойынша шарт талаптарында көзделген;
- ▶ кепілдіктің болуы осы борыштық құрал бойынша шарттың орындалуын реттейтін заңнама мен нормативтік құқықтық актілермен негізделген;
- ▶ кепілдік шарты бір мезгілде және борыштық құрал бойынша шарт талаптарын ескере отырып жасалған; және
- ▶ кепілдіктің қарызы алушының бас компаниясы немесе қарызы алушы тобының құрамындағы басқа компания береді.

Егер Үлттық Банк кепілдік борыштық қаржы активінің ажырамас құрамдас бөлігі болып табылатынын анықтаса, онда қаржы активінің бастанынын байланысты төленуге жататын кез келген сыйлықақы осы активті сатып алуға байланысты мәміле бойынша шығындар ретінде қаралады. Үлттық Банк борыштық құралдың әділ құнны бағалау кезінде және ККЗ-ны бағалау кезінде берілетін қорғау кепілдігінің әсерін на зарға алады.

Егер Үлттық Банк кепілдік борыштық құралдың ажырамас құрамдас бөлігі болып табылмайтынын анықтаса, онда ол кепілдік үшін сыйлықақы бойынша алдын ала төлем жасауды және кредиттік зияндарға өтемақы алу құқығын білдіретін активті таниды. Алдын ала төленген сыйлықақы бойынша актив, егер оған қатысты кепілдік сатып алынған қаржы активі кредиттік-құнсызданған болып табылмаса және ол бойынша кепілдіктің сатып алу кезінде кредиттік тәуекелдің біршама артуы болмаған жағдайда ғана танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(iv) Құнсыздану, жалғасы

Қаржылық активтің ажырамас бөлігі болып табылмайтын қаржылық кепілдік шарттары, жалғасы

Бұл активтер «өзге активтер» ретінде танылады. Үлттық Банк «кредиттік зияндарға арналған резерв құру» бабы бойынша пайда немесе зиян құрамында өтемақы алу құқығына қатысты пайда немесе зиянды ұсынады.

(v) Үлттық Банктің үйғаруы бойынша пайда немесе зиян арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына сыныптау

Қаржылық активтер

Бастапқы тану кезінде Үлттық Банк өз қалауы бойынша кейбір қаржы активтерін пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыныптады, өйткені мұндай сыныптау туындауы мүмкін есептік сәйкесіздікті жояды немесе айтарлықтай дәрежеде азайтады.

Қаржылық міндеттемелер

Бастапқы тану кезінде Үлттық Банк өз қалауы бойынша мынадай жағдайларда кейбір қаржылық міндеттемелерді пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыныптады:

- ▶ міндеттемелерді басқару және басқару нәтижелілігін бағалау әділ құны негізінде жүзеге асырылады, сондай-ақ басшылыққа ішкі есептерде ұсынылатын ақпарат сол негізде қалыптастырылады; немесе
- ▶ мұндай сыныптау туындауы мүмкін есептік сәйкесіздікті жояды немесе айтарлықтай дәрежеде азайтады.

(vi) «Репо» және «кері репо» мәмілелері

Кері сатып алу міндеттемесімен сату туралы келісімдер шеңберінде сатылған бағалы қағаздар (бұдан әрі «репо» мәмілелері) бағалы қағаздар кепілімен қамтамасыз етілген қаржыландыруды тарту бойынша операциялар ретінде көрсетіледі, бұл ретте бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрініс табады, ал контрагенттер алдындағы міндеттемелер қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте жеке жолмен «репо» мәмілесі ретінде көрсетіледі. Сату бағасы мен кері сатып алу бағасы арасындағы айырмашылық пайыздық шығыс болып табылады және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, «репо» мәмілесінің қолданылу кезеңіндегі пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі.

Кері сату міндеттемесімен сатып алу туралы келісімдер шеңберінде сатып алынған бағалы қағаздар (бұдан әрі «кері репо» мәмілелері) қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте жеке жолмен «кері репо» мәмілелері ретінде көрсетіледі. Сатып алу бағасы мен кері сату бағасы арасындағы айырма пайыздық кірісті білдіреді және тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, «кері репо» мәмілесінің қолданылу кезеңіндегі пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(з) Қаржы құралдары, жалғасы

(vii) Туынды құралдар

Туынды құралдар «своп» мәмілелерін, форвардтық келісімшарттар мен фьючерстік мәмілелерді және пайыздық мөлшерлемелерге, шетел валютасына, бағалы металдар мен бағалы қағаздарға опцион мәмілелерін, сондай-ақ бұрын аталған құралдардың кез келген үйлесімін қамтиды.

Туынды құралдар бастапқыда мәміле жасалған күнгі әділ құны бойынша көрсетіледі және кейіннен әділ құны бойынша қайта бағаланады. Барлық туынды құралдар, егер олардың әділ құны оң болса, активтер ретінде және олардың әділ құны теріс болса, міндеттемелер ретінде көрсетіледі.

Туынды құралдардың әділ құнының өзгеруі дереу пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі.

Ұлттық Банк тәуекелдерді хеджирлеу мақсатында туынды құралдармен сауда операцияларын жүзеге асыратынына қарамастан, көрсетілген операциялар хеджирлеу операцияларын есепке алу қағидаларын қолдану үшін өлшемшарттарға жауап бермейді.

Ақша-кредит саясатын жүзеге асыру шенберінде жасалған форвард, фьючерс, опционы және своп мәмілелері амортизацияланған құны, өзіндік құны не олардың мазмұны мен экономикалық мәніне қарай номиналды құны бойынша есепте көрсетіледі.

Енгізілген туынды құралдар

Туынды құралдар басқа шарттық қатынастарға (бұдан әрі – «негізгі шарт») енгізілуі мүмкін. Ұлттық Банк есепке алуша енгізілген туынды құралды негізгі шарттан бөлек көрсетеді:

- ▶ негізгі шарт XKEC (IFRS) 9-ды қолдану саласына жаттын актив болып табылмайды;
- ▶ негізгі шарт өздігінен пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағалау санатына жатпайды;
- ▶ енгізілген туынды құралдың талаптары, егер олар жеке шартта болса, туынды құралдың анықтамасына жауап берер еді; және
- ▶ енгізілген туынды құралдың экономикалық сипаттамалары мен тәуекелдері негізгі шарттың экономикалық сипаттамаларымен және тәуекелдерімен тығыз байланысты емес.

Бөлінетін енгізілген туынды құралдар ақша қарражаты ағындарын немесе таза инвестицияларды хеджирлеу кезінде хеджирлеудің сыныпталатын қатынастарының бөлігі болып табылатын жағдайларды қоспағанда, барлық өзгерістері пайда немесе зиян құрамында көрсетілетін әділ құн бойынша бағаланады.

(viii) Активтер мен міндеттемелерді өзара есепке алу

Ұлттық Банктің қаржылық активтері мен міндеттемелері, егер бұл үшін заңдық негіздер болса және тараптардың өзара есеп айырысу арқылы берешекті реттеу немесе активті сату және міндеттемені бір мезгілде орындау ниеттері болған жағдайда, өзара есепке алынады және қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте салыстырылған түрде көрсетіледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(и) Айналыстағы ақша

Айналыстағы ақша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте олардың номиналды құны бойынша көрсетіледі.

Айналыстағы ақша Ұлттық Банктің коммерциялық банктерге берген міндеттемелері ретінде есепке алынаады. Сақтау орындары мен кассадағы ұлттық валютадағы банкноттар мен монеталар айналыстағы ақша құрамынға енгізілмеген.

Банкноттар мен монеталарды шығару шығыстары күзет, тасымалдау, сақтандыру шығыстарын және басқа да шығыстарды қамтиды. Банкноттар мен монеталарды шығару шығыстары олардың резервтік қорларға есептелуіне қарай танылады және пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есепте жеке баппен көрсетіледі.

(к) Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер

Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептің «Банктердегі және өзге де қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер» бабы:

- ▶ банктерге берілген қарыздар, амортизацияланған құны бойынша бағаланатын банктердегі шоттар мен депозиттер (3(3)(i) ескертпені қараңыз); олар бастапқыда әділ құны бойынша плюс мәміле бойынша қосымша тікелей шығын және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, олардың амортизацияланған құны бойынша бағаланады;
- ▶ SPPI өлшемшартына сәйкес келмеу себебі бойынша пайда немесе зиян арқылы міндетті түрде әділ құн бойынша бағаланатын банктерге берілген қарыздар (3(3)(i)) ескертпені қараңыз) немесе ұйымның өз қалауы бойынша пайда немесе зиян арқылы әділ құн бойынша бағалау санатына сыныпталатын қарыздар (3(3)(v) ескертпені қараңыз); олар өзгерістері пайда немесе зиян құрамында дереу танылатын әділ құн бойынша бағаланады;
- ▶ туынды құралдар болып табылатын, бірақ номиналды құны бойынша ұсынылған ақша-кредит саясатын іске асыру және қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етуге жәрдемдесу шенберінде екінші деңгейдегі банктермен және басқа да қаржы институттарымен жасалған своп мәмілелері (2-ескертпе).

(л) Инвестициялық бағалы қағаздар

«Әділ құны бойынша пайда немесе зиян арқылы бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары», «Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар», «Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар» балтарында ұсынылған инвестиациялық бағалы қағаздар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте мыналарды:

- ▶ амортизацияланған құны бойынша бағаланатын борыштық инвестициялық бағалы қағаздар (3(3)(i) ескертпені қараңыз); олар бастапқыда әділ құны бойынша плюс мәміле бойынша қосымша тікелей шығындар және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, олардың амортизацияланған құны бойынша бағаланады;
- ▶ пайда немесе зиян арқылы міндетті түрде әділ құн бойынша бағаланатын немесе Ұлттық Банктің қалауы бойынша осы санатқа сыныпталатын борыштық және үлестік инвестициялық бағалы қағаздар (3(3)(i) және (3)(v) ескертпелерді қараңыз); олар өзгерістері пайда немесе зиян құрамында дереу танылатын әділ құн бойынша бағаланады;
- ▶ өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар (3(3)(i) ескертпені қараңыз); және
- ▶ Ұлттық Банктің үйінші олардың өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын борыштық бағалы қағаздар (3(3)(i) ескертпені қараңыз) білдіреді.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(м) Банктердің және басқа да қаржы институттарының депозиттері, шығарылған борыштық бағалы қағаздар

Банктердің және өзге де қаржы институттарының депозиттері, шығарылған борыштық бағалы қағаздар бастапқыда мәміле бойынша тиісті шығындар шегеріле отырып әділ құны бойынша және кейіннен тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып, олардың амортизацияланған құны бойынша бағаланады.

Шығарылған борыштық бағалы қағаздар мәміле жасалған күнгі бухгалтерлік есепте танылады.

(н) Кепілдік берудің арнайы резерві

2015 жылғы 24 қарашадағы жағдай бойынша түзетулерімен «Қазақстан Республикасының екінші деңгейде-гі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндепті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес ҚҰБ еншілес ұйымы «ҚДКҚ» АҚ қатысушы банк мәжбүрлеп таратылған жағдайда қатысушы банктердің салынышыларына соманы белгілі бір деңгейге дейін өтеуге міндепті. Үлттық Банк депозиттерге кепілдік беру жоспарына қатысушы банктердің жарналарын жинақтау мақсатында арнайы кепілдік беру резервін құрады. Үлттық Банктың есеп саясатына сәйкес кепілдік берудің арнайы резерві негізінен қатысушы банктердің жарналары есебінен қалыптастырылады.

(о) Басқарудағы активтер

Үлттық Банк кастодиандық қызметтерді ұсынады, соның нәтижесінде үшінші тараптардың атынан активтерді иеленеді. Аталған активтер мен олар бойынша кіріс шоғырландырылған қаржылық есептілікке енгізілмеген, өйткені бұл активтер Үлттық Банкке тиесілі емес. Қызметтің осы түрінен алынатын комиссиялық сый-ақылар пайда немесе зиян құрамындағы комиссиялық кірістер құрамында берілген.

(п) Негізгі құрал-жабдықтар

(i) Меншікті активтер

Негізгі құрал-жабдықтар объектілері бұдан әрі сипатталғандай қайта бағаланған құны бойынша көрсетілетін ғимараттарды, құрылыштарды, жер телімдерін және автокөлік құралдарын қоспағанда, жинақталған амортизациясын және құнсызданудан болған зиянды шегере отырып, нақты шығын бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Егер негізгі құрал-жабдықтар объектісі пайдаланудың әртүрлі мерзімі бар бірнеше құрамдастардан тұратын болса, мұндай құрамдастар негізгі құрал-жабдықтардың жекелеген объектілері ретінде көрсетіледі.

(ii) Қайта бағалау

Ғимараттар, құрылыштар, жер телімдері және автокөлік құралдары бес жылда бір рет және балансстық құнының әділ құнынан айтарлықтау айырмашылықтары болса қайта бағалануы тиіс. Ғимараттардың, құрылыштардың, жер телімдерінің және автокөлік құралдарының құнын қайта бағалау нәтижесінде үлғаю пайда немесе зиян құрамында көрсетілген объектілердің құнын қайта бағалау нәтижесінде алдыңғы тәмендетуді өтеу орын алған жағдайларын қоспағанда, өзге де жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі. Бұл жағдайда қайта бағалау нәтижесі пайда мен зиян құрамында көрсетіледі.

Ғимараттардың, құрылыштардың, жер телімдерінің және автокөлік құралдарының құнын қайта бағалау нәтижесінде тәмендеу өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетілген объектілердің құнын қайта бағалау нәтижесінде алдыңғы үлғаю есептен шығарылған жағдайларды қоспағанда, пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі. Бұл жағдайда қайта бағалау нәтижесі өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетіледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(п) Негізгі құрал-жабдықтар, жалғасы

(iii) Амортизация

Негізгі құрал-жабдықтар бойынша амортизация оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайданың немесе зиянның құрамында көрсетіледі. Банкноттар мен монеталарды өндіру үшін «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің банкнот фабрикасы» РМК және «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан теңге сарайы» РМК пайдаланатын жабдықтардың амортизациясы жекелеген активтердің күтілетін өнімділігі негізінде өнімнің өлшем бірлігі әдісі бойынша есептеледі және пайданың немесе зиянның құрамында көрсетіледі.

Амортизация обьектіні сатып алған күннен бастап, ал шаруашылық тәсілмен жүргізілген негізгі құрал-жабдықтар обьектілері үшін – обьектінің құрылымы аяқталған және оны пайдалануға дайын болған сәттен бастап есептеледі. Жер телімдері бойынша амортизация есептелмейді. Негізгі құрал-жабдықтардың әртүрлі обьектілерін пайдалы қолдану мерзімі былайша ұсынылуы мүмкін:

Фимараттар мен құрылыштар	7 жылдан 50 жылға дейін;
Жиһаз және жабдықтар	5 жылдан 10 жылға дейін;
Компьютерлік жабдық	3 жылдан 8 жылға дейін;
Көлік құралдары	6 жылдан 25 жылға дейін.

(р) Материалдық емес активтер

Сатып алынған материалдық емес активтер жинақталған амортизацияны және құнсызданудан болған зияндарды шегере отырып, нақты шығындар бойынша шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетіледі.

Арнайы бағдарламалық қамтамасыз етуге лицензиялар сатып алуға және оны енгізуға арналған шығындар тиісті материалдық емес активтің құнына капиталдандырылады.

Материалдық емес активтер бойынша амортизация оларды пайдалы қолданудың болжамды мерзімі ішінде біркелкі есептеу әдісі бойынша есептеледі және пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі. Материалдық емес активтерді пайдалы қолдану мерзімі 1 жылдан 10 жылға дейін өзгереді.

(с) Активтердің құнсыздануы

Қаржылық емес активтер

Кейінге қалдырылған салық активтерінен өзгеше қаржылық емес активтер құнсыздану белгілерінің болуы мәніне әрбір есепті күнгі жағдай бойынша бағаланады. Гудвилдің өтелетін құны әрбір есепті күнгі жағдай бойынша бағаланады. Қаржылық емес активтердің өтелетін құны сату шығыстарын және пайдаланудан түсken құндылықтарды шегергендеңі әділ құнның ең үлкен шамасы болып табылады. Пайдаланудан түсken құндылықтарды айқындау кезінде ақшалай қаражаттың болжамды болашақ ағындары ақшаның уақытша құнның ағымдағы нарықтық бағасын және осы активке тән тәуекелдерді көрсететін салық салуға дейінгі дисконтау мөлшерлемесін пайдалана отырып, олардың ағымдағы сәтіне келтірілген құннына дисконтталаады. Ақшалай қаражаттың ағынын жинақтайтын актив үшін басқа активтермен жинақталатын ақшалай қаражаттың ағындарына айтартылған жинақтайтын актив тиесілі ақшалай қаражатты жинақтайтын активтер тобы бойынша айқындалады.

Құнсызданудан болған зиян активтің немесе ақшалай қаражатты жинақтайтын активтер тобының баланс-тық құны оның өтелетін құннынан асып кеткен кезде танылады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(с) Активтердің құнсыздануы, жалғасы

Қаржылық емес активтер, жалғасы

Қаржылық емес активтердің құнсыздануынан болған барлық зиян пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі және егер өтелетін құнды айқындау кезінде пайдаланылатын бағаларда өзгерістер болған жағдайда ғана қалпына келтіруге жатады. Активтің құнсыздануынан болған кез келген зиян активтің баланстық құны егер құнсызданудан болған зиян шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілмеген болса қалыптасатын осындай баланстық құнынан (амортизацияны шегергенде) аспайтын көлемде қалпына келтірілуге жатады. Гудвиллдің құнсыздануынан болған зиянға есептен шығарылған сомалар қалпына келтірілмейді.

(т) Кредиттік сипаттағы шартты міндеттемелер

Ағымдағы шаруашылық қызметті жүзеге асыру барысында Ұлттық Банк пайдаланылмаған кредиттік желілерді, аккредитивтер мен кепілдіктерді қамтитын кредиттік сипаттағы шартты міндеттемелерді өзіне қабылдайды және кредиттік сақтандырудың басқа да нысандарын береді.

Қаржылық кепілдіктер – бұл Ұлттық Банкті белгілі бір дебитор төлемді борыштық құралдың талаптарымен айқындалған мерзімде жүзеге асыра алмауының нәтижесінде қаржы кепілдігін ұстаушыға келтірілген залалды өтейтін белгілі бір төлемдерді жүзеге асыруға міндеттейтін шарттар.

Шығарылған қаржылық кепілдік шарттары бастапқыда әділ құн бойынша бағаланады. Кейіннен олар екі шаманың ең көбі бойынша: XKEC (IFRS) 9-ға сәйкес айқындалған зиянға арналған бағалау резервінің сомасы (3(з)(iv) ескертпені қараңыз) және тиісті жағдайларда XKEC (IFRS) 15 қағидаттарына сәйкес танылған кірістің жинақталған сомасын шегергенде бастапқы танылған сомасы бойынша бағаланады.

(у) Салық салу

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ҚҰБ табыс салығы мен қосылған құн салығын төлеуден босатылған.

ҚҰБ-ның еншілес және қауымdasқан ұйымдары салықтың барлық түрі бойынша салық төлеушілер болып табылады.

Табыс салығының сомасы ағымдағы салық сомасын және кейінге қалдырылған салық сомасын қамтиды. Табыс салығы өзге жиынтық кіріс құрамында көрсетілетін операцияларға немесе тиісінше өзге жиынтық кіріс құрамында немесе тікелей меншікті капитал құрамында көрсетілетін тікелей капитал шоттарында көрсетілетін меншік иелерімен жасалатын операцияларға жататын сомаларды қоспағанда, пайданың немесе зиянның құрамында толық көлемде көрсетіледі.

Ағымдағы табыс салығы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыста болған табыс салығы бойынша мөлшерлемелерді, сондай-ақ өткен есепті жылдардағы табыс салығының сомасын нақтылау нәтижесінде туындаған міндеттемелердің сомасын ескере отырып, бір жылдағы салық салынатын пайданың болжамды мөлшері неғізге алына отырып есептеледі.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(у) Салық салу, жалғасы

Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелері оларды шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсету мақсаты үшін айқындалатын активтер мен міндеттемелердің балансы құны мен олардың салық базасы арасында туындастын уақытша айырмаларға қатысты көрсетіледі. Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелері мынадай уақыт айырмаларына қатысты: шоғырландырылған қаржылық есептілікте гудвилді көрсетуге байланысты және салық салынатын базаны азайтпайтын айырмалар, бастапқы көрсету фактісі бухгалтерлікке де, сол сияқты салық салынатын пайдаға да әсер етпейтін активтер мен міндеттемелерге қатысты айырмалар; сондай-ақ еншілес үйімдарға инвестицияларға байланысты уақытша айырмалар, бас қасіпорынның көрсетілген айырмаларды іске асыру уақытын бақылау мүмкіндігі болған және осы уақыт айырмалары таяу болашақта іске асырылмайтынына сенімділік болған жағдайда танылмайды.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелерін есептеу Үлттық Банк есепті кезеңінің соңында активтер мен міндеттемелердің балансы құнын өтеуді немесе орнын толтыруды жоспарлайтын тәсілге байланысты салықтық салдарды көрсетеді.

Кейінге қалдырылған салық активтері мен кейінге қалдырылған салық міндеттемелерінің шамасы есепті күнгі жағдай бойынша қолданыстағы немесе қолданысқа енгізілген зандарға негізделе отырып, уақытша айырмаларды қалпына келтіру сәтінде болашақта қолданылатын салық мөлшерлемелеріне сүйене отырып айқындалады.

Кейінге қалдырылған салық активтері болашақта уақытша айырмашылықтарды, салықтар бойынша қабылданбаған шығыстарды және пайдаланылмаған салық женілдіктерін жабу үшін жеткілікті салық салынатын пайда алу ықтималдығы бар шамада көрсетіледі. Кейінге қалдырылған салық активтерінің мөлшері шегерілетін уақытша айырмашылықтарды пайдалануға болатын салық салынатын пайданы алу ықтималдығы жоқ дәрежеде азаяды.

(ф) Сегменттік есептілік

Үлттық Банктің қызметі «Операциялық сегменттер» ХҚЕС (IFRS) 8 мақсаттары үшін бір операциялық сегментті білдіреді. Операциялық сегмент Үлттық Банк табыс алатын коммерциялық қызметке тартылған не шығыстарды (Үлттық Банктің басқа да құрамдастарымен операцияларға қатысты кірістер мен шығыстарды қоса алғанда) көтеретін Үлттық Банктің құрамдас бөлігі болып табылады, оның қызмет нәтижелерін сегменттер арасында ресурстарды бөлу кезінде және олардың қызметінің қаржылық нәтижелерін бағалау кезінде операциялық шешімдер қабылдауға жауапты тұлға тұрақты талдайды және оған қатысты қаржылық ақпарат қолжетімді болады.

(х) Жалдау

Үлттық Банк шарт жасасу кезінде шарттың жалдау шарты екендігін немесе онда жалдаудың жекелеген құрамдас бөліктері қамтылуын бағалайды. Егер осы шарт бойынша сәйкестендірілген активті белгіленген кезең ішінде өтемақы орнына пайдалануды бақылау құқығы берілсе, шарт тұтастай алғанда немесе оның жекелеген құрамдас бөліктері жалдау шарты болып табылады. Үлттық Банк шарт бойынша сәйкестендірілген активті пайдалануды бақылау құқығы берілуін бағалау үшін 16 ХҚЕС (IFRS) жалдау анықтамасын қолданады.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(х) Жалдау, жалғасы

Ұлттық Банк жалға алушы болып табылатын жалдау шарттары

Жалдаудың құрамдас бөлігі бар шартты жасасқан немесе өзгерктен кезде Ұлттық Банк оны жеке сатудың салыстырмалы бағасы негізінде шарт бойынша өтемақыны жалдаудың әрбір құрамдас бөлігіне бөледі. Ұлттық Банк пайдалану құқығы нысанындағы активті және жалдау бойынша міндеттемені жалдаудың басталған күні таниды. Пайдалану құқығы нысанындағы актив бастапқы құны бойынша бағаланады, оған жалдау бойынша кез келген ынталандыру төлемдері шегеріліп, жалға алу күніне немесе жалға алу басталу күніне дейін жүзеге асырылған жалдау төлемінің кез келген мөлшеріне түзетілген жалдау бойынша міндеттемелердің бастапқы сомасына кез келген шеккен бастапқы тікелей шығын және базалық активтің демонтажы мен орнын ауыстыру немесе базалық активті не ол орналасқан участкені қалпына келтіру шығының бағалық мәні қосылады.

Ұлттық Банк жалдау нәтижесінде базалық активке меншік құқығын жалдау мерзімінің соына алатын немесе пайдалану құқығы нысанындағы активтің құны Банктің сатып алуға опционды іске асыру мүмкіндігін көрсететін жағдайларды қоспағанда, пайдалану құқығы нысанындағы актив кейіннен жалдау мерзімі басталған күннен бастап аяқталғанға дейін желілік әдіспен амортизацияланады. Бұл жағдайда пайдалану құқығы нысанындағы актив негізгі құрал-жабдықтарды пайдалану нәтижесінде алынған актив сияқты дәл сондай негізде анықталатын базалық активті пайдалы пайдалану мерзімі бойы амортизацияланады. Сонымен қатар, пайдалану құқығы нысанындағы актив сомасы, егер ондайлар бар болса, құнсызданудан болатын залал шамасына кезең-кезеңімен азаяды және жалдау бойынша міндеттемелердің қайта бағалауды ескере отырып түзетіледі.

Жалдау бойынша міндеттемелер басында жалдау шартына енгізілген пайыздық мөлшерлемені немесе егер ондай мөлшерлемені анықтау оқайға түспесе Ұлттық Банктің қосымша қарыз құралдарын тарту мөлшерлемесін пайдалана отырып, дисконттальған, сол күнге әлі жүзеге асырылмаған жалдау төлемдерінің келтірілген құны бойынша бағаланады. Әдетте, Ұлттық Банк дисконттау мөлшерлемесі ретінде өзінің қосымша қарыз құралдарын тарту мөлшерлемесін пайдаланады.

Ұлттық Банк қосымша қарыз құралдарын тартудың өзінің мөлшерлемесін түрлі сыртқы және ішкі көздерінен пайыздық мөлшерлемелерін алу арқылы айқынрайды және қажеттілігі кезінде жалдау талаптары мен жалдайтын актив түрін көрсете үшін белгілі бір түзетулер енгізеді.

Жалдау бойынша міндеттеме амортизацияланған құны бойынша бағаланады, ол пайыздың тиімді мөлшерлемесі әдісін пайдалана отырып есептеледі. Ол, егер Ұлттық Банктің сатып алуға, жалдауды ұзартуға немесе тоқтатуға опциян пайдалануына қатысты бағалауы өзгерген жағдайда немесе мәні бойынша қайта қаралған белгіленген жалдау төлемдері болуы кезінде Ұлттық Банктің қалдық құнының кепілі бойынша төленуге тиіс күтілетін соманы бағалау өзгерсе, индекс немесе мөлшерлеме өзгеруі нәтижесінде болашақ жалдау төлемдері өзгерген кезде қайта бағаланады.

Жалдау бойынша міндеттеме осылайша қайта бағаланған кезде, активтің баланстық құнына тиісті түзету пайдалану құқығы түріндегі енгізіледі немесе егер пайдалану құқығы түріндегі активтің баланстық құны нөлге дейін азайтылған болса, пайда немесе зиян құрамында көрсетіледі.

17 ХҚЕС (IAS) сәйкес бұрын операциялық жалдау ретінде сыныпталған жалдау шарттарына қатысты 16 ХҚЕС (IFRS) қолданған кезде Ұлттық Банк практикалық сипаттағы мынадай қысқартуларды пайдаланды:

- ▶ жалдау мерзімі 12 айдан кем болатын жалдау шарттары бойынша пайдалану құқығы мен жалдау шарттары бойынша міндеттемелер нысанындағы активтерді мойындауға мүмкіндік беретін босатуды қолданады;
- ▶ стандартты бастапқы қолдану күнінде пайдалану құқығы нысанындағы активті бағалаудан бастапқы тікелей шығындарды алып таstadtы.

3. ЕСЕП САЯСАТЫНЫң НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕРІ, ЖАЛҒАСЫ

(ц) Шығарылған, бірақ әлі күшіне енбекен стандарттар

Бірқатар жаңа стандарттар және стандарттарға түзетулер мерзімінен бұрын қолдану мүмкіндігімен 2021 жылғы 1 қаңтардан кейін басталатын жылдық кезеңдерге қатысты күшіне енеді. Алайда ҚҰБ осы шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындау кезінде жаңа және өзгертілген стандарттарға мерзімінен бұрын өтпеді.

Базалық пайыздық мөлшерлеме реформасы – 2 фазасы (9 ХҚЕС (IFRS), 39 ХҚЕС (IAS), 7 ХҚЕС (IFRS), 4 ХҚЕС (IFRS) және 16 ХҚЕС (IFRS) Түзетулер)

2-кезеңін түзетулері стандарттардың кейір талаптарынан практикалық босатуды қамтамасыз етеді. Бұл босатулар келісімшарттағы негізгі пайыздық мөлшерлеме жаңа балама базалық мөлшерлемемен ауыстырылған кезде қаржы құралдарын, жалдау шарттарын немесе хеджирлеуді өзгертуге жатады. Қаржы құралы жөніндегі шартта көзделген ақша ағындарын айқындау үшін негіз базалық пайыздық мөлшерлемелерді реформалаудың тікелей салдары ретінде өзгертілсе және экономикалық баламалы негізде жүзеге асырылса, 2-кезеңге түзетулер стандарттарда қолданыстағы талаптарды қолданғанға дейін қаржы құралының тиімді пайыздық мөлшерлемесін жаңарту үшін практикалық құрал ұсынады. Сонымен қатар түзетулер базалық пайыздық мөлшерлемелерді реформалау нәтижесінде талап етілетін жалдау шартын өзгертуге байланысты жалдау бойынша міндеттемені қайта бағалау кезінде пайыздық мөлшерлеменің өзгеруін көрсететін қайта қаралған дисконттау мөлшерлемесін пайдалану үшін алып тастауды көздейді. 2-кезеңге түзетулер негізгі пайыздық мөлшерлемелерді реформалау талап ететін өзгеріс хеджирлеу объектісіне және/немесе хеджирлеу құралына қатысты болған кезде хеджирлеуді есепке алудың белгілі бір талаптарынан бірқатар босатуларды ұсынады, сондықтан хеджирлеу қатынастары ешқандай үзіліссіз жалғасуы мүмкін.

Өзге стандарттар

Мынадай стандарттар, стандарттарға түзетулер мен түсіндірулер Үлттық Банктің шоғырландырылған қаржылық есептілігіне елеулі әсер етпейді деп күтілуде:

- ▶ COVID-19 пандемиясына байланысты жалға беру бойынша жеңілдіктер (ХҚЕС (IFRS) 16-ға түзету).
- ▶ Негізгі құралдар: мақсаты бойынша пайдаланғанға дейінгі түсімдер («Негізгі құралдар» ХҚЕС (IAS) 16-ға түзетулер).
- ▶ Қаржылық есептіліктің тұжырымдамалық негіздеріне сілтемелер (ХҚЕС (IFRS) 3-ке түзетулер).
- ▶ Міндеттемелерді қысқа мерзімді немесе ұзақ мерзімді ретінде жіктеу (ХҚЕС (IAS) 1-ге түзетулер).
- ▶ Ауыртпалықты шарттар – шартты орындауға арналған шығындар (ХҚЕС (IAS) 37-ге түзетулер).
- ▶ ХҚЕС (IFRS) 17 «Сақтандыру шарттары».

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ

Осы ескертпеде Үлттық Банктің қаржылық тәуекелдерге ұшырауы туралы ақпарат берілген. Үлттық Банк қолданатын қаржылық тәуекелдерді басқару саясаты туралы ақпарат 37-ескертпеде берілген.

Кредиттік тәуекел – күтілетін кредиттік зияндар сомасы

Құнсыздануды бағалау үшін пайдаланылған бастапқы деректер, шектеулер мен әдістер

3(з)(iv) ескертпедегі есеп саясатының сипаттамасын қараңыз.

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік тәуекел – күтілетін кредиттік зияндар сомасы, жалғасы

Кредиттік тәуекелдің айтарлықтай өсүі

Қаржы құралы бойынша кредиттік тәуекелдің алғашқы танылған сәтінен бастап айтарлықтай артуы орын алу-алмағанын бағалау кезінде Үлттық Банк орынды және шамадан тыс шығынсыз немесе күш-жігерсіз қолжетімді негізделген және расталған ақпаратты қарайды. Бағалау сандық, сондай-ақ сапалы ақпаратты, сондай-ақ Үлттық Банктің тарихи тәжірибесіне, кредиттік сапа мен болжамды ақпаратты сараптамалық бағалауға негізделген талдауды қамтиды.

Бағалау мақсаты салыстыру арқылы кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияға қатысты кредиттік тәуекелдің айтарлықтай жоғарылауы орын алған алмағанын анықтау болып табылады:

- ▶ есептің күнгі жағдай бойынша барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығы; және
- ▶ кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияны бастапқы тану кезінде анықталған уақыттың осы сәтіне қатысты есептелген барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығы.

Қаржы құралын бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің едәуір артуын бағалау құралды бастапқы тану күнін анықтауды талап етеді.

Үлттық Банк кредиттік тәуекелдің айтарлықтай жоғарылауы орын алғанын анықтау үшін екі негізгі өлшемшартты пайдаланады:

- ▶ сандық өлшемшарттар;
- ▶ сапалық белгілер.

Кредиттік тәуекел градациясының (рейтингтерінің) деңгейлері

Үлттық Банк кредиттік тәуекелге ұшыраған әрбір позицияны дефолт тәуекелін болжай үшін айқындалатын әртүрлі деректер негізінде, сондай-ақ кредит бойынша сараптамалық пікірді қолдану арқылы кредиттік тәуекел деңгейлері арасында бөледі. Үлттық Банк 9 XКЕС (IFRS) сәйкес кредиттік тәуекелдің айтарлықтай өсүін анықтау үшін кредиттік тәуекелдің осы деңгейлерін пайдаланатын болады. Кредиттік тәуекел деңгейлері дефолт тәуекелін көрсететін сапалық, және сандық факторларды пайдалана отырып анықталады. Бұл факторлар кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияның сипатына және контрагенттің түріне байланысты өзгеруі мүмкін.

Кредиттік тәуекел рейтингтері дефолттың басталу тәуекелі кредиттік тәуекелдің нашарлау шамасына қарай экспонент бойынша өссе, мәселен, кредиттік тәуекелдің 1 және 2-рейтингтерінің арасындағы айырма кредиттік тәуекелдің 2 және 3-рейтингтерінің арасындағы айырмаға қарағанда аз болып анықталады және түрленеді.

Кредиттік тәуекелге ұшыраған әрбір позиция қолда бар ақпарат және халықаралық рейтингтік агенттіктердің деректері бойынша берілген сыртқы рейтинг негізінде бастапқы тану күніне кредиттік тәуекелдің белгілі бір деңгейіне жатады. Кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар тұрақты мониторингке жатады, бұл бастапқы тану кезінде кредиттік тәуекел рейтингінен өзгеше рейтинг позициясын беруге әкелуі мүмкін. Мониторинг әдетте келесі деректерді талдауды көздейді:

- ▶ кредиттік рейтингтік агенттіктердің деректері, баспасөздегі жарияланымдар, сыртқы кредиттік рейтингтердің өзгеруі туралы ақпарат;
- ▶ контрагенттер туралы ақпаратты мерзімдік негізде талдау нәтижесінде алынған ақпарат – мәселен, аудиттелген қаржылық есептілік, басқарушылық есептілік, бюджеттер, болжамдар мен жоспарлар;
- ▶ мерзімі өткен берешектің мәртебесі туралы ақпаратты қоса алғанда, төлемдер туралы ақпарат;
- ▶ егер осы ақпарат қолжетімді болса, эмитенттердің облигацияларының және кредиттік дефолты своптарының баға белгілеулери;
- ▶ қаржылық, экономикалық талаптардың және қызметті жүзеге асыру талаптарының ағымдағы және болжамды өзгерістері;
- ▶ контрагент қызметтің немесе оның шаруашылық қызметтің жүзеге асырудың саяси, нормативтік және технологиялық ортасында нақты және күтілетін елеулі өзгерістер.

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік тәуекел – күтілетін кредиттік зияндар сомасы, жалғасы

Дефолт ықтималдығының уақыттық құрылымын құру

Кредиттік тәуекел рейтингтері кредиттік тәуекелге ұшыраған позициялар үшін дефолт ықтималдығының уақыттық құрылымын құру кезінде негізгі бастапқы деректер болып табылады. Үлттық Банк берешекке қызмет көрсету сапасы және өнірдің, контрагенттің түріне байланысты, сондай-ақ кредиттік тәуекелдің рейтингіне байланысты талданатын кредиттік тәуекелге ұшыраған позицияларға қатысты дефолт деңгейі туралы мәліметтерді жинайды. Үлттық Банк, негізінен, сыртқы кредиттік рейтингтік агенттіктерден алғынған ақпаратты пайдаланады.

Кредиттік тәуекелдің айтарлықтай жоғарылауының орын алған алмағанын айқындау

Әрбір есепті күні Үлттық Банк бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы орын алғанын бағалайды. Кредиттік тәуекелдің едәуір артуы мәніне бағалау қаржы құралының сипаттамаларына, қарыз алушының түріне және географиялық аймаққа байланысты.

Кредиттік тәуекелді айтарлықтай артуы – қаржы активінің кредиттік рейтингі қаржылық активті бастапқы тану күні кредиттік рейтинг деңгейіне қатысты екі сатыға өзгеруі және (немесе) шарт талаптарын бұзы фактилөрін анықтау және (немесе) Үлттық Банк алдындағы міндеттемелерді орындау мерзімі құнтізбелік отыз күннен бастап сексен тоғыз күнге дейін болатын мерзімі өткен төлемдердің болуы.

«Дефолт» үғымын анықтау

Үлттық Банк қаржы активін мынадай:

- ▶ контрагенттің/эмитенттің Үлттық Банк алдындағы кредиттік міндеттемелері Үлттық Банктің қамтамасыз етуді (ол бар болса) іске асыру сияқты іс-әрекеттерді қолданусыз толық көлемде өтелетіні күмәнді;
- ▶ Үлттық Банктің елеулі кредиттік міндеттемелерінің кез келгені бойынша контрагенттің берешегі 90 күннен астам мерзімі өткен жағдайларда дефолт оқиғасы болған қаржы активтеріне жатқызады.

Контрагенттің/эмитенттің міндеттемелері бойынша дефолт оқиғасының басталуын бағалау кезінде Үлттық Банк мынадай факторларды:

- ▶ сапалық – мәселен, шарттың шектеу талаптарын бұзуды («ковенанттар»);
- ▶ сандық – мәселен, мерзімі өткен берешек мәртебесі және Үлттық Банк алдындағы басқа міндеттемелер бойынша сол эмитенттің төлемеуді; сондай-ақ
- ▶ жеке және сыртқы көздерден алғынған өзге де ақпаратты ескереді.

Қаржы құралы бойынша дефолт оқиғасының басталуын бағалау кезіндегі бастапқы деректер және олардың маңыздылығы мән-жайлардағы өзгерістерді көрсету үшін уақыт өте келе өзгеруі мүмкін.

Болжамды ақпаратты қосу

Үлттық Банк болжамды ақпаратты қаржы құралын бастапқы тану сәтінен бастап кредиттік тәуекелдің едәуір өсуі түрғысынан бағалауға да және күтілетін кредиттік зияндарды бағалауға да қосады.

Үлттық Банк контрәріптердің/бағалы қағаздар эмитентінің ағымдағы рейтингіне негізделген PD болжамды мәнін түзетуді есептеу кезінде қаржы активінің әрбір елі бойынша макроэкономикалық талдауды және халықаралық рейтингтік агенттіктердің (Rating Outlook) болжамын пайдалана отырып, кредиттік тәуекелді және кредиттік зияндарды бағалауға әсер ететін негізгі факторлардың тізбесін айқындаиды.

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік тәуекел – күтілетін кредиттік зияндар сомасы, жалғасы

«Дефолт» ұғымын анықтау, жалғасы

Макроэкономикалық талдау жұмыссыздықтың, елдің жалпы ішкі кірісінің өзгеру болжамдары туралы деректердің, энергетикалық және энергетикалық жатпайтын индекстердің, елдер акциялары индексінің және Ұлттық Банктің қаржы активтерінің жалпы портфелінде кредиттік рейтингі төмендетілген қаржы активтері үлесінің өзгеру деректері негізінде жүзеге асырылады.

Қаржылық активтің әрбір елі бойынша макроэкономикалық талдау TTC (Through-the-Cycle PD) дефолт ықтималдығының көрсеткіштерін PIT (Point-in-Time PD) дефолт ықтималдығының көрсеткіштеріне трансформациялау кезінде ескеріледі.

Түрлендірілген қаржы активтері

Шартта көзделген қарыз бойынша талаптар нарықтық жағдайлардың өзгеруін және контрагенттің кредитке қабілеттілігінің ағымдағы немесе ықтимал нашарлауына байланысты емес басқа да факторларды қоса алғанда, бірқатар себептер бойынша түрленуі мүмкін. Талаптары түрлендірілген қолданыстағы қарызды есепке алуда тану 3(з)(iii) ескертпеде сипатталған есепке алу саясатына сәйкес әділ құны бойынша түрлендірілген талаптары бар жаңа қарызды есепте тану тоқтатылуы және көрсетілуі мүмкін.

Егер қаржы активінің талаптары өзгерсе және талаптардың түрленуі қаржы активін тануды тоқтатуға әкелмесе, қаржы активі бойынша кредиттік тәуекелдің айтарлықтай артуы орын алған алмағанын анықтау мыналарды:

- ▶ шарттың түрлендірілген талаптары негізінде есепті құнгі жағдай бойынша барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығын; және
- ▶ шарттың бастапқы талаптары негізінде қаржылық активті бастапқы тану кезінде осы уақыт сәтіне қағыстырылған барлық мерзімнің қалған бөлігі үшін дефолт ықтималдығын салыстыру арқылы жүргізіледі.

Қарыз талаптарын түрлендіру оны тануды тоқтатуға әкеп соққан кезде жаңадан танылған қарыз 1-кезенге жатады (ол тану қунінде кредиттік құнсызданды болып табылмайтын талаптарда).

Күтілетін кредиттік зияндарды бағалау

Мынадай айнымалылардың:

- ▶ дефолттың ықтималдылығы (PD);
- ▶ дефолт жағдайындағы зиянның шамасы (LGD); және
- ▶ дефолт жағдайындағы тәуекелдің сомасы (EAD) уақытша құрылымы күтілетін кредиттік зияндарды бағалау кезінде негізгі бастапқы деректер болып табылады.

Дефолт ықтималдығын бағалау (PD) S&P рейтингтік агенттігінің және эмитенттің/контрріп тестің экономика секторының және S&P Global Market Intellegence LLC кредиттік рейтингтерді беру моделінен алғынған ақпарат негізінде есептелетін белгілі бір қунге бағаны білдіреді. Егер контрагент немесе кредиттік тәуекелге ұшыраған позиция рейтинг деңгейлері арасында ауысатын болса, бұл дефолттың тиісті ықтималдығын бағалауда өзгерістерге алып келеді.

Дефолт (LGD) жағдайындағы зиянның шамасы дефолт жағдайындағы ықтимал зиянның шамасын білдіреді. Ұлттық Банк LGD көрсеткіштерін «Bloomberg» жүйесінің ақпаратына және S&P Global Market Intellegence LLC сатып алғынған дефолт кезінде күтілетін залалдардың мәндерін беру моделіне сүйене отырып бағалайды.

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Күтілетін кредиттік зияндарды бағалау, жалғасы

Қаржы активтері бойынша күтілетін кредиттік зияндарға арналған резервтерді есептеу мақсаттары үшін рейтингтік агенттіктердің консервативті рейтингтік бағасы, яғни Moody's, Fitch және S&P халықаралық рейтингтік агенттіктерінің деректері бойынша ең аз рейтингтік бағасы пайдаланылады. Қаржы активтері бойынша күтілетін кредиттік зияндар күтілетін кредиттік зияндардың болжамдық модельдері негізінде айқындалады.

Дефолт тәуекеліне ұшыраған талаптар шамасы (EAD) ECL есептеу күніне өтелмеген талаптардың оң балансстық құнын білдіреді.

Бұл көрсеткішті Улттық Банк ағымдағы EAD шамасына және оның шарт бойынша жол берілетін ықтимал өзгерістеріне сүйене отырып есептейтін болады. Қаржылық актив үшін EAD шамасы дефолт жағдайында жалпы балансстық құн болып табылады.

Бірінші себеттегі қаржы активтері үшін PD көрсеткіштері 12 айға есептеледі.

Екінші себеттегі қаржы активтері үшін LGD көрсеткіштерін бағалау мақсатында қаржылық активтің бүкіл мерзіміне PD мәні пайдаланылады.

Үшінші себеттегі қаржы активтері үшін PD көрсеткіштері 100%-дық мәніне теңестіріледі.

Кредит сапасын талдау

Келесі кестелерде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар және депозиттер

құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздардың, амортизацияланған құнның 100%-дық мәніне талаптардың кредиттік сапасы туралы ақпарат берілген. Егер өзгеше көрсетілмесе, қаржы активтері бойынша сома кестеде жалпы балансстық құнның шамасын көрсетеді.

Мың теңге	2020 жылғы 31 желтоқсан			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар және депозиттер				
«AAA» кредиттік рейтингі бар	876,811,611	–	–	876,811,611
«AA-»-тен «AA+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	1,938,016,887	5,519,290	–	1,943,536,177
«A-»-тен «A+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	132,218,515	–	–	132,218,515
«BBB-»-тен «BBB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	753,136,673	51,505	–	753,188,178
«BB-»-тен «BB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	252,140,620	15,391	–	252,156,011
«B-»-тен «B+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	245,403,913	–	–	245,403,913
«CCC-»-тен «CCC+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	–	–	14,088,019	14,088,019
Тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ*	135,767,657	–	33,105,332	168,872,989
Жалпы балансстық құны	4,333,495,876	5,586,186	47,193,351	4,386,275,413
Зиянға арналған бағалау резерві	(6,017,737)	(407)	(41,567,269)	(47,585,413)
Балансстық құны	4,327,478,139	5,585,779	5,626,082	4,338,690,000

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік сапаны талдау, жалғасы

Мың теңге	2020 жылғы 31 желтоқсан			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
«AAA» кредиттік рейтингі бар	128,884,582	–	–	128,884,582
«AA»-тен «AA+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	941,890,542	4,578,099	–	946,468,641
«A»-тен «A+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	465,484,173	23,462,865	–	488,947,038
«BBB»-тен «BBB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	1,231,851,192	13,943,178	–	1,245,794,370
«BB»-тен «BB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	17,846,400	–	–	17,846,400
Баланстық құны	2,785,956,889	41,984,142	–	2,827,941,031
Зиянға арналған бағалау резерві	(551,519)	(79,088)	–	(630,607)
Баланстық құны – әділ құны**	2,785,956,889	41,984,142	–	2,827,941,031
 Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
«AAA» кредиттік рейтингі бар	168,611,393	–	–	168,611,393
«A+» кредиттік рейтингі бар	95,086,919	–	–	95,086,919
«BBB»-тен «BBB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	770,094,393	–	–	770,094,393
«BB»-тен «BB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	88,503,090	–	–	88,503,090
Жалпы баланстық құны	1,122,295,795	–	–	1,122,295,795
Зиянға арналған бағалау резерві	(352,060)	–	–	(352,060)
Баланстық құны	1,121,943,735	–	–	1,121,943,735
Мың теңге	2020 жылғы 31 желтоқсан			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Сатып алғынған қарыздар бойынша талаптар				
«BBB» кредиттік рейтингі бар	247,142,183	2,946,144	95,052	250,183,379
«BB» кредиттік рейтингі бар	47,073,796	16,387	–	47,090,183
«B+» кредиттік рейтингі бар	2,949,119	22,784	–	2,971,903
«B» кредиттік рейтингі бар	227,334,370	236,447	80,828	227,651,645
«B» кредиттік рейтингі бар	11,762,497	192,387	–	11,954,884
Жалпы баланстық құны	536,261,965	3,414,149	175,880	539,851,994
Зияндарға арналған бағалау резерві	(68,860)	(2,498)	(14,936)	(86,294)
Баланстық құны	536,193,105	3,411,651	160,944	539,765,700
Мың теңге	2020 жылғы 31 желтоқсан			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек				
«BBB» кредиттік рейтингі бар	407,531,193	–	–	407,531,193
Жалпы баланстық құны	407,531,193	–	–	407,531,193
Зияндарға арналған бағалау резерві	–	–	–	–
Баланстық құны	407,531,193	–	–	407,531,193

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік сапаны талдау, жалғасы

Мың теңге	Қайта есептелді 2019 жылғы 31 желтоқсан				
	1-саты	2-саты	3-саты	СҚҚҚ	Барлығы
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар және депозиттер					
«AAA» кредиттік рейтингі бар	227,398,669	–	–	–	227,398,669
«AA»-тен «AA+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	1,019,227,774	3,348,948	–	–	1,022,576,722
«A»-тен «A+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	294,499,014	–	–	–	294,499,014
«BBB»-тен «BBB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	8,465,978	2,964,400	–	–	11,430,378
«BB»-тен «BB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	29,629,443	10,669,586	–	–	40,299,029
«B»-тен «B»-ға дейінгі кредиттік рейтингі бар	154,126,526	–	26,125	–	154,152,651
Тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ *	33,901,493	–	458,219,478	278,262,465	770,383,436
Жалпы баланстық құны	1,767,248,897	16,982,934	458,245,603	278,262,465	2,520,739,899
Зиянға арналған бағалау резерві	(4,020,295)	(1,576)	(275,510,316)	(30,730,063)	(310,262,250)
Баланстық құны	1,763,228,602	16,981,358	182,735,287	247,532,402	2,210,477,649

Мың теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
«AAA» кредиттік рейтингі бар	94,746,177	–	–	94,746,177
«AA»-тен «AA+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	724,731,600	1,793,216	–	726,524,816
«A»-тен «A+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	506,497,328	21,678,793	–	528,176,121
«BBB»-тен «BBB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	1,142,328,202	5,539,392	–	1,147,867,594
«BB»-тен «BB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	2,578,389	7,833,980	–	10,412,369
Баланстық құны	2,470,881,696	36,845,381	–	2,507,727,077
Зиянға арналған бағалау резерві	(1,223,156)	(76,893)	–	(1,300,049)
Баланстық құны – әділ құны **	2,470,881,696	36,845,381	–	2,507,727,077

Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
«AAA» кредиттік рейтингі бар	159,406,414	–	–	159,406,414
«A+» кредиттік рейтингі бар	77,974,548	–	–	77,974,548
«BBB»-тен «BBB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	655,825,154	–	–	655,825,154
«BB»-тен «BB+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	83,484,756	–	–	83,484,756
Тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ	10,042,455	–	–	10,042,455
Жалпы баланстық құны	986,733,327	–	–	986,733,327
Зиянға арналған бағалау резерві	(940,800)	–	–	(940,800)
Баланстық құны	985,792,527	–	–	985,792,527

4. ҚАРЖЫЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ ТАЛДАУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік сапаны талдау, жалғасы

Мың. теңге	2019 жылғы 31 желтоқсан			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Сатып алынған қарыздар бойынша талаптар				
«ВВ+» кредиттік рейтингі бар	124,243,661	36,377	4,609	124,284,647
«В+» кредиттік рейтингі бар	2,143,826	—	—	2,143,826
«В» кредиттік рейтингі бар	104,825,536	56,862	5,048	104,887,446
«В-» кредиттік рейтингі бар	19,604,323	3,310	11,998	19,619,631
Жалпы баланстық құны	250,817,346	96,549	21,655	250,935,550
Зиянға арналған бағалау резерві	(710,711)	(3,340)	(8,729)	(722,780)
Баланстық құны	250,106,635	93,209	12,926	250,212,770

*2020 жылы 1-кезеңге (2019 жылы 3-кезеңге және СҚҚҚ) берілген сыртқы кредиттік рейтингі жоқ ПКҚ облигациялары енгізілді. ПКҚ Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің 100% еншілес үйымы болып табылады. 2020 жыл ішінде 2018 және 2019 жылдары сатып алынған ПКҚ облигацияларының бір бөлігі қайта құрылымдалды (10-ескертпе).

**Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар әділ құны бойынша көрсетіледі, ал зиянға арналған бағалау резерві басқа да жиынтық кіріс құрамында танылады.

5. ТАЗА ПАЙЫЗДЫҚ ЗИЯН

	2020 жыл мың. теңге	2019 жыл мың. теңге
Тиімді мөлшерлеме әдісін қолдана отырып, есептелген пайыздық кірістер		
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын қаржы активтері бойынша пайыздық кірістер:		
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	150,518,982	131,937,893
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	79,844,576	53,929,177
Сатып алынған қарыздар бойынша талаптар	17,723,288	5,491,071
«Кепі репо» мәмілелері	7,817,533	8,832,277
Басқа жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар бойынша пайыздық кірістер		
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	111,279,285	97,790,467
Тиімді мөлшерлеме әдісін қолдана отырып, есептелген пайыздық кірістердің барлығы	367,183,664	297,980,885

Пайыздық шығыстар

Амортизацияланған құны бойынша көрсетілетін қаржы міндеттемелері бойынша пайыздық шығыстар:

Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	(348,204,505)	(307,960,426)
Банктер мен басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	(109,447,963)	(91,115,081)
«Репо» мәмілелері	(4,854,777)	(13,387,106)
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің депозиттік шоттары	(2,087,263)	(1,474,901)
Амортизацияланған құны бойынша көрсетілетін қаржы міндеттемелері бойынша пайыздық шығыстардың барлығы	(464,594,508)	(413,937,514)
	(97,410,844)	(115,956,629)

6. КОМИССИЯЛЫҚ КІРІСТЕР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Активтерді басқару бойынша қызмет үшін комиссия	15,770,431	18,682,879
Зейнетақы активтерін басқарудан түскен комиссия	6,954,406	6,001,189
Депозитарлық қызмет, қаржы нарықтарына қызмет көрсету және аударым операциялары	2,035,919	1,624,973
24,760,756	26,309,041	

Активтерді басқару бойынша операциялардан түскен комиссиялық кірістерде Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының және «Мемлекеттік әлеуметтік сақтандыру қоры» АҚ активтерін басқару бойынша қызмет үшін кірістер қамтылады. ҚҰБ клиенттердің нұсқауларына сәйкес алынған қаражатты түрлі қаржы құралдарына инвестициялай отырып, төменде аталған үйімдардың активтерін басқарады.

Зейнетақы активтерін басқарудан түскен комиссиялық кіріс «БЖЗК» АҚ-тан алынды. ҚҰБ 2020 және 2019 жылдар ішінде кірістіліктің нысаналы көрсеткішінен асқаны үшін сыйақы алған жоқ.

Депозитарлық қызмет пен қаржы нарықтарына қызмет көрсетуден түскен кіріске «Бағалы қағаздардың орталық депозитарийі» АҚ-тың, «ҚҚБ» АҚ-тың негізгі қызметінен түсетін кірістер кіреді.

Аударым операцияларынан түскен кіріске «Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Қазақстан банкаралық есеп айырысу орталығы» РМК-ның банкаралық төлемдерден, ақша аударымдарынан және клиринг операцияларынан түскен комиссиялық кірістері кіреді.

7. КОМИССИЯЛЫҚ ШЫҒЫСТАР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Активтерді басқару бойынша қызметтер	3,669,310	2,759,598
Брокерлік операциялар және шотты жүргізген үшін комиссиялар	2,542,040	4,161,633
Кастодиандық қызметтер	62,735	259,666
Басқалары	92,689	76,164
6,366,774	7,257,061	

8. ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫМЕН ЖҮРГІЗІЛЕТІН ОПЕРАЦИЯЛАРДАН ТҮСЕТИН ТАЗА ПАЙДА

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер – әділ құнының өзгеруі	(41,153,235)	62,352,874
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер – басқа да пайыздық кірістер	40,067,267	38,386,236
Сыртқы басқарудағы активтер	94,502,925	27,243,197
Басқа да туынды қаржы құралдары	1,866,246	3,718,794
95,283,203	131,701,101	

Әділ құны бойынша бағаланатын реттелген облигациялардың және банктердегі депозиттердің әділ құнының өзгеруінен болған залал (19-ескертпе) тиісінше 17,784,382 мың теңгеге және 23,368,853 мың теңгеге тен (2019: тиісінше 51,371,347 мың теңге және 10,981,527 мың теңге).

Басқа да пайыздық кіріс әділ құны бойынша бағаланатын реттелген облигациялар және банктердегі депозиттер бойынша тиісінше 36,645,865 мың теңге және 3,421,402 мың теңге мөлшеріндегі пайыздық кірістен тұрады (19-ескертпе) (2019: тиісінше 35,087,263 мың теңге және 3,298,973 мың теңге).

9. БАСҚА ДА ЖИЫНТЫҚ КІРІС АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАРМЕН ЖУРГІЗІЛЕТІН ОПЕРАЦИЯЛАРДАН ТҮСЕТІН ТАЗА ПАЙДА

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Борыштық инвестициялық бағалы қағаздарды сату	32,933,329	29,687,083
Дивидендтер	7,826,628	3,542,634
40,759,957	33,229,717	

10. БАНК СЕКТОРЫН ЖӘНЕ ЭКОНОМИКАНЫ ҚАЛЫПҚА КЕЛТІРУ ШЫҒЫСТАРЫ

2020 жыл ішінде Жұмыспен қамтудың 2020–2021 жылдарға арналған жол картасы бағдарламасын және 2020–2025 жылдарға арналған «Нұрлы Жер» бағдарламасын іске асыру шеңберінде ҚҰБ еншілес үйымы «ҚОҚ» АҚ квазимемлекеттік сектордың бір үйымының тиісінше 10-12 және 2-20 жыл өткен соң оларды өтеу міндеттемесімен тиісінше жылдық 6%-дан 4%-ға дейінгі пайыздық мөлшерлемелермен тиісінше жалпы сомасы 700,000,000 мың теңге және 270,000,000 мың теңге купондық облигацияларын сатып алды. Үлттық Банк аталған облигацияларды тиісінше жылдық 9.49%-дан 12.13%-ға дейін және жылдық 11.19%-дан 13.19%-ға дейін нарықтық пайыздық мөлшерлемелерді қолдана отырып есептелген бастапқы тану кезінде (19-ескертпе) әділ құн бойынша көрсетті. Бастапқы тану күніне номиналды құны мен әділ құнны арасындағы 223,609,525 мың теңге және 82,138,809 мың теңге мөлшеріндегі айырмашылық 2020 жылы пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру жөніндегі шығыстар ретінде көрсетілді.

2020 жылы ішінде Банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасы шеңберінде квазимемлекеттік сектордың бір үйымының және екінші деңгейдегі банктердің 226,520,653 мың теңге (2019 жылы: 914,086,276 мың теңге) жалпы сомада, жылдық 0.1%-дан 10.85%-ға дейінгі (2019 жылы: жылдық 0.1%-дан 9%-ға дейінгі) пайыздық мөлшерлемесі бар, оларды 10 жыл (2019 жылы: 10-15 жыл) өткеннен кейін өтеу міндеттемесімен купондық облигациялары да сатып алынды. Үлттық Банк аталған облигацияларды бастапқы тану кезінде (19-ескертпе) жылдық 13.72%-дан 20.69%-ға дейінгі (2019 жылы: жылдық 12.03%-дан 30.81%-ға дейінгі) нарықтық бағалау пайыздық мөлшерлемелерді қолданып есептелген әділ құнны бойынша көрсетті. Бастапқы тану күні 93,666,939 мың теңге мөлшеріндегі номиналды құны мен әділ құнны арасындағы айырма 2020 жылы (2019 жылы: 630,397,150 мың теңге) пайда мен қиян құрамында банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру бойынша шығыстар ретінде көрсетілді.

Бұдан басқа, 2020 жылы ішінде Экономиканың басым салаларын кредиттеу тетігін іске асыру мақсатында «ҚОҚ» АҚ квазимемлекеттік сектордың бір үйымының 32,024,836 мың теңге (2019 жылы: квазимемлекеттік сектордың және екінші деңгейдегі банктердің 86,141,019 мың теңге) жалпы сомада, жылдық 10.75% (2019 жылы: жылдық 10.75%-дан 10.95%-ға дейінгі) пайыздық мөлшерлемесі бар, оларды 1-10 жыл (2019 жылы: 6-7 жыл) өткеннен кейін өтеу міндеттемесімен купондық облигацияларын сатып алды. Үлттық Банк аталған облигацияларды бастапқы тану кезінде (19-ескертпе) жылдық 10.35%-дан 15.83%-ға дейінгі (2019 жылы: жылдық 11.87%-дан 12.34%-ға дейінгі) нарықтық бағалау пайыздық мөлшерлемелерді қолданып есептелген әділ құнны бойынша көрсетті. Бастапқы тану күні 5,262,159 мың теңге мөлшеріндегі номиналды құны мен әділ құнны арасындағы айырма 2020 жылы (2019 жылы: 5,218,637 мың теңге) пайда мен қиян құрамында банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру бойынша шығыстар ретінде көрсетілді.

10. БАНК СЕКТОРЫН ҚАЛЫПҚА КЕЛТИРУ ШЫҒЫСТАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

2020 жылы басқа үкіметтік бағдарламалар шеңберінде «ҚОҚ» АҚ пайыздық мөлшерлемелері жылдық 0.1%-дан 5.00%-ға дейін (2019 жыл: жылдық 0.15%), 1-30 жыл өткеннен кейін (2019 жыл: 20 жыл) өтегу міндеттемесімен жалпы сомасы 9,479,994 мың теңгеге (2019 жыл: екінші деңгейдегі банк сомасы 20,000,000 мың теңге) квазимемлекеттік сектор ұйымдарының купондық облигацияларын сатып алды. Үлттық Банк көрсетілген облигацияларды жылдық 9.46%-дан 9.48%-ға дейін (2019 жыл: жылдық 10.41%) нарықтық бағалау пайыздық мөлшерлемелерін қолдана отырып есептелген бастапқы тану кезінде (19-ескертпе) әділ құны бойынша көрсетті. Бастапқы тану күніне номиналды құны мен әділ құны арасындағы 828,466 мың теңге мөлшеріндегі айырмашылық 2020 жылы (2019 жыл: 17,122,626 мың теңге) пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы сауықтыру жөніндегі шығыстар ретінде көрсетілді.

Бұдан басқа, 2020 жыл ішінде екінші деңгейдегі бір банктің купондық облигациясын өтегу кезеңі 2034 жылдан 2040 жылға дейін ұзартылды. Осы қайта құрылымдау модификациядан 35,555,736 мың теңге мөлшеріндегі шығынға әкелді, ол пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы сауықтыру бойынша шығыстар ретінде көрсетілді.

2020 жылы «ҚОҚ» АҚ пайыздық мөлшерлемелері жылдық 0.10%-дан 4.00%-ға дейін, 15-20 жыл өткеннен кейін өтегу міндеттемесімен 121,829,031 мың теңге сомасына екінші деңгейдегі банктердің реттелген облигацияларын сатып алды. Үлттық Банк көрсетілген облигацияларды 14.60%-дан 14.81%-ға дейін нарықтық бағалау пайыздық мөлшерлемелерін қолдана отырып есептелген бастапқы тану кезінде (19-ескертпе) әділ құны бойынша көрсетті. Бастапқы тану күніне номиналды құны мен әділ құны арасындағы 99,545,510 мың мөлшеріндегі айырмашылық 2020 жылы пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы сауықтыру бойынша шығыстар ретінде көрсетілді.

Бұдан басқа, 2020 жылы кейбір екінші деңгейдегі банктердің 2017 жылы сатып алғынған реттелген облигациялары бойынша пайыздық мөлшерлемелері жылдық 4.00%-дан 0.01%-ға дейін төмендетілді, ал өтегу кезеңдері 2032 жылдан 2040 жылға дейін ұзартылды. Осы қайта құрылымдау модификациядан 70,980,515 мың теңге мөлшеріндегі шығынға әкелді, ол пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы сауықтыру бойынша шығыстар ретінде көрсетілді.

Барлық реттелген облигациялар Банк секторының қаржылық тұрақтылығын арттыру бағдарламасы шеңберінде сатып алынды.

Қолданылатын нарықтық бағалау пайыздық мөлшерлемелер қарсы агенттердің сыртқы кредиттік рейтингімен негізделген.

2018 және 2019 жылдары «ҚОҚ» АҚ 450,000,000 мың теңге және 614,086,276 мың теңге сомасында ПКҚ шығарған облигацияларды сатып алды, тиісінше, олар бастапқы тану кезінде әділ құн бойынша көрсетілді. 2020 жылғы желтоқсанда осы облигациялар екінші деңгейдегі банкте орналастырылған ұзақ мерзімді салым түріндегі өтегу шотына ішінара сатып алу және облигациялардың қалған бөлігін Үкіметтік ұйымның номиналды құны бойынша өтегусіз негізде беру арқылы қайта құрылымдалды. Қайта құрылымдау нәтижесінде қайта құрылымдау күніне облигациялардың әділ құны 367,958,420 мың теңге мөлшерінде және алғынған өтегудің әділ құны 43,175,682 мың теңге мөлшерінде арасындағы айырма пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру жөніндегі шығыстар ретінде танылды. Осы облигациялардың теңгерімдік және әділ құны арасындағы қалған айырма шығындарға арналған бағалау резервінің құрамында танылды (12-ескертпе). ПКҚ облигацияларының әділ құны ПКҚ базалық активтерінің әділ құны арқылы активтердің бағалау құнына 10%-дан 20%-ға дейінгі женілдікті қолдана отырып және сол активтердің сатудан алғыннатын табыстың 12 айдан 24 айға кешіктірілуі негізінде анықталған.

11. БАСҚА Да ОПЕРАЦИЯЛЫҚ (ШЫҒЫСТАР)/КІРІСТЕР, НЕТТО

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасы бойынша салымдар	(71,218,797)	(35,607,085)
Кепілдік беру жүйесіне қатысушы банктердің жарналары, нетто	39,172,057	35,690,169
Коллекциялық монеталарды өткізу және өлшеуіш құймаларды сатып алу	1,857,431	1,884,315
Баспа өнімдерін өткізу	1,428,796	3,446,928
Медальдарды, белгішелерді және зергерлік бұйымдарды өткізу	447,566	513,914
Негізгі құрал-жабдықтарды жалға беру	2,612	1,292
Басқа да кірістер (шығыстар), нетто	2,193,174	(3,424,133)
БҚБТ және БҚОД қайта үйымдастыру шығыстары	–	(682,614)
ҚРА мүлкін есептен шығару шығыстары	–	(1,250,692)
	(26,117,161)	572,094

ҚР Қаржы министрлігінің «Ипотекалық түрғын үй қарыздарын/ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасын бұдан әрі іске асыру туралы» 2017 жылғы 29 желтоқсандағы № 765 бұйрығына сәйкес 2015 жылғы 24 сәуірдегі № 69 Ипотекалық түрғын үй қарыздарын/ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасын (бұдан әрі – Ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасы) іске асыру бойынша функцияларды «ПҚҚ» АҚ-тан «ҚОҚ» АҚ-қа өтеусіз негізде беру мақұлданды. Осы Ипотекалық қарыздарды қайта қаржыландыру бағдарламасы шеңберінде 20 жылға дейінгі мерзімге 0.10% және 2.99% жылдық пайыздық мөлшерлемелермен екінші деңгейдегі банктерде салымдарды нысаналы орналастыру қамтамасыз етіледі.

«ҚОҚ» АҚ 2020 және 2019 жылдары ішінде бірнеше банкке төменгі пайыздық мөлшерлемемен салымдар орналастырды. 2020 жылды үлкен салымдар бойынша 67,989,718 мың теңге мөлшерінде (2019 жылды: 32,441,943 мың теңге мөлшерінде жылдық 10.57%-дан 19.16%-ға дейін) 11,59%-дан 15,16%-ға дейін нарықтық жылдық пайыздық мөлшерлемені қолданумен есептелген, салымдарды бастапқы тану күні номиналды құны мен әділ құны арасындағы айырма сомасына зиян танылды. 71,218,797 мың теңге (2019: 35,607,085 мың теңге) мөлшеріндегі жалпы сомада 3,229,079 мың теңге (2019: 3,165,142 мың теңге) мөлшерінде валюталық проблемалы қарыздарды қайта қаржыландыруға байланысты қарыз алушылардың қарыздары бойынша сотқа берілген шағым талаптардан төленген мемлекеттік баж сомалары бойынша екінші деңгейдегі банктердің шығындарын өтеу сомасы да қамтылды.

Кепілдік беру жүйесіне қатысушы банктердің жарналарында «ҚДКҚ» АҚ-тың қатысушы банктердің жарналарынан, тұрақсыздық айыбынан және 39,172,057 мың теңге мөлшеріндегі мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясынан түсетін түсімнен кірістер, сондай-ақ нөл теңге (2019 жылды тиісінше 36,082,476 мың теңге және 392,307 мың теңге) мөлшеріндегі мәжбүрлеп таратылатын банктердің салымшыларына өтемақы бойынша шығыстар қамтылады.

12. КРЕДИТТІК ЗИЯНДАРҒА АРНАЛҒАН РЕЗЕРВТЕР

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер (19-ескертпе)	(164,417,961)	(242,409,063)
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	588,765	(814,810)
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	766,311	(417,820)
Басқа да қаржы активтері	(334,853)	(318,541)
Сатып алынған қарыздар бойынша талаптар	679,972	(228,353)
Қорлар	(65,228)	(38,065)
Басқа да қаржылық емес активтер	(11,973)	(537)
	(162,794,967)	(244,227,189)

13. БАНКНОТТАР МЕН МОНЕТАЛАРДЫ ШЫҒАРУ ШЫҒЫСТАРЫ

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Банкноттар дайындау	21,438,694	1,347,694
Монеталар дайындау	8,354,828	3,628,293
Басқалары	764,946	335,467
	30,558,468	5,311,454

2020 жылы банкноттар мен монеталарды шығару бойынша шығыстарға жабдықтардың тозуы мен амортизациясы бойынша 1,417,263 мың теңге сомадағы шығыстар кіреді (2019 жылы: 64,734 мың теңге).

14. ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРГЕ АРНАЛГАН ШЫҒЫСТАР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Жалақы	12,775,050	15,457,172
Сыйлықақылар	8,966,328	10,895,915
Әлеуметтік салық	1,453,955	1,840,812
Сақтандыру	434,950	769,156
Оқыту	87,287	294,683
Басқалары	63,223	97,278
	23,780,793	29,355,016

15. БАСҚА ДА ЖАЛПЫ ШАРУАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ӘКІМШІЛІК ШЫҒЫСТАР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Ақпараттық және басқа да қызметтер	39,436,119	7,654,564
Байланысқа жұмысалатын шығыс	2,213,393	1,724,627
Негізгі құрал-жабдықтарды жөндеу және үстап тұру	1,346,875	1,969,083
Табыс салығынан басқа салықтар	1,287,232	1,288,395
Мулікті өтеусіз беру	935,755	516,758
Негізгі құрал-жабдықтар мен қорлар	529,356	597,231
Кысқа мерзімді жалдау бойынша шығыс	546,642	233,351
Іссапар шығысы	378,346	742,885
Күзет	360,239	361,244
Амортизация және тозу	339,049	265,112
Коммуналдық төлемдер	304,171	259,493
Көлік шығысы	230,962	369,453
Өкілдік шығыс	185,669	349,865
Негізгі құрал-жабдықтарды сақтандыру	62,063	65,366
БАҚ-тағы жарнамаға, хабарландыруға және сөз сейлеуге жұмысалған шығыс	51,685	93,937
Басқалары	706,111	719,551
	48,913,667	17,210,915

16. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ҮНЕМ

Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ҚҰБ табыс салығын төлеуден босатылған. ҚҰБ-тың еншілес және қауымдастырылған үйымдарының пайдасына табыс салығы салынады.

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге
Ағымдағы табыс салығы бойынша шығыс үнем	(1,625,922)	1,080,324
Уақытша айырмалардың туындауы және қалпына келтіру салдарынан кейінгі қалдырылған салық активтері шамасының өзгерүі	91,342,022	119,845,442
Табыс салығы бойынша барлық үнем	89,716,100	120,925,766

2020 жылы ағымдағы және кейінгі қалдырылған табыс салығы бойынша мөлшерлеме 20%-ды (2019 жылы: 20%-ды) құрайды.

31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін табыс салығы бойынша тиімді мөлшерлемені есептеу:

	2020 жыл мың теңге	%	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге	%
Табыс салығын шегергенге дейінгі зиян	(1,209,899,114)		(898,712,732)	
Табыс салығы бойынша қолданыстағы мөлшерлемеге сәйкес есептелген табыс салығы	241,979,823	(20.00)	179,742,546	(20.00)
ҚҰБ салық салынбайтын операцияларының әсері	(59,000,123)	4.88	(44,834,161)	4.99
Бағалы қағаздар бойынша салық салынбайтын кірістер	7,971,652	(0.66)	3,447,369	(0.38)
«ҚДКК» АҚ қызметі бойынша салық салынбайтын кірістер	5,481,709	(0.45)	11,185,262	(1.24)
«ҚОҚ» АҚ қызметі бойынша шегерілмейтін шығыстар	(15,967,361)	1.32	(30,198,357)	3.36
ПКҚ облигациялары бойынша бұрын құрылған кейінгі қалдырылған салықтық активті есептен шығару	(91,158,636)	7.53	–	–
Басқа да салынбайтын кірістер	409,036	(0.03)	1,583,107	(0.18)
	89,716,100	(7.42)	120,925,766	(13.46)

Кейінгі қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері

Шоғырландырылған қаржылық есептілікте көрсетілген активтер мен міндеттемелердің құны және салық салынатын базаны есептеу мақсаты үшін пайдаланылатын сомалар арасында туындастырылған үақытша айырмалар 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кейінгі қалдырылған салық активтерінің және кейінгі қалдырылған салық міндеттемелерінің туындауына әкелді. Егер ҚҰБ-ның еншілес үйымдары пайдаланылмаған салық зиянын есебіне алуға болатын пайда алған және егер Қазақстан Республикасының заңнамасында ҚҰБ-ның еншілес үйымдарының көрсетілген жеңілдіктерді болашақ кезеңдерде пайдалану қабілетіне теріс ететін өзгерістер болмаған жағдайда, болашақтағы салық жеңілдіктері алынуы мүмкін.

ҚҰБ табыс салығын төлеуші болып табылмайды.

Табыс салығы бойынша салық салынатын базаның мөлшерін азайтатын үақытша айырмаларды пайдалану мерзімі Қазақстан Республикасының қолданыстағы салық заңнамасында шектелмеген.

16. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ҮНЕМ, ЖАЛҒАСЫ

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, жалғасы

2020 жыл және 2019 жыл ішінде уақыттық айырмалар шамаларының өзгеруі мынадай болып көрсетілді:

мың теңге	2020 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	Пайда немесе зиян құрамында көрсетілді	Тікелей меншікті капитал құрамында көрсетілді	Еншілес ұйымның шығуы	2020 жылғы 31 желтоқсан- дағы жағдай бойынша қалдық
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	234,111,296	91,229,395	–	–	325,340,691
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер	(2,652,467)	21,487	3,710	–	(2,627,270)
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	929,770	(929,770)	–	–	–
Басқа да активтер	22,654	37,153	–	–	59,807
Басқа да міндеттемелер	356,665	49,821	–	–	406,486
Болашақ кезеңге ауыстырылатын салық зияны	23,931	192,880	–	–	216,811
	232,791,849	90,600,966	3,710	–	323,396,525
Танылмаған кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(930,716)	741,056	–	–	(189,660)
Танылған кейінге қалдырылған салық активтері	231,861,133	91,342,022	3,710	–	323,206,865
Кейінге қалдырылған салық активтері	234,344,611	91,268,112	780	–	325,613,503
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(2,483,478)	73,910	2,930	–	(2,406,638)

мың теңге	2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша қалдық	Пайда немесе зиян құрамында көрсетілді	Тікелей меншікті капитал құрамында көрсетілді	Еншілес ұйымның шығуы	Қайта есептелді 2019 жылғы 31 желтоқ- сандағы жағдай бойынша қалдық
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	114,138,993	119,972,303	–	–	234,111,296
Негізгі құрал-жабдықтар және материалдық емес активтер	(2,524,733)	(170,339)	6,785	35,820	(2,652,467)
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	–	929,770	–	–	929,770
Басқа да активтер	7,770	17,458	–	(2,574)	22,654
Басқа да міндеттемелер	338,061	27,490	–	(8,886)	356,665
Болашақ кезеңге ауыстырылатын салық зияны	25,401	(1,470)	–	–	23,931
	111,985,492	120,775,212	6,785	24,360	232,791,849
Танылмаған кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(946)	(929,770)	–	–	(930,716)
Танылған кейінге қалдырылған салық активтері	111,984,546	119,845,442	6,785	24,360	231,861,133
Кейінге қалдырылған салық активтері	114,394,028	119,948,373	2,210	–	234,344,611
Кейінге қалдырылған салық міндеттемелері	(2,409,482)	(102,931)	4,575	24,360	(2,483,478)

16. ТАБЫС САЛЫҒЫ БОЙЫНША ҮНЕМ, ЖАЛҒАСЫ

Кейінге қалдырылған салық активтері мен міндеттемелері, жалғасы

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 325,340,691 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 234,111,296 мың теңге) мөлшеріндегі кейінге қалдырылған салық активтерін ҚҰБ еншілес үйімі, «ҚОҚ» АҚ таниды. «ҚОҚ» АҚ басшылығы кейінге қалдырылған салық активтерінің орнын толтыру мүмкіндігін бағалап, «ҚОҚ» АҚ шегерілетін уақыттық айырмаларды назарға ала отырып, жеткілікті салық салынатын кіріске ие болады және кейінге қалдырылған салық активтерін тану орынды деген қорытынды жасады.

17. АҚША ҚАРАЖАТЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ БАЛАМАЛАРЫ

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Шетел банктеріндегі «ностро» түріндегі шоттар	2,238,402,909	938,139,617
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаражаты	122,879,854	113,367,726
Бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз «кері репо» операциялары	20,012,508	145,868,206
Қазақстан банктеріндегі бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз тенгемен депозиттер	1,550,029	–
Қазақстан банктеріндегі «ностро» түріндегі шоттар	759,473	987,005
Шетел банктеріндегі бастапқы өтеу мерзімі үш айдан аз депозиттер	15,391	–
Халықаралық есеп айырысу банкіндегі шоттар	6,668	235
Ақша қаражатының қозғалысы туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген ақша қаражаты мен оның баламаларының барлығы	2,383,626,832	1,198,362,789

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шетел банктеріндегі «ностро» түріндегі шоттарда 16,295,863 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 14,059,297 мың теңге) мөлшерінде «ҚҰБ ҮИК» АҚ-тың басқаруындағы пайдаланылуы шектеулі инвестицияланбаған ақша қаражаты қамтылды, олар ақша баламалары құрамына енгізілмеді.

18. АЛТЫН

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Банктің сақтау орнындағы құймадағы алтын	8,316,001,083	5,333,263,926
Шетел банктерінде депозиттердегі алтын:		
- «AAA» кредиттік рейтингі бар	50,779,800	173,576,718
- «AA-» кредиттік рейтингі бар	45,902,111	565,544,209
- «A-»-тен «A+»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	684,330,921	632,371,696
Шетел банктерінде депозиттердегі алтынның барлығы	781,012,832	1,371,492,623
Шетел банкінің сақтау орындарындағы құймадағы алтын:		
- «AAA» кредиттік рейтингі бар	717,707,368	525,384,413
- «A+» кредиттік рейтингі бар	131,548,388	–
Шетел банкінің сақтау орындарындағы құймадағы алтынның барлығы	849,255,756	525,384,413
	9,946,269,671	7,230,140,962

Кредиттік рейтингтер «Standard and Poor's» рейтингтік агенттіктің немесе соған үқсас басқа халықаралық рейтингтік агенттіктердің стандарттарына сәйкес берілген.

19. БАНКТЕРДЕГІ ЖӘНЕ БАСҚА Да ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНДАҒЫ ШОТТАР, ҚАРЫЗДАР МЕН ДЕПОЗИТТЕР

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге
Амортизацияланған құны бойынша есептелеғін банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	4,338,690,000	2,210,477,649
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	292,215,561	370,283,443
	4,630,905,561	2,580,761,092
АМОРТИЗАЦИЯЛАНГАН ҚҰНЫ БОЙЫНША ЕСЕПТЕЛЕТИН	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге
Шетелдік банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер		
Банктердегі «ностро» түріндегі шоттар		
- «AAA» кредиттік рейтингі бар	876,804,943	227,398,434
- «AA-»-тен «AA+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	1,241,290,929	363,209,052
- «A-»-тен «A+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	68,052,184	291,661,462
- «BBB-»-тен «BBB+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	4,488,595	6,494,800
- «BB-»-тен «BB+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	2,047,425	15,536,356
- «B» кредиттік рейтингі бар	87,115	55,235
- тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ	–	1,353,540
Банктердегі «ностро» түріндегі шоттардың барлығы	2,192,771,191	905,708,879
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(1,589)	(8,155)
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергендеғі «ностро» түріндегі шоттардың барлығы	2,192,769,602	905,700,724
Басқа да шоттар мен депозиттер		
Сыртқы басқарудағы инвестицияланбаған ақша қаражаты (22-ескертпе)		
- «AA-» кредиттік рейтингі бар	–	46,504,566
- «A+» кредиттік рейтингі бар	61,937,952	–
Басқа да шоттар мен депозиттердің барлығы	61,937,952	46,504,566
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергендеғі басқа да шоттар мен депозиттердің барлығы	61,937,952	46,504,566

19. БАНКТЕРДЕГІ ЖӘНЕ БАСҚА Да ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНДАҒЫ ШОТТАР, ҚАРЫЗДАР МЕН ДЕПОЗИТТЕР, ЖАЛФАСЫ

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге
Халықаралық валюта қорындағы шоттар	702,245,248	612,863,104
Шетел валютасындағы операциялар бойынша дебиторлық берешек	14,786,910	20,379,428
Халықаралық есеп айырысу банкіндегі шоттар	6,668	235
Басқа да шоттар мен депозиттердің барлығы	778,976,778	679,747,333
Шетел банктеріндегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттердің барлығы	2,971,746,380	1,585,448,057

Екінші деңгейдегі банктердегі еншілес үйымдардың «ностро» түріндегі шоттары

- «BBB» кредиттік рейтингі бар	-	238
- «BB»-тен «B+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	561,037	650,600
- «B» кредиттік рейтингі бар	188,065	317,809
- тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ	-	3,826

Екінші деңгейдегі банктердегі еншілес үйымдардың «ностро» түріндегі шоттардың барлығы

Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(168)	(661)
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергендеңі екінші деңгейдегі банктердегі еншілес үйымдардың «ностро» түріндегі шоттардың барлығы	748,934	971,812

Банктердегі шоттар, қарыздар мен депозиттер және Қазақстан банктерінің және басқа да қаржы институттарының дебиторлық берешегі

Банктердегі депозиттер *		
- «BBB» кредиттік рейтингі бар	52,601,287	494,768
- «BB»-тен «B+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	185,808,411	13,995,627
- «B»-тен «B+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	133,798,301	5,936,313
- тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ	869,309	998,573
Банктердегі депозиттердің барлығы	373,077,308	21,425,281
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(3,183,249)	(176,216)
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергендеңі банктердегі депозиттердің барлығы	369,894,059	21,249,065

* 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 10,669,586 мың теңге сомасында своп мәмілелерінің белсенді бөлігі енгізіледі, олар туынды құралдар ретінде емес, банктердегі депозиттер ретінде есепке алынады және шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қағидаттарына сәйкес номиналы бойынша бағаланады (2-ескертпе).

19. БАНКТЕРДЕГІ ЖӘНЕ БАСҚА Да ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНДАҒЫ ШОТТАР, ҚАРЫЗДАР МЕН ДЕПОЗИТТЕР, ЖАЛФАСЫ

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл мың теңге
Берілген қарыздар *		
- «ВВВ-» кредиттік рейтингі бар	693,488,838	-
- «ВВ-»-тен «ВВ+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	63,723,747	10,116,446
- «В-»-тен «В»-ға дейін кредиттік рейтингі бар	111,330,432	147,843,294
- «CCC-» кредиттік рейтингі бар	14,088,019	-
- тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ	155,460,540	750,485,621
Берілген қарыздардың барлығы (10-ескертпе)	1,038,091,576	908,445,361
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(44,400,407)	(310,077,218)
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергендеңі берілген қарыздардың барлығы	993,691,169	598,368,143
Басқа да қаржы институттарының дебиторлық берешегі		
«БЖЭК» АҚ-тың дебиторлық берешегі	545,354	489,772
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің дебиторлық берешегі	2,064,104	3,950,800
Басқа да қаржы институттарының дебиторлық берешегінің барлығы	2,609,458	4,440,572
Банктердегі шоттардың, қарыздар мен депозиттердің және Қазақстан банктерінің және басқа да қаржы институттарының дебиторлық берешегінің барлығы	1,366,194,686	624,057,780
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергенге дейін амортизацияланған құны бойынша есептелеғін банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттардың, қарыздардың және депозиттердің барлығы	4,386,275,413	2,520,739,899
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервтің барлығы	(47,585,413)	(310,262,250)
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергендеңі амортизацияланған құны бойынша есептелеғін банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттардың, қарыздардың және депозиттердің барлығы	4,338,690,000	2,210,477,649

*Амортизацияланған құны бойынша есептелеғін берілген қарыздар ПКҚ облигацияларын және екінші деңгейдегі банктер мен квазимемлекеттік сектор үйімдарының купондық облигацияларын қамтиды (10-ескертпе).

2020 жылы ҚҰБ еншілес үйімі «ҚОҚ» АҚ 2030 жылы өтеу күнімен жылдық 9% пайыздық мөлшерлемемен 174,000,000 мың теңге сомасында (2019 жыл: 614,086,276 мың теңге жылдық 9% пайыздық мөлшерлемемен, 2029–2034 жылдары өтеу күнімен) ПКҚ облигацияларын сатып алды. «ҚОҚ» АҚ бастапқы тану кезінде әділ құн бойынша сатып алғынған облигацияларды көрсетті, номиналды және әділ құн арасындағы 51,916,657 мың теңге (2019 жыл: 387,284,855 мың теңге) мөлшеріндегі айырмашылық пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру бойынша шығыстар ретінде танылды (10-ескертпе).

2020 жылғы желтоқсанда «ҚОҚ» АҚ 2018 және 2019 жылдары сатып алған ПКҚ облигациялары қайта құрылымдалды, соның нәтижесінде қайта құрылымдау күніне облигациялардың әділ құны мен алғынған өтеудің әділ құны арасындағы айырма пайда немесе шығын құрамында банк секторын және экономиканы қалыпқа келтіру жөніндегі шығыстар ретінде танылды (10-ескертпе).

19. БАНКТЕРДЕГІ ЖӘНЕ БАСҚА Да ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНДАҒЫ ШОТТАР, ҚАРЫЗДАР МЕН ДЕПОЗИТТЕР, ЖАЛҒАСЫ

	2020 жыл мың теңге	Қайта есептеді 2019 жыл мың теңге
ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫНДАР		
Банктердегі депозиттер		
- «ВВ» кредиттік рейтингі бар	15,788,599	27,417,869
- «В-»-тен «В+»-ке дейін кредиттік рейтингі бар	20,553,952	31,009,512
Банктердегі депозиттердің барлығы	36,342,551	58,427,381
Берілген қарыздар *		
- « BBB- » кредиттік рейтингі бар	335,074	273,310
- « В- »-тен « В+ »-ға дейін кредиттік рейтингі бар	255,537,936	311,582,752
Берілген қарыздардың барлығы (10-ескертпе)	255,873,010	311,856,062
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	292,215,561	370,283,443

* Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын берілген қарыздар банк секторын қаржылай қолдау бағдарламасы шенберінде сатып алынған банктердің реттелген облигацияларын білдіреді (10-ескертпе). 9 XКЕС (IFRS) сәйкес реттелген облигациялар банктердің қаржылық жағдайы нашарлаған және активтерді шығару фактілері анықталған жағдайда, банктің жай акцияларына реттелген борышты айырбастаудың көзделген тетігі болуы салдарынан SPPI өлшемшарттарына сәйкес келмеу себебінен міндепті түрде пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын ретінде сыныпталды.

Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті талдау

2020 және 2019 жылдар ішінде шоттар, қарыздар және депозиттер бойынша зиянға арналған бағалау резервінің өзгеруі мынадай болып көрсетілді:

мың теңге	2020 жыл				
	1-саты	2-саты	3-саты	СҚҚҚ	Барлығы
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар және депозиттер					
1 қаңтардағы қалдық	4,020,295	1,576	275,510,316	30,730,063	310,262,250
- 1-сатыға аударым	6	(6)	–	–	–
- 2-сатыға аударым	(52)	52	–	–	–
Шығындарға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	(1,958,067)	1,008	78,877,079	83,544,081	160,464,101
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері*	4,222,474	5	–	–	4,222,479
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(266,418)	(2,201)	–	–	(268,619)
Есептен шығару	(493)	–	(312,820,126)	(124,338,231)	(437,158,850)
Бұрын есептен шығарылған активтер бойынша қалпына келтіру	–	–	–	10,064,087	10,064,087
Валюта бағамының өзгеруі және басқа да өзгерістер	(8)	(27)	–	–	(35)
31 желтоқсандағы қалдық	6,017,737	407	41,567,269	–	47,585,413

19. БАНКТЕРДЕГІ ЖӘНЕ БАСҚА Да ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНДАҒЫ ШОТТАР, ҚАРЫЗДАР МЕН ДЕПОЗИТТЕР, ЖАЛҒАСЫ

Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті талдау, жалғасы

Мың теңге	Қайта есептелді 2019 жыл				
	1-саты	2-саты	3-саты	СҚҚҚ	Барлығы
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар және депозиттер					
1 қаңтардағы қалдық	9,061,204	6,588,161	52,180,053	–	67,829,418
- 1-сатыға аударым	442,110	(177,856)	(264,254)	–	–
- 2-сатыға аударым	(615,596)	–	615,596	–	–
- 3-сатыға аударым	(26,926)	–	26,926	–	–
Шығындарға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	2,939,471	178,884	223,427,318	–	226,545,673
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері*	216,476	1,598	–	30,730,063	30,948,137
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(7,979,814)	(6,589,228)	(515,705)	–	(15,084,747)
Есептен шығару	(16,071)	–	–	–	(16,071)
Валюта бағамының өзгеруі және басқа да өзгерістер	(559)	17	40,382	–	39,840
31 желтоқсандағы қалдық	4,020,295	1,576	275,510,316	30,730,063	310,262,250

* атаптап активтерді сатылар арасында аударуды қосқанда, бір жыл ішінде құрылған жаңа қаржы активтерін қамтиды.

2020 жыл ішінде 2018–2019 жылдар аралығында «ҚҚҚ» АҚ сатып алған ПҚҚ облигациялары бойынша зияндарды бағалау резервінің таза өзгеруі тиісінше 3-сатыдағы облигациялар бойынша және СҚҚҚ облигациялары бойынша тиісінше 93,608,168 мың теңгені және 67,064,105 мың теңгені құрады.

2020 жыл ішінде СК ДСФК ЖШС облигациялары бойынша шығындарға жалпы сомасы 10,064,087 мың теңге бағалау резерві есептен шығарылды және қалпына келтірілді.

2020 жылғы желтоқсанда «ҚОҚ» АҚ 2018 және 2019 жылдары сатып алған ПҚҚ облигациялары қайта құрылымдалды (10-ескертпе), бұл жалпы сомасы 437,158,357 мың теңге болатын бағалау резервін шығынға жазуға алып келді. ПҚҚ облигацияларының шығу күніне баланстық құны және күтілетін кредиттік зиян резерві ПҚҚ базалық активтерінің әділ құны арқылы активтердің бағалау құнына 10%-дан 20%-ға дейінгі женілдікті қолдана отырып және сол активтерді сатудан алынатын табыстың 12 айдан 24 айға кешіктірілуі негізінде анықталған.

2019 жылды 614,086,276 мың теңге мөлшерінде ПҚҚ облигацияларын сатып алу жалпы баланстық құны ұлғаюына әкелді және тиісінше зиянға арналған бағалау резервінің ұлғаюы 30,730,063 мың теңге болды, олар СҚҚҚ санатына сыныпталды.

2018 жылды сатып алынған ПҚҚ облигациялары құнсыздандып, 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл ішінде 3-кезеңнің қаржы құралдары ретінде сыныпталды. Осылай сыныптау 245,756,021 мың теңге мөлшерінде кредиттік зиянға резервтер құру шығыстарын тануға әкелді.

Баланстық құны 22,425,758 мың теңге болатын бұрын берілген қарыздар ішінара өтелуі 3-сатыға енгізілген зиянға арналған бағалау резервінің дәл осындағы азаюына әкелді.

2019 жылды банктердегі депозиттерді 732,237,106 мың теңге мөлшерінде жабу және бұрын берілген қарыздарды 267,420,518 мың теңге мөлшерінде өтеу 15 084 747 мың теңге сомада зиянға арналған бағалау резерві азаюына әкелді.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банктің контрагент банктерде сомасы меншікті капиталдың 10%-нан асатын шоттары мен депозиттері болмады.

19. БАНКТЕРДЕГІ ЖӘНЕ БАСҚА ДА ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНДАҒЫ ШОТТАР, ҚАРЫЗДАР МЕН ДЕПОЗИТТЕР, ЖАЛҒАСЫ

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қазақстан банктерінде 748,934 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 971,812 мың теңге) сомасына ашылған «ностро» түріндегі шоттар ҚҰБ еншілес ұйымдарына тиесілі.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 43,796,297 мың теңге сомадағы қарыздардың 90 күннен астам мерзімге мерзімі өткен (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 29,708,279 мың теңге) және олар бойынша 100% мөлшерінде резервтер құрылды.

20. ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН БАСҚАРУДАҒЫ ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ

Өзгерістері пайда немесе зиян құрамында көрсетілетін әділ құны бойынша бағаланатын, басқарудағы қаржы құралдарында 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша мыналар қамтылды:

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Активтер		
Сыртқы басқарудағы активтер		
Хедж-қорлар, жеке капитал және жылжымайтын мүлік қорлары	632,525,226	366,391,015
Фьючерстер	262,297	534,827
Форвардтар	238,403	158,038
Жеке басқарудағы активтер		
Валюталық пайыздық своп	–	592,356
Форвардтар	–	107,232
Фьючерстер	–	49,722
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдарының барлығы	633,025,926	367,833,190
Міндеттемелер		
Сыртқы басқарудағы міндеттемелер		
Форвардтар	(467,296)	(228,195)
Фьючерстер	(499,811)	(527,629)
Жеке басқарудағы міндеттемелер		
Валюталық пайыздық своп	–	(178,391)
Своп	(1,058)	–
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдарының барлығы	(968,165)	(934,215)

Баламалы құралдарға инвестициялар Алтын-валюта активтерінің инвестициялық стратегиясына және ҚҰБ Басқармасының 2018 жылғы 28 мамырдағы № 100 қаулысымен бекітілген ҚҰБ алтын-валюта активтері балама құралдарының портфелін басқару жөніндегі инвестициялық стратегиясына сәйкес, сондай-ақ Үлттық Банк пен «ҚҰБ ҮИК» АҚ арасында жасалған 2013 жылғы 29 наурыздағы № 122ҰБ/10 Сенімгерлікпен инвестициялық басқару туралы шарттың талаптарына сәйкес хедж-қорларға, жеке капитал қорлары мен жылжымайтын мүлік қорларына инвестицияларды қамтиды. Үлттық Банктің алтын-валюта активтерінің бір бөлігін активтердің балама сыныптарына инвестициялауды «ҚҰБ ҮИК» АҚ хедж-қорларға, жеке капитал қорлары мен жылжымайтын мүлік қорларына инвестициялау мақсатында құрылған компаниялар және/немесе арнайы мақсаттағы әріптестіктер арқылы жүзеге асырады.

20. ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН БАСҚАРУДАҒЫ ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

Хедж-қорларға инвестициялар

«ҚҰБ ҰИК» АҚ басқаруындағы хедж-қорларға инвестициялар (бұдан әрі – «Хедж-қорларға инвестициялар портфелі») қордың құрылымы арқылы қорлардың әр түрлі нарықтардағы белгілі бір инвестициялық стратегияларға сәйкес инвестициялау үшін инвесторлардың қаражатын жинақтау мақсатында құрылған әр түрлі инвестициялық қорларға және қаржы құралдарының әр түрлі типтеріне инвестицияларын білдіреді. 2020 және 2019 жылдардағы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Хедж-қорларға инвестициялар портфелін географиялық бөлу негізінен Солтүстік Америка мен Еуропаға тиесілі. Хедж-қорларға инвестициялау валютасы – АҚШ доллары. Инвестициялық қорлар компаниялар немесе әріптестіктер түрінде үйімдастырылған. Өз кезегінде бұл инвестициялық қорлар позицияларының қомақты бөлігін баға белгіленетін нарықтық құны бойынша бағаланатын өтімділігі жоғары бағалы қағаздарда және туынды қаржы құралдарында, сондай-ақ әділ құны бойынша бағаланатын өтімділігі тәмен бағалы қағаздарда және туынды қаржы құралдарында үстайды.

Жеке капитал қорларына инвестициялар

«ҚҰБ ҰИК» АҚ басқаруындағы жеке капитал қорларына инвестициялар (бұдан әрі «Жеке капитал портфелі») акционерлік капиталға немесе инвестицияланатын компаниялардың бағалы қағаздарына инвестициялау үшін инвесторлардың қаражатын жинақтау мақсатында жүзеге асырылатын қорларға инвестицияларды және қордың құрылымы арқылы қорлардың қорлармен тең инвестицияларын білдіреді. Инвестициялық қорлар компаниялар немесе әріптестіктер түрінде үйімдастырылуы мүмкін. Жеке капитал портфеліне әр түрлі секторлар мен өнірлерге инвестиациялайтын қорлар кіреді. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша портфельдің ең көп бөлігін ақпараттық технологиялар секторына, тұтынушылық тауарлар мен қызметтер секторына, денсаулық сақтау, индустримальды және қаржы секторларына тікелей инвестицияларға қатысу құрайды. Инвестициялардың негізгі бөлігі Солтүстік Америкаға және Батыс Еуропаға келеді. Қорларға инвестициялаудың негізгі валютасы – АҚШ доллары, сондай-ақ евромен және фунт стерлингпен де инвестициялар бар.

Жылжымайтын мүлік қорларына инвестициялар

«ҚҰБ ҰИК» АҚ басқаруындағы жылжымайтын мүлік қорларына инвестициялар (бұдан әрі «Жылжымайтын мүлік портфелі») жалдау төлемінен және/немесе жылжымайтын мүлік құнының өсуінен кірістер алу мақсатында қорлардың қор құрылымы арқылы қорларға жүзеге асырылатын инвестицияларды білдіреді. Инвестициялық қорлар компаниялар немесе әріптестіктер түрінде үйімдастырылуы мүмкін. Жылжымайтын мүлікке инвестициялау портфелі әр түрлі өнірлердегі ғимараттардың әр түрлі типтеріне инвестиациялайтын қорлар кіреді. Жылжымайтын мүлікке инвестиациялау 2018 жылы басталды. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша портфельдің ең көп бөлігін Солтүстік Америкадағы, Еуропадағы, сондай-ақ Азиядағы жылжымайтын мүлік обьектілері құрайды. Жылжымайтын мүлік қорларына инвестициялаудың негізгі валютасы – АҚШ доллары, сондай-ақ евро мен жапон иенасында да инвестициялар бар.

20. ПАЙДА НЕМЕСЕ ЗИЯН АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН БАСҚАРУДАҒЫ ҚАРЖЫ ҚҰРАЛДАРЫ, ЖАЛҒАСЫ

Келесі кестеде сыртқы басқарудағы портфельдерді қоспағанда, негізгі валюталар бөлігінде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шарттарға сәйкес мәміленің орташа алынған валюталық бағамдарын және өтеуге дейін қалған мерзімдерін көрсете отырып, Үлттық Банктің туынды құралдарымен операциялар бойынша өтелмеген қалдықтарының келісілген сомалары көрсетіледі.

	Шарт бойынша сомасы/ мәміленің шартты сомасы мың теңгемен	Мәміленің орташа алынған фьючерстік бағалары / валюталық бағамдар		
	2020 жыл	2019 жыл	2020 жыл	2019 жыл
Своп				
Үш айдан аз кезеңде				
АҚШ долларын теңгеге сатып алу	1,154,826	–	421.30	–
Форвардтар үш айдан аз кезеңде				
АҚШ долларына Еуро сатып алу	–	114,810,767	–	1.12
Фьючерс үш айдан аз кезеңде				
Евроны сату	–	(11,915,587)	–	134.18
Жапон иенасын сатып алу	–	2,677,488	–	152.13
Жиынтығы		(9,238,099)		
Барлығы	1,154,826	105,572,668		

21. «КЕРІ РЕПО» МӘМІЛЕЛЕРИ

Халықаралық қаржы институттары мен Қазақстан банктері:	2020 жылды мың теңге	2019 жылды мың теңге
- AAA кредиттік рейтингі бар	–	72,847,700
- тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ	20,012,508	73,020,506
	20,012,508	145,868,206

Кредиттік рейтингтер «Standard and Poor's» рейтингтік агенттіктің немесе соған үқсас басқа халықаралық рейтингтік агенттіктердің стандарттарына сәйкес берілген.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «көрі репо» келісімдері бойынша қамтамасыз ету ретінде қабылданған қаржы активтерінің әділ құны 19,121,142 мың теңгені (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 146,683,539 мың теңге) құрады.

2020 жылды 20,012,508 мың теңге (2019 жылды 31 желтоқсанда: 73,020,506 мың теңге) сомадағы тағайындалған кредиттік рейтингі жоқ «көрі репо» мәмілелері «ҚҚБ» АҚ авторепо нарығында жасалды.

22. БАСҚА ДА ЖИЫНТЫҚ КІРІС АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Борыштық құралдар		
Шетел әмбитеттерінің бағалы қағаздарына инвестициялар		
Мемлекеттік облигациялар		
АҚШ Үкіметінің қазынашылық міндеттемелері	479,145,378	290,902,816
Катар Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	86,512,041	64,339,809
Индонезия Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	82,736,717	64,430,327
Ұлыбритания Үкіметінің қазынашылық облигациялары	79,846,362	51,363,271
БАӘ Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	77,813,610	77,910,685
Колумбия Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	74,078,171	66,419,435
Филиппин Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	66,915,236	33,942,731
Мексика Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	57,717,845	45,862,737
Франция Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	54,014,331	54,286,885
Перу Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	38,528,935	15,685,269
Австралия Үкіметінің қазынашылық облигациялары	37,481,617	42,312,229
Канада Үкіметінің қазынашылық облигациялары	32,860,161	25,268,046
Польша Үкіметінің қазынашылық облигациялары	27,784,582	32,872,937
Корея Үкіметінің қазынашылық облигациялары	27,521,807	36,478,150
Литва Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	26,134,949	31,150,544
Жапония Үкіметінің қазынашылық облигациялары	25,824,029	8,597,861
Чили Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	22,464,026	18,704,564
Панама Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	16,813,276	15,219,749
Қытай Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	15,598,428	7,657,929
Гонконг Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	10,568,144	–
Кайман аралдары Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	8,743,560	11,167,457
Парагвай Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	8,667,468	–
Ресей Федерациясы Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	6,436,739	–
Малайзия Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	6,102,685	18,552,692
Испания Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	5,355,315	–
Марокко Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	3,397,695	–
Ирландия Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	3,014,924	2,422,535
Сингапур Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	1,849,349	5,860,644
Германия Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	1,456,692	1,459,254
Эстония Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	1,428,014	–
Румыния Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	1,014,001	–
Израиль Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	331,325	–
Люксембург Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	–	7,857,620
Уругвай Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	–	4,208,765
Италия Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	–	3,102,634
Сауд Арабиясы Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	–	2,077,018
Оман Үкіметінің мемлекеттік облигациялары	–	1,346,845
Мемлекеттік облигациялардың барлығы	1,388,157,412	1,041,461,438

22. БАСҚА Да ЖИЫНТЫҚ КІРІС АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛҒАСЫ

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Халықаралық мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржы үйымдарының борыштық бағалы қағаздары		
- «AAA» кредиттік рейтингі бар	52,952,728	24,176,576
- «AA+» кредиттік рейтингі бар	-	7,552,561
- «AA» кредиттік рейтингі бар	64,704,662	26,879,393
- «AA-» кредиттік рейтингі бар	4,238,946	26,089,505
- «A+» кредиттік рейтингі бар	30,450,628	20,355,522
- «A» кредиттік рейтингі бар	13,840,763	12,029,216
- «A-» кредиттік рейтингі бар	1,615,227	1,537,324
- «BBB+» кредиттік рейтингі бар	2,630,392	1,999,027
- «BBB» кредиттік рейтингі бар	453,607	-
- «BBB-» кредиттік рейтингі бар	2,961,843	2,684,221
Халықаралық мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржы үйымдарының борыштық бағалы қағаздарына инвестициялардың барлығы	173,848,796	123,303,345
Халықаралық компаниялардың корпоративтік облигациялары		
- «A-»-тен «AAA»-ға дейінгі кредиттік рейтингі бар	336,709,949	385,831,119
- «BBB+»-тен «BBB-»-ке дейінгі кредиттік рейтингі бар	372,597,532	361,592,512
- «BB+» кредиттік рейтингі бар	8,619,023	2,064,128
Халықаралық компаниялардың корпоративтік облигацияларына инвестициялардың барлығы	717,926,504	749,487,759
Шетел әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялардың барлығы	2,279,932,712	1,914,252,542
Қазақстан әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялар		
Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің қазынашылық облигациялары	453,101,583	559,188,706
Қазақстан қаржы үйымдарының борыштық бағалы қағаздары	559,910	7,001,396
«РЕПО» мәмілелері бойынша кепіл ауыртпалығы салынған		
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің қазынашылық облигациялары	94,346,826	27,284,433
Қазақстан әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялардың барлығы	548,008,319	593,474,535
Борыштық құралдарға инвестициялардың барлығы	2,827,941,031	2,507,727,077
Үлестік құралдар		
«ҚазМұнайГаз» ҮК» АҚ акциялары	750,000,000	750,000,000
Корпоративтік акциялар	5,496,026	19,526,150
Үлестік құралдарға инвестициялардың барлығы	755,496,026	769,526,150
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергенге дейін басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздардың барлығы	3,583,437,057	3,277,253,227
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(630,607)	(1,300,049)
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздардың барлығы *	3,583,437,057	3,277,253,227

* Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар әділ құны бойынша көрсетіледі, ал зиянға арналған бағалау резерві өзге де жиынтық кірістің құрамында танылады.

22. БАСҚА ДА ЖИЫНТЫҚ КІРІС АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛҒАСЫ

Кредиттік рейтингтер «Standard and Poor's» рейтингтік агенттіктің немесе соған үқсас басқа халықаралық рейтингтік агенттіктердің стандарттарына сәйкес берілген.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «репо» мәмілелерінде кепіл ретінде нарықтық құны 94,346,826 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 27,284,433 мың теңге) болатын Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары болды.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздардың бір бөлігін алты (2019 жылғы 31 желтоқсанда: жеті) шетелдік активтерді басқарушы компания басқарды. Мандатқа байланысты менеджерлер қаражатты кірісі тіркелген қаржы құралдарына және үлестік қаржы құралдарына инвестиция салады, оларға сондай-ақ туынды құралдарды қолдануға рұқсат етіледі.

Сыртқы басқарудағы активтер портфелінің мынадай инвестициялық стратегиялары бар:

Сыртқы басқарушы	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге	Стратегия	Индекс
«ҚҰБ» Үлттік инвестициялық корпорациясы» АҚ	200,547,370	165,045,102	Баламалы құралдар	65% – MSCI ACWI Investable Market Net Total Return Index (M1WDIM), 35% – Barclays Global Aggregate Bond Index (LEGATRUH)
Amundi Corporate Bonds	116,817,894	99,055,168	Инвестициялық деңгейдегі жаһандық корпоративтік облигациялар	ICE BofAML Q847 Custom Index
Nomura Asset Management U.K. Limited	357,970,439	405,035,601	Инвестициялық деңгейдегі жаһандық корпоративтік облигациялар	ICE BofAML Q847 Custom Index
Wellington	113,090,636	96,980,685	Инвестициялық деңгейдегі жаһандық корпоративтік облигациялар	ICE BofAML Q847 Custom Index
Aviva Investors Global Services Limited	389,944,946	333,297,949	Дамушы нарықтардың тұрақты валютадағы облигациялары	ICE BofAML Q846 Custom Index
Deutsche Asset Management International GmbH	327,496,153	277,738,209	Дамушы нарықтардың тұрақты валютадағы облигациялары	ICE BofAML Q846 Custom Index
SSB	–	25,055	Мандат жабық	Жоқ
Барлық, сыртқы басқарудағы активтер	1,505,867,438	1,377,177,769		

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сыртқы басқарудағы портфельдерге кіретін 61,937,952 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 46,504,566 мың теңге) сомасында инвестицияланбаған қалдықтар «Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер» бабы бойынша ұсынылған (19-ескертпе).

22. БАСҚА ДА ЖИЫНТЫҚ КІРІС АРҚЫЛЫ ӘДІЛ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛҒАСЫ

Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті талдау

Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар бойынша күтілетін кредиттік зиянға арналған резервтің өзгеруі белайша көрсетілген:

Мың теңге	2020 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
1 қаңтардағы қалдық	1,223,156	76,893	–	1,300,049
- 1-сатыға аударым	51,022	(51,022)	–	–
- 2-сатыға аударым	(939,318)	939,318	–	–
Зиянға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	401,860	(802,330)	–	(400,470)
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	547,438	66,075	–	613,513
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(842,573)	(136,781)	–	(979,354)
Валюта бағамының өзгеруі және басқа да өзгерістер	109,934	(13,065)	–	96,869
31 желтоқсандағы қалдық	551,519	79,088	–	630,607

Мың теңге	2019 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
1 қаңтардағы қалдық	600,234	283,663	–	883,897
- 1-сатыға аударым	60,453	(60,453)	–	–
- 2-сатыға аударым	(45,306)	45,306	–	–
Зиянға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	542,311	7,849	–	550,160
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	569,952	403,439	–	973,391
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(500,366)	(605,365)	–	(1,105,731)
Валюта бағамының өзгеруі және басқа да өзгерістер	(4,122)	2,454	–	(1,668)
31 желтоқсандағы қалдық	1,223,156	76,893	–	1,300,049

Бағасы белгіленбейтін үlestік құралдар

Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар «ҚазМұнайГаз» ҮК АҚ 2020 жылғы 750,000,000 мың теңге (2019 жылғы 750,000,000 мың теңге) сомасындағы бағасы белгіленбейтін жай акцияларын білдіреді, олардың әділ құнын тиісті деңгейдегі сенімділікпен бағалау мүмкін емес. Көрсетілген үlestік бағалы қағаз үшін нарық болған жоқ және соңғы кездері айтылған салымдардың әділ құнын растайтын мәмілелер жүзеге асырылмаған.

23. АМОРТИЗАЦИЯЛЫҚ ҚҰНЫ БОЙЫНША БАҒАЛАНАТЫН ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Шетел әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялар		
«ААА» кредиттік рейтингі бар еврооблигациялар	154,570,395	145,020,698
«А+» кредиттік рейтингі бар мемлекеттік облигациялар	95,086,919	77,974,548
«AAA» кредиттік рейтингі бар корпоративтік облигациялар	14,040,998	14,385,716
	263,698,312	237,380,962
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(120,217)	(124,495)
Шетел әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялардың баланстық құны	263,578,095	237,256,467
Қазақстан әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялар		
BBB- кредиттік рейтингі бар Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің облигациялары	719,355,438	617,668,595
Екінші деңгейдегі банктердің және басқа үйімдардың бағалы қағаздары	139,242,045	121,641,315
Шымкент қ. әкімдігінің муниципалдық облигациялары	–	10,042,455
	858,597,483	749,352,365
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(231,843)	(816,305)
Қазақстан әмитенттерінің бағалы қағаздарына инвестициялардың баланстық құны	858,365,640	748,536,060
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резервті шегергенге дейін инвестициялық бағалы қағаздардың барлығы	1,122,295,795	986,733,327
Күтілетін кредиттік зиянға арналған резерв	(352,060)	(940,800)
Инвестициялық бағалы қағаздардың барлығы	1,121,943,735	985,792,527

Күтілетін кредиттік шығындар резервін талдау

Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар бойынша күтілетін кредиттік шығындар резервінің 2020 және 2019 жылдардағы өзгеруі белгілі болған көрсетілген:

мың теңге	2020 жыл	
	1-саты	1-саты
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар		
1 қантардағы қалдық	940,800	126,520
Зиянға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	(629,926)	2,043
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	41,222	818,401
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(61)	(5,634)
Валюта бағамының өзгеруі және өзге де өзгерістер	25	
Есептен шығару	–	(530)
31 желтоқсандағы қалдық	352,060	940,800

2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Үлттық Банк амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар бойынша зиянға арналған бағалау резервін 12 айлық күтілетін кредиттік зиянға тең сомада таниды.

24. НЕГІЗГІ КУРАЛ-ЖАБДЫҚТАР МЕН МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР

МЫҢ ТЕНГЕ	Жер, үйлер мен тимарлар	Жиназ бен жабдықтар	Компьютерлік жабдықтар	Көлік құралдары	Активтерді пайдалану құқығы	Аяқталмаған құрылымдар/орнатылмаған жабдық	Материалдық емес активтер	Барлығы
Накты шығын/Кайта бағланған құны/								
2020 жылғы 1 қартарадағы жағдай бойынша қалдық	34,126,852	5,287,887	2,536,275	—	2,980,897	7,486,160	86,946,680	
Тусімдер	750,845	2,182,383	2,219,951	94,876	2,809,726	1,747,818	1,469,766	11,275,365
Шығынға жазу	(42,523)	(180,825)	(185,299)	(27,609)	—	(63,306)	(70,249)	(569,811)
Есептен шығару	(5,941)	(678,901)	(42,431)	(2,649)	—	(16,449)	(182,975)	(929,346)
2020 жылғы 31 жетександарғы жағдай бойынша қалдық	35,230,990	35,449,509	7,280,108	2,600,893	2,809,726	4,648,960	8,702,702	96,722,888
Амортизация мен тоzu және құнсыздандудан болған шығындар								
2020 жылғы 1 қартарадағы жағдай бойынша қалдық	582,721	14,396,001	2,694,700	456,835	—	—	3,137,580	21,267,837
Бір жылда есептелген амортизация мен тозу	656,249	2,791,888	905,452	229,707	805,439	—	1,156,301	6,545,036
Шығынға жазу	(42,541)	(184,632)	(187,959)	(27,660)	—	—	(70,249)	(513,041)
Есептен шығару	(5,940)	(678,851)	(42,924)	(1,432)	—	—	(182,974)	(912,121)
2020 жылғы 31 жетександарғы жағдай бойынша қалдық	1,190,489	16,324,406	3,369,269	657,450	805,439	—	4,040,658	26,387,711
2020 жылғы 31 жетександарғы жағдай бойынша баланстық құны	34,040,501	19,125,103	3,910,839	1,943,443	2,004,287	4,648,960	4,662,044	70,335,177

24. НЕГІЗГІ ҚУРАЛ-ЖАБДЫҚТАР МЕН МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР, ЖАЛҒАСЫ

МЫҢ ТӘҢГЕ	ЖЕР, ҮЙЛЕР МЕН ЧИМАРАТТАР	ЖИНАЗ БЕН ЖАБДЫҚТАР	КОМПЬЮТЕРЛІК ЖАБДЫҚТАР	КҮРАЛДАРЫ	КЕЛІК	АЯҚТАЛМАГАН ҚҰРЫЛЫС/ ОРНАТЫЛМАГАН ЖАБДЫҚ	МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР	БАРЛЫҒЫ
НАҚТЫ ШЫҒЫНЫ/ КАЙТА БАГАЛАНГАН ҚҰН								
2019 жылғы 1 қаңтардағы жағдай	36,636,461	33,246,520	3,893,817	2,979,317	3,462,350	7,619,411	87,837,876	
Бойынша қалдық								
Түсімдер	1,406,889	1,992,296	2,163,597	198,868	775,235	1,314,262	7,851,147	
Шығынға жазу	(1,259,197)	(875,649)	(689,349)	(120,732)	(1,255,927)	(1,069,185)	(5,270,039)	
Есептен шығару	(2,255,544)	(236,315)	(80,178)	(521,178)	(761)	(378,328)	(3,472,304)	
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай	34,528,609	34,126,852	5,287,887	2,536,275	2,980,897	7,486,160	86,946,680	
Бойынша қалдық								
Амортизация мен тозу және құнсыздандырудан болған шығындар								
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай	1,542,544	12,549,261	2,499,507	609,440	—	2,871,930	20,072,682	
Бойынша қалдық								
Бір жылда есептелген амортизация мен тозу	1,406,850	2,959,823	868,309	455,035	—	1,576,958	7,266,975	
Шығынға жазу	(95,381)	(877,347)	(589,584)	(86,462)	—	(934,313)	(2,583,087)	
Есептен шығару	(2,271,292)	(235,736)	(83,532)	(521,178)	—	(376,995)	(3,488,733)	
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай	582,721	14,396,001	2,694,700	456,835	—	3,137,580	21,267,837	
Бойынша қалдық								
Баланстық құны								
2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай	33,945,888	19,730,851	2,593,187	2,079,440	2,980,897	4,348,580	65,678,843	
Бойынша қалдық								

2020 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жыл үшін
ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР

2020 жылдың 31 наурызынан берінен 2019 жылғы 31 наурызынан берінен аяқталған жыл үшін
ШОҒЫРЛАНДЫРЫЛҒАН ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІЛІККЕ ЕСКЕРТПЕЛЕР

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай
бойынша қалдық

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай
бойынша қалдық

24. НЕГІЗГІ ҚҰРАЛ-ЖАБДЫҚТАР МЕН МАТЕРИАЛДЫҚ ЕМЕС АКТИВТЕР, ЖАЛҒАСЫ

Амортизациялық аударымдар 4,130,697 мың теңге (2019 жыл: 3,748,942 мың теңге) амортизация мен тозу бойынша шығыстар құрамында, 339,049 мың теңге (2019 жыл: 265,112 мың теңге) – өзге де жалпы шаруашылық және әкімшілік шығыстар құрамында, 1,417,263 мың теңге (2019 жыл: 64,734 мың теңге) – банкноттар мен монеталарды шығару бойынша шығыстар құрамында, 641,534 мың теңге (2019 жыл: 526,233 мың теңге) – комиссиялық кірістер құрамында, 16,493 мың теңге (2019 жыл: 2,661,954 мың теңге) өзге де операциялық кірістер құрамында көрсетілген.

Активтердің құнын қайта бағалау

2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Үлттық Банктің меншігіндегі үйлер мен ғимараттар, көлік құралдары қайта бағаланған жок.

2017 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Үлттық Банктің меншігіндегі көлік құралдары қайта бағаланбаған. Ғимараттар мен құрылыштарды қайта бағалау жүзеге асырылды.

Жер участекерінің, үйлердің, ғимараттардың және көлік құралдарының әділ құны әділ құн иерархиясының З-денгейіне жатқызылады.

Жер участекерінің, үйлердің, ғимараттардың және көлік құралдарының құны қайта бағаланбаған жағдайда, олардың 2020 жылғы 31 желтоқсандағы баланстық құны 12,588,036 мың теңге болар еді (2019 жылғы 31 желтоқсан: 12,161,613 мың теңге).

25. БАСҚА ДА АКТИВТЕР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Сатып алғынған қарыздар бойынша талаптар	539,851,994	250,935,550
Қысқа мерзімді дебиторлық берешек	407,531,193	–
Басқа дебиторлық берешек	26,467,506	16,691,051
Зияндарға арналған бағалау резервін шегергенге дейін басқа қаржы активтерінің барлығы	973,850,693	267,626,601
Сатып алғынған қарыздар бойынша талаптарға қатысты күтілетін кредиттік зияндарға арналған резерв	(86,294)	(722,780)
Басқа қаржы активтері бойынша күтілетін кредиттік зияндарға арналған резерв	(546,715)	(217,685)
Күтілетін кредиттік зияндарға арналған резерв	(633,009)	(940,465)
Басқа қаржы активтерінің барлығы	973,217,684	266,686,136
Қорлар	17,952,756	27,796,507
Аффинирленген және аффинирленбеген бағалы металдар мен асыл тастар	3,254,765	3,142,971
Негізгі құрал-жабдықтарға алдын ала төлемдер	1,670,486	2,647,688
Банкноттар мен монеталар жасауға алдын ала төлемдер	823,635	23,521,159
Басқалар	2,382,456	3,264,203
Басқа да қаржылық емес активтердің барлығы	26,084,098	60,372,528
Басқа да активтердің барлығы	999,301,782	327,058,664

Сатып алғынған қарыздар бойынша талаптар теңгемен ипотекалық қарыздар бойынша сатып алғынған талап ету құқықтары үшін коммерциялық әріптес банктерден алынуға жататын сомаларды қамтиды.

«ҚОҚ» АҚ ипотекалық тұрғын үй кредиттеудің екі әлеуметтік маңызы бар бағдарламалары: «7-20-25. Әрбір отбасына баспана алудың жаңа мүмкіндіктерін беру» және «Баспана хит» жобаларының операторы болып табылады.

2020 жыл ішінде «ҚОҚ» АҚ екінші деңгейдегі сегіз банктен («Баспана» ИУ) АҚ 2019 жылды екінші деңгейдегі сегіз банктен) ипотекалық кредиттер портфелін сатып алды.

25. БАСҚА ДА АКТИВТЕР ЖАЛҒАСЫ

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатып алынған қарыздар бойынша талаптардың көлемі 539,851,994 мың теңгені құрады (2019 жыл: 250,935,550 мың теңге). 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша сатып алынған қарыздар бойынша талаптар бойынша күтілетін кредиттік зияндарға арналған резерв 86,294 мың теңгені құрады (2019 жылғы 31 желтоқсан: 722,780 мың теңге).

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 407,531,193 мың теңге мөлшеріндегі қысқа мерзімді дебиторлық берешек Кәсіпкерлік субъектілеріне жеңілдікпен кредит беру бағдарламасы (бұдан әрі «Бағдарлама») шеңберінде екінші деңгейдегі банктерге қойылатын талаптардың сомасын білдіреді, олар бағдарламаға қатысушы екінші деңгейдегі банктер арасында кәсіпкерлік субъектілеріне одан әрі кредит беру үшін ҚҰБ-дағы арнайы шоттарда бөлінген.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жылдық 5%-дық сыйақы мөлшерлемесі бойынша Бағдарлама шеңберінде екінші деңгейдегі банктерде шартты салым ретінде орналастырылған ақшалай қаражат қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есептің «Банктердегі және өзге де қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер» бабында көрсетілген (19-ескертпе).

Нысаналы мақсаты – 2020 жылғы наурыздан бастап Қазақстан Республикасында төтенше жағдайдың енгізілуінен зардал шеккен, жылдық 8% жеңілдікті мөлшерлеме бойынша он екі айдан аспайтын мерзімге айналым қаражатын толықтыруға кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттік желілері шеңберінде кредиттер беру және қаржыландыру.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қысқа мерзімді дебиторлық берешек кредиттік тәуекел деңгейінің 1-сатысына жатқызылды.

Күтілетін кредиттік зияндар резервін талдау

2020 және 2019 жылдары сатып алынған қарыздар бойынша талаптар бойынша күтілетін кредиттік зияндар резервінің өзгеруі белгіленген:

Мың теңге	2020 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Сатып алынған қарыздар бойынша талаптар				
1 қантардағы қалдық	710,711	3,340	8,729	722,780
2-сатыға аударым	(2,299)	2,299	–	–
3-сатыға аударым	(274)	–	274	–
Зиянға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	(719,848)	(4,214)	(1,169)	(725,231)
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	37,084	1,073	7,102	45,259
Басқалар	43,486	–	–	43,486
31 желтоқсандағы қалдық	68,860	2,498	14,936	86,294

Мың теңге	2019 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Сатып алынған қарыздар бойынша талаптар				
1 қантардағы қалдық	493,261	–	1,166	494,427
2-сатыға аударым	(1,615)	1,615	–	–
3-сатыға аударым	(590)	–	590	–
Зиянға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	2,122	1,725	7,549	11,396
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	238,320	–	–	238,320
Танылуы тоқтатылған қаржы активтері	(20,787)	–	(576)	(21,363)
31 желтоқсандағы қалдық	710,711	3,340	8,729	722,780

25. БАСҚА ДА АКТИВТЕР, ЖАЛҒАСЫ

Күтілетін кредиттік зияндар резервін талдау, жалғасы

2020 және 2019 жылдардағы басқа да қаржы активтерінің күтілетін кредиттік зияндары бойынша бағалау резервінің өзгеруі белгіліштілген:

Мың теңге	2020 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа қаржы активтері				
1 қаңтардағы қалдық	212,688	–	4,997	217,685
Зиянға арналған бағалау резервінің таза өзгеруі	2,637	12,229	319,987	334,853
Есептен шығару	(5,823)	–	–	(5,823)
31 желтоқсандағы қалдық	209,502	12,229	324,984	546,715

Мың теңге	2019 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа қаржы активтері				
1 қаңтардағы қалдық	286,369	–	–	286,369
Жаңадан құрылған немесе сатып алынған қаржы активтері	313,544	–	4,997	318,541
Есептен шығару	(387,225)	–	–	(387,225)
31 желтоқсандағы қалдық	212,688	–	4,997	217,685

Кредиттік сапанды талдау

Келесі кестеде 2020 және 2019 жылдарда амортизацияланған құны бойынша бағаланатын басқа да қаржы активтерінің кредиттік сапасы туралы ақпарат берілген:

Мың теңге	2020 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа да қаржы активтері				
Мерзімі өтпеген	973,430,018	–	–	973,430,018
31-90 қунға мерзімі өткен	–	38,825	–	38,825
91-180 қунға мерзімі өткен	–	–	161,418	161,418
181-360 қунға мерзімі өткен	–	–	220,432	220,432
Жалпы баланстық құны	973,430,018	38,825	381,850	973,850,693
Зиянға арналған бағалау резерві	(278,363)	(14,726)	(339,920)	(633,009)
Баланстық құны	973,151,655	24,099	41,930	973,217,684

Мың теңге	2019 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Басқа да қаржы активтері				
Мерзімі өтпеген	267,497,348	–	–	267,497,348
31-90 қунға мерзімі өткен	–	97,298	–	97,298
91-180 қунға мерзімі өткен	–	–	4,612	4,612
181-360 қунға мерзімі өткен	–	–	27,343	27,343
Жалпы баланстық құны	267,497,348	97,298	31,955	267,626,601
Зиянға арналған бағалау резерві	(923,399)	(3,340)	(13,726)	(940,465)
Баланстық құны	266,573,949	93,958	18,229	266,686,136

26. АЙНАЛЫСТАҒЫ АҚША

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Айналыстағы банкноттар мен монеталар	3,252,242,640	2,690,130,336
Кассадағы банкноттар мен монеталарды шегергенде	(1,374,161)	(1,382,550)
	3,250,868,479	2,688,747,786

27. БАНКТЕРДІҢ ЖӘНЕ БАСҚА Да ҚАРЖЫ ИНСТИТУТТАРЫНЫҢ ШОТТАРЫ МЕН ДЕПОЗИТТЕРИ

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Шетел банктарнан және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері		
Халықаралық қаржы үйімдарының ағымдағы шоттары	582,114,441	508,023,480
ЭыДҰ құрамына кіретін елдердің банктары	907,483	97,871
Басқа да шетел банктары	1,472,363	1,804,134
Шетел банктарі мен басқа да қаржы институттары шоттарының және депозиттерінің барлығы	584,494,287	509,925,485
Қазақстан банктарнан және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері		
«Лоро» түріндегі шоттар		
Қазақстанның 10 ірі банкі*	1,378,388,716	1,398,559,539
Қазақстанның басқа да банктарі мен қаржы институттары	581,552,657	499,214,510
Депозиттер**		
Қазақстанның 10 ірі банкі*	3,121,368,484	1,174,829,358
Қазақстанның басқа да банктарі мен қаржы институттары	1,662,611,740	802,897,309
Қазақстан банктарнан шоттары мен депозиттерінің барлығы	6,743,921,597	3,875,500,716
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттерінің барлығы	7,328,415,884	4,385,426,201

* 2020 жылғы 31 желтоқсандағы активтердің жиынтық көлемі бойынша.

** 2019 жылғы 31 желтоқсанда 15,099,183 мың теңге сомасында своп мәмілелерінің пассивті бөлігін қамтиды ол туынды құралдар ретінде емес, банктердің депозиттері ретінде есепке алынады және шоғырландырылған қаржылық есептілікті дайындаудың негізгі қафидаттарына сәйкес номиналы бойынша бағаланады (2-ескертпе).

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Үлттық Банктің бес контрагенті (2019 жылғы 31 желтоқсанда: үш контрагент) бар, олардың шоттары мен депозиттері бойынша қалдықтары капиталдың 10%-дан астамын құрайды. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша көрсетілген контрагенттердің шоттары мен депозиттері бойынша қалдықтардың жиынтық көлемі 4,175,833,677 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 1,745,431,948 мың теңге) болды.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша халықаралық қаржы үйімдарының ағымдағы шоттарына Халықаралық валюта қорындағы (бұдан әрі «ХВҚ») мүшелігі үшін 582,107,599 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 508,016,638 мың теңге) мөлшеріндегі Қазақстан Республикасының жарнасы кіреді. Арнайы қарыз алу құқықтарында (бұдан әрі «АҚҚ») көрсетілген ХВҚ-дағы мүшелігі үшін жарна ХВҚ-ның әрбір мүшесі үшін белгіленеді. ҚҰБ ХВҚ үшін жарнаға төң сомаға (960,225 мың АҚҚ) борыштық міндеттемелерді шығарды.

28. «РЕПО» МӘМІЛЕЛЕРИ

2020 жылғы желтоқсанда Үлттық Банк «ҚҚБ» АҚ авторепо нарығында 100,597,147 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 27,941,316 мың теңге) мөлшерінде «репо» мәмілелерін жасады.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «репо» мәмілелері бойынша қамтамасыз етуді білдіретін қаржы активтерінің әділ құны 94,346,826 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 27,284,433 мың теңге) болды.

29. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҮЛТТЫҚ ҚОРЫНЫҢ АҒЫМДАҒЫ ШОТТАРЫ

Қазақстан Республикасы Үлттық қорының (бұдан әрі «Үлттық қор») ағымдағы шоттарындағы қаражат 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 441,555,267 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 724,730,007 мың теңге) болды.

2020 және 2019 жылдары Үлттық Банк Үлттық қордың активтерін сенімгерлік басқаруды жүзеге асырды. Үлттық қордың ҚҰБ ағымдағы шоттарын қоспағанда, Үлттық қордың активтері мен міндеттемелері осы шоғырландырылған қаржы есептілігіне енгізілмеді.

30. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІНІҢ АҒЫМДАҒЫ ШОТТАРЫ

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Үлттық валютада	959,663,575	394,704,948
Шетел валютасында	472,488,663	2,830,476
	1,432,152,238	397,535,424

31. КЛИЕНТТЕРДІҢ ШОТТАРЫ

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Үлттық валютада	238,954,354	180,136,454
Шетел валютасында	92,659	2,750,969
	239,047,013	182,887,423

2020 жылы және 2019 жылы ҚҰБ клиенттердің шоттарына үлттық және шетел валюталарында қызмет көрсетti. ҚҰБ клиенттерінің салалық қатыстылығы – ол мемлекеттік басқару; ҚҰБ еншілес үйымдары клиенттерінің салалық қатыстылығы – қаржылық делдалдық, сақтандыру және банктерді тарату.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша клиенттердің шоттарында баланстық құны меншікті капиталдың 2%-ынан астам болатын клиенттің шоттары жоқ (2019 жылғы 31 желтоқсанда: клиент болған жоқ).

32. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шығарылған борыштық бағалы қағаздардың шығарылымдарында мынадай құрылым болды:

Эмиссиялар	Баланстық құны	Шығару күні	Өтөу күні	Тиімді пайыздық мөлшерлеме
KZW100011771	285,288,716	17/01/2020	15/01/2021	10.14
KZW100011839	82,724,937	07/02/2020	05/02/2021	10.14
KZW100011938	35,468,108	20/03/2020	19/03/2021	12.00
KZW100011979	77,275,949	03/04/2020	02/04/2021	12.00
KZW100012076	166,899,832	15/05/2020	14/05/2021	10.72
KZW100012159	91,072,177	19/06/2020	18/06/2021	10.69
KZW100012225	95,454,285	24/07/2020	22/01/2021	9.99
KZW100012290	162,761,170	21/08/2020	19/02/2021	9.90
KZW100012365	124,133,965	25/09/2020	26/03/2021	9.93
KZW100012407	127,712,618	16/10/2020	15/01/2021	9.54
KZW100012423	101,836,444	23/10/2020	23/04/2021	9.87
KZW100012456	211,906,764	06/11/2020	05/02/2021	9.53
KZW100012480	101,086,656	20/11/2020	21/05/2021	9.81
KZW100012514	215,947,708	09/12/2020	06/01/2021	9.02
KZW100012522	323,784,296	11/12/2020	12/03/2021	9.50
KZW100012530	231,815,382	15/12/2020	13/01/2021	9.01
KZW100012548	196,249,836	23/12/2020	20/01/2021	9.02
KZW100012555	100,178,326	25/12/2020	25/06/2021	9.74
KZW100012563	185,895,963	30/12/2020	27/01/2021	9.01
2,917,493,132				

32. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛҒАСЫ

Эмиссиялар	Баланстық құны	Шығару күні	Өтөу күні	Тиімді пайыздық мөлшерлеме
KZ2C00006211	8,219,741	26/09/2019	26/09/2021	10.33
KZ2C00006211	2,518,078	26/09/2019	26/09/2021	10.49
KZ2C00006211	15,063,861	26/09/2019	26/09/2021	10.92
KZ2C00006211	23,081,892	26/09/2019	26/09/2021	11.02
KZ2C00006211	21,424,716	26/09/2019	26/09/2021	11.02
KZ2C00006328	19,812,181	15/11/2019	15/11/2021	10.92
KZ2C00006328	9,736,786	15/11/2019	15/11/2021	10.91
KZ2C00006328	19,491,945	15/11/2019	15/11/2021	10.91
KZ2C00006328	11,992,408	15/11/2019	15/11/2021	10.89
KZ2C00006328	990,832	15/11/2019	15/11/2021	10.90
KZ2C00006328	3,964,539	15/11/2019	15/11/2021	10.86
KZ2C00006328	6,940,286	15/11/2019	15/11/2021	10.81
KZ2C00006328	19,828,519	15/11/2019	15/11/2021	10.82
KZ2C00006328	6,340,602	15/11/2019	15/11/2021	10.81
KZ2C00006336	1,357,026	26/12/2019	26/12/2022	10.81
KZ2C00006336	3,714,866	26/12/2019	26/12/2022	10.78
KZ2C00006336	15,821,422	26/12/2019	26/12/2022	10.75
KZ2C00006336	7,983,571	26/12/2019	26/12/2022	10.75
KZ2C00006484	14,593,063	27/02/2020	27/02/2023	10.75
KZ2C00006484	6,385,323	27/02/2020	27/02/2023	10.75
KZ2C00006484	14,869,075	27/02/2020	27/02/2023	11.48
KZ2C00006484	2,031,380	27/02/2020	27/02/2023	11.55
KZ2C00006484	6,745,812	27/02/2020	27/02/2023	11.45
KZ2C00006484	7,127,103	27/02/2020	27/02/2023	11.43
KZ2C00006484	5,093,587	27/02/2020	27/02/2023	11.37
KZ2C00006484	2,038,601	27/02/2020	27/02/2023	11.35
KZ2C00006484	6,119,578	27/02/2020	27/02/2023	11.32
KZ2C00006484	5,100,246	27/02/2020	27/02/2023	11.29
KZ2C00006484	5,100,298	27/02/2020	27/02/2023	11.30
KZ2C00006484	3,073,017	27/02/2020	27/02/2023	11.06
KZ2C00006484	6,145,742	27/02/2020	27/02/2023	11.06
KZ2C00006484	5,123,359	27/02/2020	27/02/2023	11.03
KZ2C00006484	10,245,760	27/02/2020	27/02/2023	11.04
KZ2C00006484	2,429,962	27/02/2020	27/02/2023	11.01
KZ2C00006476	4,815,750	10/04/2020	10/04/2025	11.52
KZ2C00006476	6,276,252	10/04/2020	10/04/2025	11.44

32. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛҒАСЫ

Эмиссиялар	Баланстық құны	Шығару күні	Өтөу күні	Тиімді пайыздық мөлшерлеме
KZ2C00006476	2,900,872	10/04/2020	10/04/2025	11.39
KZ2C00006476	4,835,696	10/04/2020	10/04/2025	11.37
KZ2C00006476	2,904,594	10/04/2020	10/04/2025	11.35
KZ2C00006476	2,906,135	10/04/2020	10/04/2025	11.33
KZ2C00006476	4,845,543	10/04/2020	10/04/2025	11.32
KZ2C00006476	486,339	10/04/2020	10/04/2025	11.20
KZ2C00006476	4,865,443	10/04/2020	10/04/2025	11.19
KZ2C00006476	2,929,216	10/04/2020	10/04/2025	11.12
KZ2C00006476	10,735,708	10/04/2020	10/04/2025	11.10
KZ2C00006948	6,935,912	04/09/2020	04/09/2022	10.93
KZ2C00006948	6,934,711	04/09/2020	04/09/2022	10.97
KZ2C00006948	4,953,144	04/09/2020	04/09/2022	10.97
KZ2C00006948	4,953,012	04/09/2020	04/09/2022	10.97
KZ2C00006948	6,634,980	04/09/2020	04/09/2022	10.98
KZ2C00006948	2,971,919	04/09/2020	04/09/2022	10.97
KZ2C00006948	9,908,551	04/09/2020	04/09/2022	10.95
KZ2C00006948	6,244,068	04/09/2020	04/09/2022	10.96
KZ2C00006955	6,494,639	11/09/2020	11/09/2025	11.17
KZ2C00006955	6,492,668	11/09/2020	11/09/2025	11.29
KZ2C00006955	14,858,194	11/09/2020	11/09/2025	11.25
KZ2C00006906	204,726,300	21/10/2020	21/10/2032	11.92
KZ2C00007037	12,879,550	06/11/2020	06/11/2022	10.95
KZ2C00007037	14,861,614	06/11/2020	06/11/2022	10.94
KZ2C00007037	14,868,285	06/11/2020	06/11/2022	10.92
KZ2C00007037	11,901,233	06/11/2020	06/11/2022	10.89
KZ2C00007037	5,457,001	06/11/2020	06/11/2022	10.85
KZ2C00007136	9,164,899	20/11/2020	20/11/2030	11.11
KZ2C00007110	4,746,947	11/12/2020	11/12/2025	11.01
KZ2C00007110	9,509,698	11/12/2020	11/12/2025	10.98
KZ2C00007128	13,974,175	14/12/2020	14/12/2027	11.05
728,478,225				
3,645,971,357				

32. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛГАСЫ

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шығарылған борыштық бағалы қағаздардың шығарылымдарында мынадай құрылым болды:

Эмиссиялар	Баланстық құны	Шығару күні	Өтөу күні	Тиімді пайыздық мөлшерлеме
KZW100010633	43,526,531	18/01/2019	17/01/2020	9.03
KZW100010831	37,652,064	08/02/2019	07/02/2020	9.12
KZW100010989	195,973,658	15/03/2019	13/03/2020	9.00
KZW100011045	48,447,859	05/04/2019	03/04/2020	8.96
KZW100011144	100,805,122	17/05/2019	15/05/2020	8.77
KZW100011193	51,630,387	07/06/2019	05/06/2020	8.92
KZW100011235	116,467,575	21/06/2019	19/06/2020	9.95
KZW100011284	359,360,113	12/07/2019	10/07/2020	9.97
KZW100011326	36,526,447	26/07/2019	24/01/2020	9.79
KZW100011367	87,574,882	09/08/2019	07/08/2020	9.97
KZW100011391	138,298,399	23/08/2019	21/02/2020	9.81
KZW100011425	56,986,940	06/09/2019	04/09/2020	10.00
KZW100011474	92,147,824	27/09/2019	27/03/2020	9.96
KZW100011508	51,678,763	11/10/2019	09/10/2020	10.17
KZW100011524	65,455,509	18/10/2019	17/01/2020	9.86
KZW100011532	86,688,017	16/10/2019	14/10/2020	10.17
KZW100011557	68,781,633	25/10/2019	24/04/2020	10.08
KZW100011573	114,828,473	01/11/2019	31/01/2020	9.89
KZW100011607	20,719,624	01/11/2019	30/10/2020	10.17
KZW100011623	24,296,935	08/11/2019	06/11/2020	10.19
KZW100011656	98,283,988	22/11/2019	22/05/2020	10.11
KZW100011680	50,817,055	06/12/2019	04/12/2020	10.20
KZW100011698	282,714,300	11/12/2019	08/01/2020	9.41
KZW100011706	256,588,732	18/12/2019	15/01/2020	9.41
KZW100011714	192,938,952	20/12/2019	20/03/2020	9.89
KZW100011722	326,087,700	25/12/2019	22/01/2020	9.39
KZW100011730	113,144,667	27/12/2019	26/06/2020	10.11
KZW100011748	259,632,313	31/12/2019	29/01/2020	9.37
3,378,054,462				

32. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛҒАСЫ

Эмиссиялар	Баланстық құны	Шығару күні	Өтөу күні	Тиімді пайыздық мөлшерлеме
KZ2C00005833	10,581,151	05/04/2019	05/04/2020	9.72
KZ2C00005833	10,581,505	12/04/2019	05/04/2020	9.72
KZ2C00005833	10,586,133	13/05/2019	05/04/2020	9.55
KZ2C00005833	7,413,093	29/05/2019	05/04/2020	9.38
KZ2C00005833	3,177,249	13/06/2019	05/04/2020	9.37
KZ2C00005833	9,419,156	14/06/2019	05/04/2020	9.43
KZ2C00005833	7,396,705	02/07/2019	05/04/2020	10.27
KZ2C00005833	11,621,052	16/07/2019	05/04/2020	10.35
KZ2C00005833	10,565,638	25/07/2019	05/04/2020	10.31
KZ2C00005833	10,563,370	08/08/2019	05/04/2020	10.39
KZ2C00005833	6,338,881	23/08/2019	05/04/2020	10.34
KZ2C00005833	7,506,823	27/08/2019	05/04/2020	10.31
KZ2C00006211	8,101,405	26/09/2019	26/09/2021	10.33
KZ2C00006211	2,478,655	03/10/2019	26/09/2021	10.49
KZ2C00006211	14,775,829	09/10/2019	26/09/2021	10.92
KZ2C00006211	22,621,838	11/10/2019	26/09/2021	11.01
KZ2C00006211	20,998,514	29/10/2019	26/09/2021	11.02
KZ2C00006328	19,424,407	15/11/2019	15/11/2021	10.92
KZ2C00006328	9,547,303	21/11/2019	15/11/2021	10.92
KZ2C00006328	19,113,164	28/11/2019	15/11/2021	10.90
KZ2C00006328	11,760,780	05/12/2019	15/11/2021	10.89
KZ2C00006328	971,663	12/12/2019	15/11/2021	10.90
KZ2C00006328	3,889,065	19/12/2019	15/11/2021	10.84
KZ2C00006336	1,333,058	26/12/2019	26/12/2022	10.88
240,766,437				
3,618,820,899				

32. ШЫҒАРЫЛҒАН БОРЫШТЫҚ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР, ЖАЛГАСЫ

Шығарылған борыштық бағалы қағаздардағы және қаржылық қызметтөн түскен ақша ағымындағы өзгерістерді салыстырып тексеру

2020 және 2019 жылдары шығарылған борыштық бағалы қағаздар бойынша өзгерістер мынадай болды:

	2020 жыл мың теңге
Жыл басындағы сальдо	3,618,820,899
Ақшамен төленген, шығарылған ноттар	14,795,265,568
Өтелген номиналды құны	(14,783,505,350)
Қаржылық қызметтөн түскен ақша ағымдарына байланысты барлық өзгерістер	11,760,218
Басқа да өзгерістер	
Есептеген сыйақы	350,095,044
Төленген сыйақы	(334,704,804)
Жыл аяғындағы шамасы	3,645,971,357

	2019 жыл мың теңге
Жыл басындағы сальдо	4,113,400,912
Ақшамен төленген, шығарылған ноттар	30,600,920,476
Өтелген номиналды құны	(31,124,090,128)
Қаржылық қызметтөн түскен ақша ағымдарына байланысты барлық өзгерістер	(523,169,652)
Басқа да өзгерістер	
Есептеген сыйақы	307,960,426
Төленген сыйақы	(279,370,787)
Жыл аяғындағы шамасы	3,618,820,899

33. БАҒАЛАУ МІНДЕТТЕМЕЛЕРИ

Депозиттерге кепілдік беру резерві Ұлттық Банктің қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есепте капитал құрамында «Кепіл берудің арнайы резерві» ретінде көрсетіліп, 598,376,004 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсан: 500,764,758 мың теңге) болды (35-ескертпе).

Кепілді өтемақыны төлеумен байланысты кепілдіктерді өтеуге арналған резерв Ұлттық Банктің қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есепте міндеттемелердің құрамында «Бағалау міндеттемелері» ретінде танылып, 53,056,189 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 33,162,428 мың теңге) болды.

Төменде 2020 жылғы 31 желтоқсанда және 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін кепілдіктерді өтеуге арналған резерв өзгерістерінің талдауы ұсынылған:

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
1 қаңтарға кепілдікті өтеуге арналған резерв	33,162,428	55,963,528
Бағалау міндеттемелері бойынша резервке аударымдарға әсер ететін өзгерістер		
Тәуекелдің параметрлеріндегі өзгеріс	14,197,985	9,543,579
Дефолт оқиғасының орын алуы (2-сатыдан 3-сатыға аударымы)	17,360,768	–
Тәуекелдің едәуір артуы (1-сатыдан 2-сатыға аударымы)	418,280	5,170,455
Депозиттер бойынша кепілді өтемақы сомасының өзгерүі	5,671,895	–
Бір жыл ішінде пайда немесе зиянның құрамында көрсетілген шығыстардың барлығы	37,648,928	14,714,034
Таратуға байланысты салымшылар алдындағы міндеттемелерге ауысу	(17,755,167)	(37,515,134)
31 желтоқсанға кепілдіктерді өтеуге арналған резерв	53,056,189	33,162,428

33. БАҒАЛАУ МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ, ЖАЛГАСЫ

Кепілдік резервін талдау

2020 және 2019 жылдардағы кепілдік резервінің өзгеруі былайша көрсетілген:

мың теңге	2020 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Кепілдік резерві				
1 қаңтардағы қалдық	27,991,973	5,170,455	–	33,162,428
- 2-сатыға аударым	(418,280)	418,280	–	–
- 3-сатыға аударым	–	(17,360,768)	17,360,768	–
Резервтің таза өзгеруі	25,482,496	11,772,033	394,399	37,648,928
Таратылуына байланысты кепілдік берілген өтемді төлеу	–	–	(17,755,167)	(17,755,167)
31 желтоқсандағы қалдық	53,056,189	–	–	53,056,189

мың теңге	2019 жыл			
	1-саты	2-саты	3-саты	Барлығы
Кепілдік резерві				
1 қаңтардағы қалдық	18,448,394	–	37,515,134	55,963,528
2-сатыға аударым	(5,170,455)	5,170,455	–	–
Резервтің таза өзгеруі	14,714,034	–	–	14,714,034
Таратылуына байланысты кепілдік берілген өтемді төлеу	–	–	(37,515,134)	(37,515,134)
31 желтоқсандағы қалдық	27,991,973	5,170,455	–	33,162,428

2020 жылы аталған банктердің депозиторларына олардың таратылуына байланысты кепілдік берілген өтемді төлеу бұрын құрылған резервтер мен ағымдағы кезеңнің шығыстары есебінен жүзеге асырылды. Көрсетілген банктер бойынша міндеттемелер сомасы 17,755,167 мың теңге (2019 жылы: 37,854,994 мың теңге) болды.

Кепілді өтемақы – бұл банкті мәжбүрлеп тарату жағдайында белгілі бір салымшыға төленетін ақшаның жиынтық сомасы. «Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктерінде орналастырылған депозиттерге міндетті кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес салымшы әрбір банк бойынша жеке-жеке әрбір салымшыға мемлекеттік кепілдік ең жоғары сомасынан аспайтын, есептелмеген сыйақысыз депозит (депозиттер) бойынша қалдық сомасында кепілдік берілген өтем алады. Әрбір салымшыға ең жоғары кепілдік көлемі:

- ▶ ұлттық валютамен жинақ салымдары бойынша 15 миллион теңгеге дейін;
- ▶ мерзімді емес және мерзімді салымдар, талап етуге дейінгі салымдар, ұлттық валютамен ағымдағы шоттар және төлем карточкалары бойынша 10 миллион теңгеге дейін;
- ▶ шетел валютасымен салымдар және шоттар бойынша 5 миллион теңгеге дейін сома болады.

Ұлттық Банк қатысушы банктердің дефолтқа ұшырау ықтималдылығын ескере отырып, олар мәжбүрлеп таратылған жағдайда, депозиторларға кепілді өтемақыны төлеу бойынша қүтілетін кредиттен болатын зиянға арналған резервтерді және кепілді өтемақыны төлеумен байланысты Кепілдікті өтеуге арналған резервті есептегу әдістемесіне сәйкес банктерді тарату процесінде қалыпқа келтірілмейтін қаражат үлесін есептейді. Банктің дефолтқа ұшырау ықтималдылығы тәуекелге бейімділігі бойынша жіктеу тобына байланысты анықталады, ол, өз кезегінде, банктің тәуекелге ұшырағыштығы дәрежесін көрсетеді. Тәуекелге бейімділігі бойынша жіктеу тобы капиталдың жеткіліктілігін, активтердің сапасын, кірістілігі мен өтімділігін талдау неғізінде анықталады. Банктерді тарату процесінде қалыпқа келтірілмейтін қаражат үлесі банкті мәжбүрлеп тарату процесінде депозиторларға кепілді өтемақыны төлеу және төленген қаржыны қайтару бойынша тарихи деректердің негізінде анықталады.

Дефолт ықтималдылығын анықтау, кредит тәуекелінің айтарлықтай ұлғауы, дефолт тәуекеліне бейімділік және дефолтқа ұшырау жағдайында зиянның мөлшері, сондай-ақ макроэкономикалық сценарийлердің модельдері кредиттен болатын зиянға арналған резервіне айтарлықтай ықпал етеді.

34. БАСҚА ДА МІНДЕТТЕМЕЛЕР

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Банктік емес қызмет бойынша басқа да кредиторлар	20,182,833	14,287,979
Банктік қызмет бойынша басқа да кредиторлар	4,317,017	3,257,437
Басқа да қаржы міндеттемелердің барлығы	24,499,850	17,545,416
Жалақы бойынша кредиторлық берешек	7,293,138	6,063,447
Салықтар бойынша кредиторлық берешек (корпоративтік табыс салығын қоспағанда)	1,326,586	1,480,208
Алынған басқа да алдын ала төлемдер	416,645	994,087
Негізгі құрал-жабдықтарды сатып алу бойынша кредиторлық берешек	297,381	246,343
Басқа да қаржы емес міндеттемелердің барлығы	9,333,750	8,784,085
Басқа да міндеттемелердің барлығы	33,833,600	26,329,501

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «Банктік емес қызмет бойынша өзге кредиторлар» бабының құрамында контрәріптерден алтын сатып алғаны үшін 15,442,141 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда 11,118,356 мың теңге) мөлшерінде төлеу бойынша міндеттемелер бар, олар 2021 жылғы қаңтарда өтелген және 2,049,494 мың теңге мөлшерінде жалдау бойынша міндеттеме (2019 жыл: нөл).

2020 жылғы «ҚДКК» АҚ таратылатын банктердің салымшылары алдында кепілді өтемақыны төлеу бойынша міндеттемелерді мойындады. Олар бойынша міндеттемелер сомасы 17,755,167 мың теңге (2019 жылғы: 37,854,994 мың теңге) болды. Кепілдік берілген өтемді төлеу агенттік арқылы жүзеге асырылды. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша кепілдік берілген өтемді төлеу бойынша міндеттеменің қалған сомасы 2,255,315 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда 1,327,982 мың теңге) болды.

35. ЖАРҒЫЛЫҚ КАПИТАЛ

Жарғылық капитал

ҚҰБ-ның жарғылық капиталын қалыптастыру кейінгі өзгерістерімен және толықтыруларымен Қазақстан Республикасы Президентінің 1995 жылғы 30 наурыздағы Жарлығымен реттеледі. ҚҰБ жарғылық капиталы мемлекетке тиесілі және кем дегенде 20,000,000 мың теңге мөлшерінде қалыптастырылады.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша ҚҰБ жарғылық капиталы 20,000,000 мың теңгені құрады.

Дивидендер мен резервтік капитал

«Қазақстан Республикасының Үлттық Банкі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес Банк жарғылық капиталдан кем емес мөлшерде резервтік капиталды қалыптастыруға тиіс. Резервтік капитал бөлінбеген таза кіріс есебінен толықтырылады және Қазақстан Үлттық Банкі Басқармасы белгілеген тәртіп-пен жүргізілген операциялар бойынша шығындарды өтеуге және зиянның орнын толтыруға ғана арналады. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша резервтік капитал нөл теңгені құрады (2019 жылғы 31 желтоқсан: нөл теңге).

35. ЖАРҒЫЛЫҚ КАПИТАЛ, ЖАЛҒАСЫ

Кепілдік берудің арнайы резерви

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктарінде орналастырылған депозиттеріне міндettі кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелеріне сәйкес кепілдік берілген өтемді төлеумен байланысты қызметті жүзеге асыру үшін «ҚДКҚ» АҚ өзінің жарғылық капиталының 70% мөлшері шегіндегі «ҚДКҚ» АҚ шығыстары, қатысушы банктардің жарналары, қосылу шарты бойынша міндettемелерді орындағаны немесе тиісінше орындағаны үшін қатысушы банктарге қолданылатын тұрақсыздық айыбы, мәжбүрлеп таратылатын қатысушы банктің кепілдік берілген өтем сомасы бойынша «ҚДКҚ» АҚ талаптарын қанағаттандыру, сондай-ақ ҚҰБ шешіміне сәйкес пайданы бөлу тәртібімен алған ақшалай қаражат есебінен кепілдік берудің арнайы резервін қалыптастырады. Кепілдік берудің арнайы резерві қатысушы банк мәжбүрлеп таратылған жағдайда депозиторларға кепілдік берілген өтемді төлеу мақсатында қалыптастылады.

«Қазақстан Республикасының екінші деңгейдегі банктарінде орналастырылған депозиттерге міндettі кепілдік беру туралы» Қазақстан Республикасы Заңының ережелеріне сәйкес Депозиттерге міндettі кепілдік беруді жүзеге асыратын ұйымның арнайы резервінің нысаналы мөлшері қатысушы банктардегі бүкіл кепілдік берілген депозиттер сомасының 5% кем болмайды.

Жарғылық капиталдың 70%-ын қоспағанда арнайы резервтің нақты мөлшері 2020 және 2019 жылдардағы 31 желтоқсанда қатысушы банктардегі кепілдік берілген депозиттердің жиынтық сомасынан 598,376,004 мың теңдені nemесе 5.5%-ды және сәйкесінше 500,764,758 мың теңдені nemесе 5.4%-ды құрайды.

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Кепілдік берілген депозиттер жүйесіне қатысушы банктардің күнтізбелік жарналары	256,051,123	242,868,293
Мәжбүрлеп таратылатын банктің тарату комиссиясы өтеген сома	25,582,193	17,359,058
Кепілдік берілген депозиттер жүйесіне қатысушы банктардің төлеген өсімпүлдары, айыппұлдары	61,024	50,099
Заңға сәйкес меншікті қаражат есебінен резервті қалыптастыру	55,600,000	55,600,000
Арнайы резервті қалыптастыруға жатқызылған таза кірістер	261,081,664	184,887,308
Кепілдік берудің арнайы резерві	598,376,004	500,764,758

Капиталды басқару

Бөлінбеген пайда ҚҰБ Басқармасы айқындастырын сомада жарғылық және/nemесе резервтік капиталдың құрамына аударылады. Қазақстан Республикасының Президенті Үлттық Банктің жылдық есебін бекіткеннен кейін бөлінбеген пайданың қалған бөлігі бір қаржылық жылға кейінге қалдырумен мемлекеттік бюджетке аударылады.

Егер резервтік капиталдың мөлшері жарғылық капитал сомасынан аз болса, онда барлық бөлінбеген пайда ҚҰБ-ның қарамағында қалады және ол жарғылық капитал мөлшеріне жеткенге дейін резервтік капиталды толықтыруға бағытталады.

36. СЕГМЕНТТЕР БОЙЫНША ТАЛДАУ

Үлттық Банктің қызметі осы шоғырландырылған қаржылық есептілік мақсаттары үшін бір есептік сегменттен тұрады. Үлттық Банктен Үлттық Банк орындастырын функцияларға байланысты кіріс nemесе шығыс туралы есептерді беру талап етілмейді, қызметтің атаптасын түрлері осы шоғырландырылған қаржылық есептілік тің мақсаты үшін жекелеген операциялық сегменттер ретінде қаралмайды.

37. ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ

Тәуекелдерді басқару саясаты мен рәсімдері

Тәуекелдерді басқару Үлттық Банктің функцияларын дұрыс орындау үшін негіз болады және оның операциялық қызметінің маңызды элементі болып табылады. Үлттық Банк өз қызметін жүзеге асыру барысында кездесетін нарықтық тәуекел, кредиттік тәуекел және өтімділік тәуекелі негізгі тәуекелдер болып табылады.

Үлттық Банктің тәуекелдерді басқару саясаты Үлттық Банк ұшырайтын тәуекелдерді айқындауға, талдауға және басқаруға, тәуекелдерге шектеулер мен лимиттерді белгілеуге, сондай-ақ тәуекелдер деңгейіне және олардың белгіленген шектеулер мен лимиттерге сәйкес келуіне тұрақты мониторинг жүргізуге бағытталған. Тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен рәсімдер нарықтағы жағдайдың, ұснылатын банк өнімдерінің және қызметтердің өзгерістерін және орын алатын үздік халықаралық практиканы көрсету мақсатында тұрақты негізде қайта қаралып отырады.

Басшылық тәуекелдерді басқару жөніндегі бақылау жүйесінің тиісінше жұмыс істеуіне, маңызды тәуекелдерді басқаруға және тәуекелдерді басқару жөніндегі саясат пен рәсімдерді бекітуге, сондай-ақ ірі инвестициялық шешімдерді мақұлдауға жауапты болады.

Басқарма, Директорлар кеңесі, комитеттер мен комиссиялар және тиісті жұмыс топтары тұрақты негізде Үлттық Банктің ақша-кредит және инвестициялық саясатына байланысты мәселелерді қарайды және өз активтерін және клиенттердің активтерін басқару шеңберінде шектеулер мен лимиттерді, сондай-ақ Үлттық Банктің контроллерлердің кредиттік бағалау бойынша талаптарды белгілейді.

ҚҰБ Басқармасының 2015 жылғы 17 маусымдағы № 112 қаулысымен бекітілген Банктің алтынвалюта активтерін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияға (бұдан әрі «ABA инвестициялық стратегиясы») сәйкес Үлттық Банк активтерінің өтімділігін және сақталуын қамтамасыз ету, сондай-ақ орта және ұзақ мерзімді перспективаларда кірістілікті арттыру басқарудың негізгі мақсаты болып табылады.

Үлттық Банктің мақсаттары мен функцияларын орындауға сәйкес Үлттық Банктің алтынвалюта активтері мұнадай портфельдерге бөлінді: өтімділік портфелі, инвестициялық портфель, стратегиялық портфель, алтын портфелі, дамушы нарықтар портфелі және балама құралдар портфелі.

ABA инвестициялық стратегиясына сәйкес «ҚҰБ ҰИК» АҚ еншілес компаниясы балама құралдар портфелін басқарады.

ABA инвестициялық стратегиясына және ҚҰБ Басқармасының 2018 жылғы 28 мамырдағы № 100 қаулысымен бекітілген ҚҰБ алтынвалюта активтерінің балама құралдар портфелін басқару жөніндегі инвестициялық стратегияға сәйкес, сондай-ақ ҚҰБ пен «ҚҰБ ҰИК» АҚ арасында жасалған 2013 жылғы 29 наурыздағы № 122/Б/10 Сенімгерлік инвестициялық басқару туралы шарттың талаптарына сәйкес, «ҚҰБ ҰИК» АҚ компаниялар және/немесе арнайы мақсаттағы серіктестіктер арқылы Үлттық Банктің алтынвалюта активтерінің бір бөлігін баламалы активтер сыныптарына инвестициялауды жүзеге асырады.

Нарықтық тәуекел

Нарықтық тәуекел – бұл нарық факторлары мен конъюнктура өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша ақша қараждаты құнының немесе болашақ ағындарының өзгеру тәуекелі. Нарықтық тәуекел валюталық тәуекелден, пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелінен, сондай-ақ басқа да баға тәуекелдерінен тұрады. Нарықтық тәуекел нарықтағы жалпы және ерекше өзгерістердің және нарық бағаларының құбылмалылық деңгейі мен валюталардың айырбастау бағамы өзгерістерінің ықпалына ұшырайтын пайыздық және үлестік қаржы құралдарына қатысты ашық позициялар бойынша туындейды.

37. ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарықтық тәуекел, жалғасы

Қабылданған тәуекел үшін алынатын кірістілікті оңтайландыруды қамтамасыз ете отырып, нарықтық тәуекелге ұшырау қолайлы өлшемдер шенберінен аспайтындағы етіп басқару және бақылау нарықтық тәуекелді басқару міндегі болып табылады.

Ұлттық Банк барлық ашық позицияларды бағалау рәсімдерін тұрақты түрде жүргізу және жекелеген қаржы құралдары бойынша портфельді шамасына қатысты ашық позиция бойынша шектеулер мен лимиттерді, пайыздық мөлшерлемелерді, валюталық позицияны, шығын лимиттерін өзгерту мерзімдерін белгілеу және олардың сақталуына жүйелі түрде мониторинг жүргізу арқылы нарықтық тәуекелді басқарады, оның нәтижелері Басқармада қаралады және бекітіледі.

Ұлттық Банк «Tracking Error» («Портфель кірістілігі ауытқуының құбылмалылығы») әдіснамасын пайдаланады. «Tracking Error» көрсеткіші инвестордың бағалы қағаздарының ағымдағы портфелі кірістілігінің нақты көрсеткіштерінің эталондық портфель кірістілігі көрсеткіштерінен қаншалықты ауытқытындығын көрсетеді. Қамтылатын туынды құралдарды есепке ала отырып алтынвалюта активтерінің инвестициялық портфелінің кірістілігі ауытқуының күтілетін өзгерісі (expected tracking error) әр айдың соңғы жұмысы күніндегі жылдық 2 (екі) пайыздан аспайды.

«Tracking Error» әдіснамасы инвестор эталондық портфельге қатысты портфельді басқаруды жүзеге асырған жағдайларда ғана пайдаланылуы мүмкін.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алтынвалюта активтерінің инвестициялық портфелі үшін мыналардан тұратын келесі композиттік индекс эталондық портфель болды:

- ▶ 62,0% – ICE BofAML 0-3 Year US Treasury Index (G1QA);
- ▶ 12,5% – ICE BofAML 0-3 Year Germany, France, Netherlands, Austria, Luxembourg & Finland Government Index (EBDF);
- ▶ 12,5% – ICE BofAML 0-3 Year UK Gilt Index (GBL0);
- ▶ 8,0% – ICE BofAML 0-3 Year Australia Government Index (GJBT);
- ▶ 5,0% – ICE BofAML 0-3 Year All Maturity Canadian Government Index (GBCJ).

2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша алтынвалюта активтерінің инвестициялық портфелі үшін мыналардан тұратын келесі композиттік индекс эталондық портфель болды:

- ▶ 52% – ICE BofAML 0-3 Year US Treasury Index (G1QA);
- ▶ 15% – ICE BofAML 0-3 Year Germany, France, Netherlands, Austria, Luxembourg & Finland Government Index (EBDF);
- ▶ 10% – ICE BofAML 0-3 Year UK Gilt Index (GBL0);
- ▶ 8% – ICE BofAML 0-3 Year Australia Government Index (GJBT);
- ▶ 5% – ICE BofAML 0-3 Year Japan Government Index (G1YA);
- ▶ 5% – ICE BofAML 0-3 Year All Maturity Canadian Government Index (GBCJ);
- ▶ 5% – ICE BofAML 0-3 Year South Korean Government Index (GBSK).

Хедж-қорларға, жеке меншік капитал қорларына және жылжымайтын мүлік қорларына инвестицияларды бірінші кезекте нарықтық тәуекелдер мен өтімділік тәуекелі салады. Бұл ретте осындағы балама құралдарға, оның ішінде инвестициялық қорларға инвестициялар ұзақ мерзімді институционалдық инвесторлар арасында кеңінен қолданылады. Мұндай инвесторлар өтімділік тәуекелі, сондай-ақ қаржы нарықтарындағы қысқа мерзімді ауытқулар тәуекелі үшін сыйақы алушы көздейді. Соған сәйкес, осы қорлар бойынша дью-дилидженсті мүқият іріктеу, жүргізу және бір менеджерге және бір қорға инвестициялау лимиттері осы тәуекелдерді бақылау және оңтайландыру үшін міндетті құралдар болып табылады. Бұдан басқа, осы қорлардың инвестициялық және операциялық тәуекелдеріне және олардың менеджерлеріне тоқсан сайынғы және жартышылдық негізде тұрақты түрде мониторинг және бақылау жүргізіледі. Шоғырлану тәуекелін азайту және әртаратандыру мақсатында жоғарыда аталған лимиттерден басқа стратегиялар, инвестициялаудың көнелігі (жеке капитал қорын қалыптастыру жылдары) және географиясы бойынша инвестициялауды әртаратандыру талаптары қолданылады.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Пайыздық мәлшерлемелердің өзгеру тәуекелі

Пайыздық мәлшерлемелердің өзгеру тәуекелі – бұл нарықтық пайыздық мәлшерлемелердің өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша әділ құнның немесе ақша қаражатының болашақ ағындарының өзгеру тәуекелі. Үлттық Банк қаржылық жағдайы мен ақша қаражатының ағындарынан басым нарықтық пайыздық мәлшерлемелер ауытқуларының әсеріне ұшырағыш. Мұндай ауытқулар пайыздық маржаның деңгейін ұлғайтуы да мүмкін, бірақ оны төмендетуі де мүмкін не пайыздық мәлшерлемелер кенеттен өзгерген жағдайда, шығындар туындауына әкелуі мүмкін.

Пайыздық мәлшерлемелердің қайта қаралу мерзімдерін талдау

Пайыздық мәлшерлемелердің өзгеру тәуекелі көбінесе пайыздық мәлшерлемелердің өзгерісіне мониторинг жүргізу арқылы басқарылады. Негізгі қаржы құралдары бойынша пайыздық мәлшерлемелердің қайта қаралу мерзімдерінде қатысты қысқаша ақпарат былай берілуі мүмкін:

Мың теңге	3 айдан аз	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Пайызыз	Баланстық құны
2020 жылғы 31 желтоқсан							
АКТИВТЕР							
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаражаты	–	–	–	–	–	122,879,854	122,879,854
Алтын	733,253,739	47,759,093	–	–	–	9,165,256,839	9,946,269,671
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	924,351,914	327,572,266	–	184,080,393	1,149,115,944	2,045,785,044	4,630,905,561
Пайда немесе зиян арқылы әділ құнны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	–	–	–	–	–	633,025,926	633,025,926
«Кепі репо» мәмілелері	20,012,508	–	–	–	–	–	20,012,508
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құнны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	59,149,372	77,103,833	253,172,757	1,421,656,807	823,303,652	949,050,636	3,583,437,057
Амортизациялық құнны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	14,481,524	28,715,508	124,746,555	184,163,170	769,836,978	–	1,121,943,735
Басқа да қаржы активтері	7,178,171	5,584,837	11,540,436	102,494,980	414,095,121	432,324,139	973,217,684
	1,758,427,228	486,735,537	389,459,748	1,892,395,350	3,156,351,695	13,348,322,438	21,031,691,996
МИНДЕТТЕМЕЛЕР							
Айналыстағы ақша	–	–	–	–	–	3,250,868,479	3,250,868,479
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	4,426,022,073	231,614,789	126,343,362	–	–	2,544,435,660	7,328,415,884
Пайда немесе зиян арқылы әділ құнны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	–	–	–	–	–	968,165	968,165
«Репо» мәмілелері	100,597,147	–	–	–	–	–	100,597,147
Қазақстан Республикасы Үлттық Қорының ағымдағы шоттары	–	–	–	–	–	441,555,267	441,555,267
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінң ағымдағы шоттары	959,663,575	–	–	–	–	472,488,663	1,432,152,238
Клиенттердің шоттары	–	–	–	–	–	239,047,013	239,047,013
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	2,279,143,747	638,349,385	169,406,387	331,206,463	227,865,375	–	3,645,971,357
Бағалау міндеттемелері	–	–	–	–	–	53,056,189	53,056,189
Басқа да қаржылық міндеттемелер	–	–	–	–	–	24,499,850	24,499,850
	7,765,426,542	869,964,174	295,749,749	331,206,463	227,865,375	7,026,919,286	16,517,131,589
	(6,006,999,314)	(383,228,637)	93,709,999	1,561,188,887	2,928,486,320	6,321,403,152	4,514,560,407

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарықтық тәуекел, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің қайта қараша мерзімдерін талдау, жалғасы

мың теңге	3 айдан аз	3 айдан 6 айға дейін	6 айдан 12 айға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	5 жылдан астам	Пайызызыз	Баланстық құны
2019 жылғы 31 желтоқсан							
АКТИВТЕР							
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаржаты	–	–	–	–	–	113,367,726	113,367,726
Алтын	881,427,572	194,067,835	295,997,216	–	–	5,858,648,339	7,230,140,962
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	886,155,515	–	10,668,033	–	964,145,833	719,791,711	2,580,761,092
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	592,356	–	–	–	–	367,240,834	367,833,190
«Кепиrepo» мәмілелері	145,868,206	–	–	–	–	–	145,868,206
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	232,179,134	110,850,380	85,513,756	1,289,217,932	704,260,939	855,231,086	3,277,253,227
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	9,332,144	19,068,344	32,092,523	292,218,462	633,081,054	–	985,792,527
Басқа да қаржы активтері	4,958	3,269	9,796	3,883,358	247,742,863	15,041,892	266,686,136
	2,155,559,885	323,989,828	424,281,324	1,585,319,752	2,549,230,689	7,929,321,588	14,967,703,066
МИНДЕТТЕМЕЛЕР							
Айналыстағы ақша	–	–	–	–	–	2,688,747,786	2,688,747,786
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	1,943,481,776	19,145,707	15,175,701	–	–	2,407,623,017	4,385,426,201
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	178,391	–	–	–	–	755,824	934,215
«Repo» мәмілелері	27,941,316	–	–	–	–	–	27,941,316
Қазақстан Республикасы Үлттық Корының ағымдағы шоттары	–	–	–	–	–	724,730,007	724,730,007
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ағымдағы шоттары	394,704,948	–	–	–	–	2,830,476	397,535,424
Клиенттердің шоттары	–	–	–	–	–	182,887,423	182,887,423
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	2,042,370,902	703,311,987	738,122,328	135,015,682	–	–	3,618,820,899
Бағалау міндеттемелері	–	–	–	–	–	33,162,428	33,162,428
Басқа да қаржылық міндеттемелер	–	–	–	–	–	17,545,416	17,545,416
	4,408,677,333	722,457,694	753,298,029	135,015,682	–	6,058,282,377	12,077,731,115
	(2,253,117,448)	(398,467,866)	(329,016,705)	1,450,304,070	2,549,230,689	1,871,039,211	2,889,971,951

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарықтық тәуекел, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі, жалғасы

Орташа тиімді пайыздық мөлшерлемелер

Осыдан кейінгі кестеде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша орташа тиімді пайыздық мөлшерлемелер көрсетіледі. Осы сыйақы мөлшерлемелері тиісті активтер мен міндеттемелерді өтеудегі шамамен алғандағы кірістілікі көрсетеді.

	2020 жыл мың теңге Баланстық құны	Орташа тиімді пайыздық мөлшерлеме, %	2019 жыл мың теңге Баланстық құны	Орташа тиімді пайыздық мөлшерлеме, %
Пайыздық активтер				
Алтын				
Шетелдік банктердің депозиттеріндегі алтын	781,012,832	0.02	1,371,492,623	0.03
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер				
«Ностро» түріндегі шоттар				
- еурода	878,093,322	0.64	228,886,883	0.59
- басқа валютада	40,004,149	0.91	3,896,491	0.73
- жапон иенасында	3,652,450	0.13	339,662,264	0.29
- рубльде	945,259	2.00	16,362,042	2.00
- АҚШ долларында	51,822	0.30	282,243,204	1.44
- фунт стерлингте	50,487	0.30	—	—
- Корея вонында	456	0.15	124,036	0.10
Банктердегі қарыздар және депозиттер				
- теңгеде	1,662,322,572	6.0	989,794,461	6.65
- АҚШ долларында	—	—	—	—
- Австралия долларында	—	—	—	—
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары				
- теңгеде	—	—	592,356	10.09
«Кері репо» мәмілелері				
- теңгеде	20,012,508	10.00	145,868,206	8.63
Басқа да жыныстық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- АҚШ долларында	1,554,250,824	2.97	1,318,003,077	3.42
- теңгеде	547,448,409	8.18	592,960,274	8.16
- еурода	267,131,287	1.62	262,104,826	1.22
- фунт стерлингте	114,492,558	1.56	84,254,345	2.57
- Канада долларында	65,047,361	2.01	52,139,101	2.01
- Австралия долларында	56,186,390	2.78	54,453,652	3.65
- Жапония иенасында	29,829,592	0.79	29,658,859	0.38
- Корея вонында	—	—	28,448,007	2.68

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарықтық тәуекел, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі, жалғасы

Орташа тиімді пайыздық мөлшерлемелер, жалғасы

	2020 жыл мын тенге Баланстық құны	Орташа тиімді пайыздық мөлшерлеме, %	2019 жыл мын тенге Баланстық құны	Орташа тиімді пайыздық мөлшерлеме, %
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- тенгеде	1,026,726,874	7.82	907,699,125	7.46
- Қытай юанінде	95,086,645	2.71	77,974,390	3.12
- АҚШ долларында	130,216	3.20	119,012	3.20
Басқа да активтер				
- тенгеде	540,893,545	6.22	251,644,244	4.91
Пайыздық міндеттемелер				
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар және депозиттер				
Мерзімді депозиттер				
- АҚШ долларында	2,874,654,006	0.29	923,234,617	0.77
- тенгеде	1,909,326,218	8.56	1,054,492,049	8.85
Қарыздар				
- тенгеде	-	-	76,518	5.00
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары				
- рубльде	-	-	178,391	5.65
«Репо» мәмілелері				
- тенгеде	100,597,147	8.00	27,941,316	8.25
Бірыңғай Қазынашылық шот				
- тенгеде	959,663,575	0.25	394,704,948	0.25
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар				
- тенгеде	3,645,971,357	9.73	3,618,820,899	9.56

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарықтық тәуекел, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруінен әсер етуді талдау

Пайыздық мөлшерлемелерді қайта қараудың мерзімдерін талдауға негізделген пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелін басқару қаржы активтері мен міндеттемелері әсерінің мониторингімен толықтырылады. Пайыздық мөлшерлемелердің өсу немесе кему жағына қарай кірістілік қисығының 300 базистік тармақта қатар жылжыуының ықшамдалған сценарийі және 2020 жылғы 31 желтоқсандағы мен 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы пайыздық активтер мен міндеттемелер бойынша қайта қаралған позициялар негізінде жасалған сыйақы мөлшерлемелерінің өзгеруіне пайданың немесе зиянның және капиталдың әсерін талдау (пайыздық мөлшерлемені қайта қарау тәуекелі) былай көрініс алуы мүмкін:

	2020 жыл		2019 жыл	
	Пайда немесе зиян мың теңге	Меншікті капитал мың теңге	Пайда немесе зиян мың теңге	Меншікті капитал мың теңге
Мөлшерлемелердің өсу жағына қарай 300 базистік тармақта қатар жылжу	(138,975,275)	(138,975,275)	(58,722,226)	(58,722,226)
Мөлшерлемелердің кему жағына қарай 300 базистік тармақта қатар жылжу	138,975,275	138,975,275	58,722,226	58,722,226

Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарының және пайыздық мөлшерлемелердің өзгеруі салдарынан (2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданылатын позициялардың және пайыздық мөлшерлемелердің өсу немесе кему жағына қарай кірістілік қисығының 50 базистік тармақта қатар жылжыуының ықшамдалған сценарийі негізінде жасалған) басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздардың әділ құнының өзгеруіне таза пайданың немесе зиянның және капиталдың әсерін талдау былай көрініс алуы мүмкін.

	2020 жыл		2019 жыл	
	Таза пайда немесе зиян мың теңге	Меншікті капитал мың теңге	Таза пайда немесе зиян мың теңге	Меншікті капитал мың теңге
Мөлшерлемелердің кему жағына қарай 50 базистік тармақта қатар жылжу	–	40,515,904	–	42,330,398
Мөлшерлемелердің өсу жағына қарай 50 базистік тармақта қатар жылжу	–	(46,919,451)	–	(44,182,322)

Жоғарыда келтірілген кестелерде басқа бірдей талаптар болған кезде пайыздық мөлшерлеменің өзгеруі жөніндегі негізгі жорамалда кірісі белгіленген қаржы құралдары құнының өзгеру нәтижесі көрсетілген. Іс жүзінде жорамал болжанатын фактормен және талдауда ескерілмеген басқа да факторлардың арасында өзара байланыс болуы мүмкін. Сондай-ақ әсер етудің бағаланған көрсеткіштерінде өтелгенге дейінгі баға кірістілік қисығының дөңес болуынан желілік сипатының жоқ екендігін атап өткен жән, сондықтан осы нәтижелердің негізінде көп не аз ықпал интерполяциялауға немесе экстраполяциялауға тиіс емес.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарықтық тәуекел, жалғасы

Пайыздық мөлшерлемелердің өзгеру тәуекелі, жалғасы

Әсер етуді талдауда Ұлттық Банктің активтер мен міндеттемелерді белсенді басқаратыны ескерілмейді. Бұған қоса Ұлттық Банктің қаржылық жағдайы нарықта болып жатқан өзгерістерге қарай өзгеріске ұшырауы мүмкін. Мысалы, Ұлттық Банктің қаржылық тәуекелдерді басқару саласындағы стратегиясы нарықтың құбылмалылық тәуекелін басқаруға бағытталған. Бағалы қағаздар нарығында бағалардың күрт жағымсыз құбылуы жағдайларында басшылық АВА Инвестициялық стратегиясында көзделген негізгі шектеулер мен лимиттер сақталған жағдайда қаржы құралдарын сату, инвестициялық портфельдің құрамын өзгерту си-яқты әдістерді, сондай-ақ активтердің құнның құлдыраудан қорғаудың өзге де әдістерін қолдануы мүмкін. Сондықтан жорамалдағы өзгеріс міндеттемелерге нақты ықпал етпей, қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте нарықтық баға бойынша есепке алынатын активтерге айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Бұл жағдайда активтер мен міндеттемелерді бағалаудың түрлі әдістері капитал шамасының айтарлықтай ауытқуына әкелуі мүмкін.

Валюталық тәуекел

Ұлттық Банкте бірнеше шетел валютасында берілген активтер мен міндеттемелер бар.

Валюталық тәуекел – бұл валюталардың нарықтық айырбастау бағамдарының өзгеруі салдарынан қаржы құралы бойынша әділ құнның немесе болашақ ақша қаражаты ағындарының өзгеру тәуекелі. Ұлттық Банк өзінің валюталық тәуекелге ұшырағыштығын хеджирлемейді.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарық тәуекелі, жалғасы

Валюта тәуекелі, жалғасы

Ұлттық Банктің 2020 жылғы 31 жетекшісінде жағдай бойынша Валюталар түрфысынан валюта тәуекеліне ұшырауы осылайша көрініс алуды мүмкін.

Мың теңге	Тенге	Алтын	АҚШ доллары	Евро	Жапон иенасы	КАК	Фунт стерлинг	Басқалары	Барлығы
АКТИВТЕР									
Кассадағы шешел валютастыңдағы ақша қаржаты	—	—	121,562,192	1,204,434	8,356	—	55,657	49,215	122,879,854
Алтын	—	9,946,269,671	—	—	—	—	—	—	9,946,269,671
Банктердегі және басқа да қаржы институттарыныңдағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	1,659,159,182	—	1,304,724,635	888,914,755	12,020,417	705,899,076	8,045,522	52,141,974	4,630,905,561
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	—	—	632,741,794	16,041	25,753	—	37,231	205,107	633,025,926
«Көрі репо» мәмілелері	20,012,508	—	—	—	—	—	—	—	20,012,508
Басқа да жыныстық қіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қазаздар	1,297,448,409	—	1,701,478,143	313,606,871	33,306,273	—	116,363,610	121,233,751	3,583,437,057
Амортизациялық құны бойынша бағаланағынан инвестициялық бағалы қазаздар	1,026,726,874	—	130,216	—	—	—	—	95,086,645	1,121,943,735
Кауымдастырылған үйымдарға инвестициялар	5,683,549	—	—	—	—	—	—	—	5,683,549
Басқа да қаржы активтері	973,217,684	—	—	—	—	—	—	—	973,217,684
Барлық активтер	4,982,248,206	9,946,269,671	3,760,636,980	1,203,742,101	45,360,799	705,899,076	124,502,020	268,716,692	21,037,375,545

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарық тауекелі, жалғасы

Валюта тауекелі, жалғасы

МЫҢ ТЕНГЕ	Тенге	Алтын	АҚШ доллары	Евро	Жапон иенасы	КАК	Фунт стерлинг	Бақсаалары	Барлығы
МИНДЕТТЕМЕЛЕР									
Айналыстағы акша	3,250,868,479	—	—	—	—	—	—	—	3,250,868,479
Банктердің және басқа да кәржы институттарының шоттары мен депозиттері	2,900,520,773	—	3,412,871,716	400,581,450	11,223,679	582,107,600	3,296,698	17,813,968	7,328,415,884
Пайда немесе зиян арқылы әділ күні бойынша бағаланатын басқарудағы кәржы құралдары	1,058	—	448,267	259,538	7,055	—	44,506	207,741	968,165
«Репо» мемлекеттері	100,597,147	—	—	—	—	—	—	—	100,597,147
Казакстан Республикасы Ұлттық Корының ағымдағы шоттары	441,555,267	—	—	—	—	—	—	—	441,555,267
Казакстан Республикасы Кәржы министрлігінң ағымдағы шоттары	959,663,575	—	41,530	469,553,327	—	—	—	2,893,806	1,432,152,238
Клиенттердің шоттары	238,954,354	—	65,647	26,969	—	—	17	26	239,047,013
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	3,645,971,357	—	—	—	—	—	—	—	3,645,971,357
Багалау міндеттемелері	53,056,189	—	—	—	—	—	—	—	53,056,189
Басқа да кәржы міндеттемелері	21,555,779	—	2,943,864	207	—	—	—	—	24,499,850
Барық міндеттемелер	11,612,743,978	—	3,416,371,024	870,421,491	11,230,734	582,107,600	3,341,221	20,915,541	16,517,131,589
Таза позиция	(6,630,495,772)	9,946,269,671	344,265,956	333,320,610	34,130,065	123,791,476	121,160,799	247,801,151	4,520,243,956
Тауекелдерді басқару мақсатында үсталатын туынды құралдардың ықпалы	19,889,617	—	(19,890,675)	—	—	—	—	—	(1,058)
Тауекелдерді басқару мақсатында үсталатын туынды құралдардың ықпалын ескере отырып таза позиция	(6,610,606,155)	9,946,269,671	324,375,281	333,320,610	34,130,065	123,791,476	121,160,799	247,801,151	4,520,242,898

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарық тәуекелі, жалғасы

Валюта тәуекелі, жалғасы

Мына кестеде 2019 жылғы 31 жетександарды жағдай бойынша активтер мен міндептемелдердің құрылымы берілген (қайта есептелді):

Мың теңге	Тенге	Алтын	АҚШ доллары	Евро	Жапон иенасы	КАК	Фунт стерлинг	Басқалары	Барлығы
АКТИВТЕР									
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаржаты	—	—	112,273,640	988,928	7,191	—	48,738	49,229	113,367,726
Алтын	—	—	7,230,140,962	—	—	—	—	—	7,230,140,962
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	995,233,227	—	348,123,375	238,773,503	345,245,722	615,733,251	12,163,675	25,488,339	2,580,761,092
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	699,588	—	366,846,541	128,506	880	—	39,249	118,426	367,833,190
«Көрі рено» мәмілелері	145,868,206	—	—	—	—	—	—	—	145,868,206
Басқа да жыныстық құрс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қазаздар	1,342,960,273	—	1,393,929,217	290,440,230	12,466,502	—	100,071,220	137,385,785	3,277,253,227
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қазаздар	907,699,125	—	119,012	—	—	—	—	77,974,390	985,792,527
Кауымдастыран үйымдарға инвестициялар	2,291,347	—	—	—	—	—	—	—	2,291,347
Басқа да қаржы активтері	266,686,099	—	—	37	—	—	—	—	266,686,136
Барлық активтер	3,661,437,865	7,230,140,962	2,221,291,785	530,331,204	357,720,295	615,733,251	112,322,882	241,016,169	14,969,994,413

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарық тауекелі, жалғасы

Валюта тауекелі, жалғасы

МЫҢ ТЕНГЕ	Тенге	Артын	АҚШ доллар	Евро	Жапон йенасы	КАК	Фунт стерлинг	Бақсаалары	Барлығы
МИНДЕТТЕМЕЛЕР									
Айналыстағы акша	2,688,747,786	—	—	—	—	—	—	—	2,688,747,786
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	1,482,880,456	374	1,719,865,609	334,432,188	319,195,287	508,016,638	5,202,481	15,833,168	4,385,426,201
Пайда немесе зиян арқылы әділ күні бойынша бағаланатын басқарудағы қаржы құралдары	—	—	454,304	55,696	47,114	—	16,281	360,820	934,215
«Репо» мәмілелері	27,941,316	—	—	—	—	—	—	—	27,941,316
Казакстан Республикасы Ұлттық Корының ағымдағы шоттары	724,730,007	—	—	—	—	—	—	—	724,730,007
Казакстан Республикасы Қаржы Министрлігінң ағымдағы шоттары	394,704,948	—	70,527	—	—	—	—	2,759,949	397,535,424
Клиенттердің шоттары	180,36454	—	2,693,054	54,369	—	—	113	3,433	182,887,423
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	3,618,820,899	—	—	—	—	—	—	—	3,618,820,899
Бағалау міндеттемелері	33,162,428	—	—	—	—	—	—	—	33,162,428
Басқа да қаржы міндеттемелері	15,263,968	—	2,278,788	2,660	—	—	—	—	17,545,416
Барлық міндеттемелер	9,166,388,262	374	1,725,362,282	334,544,913	319,242,401	508,016,638	5,218,875	18,957,370	12,077,731,115
Таза позиция	(5,504,950,397)	7,230,140,588	495,929,503	195,786,291	38,477,894	107,716,613	107,104,007	222,058,799	2,892,263,298
Тауекелдерді басқару максатында үсталатын түндиң ықпалы	39,706,245	—	(114,777,000)	114,810,767	—	—	—	(39,706,245)	33,767
Тауекелдерді басқару максатын түндиң құралдардың ықпалын ескере отырып таза позиция	(5,465,244,152)	7,230,140,588	381,152,503	310,597,058	38,477,894	107,716,613	107,104,007	182,352,554	2,892,297,065

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарық тәуекелі, жалғасы

Валюта тәуекелі, жалғасы

Ұлттық Банктің басшылығы 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қазақстан Республикасындағы ағымдағы экономикалық ахуалды ескере отырып, теңгенің АҚШ долларына валюталық бағамының 20%-ға ауытқуы бағам өзгеруінің шынайы дәлізі болуы мүмкін деп пайыздайды. Ұлттық Банк сезімталдықтың бұл деңгейін Ұлттық Банктің негізгі басқару қызметкерлері үшін валюта тәуекелі туралы ішкі есептерді дайындау кезінде пайдаланады және басшылықтың валюта бағамдарының ықтимал өзгеруін бағалаудың көрсетеді. Сезімталдықты талдауға кезең соңындағы валюталық позициялар бойынша әр валютаны айырбастау кезінде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы валюта бағамдарымен салыстырғанда нығайту және әлсірету сценарийлерімен берілген бағамдары пайдаланылатын кезең соңында орын алған валюталық позициялар бойынша сомалар ғана енгізілген.

Теменде келтірілген кестеде көрсетілгендей, 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша теңге бағамының құлдырауы мынадай валюталарға қатынасы бойынша капиталдың теменде сипатталған үлғауына (азауына) ұшырататын еді. Осы талдау Ұлттық Банктің көзқарасы түрғысынан есепті кезеңнің аяғындағы жағдай бойынша дәлелді ықтимал талдау болып табылатын валюта бағамдарының өзгерістеріне негізделеді. Сезімталдықтың бұл деңгейі Ұлттық Банктің негізгі басқару қызметкерлері үшін валюта тәуекелі туралы есептерді дайындау кезінде Ұлттық Банкте пайдаланылады. Талдауда барлық қалған ауыспалы, әсіресе пайыздық мөлшерлемелер өзгеріссіз қалатындығын білдіреді.

	Капитал, мың теңге	Капитал, мың теңге
	2020 жыл	2019 жыл
	(+20% –20%)	(+20% –20%)
АҚШ доллары бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	64,875,056	76,230,501
АҚШ доллары бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(64,875,056)	(76,230,501)
Еуро бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	66,664,122	62,119,412
Еуро бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(66,664,122)	(62,119,412)
трой унциясы бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	1,989,253,934	1,446,028,118
трой унциясы бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(1,989,253,934)	(1,446,028,118)
жапон иенасы бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	6,826,013	7,695,579
жапон иенасы бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(6,826,013)	(7,695,579)
фунт стерлинг бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	24,232,160	21,420,801
фунт стерлинг бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(24,232,160)	(21,420,801)
ҚАҚ бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	24,758,295	21,543,323
ҚАҚ бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(24,758,295)	(21,543,323)
басқа валюталар бағамының теңгеге қатынасы бойынша өсуі	49,560,230	36,470,511
басқа валюталар бағамының теңгеге қатынасы бойынша төмендеуі	(49,560,230)	(36,470,511)

Сезімталдықты талдауға шектеу қою

Жоғарыда келтірілген кестелерде теңге бағамының өзгеруі туралы негізгі жорамалда белгіленген кірістілігі бар қаржы құралдары құнының өзгеруінің әсері, өзге де тең жағдайларда көрсетілген. Іс жүзінде жол берілу болжанатын факторлар мен талдауда ескерілмеген басқа факторлар арасында түзету болуы мүмкін. Сондай-ақ, бағаланған сезімталдық көрсеткіштерінде желілік емес сипаты бар, сондықтан көп немесе аз әсерлер осы нәтижелер негізінде интерполяцияланбауға немесе экстраполяцияланбауға тиіс.

Жоғарыда келтірілген сезімталдықты талдаудағы басқа да шектеулердің қатарына қандай да бір сенімділік дәрежесімен нақты болжауға келмейтін нарықтағы болашақ өзгерістер туралы Ұлттық Банктің болжамы ғана болып табылатын әлеуетті тәуекелді ашу мақсатында нарықтағы жорамалдық әрекеттерді қолдану жатады. Сондай-ақ, барлық пайыздық мөлшерлемелер бірдей өзгеретіні туралы болжам да шектеу болып табылады.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Нарық тәуекелі, жалғасы

Басқа да баға тәуекелдері

Басқа да баға тәуекелдері – бұл әділ құн ауытқуларының немесе нарық бағаларының өзгерістері нәтижесінде қаржы құралы бойынша ақша қаражатының болашақ ағындарының тәуекелдері (пайыздық мөлшерлеме өзгерістерінің ықпал ету тәуекелі немесе валюталық тәуекел салдарынан туындаған өзгерістерді қоспағанда) осындай өзгерістер аталған нақты құралға немесе оның эмитентіне тән факторлардан немесе нарықта айналыстағы барлық үқсас қаржы құралдарына ықпал ететін факторлардан туындағанына не туындағанына байланысты емес. Ұлттық Банкте қаржы құралы бойынша ұзақ немесе қысқа позиция бар болған кезде басқа баға тәуекелдері туындаиды.

Бағалы қағаздардың баға белгілеуіне жасалатын өзгерістерге таза пайда немесе зиян және капитал сезімталдығын талдау (2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қолданыстағы барлық позициялар және барлық бағалы қағаздардың баға белгілеулерінің 10% тәмендеуінің немесе өсуінің жеңілдетілген сценарийі негізінде жасалған) мынадай түрде ұсынылуы мүмкін.

	2020 жыл		2019 жыл	
	Пайда немесе зиян мың теңге	Меншікті капиталы мың теңге	Пайда немесе зиян мың теңге	Меншікті капиталы мың теңге
бағалы қағаздардың құны 10%-ға өсуі	63,252,523	75,549,603	36,639,102	76,952,615
бағалы қағаздардың құны 10%-ға тәмендеуі	(63,252,523)	(75,549,603)	(36,639,102)	(76,952,615)

Кредит тәуекелі

Кредит тәуекелі – бұл қарыз алушының, эмитенттің және/немесе Ұлттық Банктің контрагентінің міндеттемелерін орындау нәтижесінде туындағын қаржылық зияндар тәуекелі. Ұлттық Банк кредит тәуекелін (танылған қаржы активтері мен танылмаған шарттық міндеттемелер бойынша) кредит тәуекелінің шоғырландыру лимиттерін белгілеу және сақтау бойынша талаптар кіретін бекітілген саясатты және рәсімдерді қолдану, сондай-ақ қызметіне инвестициялық шешімдерді әзірлеу кіретін Инвестициялық комитет, Тәуекелдер жөніндегі комитет ұсынымдарын іске асыру арқылы басқарады. Кредит тәуекелін басқару әдістемесін Басқарма қарайды және бекітеді.

Ұлттық Банктің кредит тәуекелін басқару саясаты:

- Ұлттық Банктің контрагенттері, клирингтік брокерлері және кастодиандары бойынша тәуекелдің ең жоғары лимитін есептеу және белгілеу әдіснамасын;
- Ұлттық Банктің контрагенттері, клирингтік брокерлері және кастодиандары бойынша тұрақты мониторингті жүргізу және тәуекел лимитін қайта қаруа рәсімдерін белгілейді.

Монетарлық операциялар бөлімшесі қаржы көрсеткіштерін және халықаралық рейтингтік агенттіктердің де-ректерін пайдалана отырып, қаржылық жағдайдың коэффициенттерін талдауды негізге ала отырып, Ұлттық Банктің бекітілген контрәріптестерінің тізбесіне қосу үшін ұсынылатын жаңа контрәріптестер туралы ақпаратты дайындаиды. Осы есептің негізінде Инвестициялық комитет жаңа контрәріптесті бекітеді.

Ұлттық Банктің монетарлық операциялар бөлімшесі әрбір жеке контрәріпtes, клирингтік брокер және кастодиан үшін белгіленген лимитке құнделікті мониторинг жүргізеді. Жекелеген контрәріптестердің талдауынан басқа монетарлық операциялар бөлімшесі қаржы құралдарының кредиттік рейтингтерінің белгіленген шектеулер мен лимиттерге сәйкес келуіне мониторинг жүргізеді.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Кредит тәуекелі, жалғасы

Есепті күндеңі жағдай бойынша қаржы активтеріне қатысты кредит тәуекеліне ұшырағыштықтың ең жоғары деңгейі мынаңдай түрде ұсынылуды мүмкін:

	2020 жыл мың, теңге	2019 жыл мың, теңге
АКТИВТЕР		
Алтын	781,012,832	1,371,492,623
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	4,630,905,561	2,580,761,092
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдары	633,025,926	367,833,190
«Кері репо» мәмілелері	20,012,508	145,868,206
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	2,827,941,031	2,507,727,077
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	1,121,943,735	985,792,527
Басқа да қаржы активтері	973,217,684	266,686,136
Тәуекелдің ең жоғары деңгейіндегі барлығы	10,988,059,277	8,226,160,851

Есепті күндеңі жағдай бойынша танылмаған шарттық міндеттемелерге қатысты кредит тәуекелінің ең жоғары деңгейі 38-ескертпеде ұсынылған.

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу

Төмендегі кестелерде берілген ақпаратты ашуға қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер туралы ақпарат кіреді, онда мыналар ескеріледі:

- Ұлттық Банктің қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есепте өзара есепке алынады немесе;
- занды құші бар өзара есепке алу туралы бас келісімнің немесе қаржылық жағдайы туралы шоғырландырылған есепте олар өзара есепке алынатынына не алынбайтынына қарамастан осыған үқсас қаржы құралдарына қолданылатын осындағай келісімдердің мәні болып табылады.

Үқсас келісімдерге туынды құралдардың клирингі туралы келісім, «репо» мәмілелеріне арналған ауқымды бас келісімдер және бағалы қағаздардың қарызға беру туралы ауқымды бас келісімдер кіреді. Үқсас қаржы құралдарына туынды құралдар, «репо» мәмілелері, «кері репо» мәмілелері, қарыз беру және бағалы қағаздардың қарызға беру туралы келісімдер кіреді.

Ұлттық Банктің биржада жүзеге асырылмайтын туынды құралдарымен операциялар своптар мен туынды құралдар бойынша Халықаралық дилерлер қауымдастыры (ISDA) әзірлеген бас келісімдерге сәйкес жүргізіледі. Негізінен, осы келісімдерге сәйкес бір валютадағы аяқталмаған операцияларға қатысты белгілі бір күні әрбір контрагентке төлеуге жататын сомалар бір тарап екінші тарапқа төлеуге жататын бірыңғай таза соманы қалыптастырады. Белгілі бір жағдайларда, мәселен, дефолт сияқты кредит оқиғасы туындаған кезде барлық аяқталмаған операциялар келісімге сәйкес тоқтатылады, тоқтатылу сәтіндегі құны бағаланады және жалғыз таза сомаға ғана есеп айырысу операцияларында төленеді немесе төленуге жатады.

Ұлттық Банктің «репо» мәмілелері, «кері репо» мәмілелері, қарыз беру және бағалы қағаздарын қарызға беру туралы келісімдері РЕПО (ISMA) мәмілелері жөніндегі бас келісімдердің немесе Қазақстан қор биржасындағы мүшелік талаптарының мәні болып табылады.

37. ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу, жалғасы

Бұрын көрсетілген своптар мен түйнды құралдар бойынша Халықаралық дилерлер қауымдастыры (ISDA) әзірлеген бас келісімдер және өзара есепке алу туралы ұқсас бас келісімдер қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте өзара есепке алу үшін өлшемшарттарға жауап бермейді. Үлттық Банк немесе оның контрәріптері дефолт, төлем жасауға қабілетсіз немесе банкрот болған жағдайда ғана заң жүзінде қолданыста болып табылатын танылған сомаларды өзара есепке алу құқығын жасау себеп болады. Оның үстіне, Үлттық Банк және оның контрәріптері өзара есепке алу арқылы берешекті реттеуге немесе активтерді сатуға және міндеттемелерін бірмезгілде орындауға ниеттенбейді.

Үлттық Банк «repo» мәмілелеріне және «keri repo» мәмілелеріне қатысты нарықта айналыста жүрген бағалы қағаздар түрінде қамтамасыз етуді береді және қабылдайды.

Бұдан әрі кестеде заңды түрғыда жарамды өзара есеп айырысу туралы бас келісімдердің және 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осыған ұқсас келісімдердің мәні болып табылатын қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер берілген.

Мың теңге	Танылған қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланырылған есепте өзара есепке алынған, танылған қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланырылған есептегі қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің таза сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырланырылған есепте өзара есепке алынбаған сомалар	Таза сомасы	
					Қаржы құралдары	Алынған ақшалай қамтамасызы
Қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің түрлері						
«Кери repo» мәмілелері	20,012,508	–	20,012,508	(19,121,142)	–	891,366
Өзге жыныстық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	94,346,826	–	94,346,826	(94,346,826)	–	–
Барлық қаржы активтері	114,359,334	–	114,359,334	(113,467,968)	–	891,366
«Repo» мәмілелері	(100,597,147)	–	(100,597,147)	94,346,826	–	(6,250,321)
Барлық қаржылық міндеттемелер	(100,597,147)	–	(100,597,147)	94,346,826	–	(6,250,321)

37. ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу, жалғасы

Бұдан әрі кестеде заңды түрғыда жарамды өзара есеп айырысу туралы бас келісімдердің және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша осыған үқсас келісімдердің мәні болып табылатын қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелер берілген.

Мың теңге	Танылған қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте өзара есепке алынған, танылған қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің толық сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің таза сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте өзара есепке алынбаған сомалар		Таза сомасы
				Қаржы құралдары	Алынған ақшалай қамтамасыз ету	
Қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің түрлері						
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	10,669,586	–	10,669,586	(10,669,586)	–	–
«Кері репо» мәмілелері	145,868,206	–	145,868,206	(145,868,206)	–	–
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	27,284,433	–	27,284,433	(27,284,433)	–	–
Барлық қаржы активтері	183,822,225	–	183,822,225	(183,822,225)	–	–
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	(15,099,183)	–	(15,099,183)	10,669,586	–	(4,429,597)
«Репо» мәмілелері	(27,941,316)	–	(27,941,316)	27,941,316	–	–
Барлық қаржылық міндеттемелер	(43,040,499)	–	(43,040,499)	38,610,902	–	(4,429,597)

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің толық сомалары және қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған және бұрын келтірілген кестелерде ашылған олардың таза сомалары қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте мынадай негізде:

- «репо» мәмілелері және «кері репо» мәмілелері нәтижесінде туындастын активтер мен міндеттемелер – амортизацияланған құны ретінде бағаланады.

Төмендегі кестеде бұдан бұрын ұсынылғандай, қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің таза сомаларын салыстырып тексеру, 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған көрсеткіштер ұсынылды.

Мың теңге	Таза сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі көрсеткіштердің атауы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі баланстық құны	Өзара есепке алу туралы ақпаратты ашудың мәні болып табылмайтын қаржы активі/ қаржылық міндеттемелер	Ескертпе
Қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің түрлері					
«Кері репо» мәмілелері	20,012,508	«Кері репо» мәмілелері	20,012,508	–	21
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	94,346,826	Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	3,583,437,057	3,489,090,231	22
«Репо» мәмілелері	(100,597,147)	«Репо» мәмілелері	(100,597,147)	–	28

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелерді өзара есепке алу, жалғасы

Бұдан әрі кестеде бұрын ұсынылғанындай, қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің таза сомаларын салыстырып тексеру, 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте ұсынылған көрсеткіштер ұсынылды.

Мың теңге	Таза сомасы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі көрсеткіштердің атауы	Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есептегі баланстық құны	Өзара есепке алу туралы ақпаратты ашуудың мәні болып табылмайтын қаржы активі/ қаржылық міндеттемелер	Ескертпе
Қаржы активтерінің/ қаржылық міндеттемелердің түрлері					
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	10,669,586	Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	2,580,761,092	2,570,091,506	19
«Керіrepo» мәмілелері	145,868,206	«Керіrepo» мәмілелері	145,868,206	-	21
Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	27,284,433	Өзге жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	3,277,253,227	3,249,968,794	22
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	(15,099,183)	Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мен депозиттер	(4,385,426,201)	(4,370,327,018)	27
«Repo» мәмілелері	(27,941,316)	«Repo» мәмілелері	(27,941,316)	-	28

Өтімділік тәуекелі

Өтімділік тәуекелі – бұл Ұлттық Банк өз міндеттемелерін орындау үшін ақша қарражатын тартуда қыындықтарға тап келуі мүмкін тәуекел. Өтімділік тәуекелі активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімдері бойынша сәйкес келмеген кезде туындаиды. Активтер мен міндеттемелердің өтеу мерзімдері және пайыздық мөлшерлемелері бойынша сәйкес келуі және/немесе бақыланатын сәйкес келмеуі өтімділік тәуекелін басқаруда негізге алатын сәт болып табылады. Жүргізілген операциялардың әртүрлілігі және соларға байланысты белгісіздік салдарынан активтер мен міндеттемелерді өтеу мерзімі бойынша толық сәйкес келу қаржы институттары үшін әдеттегі тәжірибе болып табылмайды, бұл операциялардан түсетін пайданы ұлғайту мүмкіндігін береді, алайда зияндарды туындау тәуекелін арттырады.

Ұлттық Банк міндеттемелерді өтеудің мерзімдерін олардың келіп түсуіне қарай барлық міндеттемелерді орындау үшін қажетті ақшалай қарражаттың үнемі болуын қамтамасыз ету мақсатында өтімділіктің қажетті деңгейін қолдайды. Өтімділікті басқару бойынша саясатты Басқарма қарайды және бекітеді.

Ұлттық Банк шығарылған борыштық бағалы қағаздардан, басқа банктердің үзақ мерзімді және қысқа мерзімді кредиттерінен, негізгі корпоративтік клиенттердің және жеке тұлғалардың депозиттерінен тұратын қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған және тұрақты құрылымын, сондай-ақ жоғары өтімді активтердің әртараптандырылған портфелін Ұлттық Банк өтімділікке қатысты көзделмеген талаптарға жедел және ауытқуларсыз ықпал етуге қабілетті болуы үшін белсенді қолдауға тырысады.

Ұлттық Банк әмиссиялық банк (ұлттық валюта – теңгенің әмиссиясын жүргізеді) болып табылатындығын ескере отырып, ұлттық валютадағы міндеттемелердің орындалмау тәуекелі тәмен және өтімділік тәуекелі негізінен Ұлттық Банктің шетел валютасымен көрсетілген қаржылық міндеттемелерді орындауға жатады.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Өтімділік тәуекелі, жалғасы

Ұлттық Банктің өтімділікті басқару жөніндегі саясаты мыналардан тұрады:

- ▶ негізгі валюталар бойынша ақша қаражаты ағындарын және өтімді активтердің қажетті деңгейінің ақша қаражатының осы ағындарына байланысты есеп айырысады болжада;
- ▶ қаржыландыру көздерінің әртараптандырылған құрылымын қолдау;
- ▶ ақша ағыны үзілген жағдайда қорғау шарасы ретінде еркін іске асыруға болатын жоғары өтімді активтердің портфелін қолдау («өтімділік портфелі»);
- ▶ өтімділікті және қаржыландырудың берілген деңгейін қолдау бойынша резервтік жоспарларды әзірлеу;
- ▶ өтімділік көрсеткіштерінің белгіленген нормативтерге сәйкес келуін бақылауды жүзеге асырады.

Монетарлық операциялар бөлімшесі активтер мен міндеттемелердің өтімділігі туралы ақпарат негізінде өтімділік бойынша позицияға талдау жүргізеді. Осыдан кейін монетарлық операциялар бөлімшесі жоғары өтімді активтерді сатып алу арқылы өтімділік деңгейін қолдайды. Өтімділікті басқару мақсаттарына жету үшін өтімділік портфелі сатылуы қысқа мерзімде нарықтық баға бойынша жүзеге асырылуы мүмкін активтерге инвестицияланады.

ABA Инвестициялық стратегиясына сәйкес өтімділік портфелі мына өлшемдерге сәйкес келуі тиіс:

- ▶ өтімділік портфелінің дюрациясы 1 жылдан аспауы тиіс;
- ▶ өтімділік портфелінің базалық валютасы АҚШ доллары болып табылады;
- ▶ өтімділік портфелінің көлемі олар бойынша орындау мерзімі кемінде 5 (бес) жұмыс күні болатын міндеттемелерді ескере отырып кемінде бір миллиард АҚШ доллары деңгейіне дейін төмендемеу тиіс;
- ▶ өтімділік портфелінің көлемі алдағы 6 ай ішінде сыртқы мемлекеттік борышқа қызмет көрсету бойынша төлемдер көлемінен аз болмауы тиіс. Осы шектеу күнтізбелік тоқсанда 1 рет тексеріледі (әрбір тоқсанның оныншы жұмыс күні).

Егер өтімділік портфелінің нарықтық құны осы өлшемдерге жауап бермесе, өтімділік портфелін толықтыру барынша қысқа мерзімде, бірақ осындағы сәйкесіздіктер анықталған күннен бастап 1 айдан кешіктірмей, немесе Ұлттық Банктің Инвестициялық комитетінің шешімімен көзделген өзге мерзімде жүргізіледі.

Өтімділік портфелінің активтері қолма-қол валютага, A- (Standard&Poor's) және/немесе A3 (Moody's) тәмен емес кредит рейтингі бар елдердің мемлекеттік (тәуелсіз) борыштық міндеттемелеріне, AAA (Standard&Poor's) және/немесе Aaa (Moody's) тәмен емес кредит рейтингі бар халықаралық қаржы ұйымдарының агенттік борыштық міндеттемелеріне, A- (Standard&Poor's) и/или A3 (Moody's) тәмен емес кредит рейтингі бар елдердің аймақтық (муниципалды) борыштық міндеттемелеріне, депозиттік сертификаттарға (CD), A1 (Standard&Poor's) немесе P1 (Moody's) тәмен емес қысқа мерзімді кредит рейтингі бар коммерциялық қағаздарға (CP), депозиттерге, валюталық міндеттемелерді хеджирлеу шеңберінде мерзімі 1 айға дейін еркін айырбасталатын валюталардағы форвард мәмілелеріне инвестициялануы мүмкін. Депозитке орналастырудың ең ұзақ мерзімі бір айдан аса алмайды.

Өтімділік портфелінің активтері еркін айырбасталатын валюталарға, Қытай Халық Республикасының ұлттық валютасына, сондай-ақ Еуразиялық экономикалық одақтық құрамына кіретін елдердің ұлттық валюталарына инвестицияланады.

Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктердің және басқа клиенттердің алдындағы міндеттемелерін шегергенде өтімділік портфелінің көлемі нөлден артық болғанда, АҚШ долларында номиналданған сондай активтердің үлесі сол көлемнің кемінде 70 (жетпіс) пайызын құрайды. Бұл талап бұзылған жағдайда монетарлық операциялар бөлімшесі бұзушылықты қүнтізбелік 14 (он төрт) күн ішінде жояды. Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктердің және басқа клиенттердің алдындағы міндеттемелерін шегергенде өтімділік портфелінің көлемі нөлден кем болғанда, АҚШ долларында номиналданған активтердің нысыналы үлесі АҚШ долларындағы міндеттемелердің 50 (елу) пайызын құрайды.

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Өтімділік тәуекелі, жалғасы

Келесі бұдан әр кестелерде қаржылық міндеттемелер бойынша ақша қаражаттының дисконтталмаған ағындарды өтөу мерзімі болатын шартта анағұрлым ертерек белгіленген күндері көрсетіледі. Осы кестелерде көрсетілген ақша қаражаты ағындарының тусімдерінің және шығынға жазу жынтық өлшемі қаржылық міндеттемелер бойынша ақша қаражаттының шартты дисконтталмаған ағындардың білдіреді.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша қаржылық міндеттемелер бойынша өтөу мерзімдері бойынша талдау мынаidай үлгіде үсіншүлүү мүмкін:

Мын 〒	Талап ету бойынша және 1 айдан аз	1-ден 3 айға дейін	3-тен 6 айға дейін	6-дан 12 айға дейін	1 жылдан артық	Мерзіміз	Өтөу Ақшалай қаражат ағындарының (тусімдерінің) шығынға жазудың салық салынғанға дейінгі мөлшері	Баланстық құны
Тұынды емес қаржылық міндеттемелер								
Банктердің және басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	6,043,098,662	345,339,063	231,614,789	127,227,353	-	582,517,441	7,329,797,308	7,328,415,884
«Репо» мәмілелері	100,685,323	-	-	-	-	-	100,685,323	100,597,147
Казакстан Республикасы Ұлттық қорының ағымдағы шоттары	441,555,267	-	-	-	-	-	441,555,267	441,555,267
Казакстан Республикасы Қаржы министрлігінң ағымдағы шоттары	1,432,356,023	-	-	-	-	-	1,432,356,023	1,432,152,238
Клиенттердің шоттары	239,047,013	-	-	-	-	-	239,047,013	239,047,013
Шығарылған борыштық бағалы қызметтер	1,512,731,407	965,145,835	670,428,176	207,487,345	572,190,272	-	3,927,983,035	3,645,971,357
Багалау міндеттемелері	53,056,189	-	-	-	-	-	53,056,189	53,056,189
Басқа да қаржы міндеттемелер	24,499,850	-	-	-	-	-	24,499,850	24,499,850
Тұынды міндеттемелер								
- Тусімдер	(36,871,389)	(103,127,515)	-	-	-	-	(139,998,904)	-
- Шығынға жазу	37,333,734	94,907,700	-	-	-	-	132,241,434	968,165
Барық міндеттемелер	9,847,492,079	1,302,265,083	902,042,965	334,714,698	572,190,272	582,517,441	13,541,222,538	13,266,263,110
Кредиттік сплаттағы шартты міндеттеме	367,450,597	-	-	-	-	-	367,450,597	367,450,597

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Өтімділік тәуекелі, жалғасы

2019 жылғы 31 жетекшілдегі жағдай бойынша қаржылық міндеттемелер бойынша өтеу мерзімдері талдау мынадай үлгіде ұсынылуы мүмкін:

Мың тенге	Талап ету бойынша және 1 айдан аз	1-ден 3 айға Дейін	3-тен 6 айға Дейін	6-дан 12 айға Дейін	1 жылдан артық	Оғеріміздің мәрзі	Ақшалай қаражат ағындарынан/ (тусімдерінан) шығынға жазудың салық салынғанға дейінгі мөлшері	Баланстың құны
Тұндырымдар мен міндеттемелер								
Банктердің және басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	3,843,532,963	—	19,178,652	15,175,701	—	508,389,168	4,386,276,484	4,385,426,201
«Рено» мәмілелері	27,966,572	—	—	—	—	—	27,966,572	27,941,316
Қазақстан Республикасы	724,730,007	—	—	—	—	—	724,730,007	724,730,007
Ұлттық көрнүң ағымдағы шоттары	397,619,240	—	—	—	—	—	397,619,240	397,535,424
Казақстан Республикасы	182,887,423	—	—	—	—	—	182,887,423	182,887,423
Қаржы министрлігінң ағымдағы шоттары	1,276,290,281	784,790,104	719,724,715	785,596,952	138,016,000	—	3,704,418,052	3,618,820,899
Шығарылған борыштық бағалы қаржаздар	33,162,428	—	—	—	—	—	33,162,428	33,162,428
Бағалау міндеттемелері	17,545,416	—	—	—	—	—	17,545,416	17,545,416
Тұндырым міндеттемелер								
- Тусімдер	(186,199,454)	—	—	—	—	—	(186,199,454)	—
- Шығынға жазу	218,708,528	—	—	—	—	—	218,708,528	934,215
Барлық міндеттемелер	6,536,243,404	784,790,104	738,903,367	800,772,653	138,016,000	508,389,168	9,507,114,696	9,388,983,329
Кредиттік спілкеттері шартты міндеттеме	338,371,970	—	—	—	—	—	338,371,970	338,371,970

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Өтімділік тәуекелі, жалғасы

Басшылық белгілі бір қаржылық міндеттемелерге қатысты ақша қаражаты ағындарының қозғалысы шарттарда белгіленгеннен айырмашылығы болуы мүмкін екендігін күтеді не себебі басшылық ақша қаражаты ағыны қозғалысын басқаруға уәкілетті, не бұрынғы тәжірибе осы қаржылық міндеттемелер бойынша ақша қаражаты ағындары қозғалысының мерзімдері шарттарда белгіленген мерзімдерден айырмашылығы болуын көрсетіп отыр.

Бұрын келтірілген кестелерде ұсынылған салық салынғанға дейін ақша қаражаты ағынның шығынға жазу/ (түсімдерінің) номиналдық өлшемдері тәуекелдерді басқару үшін пайдаланылатын туынды міндеттемелерге қатысты ақша қаражатының шартты дисконталмаған ағындарды білдіреді. Ұсынылған деректер туынды құралдардың таза құнын көрсетеді, олар бойынша есеп айырысулар нетто-өлшемде жүзеге асырылады, және туынды міндеттемелерге қатысты салық салынғанға дейін ақша қаражаты ағындары түсімдерінің және шығынға жазу өлшемдерін көрсетеді, олар бойынша есеп айырысулар толық сомада біrmезгілде жүзеге асырылады (мысалы, валюталық форвард келісімшарттары және «своп» түріндегі валюталық мәмілелері).

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Әтімділік тәуекелі, жалғасы

Кестеде 2020 жылғы 31 жептөксандары жағдай бойынша қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген сомалардың (кутілетін өтөу мерзімдеріне қатысты) талдауы берілген:

Мың тенге	Тапалету бойынsha жәne 1 aйдан aз	1 aйдан 3 aйғa дейіn	3 aйдан 12 aйғa дейіn	5 жылдан 5 жылғa дейіn	5 жылдан артық	Әтөу мерзіміз	Барлығы
АКТИВТЕР							
Кассадағы шетел валютасымен ақшалай қаражат	122,879,854	—	—	—	—	—	122,879,854
Алтын	452,881,456	300,653,693	47,759,093	—	—	9,144,975,429	9,946,269,671
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы шоттар мемлекеттік депозиттер	2,273,376,754	1,036,739	339,017,642	182,035,866	1,133,193,313	702,245,247	4,630,905,561
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құрападары	238,403	262,297	—	—	—	632,525,226	633,025,926
«Кері репо» мамліелері	20,012,508	—	—	—	—	—	20,012,508
Өзге жынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялар	10,759,438	79,204,450	464,319,894	1,436,825,989	826,601,763	765,725,523	3,583,437,057
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялар	—	14,481,523	153,462,063	184,163,170	769,836,979	—	1,121,943,735
Қауымдастырылған үйымдарға инвестициялар	—	—	—	—	—	5,683,549	5,683,549
Басқа да қаржы активтері	17,296,978	3,654,579	424,659,212	102,605,021	425,001,894	—	973,217,684
Активтердің барлығы	2,897,445,391	399,293,281	1,429,217,904	1,905,630,046	3,154,633,949	11,251,154,974	21,037,375,545

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Өтімділік тәуекелі, жалғасы

Мың тенге	Талап ету бойынша және 1 айдан аз	1 айдан 3 айдан 1 жылдан 5 жылдан артық	3 айдан 12 айга дейін 5 жылға дейін	1 жылдан 5 жылға дейін	Огем мәрзіміз	Барлығы
МИНДЕТТЕМЕЛЕР						
Айналысаттың акша	—	—	—	—	—	3,250,868,479
Банктердің және басқа да каржы институттарының шоттары мен депозиттері	6,042,127,080	345,339,063	358,842,141	—	—	7,328,415,884
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын каржы құраптандары	464,461	503,704	—	—	—	968,165
«Репо» мәмілелері	100,597,147	—	—	—	—	100,597,147
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының ағымдағы шоттары	441,555,267	—	—	—	—	441,555,267
Қазақстан Республикасы Каржы министрлігінің ағымдағы шоттары	1,432,152,238	—	—	—	—	1,432,152,238
Клиенттердің шоттары	239,047,013	—	—	—	—	239,047,013
Шығарылған борыштық бағалы қагаздар	1,417,890,747	940,779,240	728,229,532	331,206,463	227,865,375	—
Бағалау міндеттемелер	53,056,189	—	—	—	—	53,056,189
Басқа да каржы міндеттемелер	24,499,850	—	—	—	—	24,499,850
Міндеттемелердің барлығы	9,751,389,992	1,286,622,007	1,087,071,673	331,206,463	227,865,375	3,832,976,079
Таза позиция	(6,853,944,601)	(887,328,726)	(342,146,231)	1,574,423,583	2,926,768,574	7,418,178,895
						4,520,243,956

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Әтімділік тәуекелік жалғасы

Келесі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген сомаларға талдау (кутілетін өтөу мерзімдері белгінде) ұсынылған:

Мың тенге	Талап ету		1-ден 3 айга дейін		3-тен 12 айға дейін		1-ден 5 жылға дейін		5 жылдан артық		Барлығы
	бойынша және 1 айдан аз	1 айдан аз	бойынша және 1 айдан аз	1 айдан аз	бойынша және 1 айдан аз	1 айдан аз	бойынша және 1 айдан аз	1 айдан аз	бойынша және 1 айдан аз	1 айдан аз	
АКТИВТЕР											
Кассадағы шетел валютастымен ақша қаржаты	113,367,726	—	—	—	—	—	—	—	—	—	113,367,726
Алтын	829,088,387	60,817,232	490,065,051	—	—	—	—	—	—	—	7,230,140,962
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар мемлекеттік депозиттер	978,594,222	14,119,456	10,668,033	—	964,516,277	612,863,104	2,580,761,092	—	—	—	—
Әділ құны бойынша бағаланатын, өзгерістері көзөн шашаңдегі пайда немесе зиян құрамында көрсетілетін қаржы құралдары	265,385	1,176,790	—	—	—	—	—	366,391,015	367,833,190	—	—
«Кері репо» мамілелері	86,147,299	59,720,907	—	—	—	—	—	—	—	—	145,868,206
Өзге жынытқық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	29,437,133	85,604,284	132,016,880	1,550,807,912	705,037,864	774,349,154	3,277,253,227	—	—	—	—
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестиациялық бағалы қағаздар	—	9,332,144	51,160,867	292,218,462	633,081,054	—	—	985,792,527	—	—	—
Кауымдастырылған үйлік активтер	15,046,712	138	13,065	3,883,358	247,742,863	—	—	2,291,347	2,291,347	—	266,686,136
Активтердің барлығы	2,051,946,864	230,770,951	683,923,896	1,846,909,732	2,550,378,058	7,606,064,912	14,969,994,413				

37. ТӘҮЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ, ЖАЛҒАСЫ

Өтімділік тәуекелі, жалғасы

Мың тенге	Талап еткенге Дейін және 1 айдан аз	1-ден 3 айға Дейін	3-ден 12 айға Дейін	5 жылға Дейін	1-ден 5 жылдан астам	Огев мерзіміз	Барлығы
МІНДЕТТЕМЕЛЕР							
Айналысаттық акша	-	-	-	-	-	-	2,688,747,786
Банктердің және басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	3,843,088,155	-	34,321,408	-	-	508,016,638	4,385,426,201
Әділ күні бойынша бағаланатын, өзгерістері кезеңін шіңдеңгі пайда немесе зиян құрамында көрсетілетін қаржы құралдары	228,195	706,020	-	-	-	-	934,215
«Репо» мәмілелері	27,941,316	-	-	-	-	-	27,941,316
Казакстан Республикасы Ұлттық қорының абындағы шоттары	724,730,007	-	-	-	-	-	724,730,007
Казакстан Республикасы Қаржы министрлігінң абындағы шоттары	397,535,424	-	-	-	-	-	397,535,424
Клиенттердің шоттары	182,887,423	-	-	-	-	-	-
Шығарылған борыштық бағалы қагаздар	1,270,531,533	771,839,369	1,441,434,315	135,015,682	-	-	182,887,423
Бағаланатын міндеттемелер	33,162,428	-	-	-	-	-	3,618,820,899
Басқа да қаржы міндеттемелер	17,545,416	-	-	-	-	-	33,162,428
Барлық міндеттемелер	6,497,640,897	772,545,389	1,475,755,723	135,015,682	-	3,196,764,424	12,077,731,115
Таза позиция	(4,445,703,033)	(541,774,438)	(791,831,827)	1,711,894,050	2,550,378,058	4,409,300,488	2,892,263,298

38. КРЕДИТТІК СИПАТТАҒЫ ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Ұлттық Банктің кредиттік ресурстарды ұсыну бойынша міндеттемелері бар. Берілген міндеттемелер мақұлданған кредит, сондай-ақ овердрафт нысанындағы кредиттік ресурстар беруді көздейді.

Ұлттық Банк банктік кепілдік береді және өз клиенттерінің үшінші тұлғалар алдындағы міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету мақсатында аккредитивтер ашады. Аталған келісімдер лимиттерді белгілейді және әдетте, бес жылға дейінгі қолданыс мерзімі бар.

Кредиттік сипаттағы шартты міндеттемелердің шартты сомасы бұдан әрі кестеде санаттар бойынша көрсетілген. Кредиттік сипаттағы шартты міндеттемелерге қатысты кестеде көрсетілген сомалар аталған шартты міндеттемелердің толық орындалатындығын болжайды. Кепілдіктер мен аккредитивтерге қатысты кестеде көрсетілген сомалар, егер контрагенттер өз міндеттемелерін шарт талаптарына сәйкес орындан алмаған жағдайда, есепті құндегі жағдай бойынша көрсетілген бухгалтерлік зиянның ең көп шамасын білдіреді.

	2020 жыл мың тенге	2019 жыл мың тенге
Шартқа сәйкес сома		
Инвестициялық міндеттемелер	362,390,222	337,305,007
Кредиттерді және кредиттік желілерді беру жөніндегі міндеттемелер	5,036,507	1,049,231
Кепілдіктер мен аккредитивтер	23,868	17,732
367,450,597	338,371,970	

Кредиттік сипаттағы барлық шартты міндеттемелер кредиттік тәуекелдің 1-сатысына жатады.

Активтердің баламалы сыныптарына инвестициялық бағдарламаны 2020 жылғы 31 желтоқсанда жеке капитал және жылжымайтын мүлік қорлары алдында 362,390,222 мың тенге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 37,305,007 мың тенге) төлем міндеттемесі бар арнайы мақсаттағы компаниялар және/немесе әріптестік арқылы «ҚҰБ ҮИК» АҚ жүзеге асырады. Берілген расталған міндеттемелер өзгеруі мүмкін.

Кредиттік сипаттағы аталған шартты міндеттемелердің көбі олар ішінәра немесе толық орындалғанға дейін тоқтатылуы мүмкін. Оның салдарынан жоғарыда көрсетілген кредиттік сипаттағы келісімді шартты міндеттемелер ақша қаржатының күтілетін әкетілуі бола алмайды.

39. ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР

Сақтандыру

Қазақстан Республикасында сақтандыру қызметінің нарығы даму сатысында, сондықтан басқа елдерде қолданылатын сақтандыру түрлерінің басым бөлігіне Қазақстан Республикасында әлі де қол жеткізілген жоқ. Ұлттық Банк үйлер мен жабдықтарды сақтандыруды, Ұлттық Банктің мүлкін пайдалану нәтижесінде келтірілген мүліктік немесе экологиялық зиянфа қатысты үшінші тұлғалардың жауапкершілігіне қатысты немесе Ұлттық Банктің қызметіне қатысты басқа жағдайларда қызметті уақытша тоқтатуды толық көлемде жүзеге асырған жоқ. Ұлттық Банк өз қызметін жеткілікті деңгейде сақтандырмagan кезеңге дейін келтірілген зияндар немесе белгіленген активтерден айырылу Ұлттық Банктің қызметі мен қаржы жағдайына едәүір теріс әсер етуі мүмкін деген тәуекел бар.

Аяқталмаған сот талқылаулары

Басшылықтың қандай да болмасын маңызды нақты немесе аяқталмаған сот талқылаулары туралы, сондай-ақ Ұлттық Банкке қарсы қойылуы ықтимал әлеуетті қуыннымдар туралы ақпараты жоқ.

39. ШАРТТЫ МІНДЕТТЕМЕЛЕР, ЖАЛГАСЫ

Шартты салықтық міндеттемелер

Қазақстан Республикасының салық жүйесі жаңадан қалыптасып жатқандықтан, заңнамалық нормалардың жиі өзгеруі, ресми түсінкемелер мен сот шешімдерінің көп жағдайда анық баяндалмай және қарама-қайшы болып жатқандықтан, оның салдарынан түрлі салық органдарының оларға әртүрлі түсінік беруіне жол беріледі. Салықтардың дұрыс есептелуіне қатысты тексерулер және зерттеулер жүргізуі ірі көлемде айыппұлдар салу және өсімпұлдар есептеу құқығына ие бірнеше реттеуші органдар айналысады. Есепті кезеңде салықтарды дұрыс есептеудің дұрыстығын келесі құнтізбелік бес жыл ішінде тексеруге болады. Дегенмен, белгілі бір жағдайларда салықтық жыл одан ұзақ уақыт кезеңінде ашық болып қалуы мүмкін.

Аталған жағдайлар Қазақстан Республикасында басқа елдердегі ұқсас тәуекелдерден анағұрлым басым түсетін салық тәуекелдерін туыннатады. Басшылықтың пікірі бойынша, салық міндеттемелері басшылықтың Қазақстан Республикасының қолданыстағы салық заңнамасына, нормативтік құжаттар мен сот органдары шешімдеріне ресми түсінкемелеріне түсінік беруіне қарай салық міндеттемелері осы шоғырландырылған қаржылық есептілікте толық көрсетілді. Алайда, түрлі реттеуші органдардың салық заңнамасына беретін түсінігі басшылықтың пікірінен бөлек болуы фактін назарға ала отырып, реттеуші органдар тарарапынан мәжбүрлеп ықпал ету шараларын қолданған жағдайда, олар шоғырландырылған қаржылық есептілікке айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

40. ҚОРЛАРДЫ БАСҚАРУ, СЕНІМГЕРЛІК БАСҚАРУ БОЙЫНША ҚЫЗМЕТТЕР ЖӘНЕ КАСТОДИАНДЫҚ ҚЫЗМЕТ

Қорларды басқару және сенімгерлік басқару бойынша қызмет

Ұлттық Банк трастық компанияларға, зейнетақы қорларына және өзге ұйымдарға сенімгерлік басқару бойынша қызмет көрсетеді, атап айтқанда активтерді басқарады не алынған қаржакатты клиенттің нұсқауларына сәйкес түрлі қаржы құралдарына инвестициялайды.

Ұлттық Банк осы көрсетілген қызметтерді көрсеткені үшін комиссиялық сыйақы алады. Сенімгерлік басқаруға алынған активтер Ұлттық Банктің активтері болып табылмайды, және тиісінше қаржылық жағдайы туралы оның шоғырландырылған қаржылық есебінде көрсетілмейді. Ұлттық Банк көрсетілген салымдарды жүзеге асыру кезінде көрсетілген инвестицияларға кепілдік бермейтіндіктен, кредиттік тәуекелге ұшырамайды.

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық Банк тысқары ұйымдардың тапсырмасы бойынша басқарған активтердің сомасы 2,920,805,765 мың теңгені (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 3,005,069,993 мың теңгені) құрады.

Қорларды басқару және сенімгерлік басқару бойынша қызмет, жалғасы

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша Ұлттық қордың Ұлттық Банк басқарған активтерінің жалпы сомасы 25,886,664,948 мың теңгені (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 25,105,963,753 мың теңгені) құрады. ҚҰБ-ның инвестициялық саясатына сәйкес аталған активтердің бір бөлігін сыртқы басқарушылар жүзеге асырады.

Кастодиандық қызмет

Ұлттық Банк 2020 және 2019 жылдары «БЖЗҚ» АҚ-қа кастодиандық қызмет көрсетті. 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша «БЖЗҚ» АҚ-тың Ұлттық Банкте кастодиандық қызмет алатын активтерінің жалпы сомасы 12,894,602,814 мың теңгені (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 10,798,305,943 мың теңгені) құрады.

40. ҚОРЛАРДЫ БАСҚАРУ, СЕНІМГЕРЛІК БАСҚАРУ БОЙЫНША ҚЫЗМЕТТЕР ЖӘНЕ КАСТОДИАНДЫҚ ҚЫЗМЕТ, ЖАЛҒАСЫ

Депоненттердің активтері

ҚҰБ 2012 жылғы 26 қарашада қаржы құралдарының және өз клиенттері ақшасының есебін жүргізетін «Бағалы қағаздардың орталық депозитарий» акционерлік қоғамының (бұдан әрі – «Орталық депозитарий») акцияларын сатып алды. Орталық депозитарийдің қаржы құралдарының және клиенттері ақшасының есебі Орталық депозитарийдің өзіне тиесілі қаржы құралдары мен ақшасынан жеке баланстан тыс шоттарда жу- зеге асырылады.

Орталық депозитарийде номиналды ұстауда және депоненттердің банктік шоттарында болған қаржы құралдары мен ақшаның жалпы сомасы 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша 85,932,691,243 мың теңге (2019 жылғы 31 желтоқсанда: 66,944,975,992 мың теңге) болды.

41. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

Директорлар кеңесінің және Басқарманың мүшелерімен операциялар

2020 жыл ішінде Ұлттық Банк Басқармасының және Директорлар кеңесінің мүшелеріне сыйақы 862,149 мың теңгені (2019 жылы: 826,770 мың теңге) құрады. Сыйақыға жалақы мен басқа да төлемдер қосылған.

Басқа байланысты тараптармен операциялар

2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша шоттар бойынша қалдықтар және орташа тиімді сыйақы мәлшерлемелер, сондай-ақ 2020 және 2019 жылдар үшін басқа байланысты тараптармен операциялар бойынша тиісті пайда немесе зиян мынағай болды:

	Мемлекеттік компаниялар мен ұйымдар			
	2020 жылғы 31 желтоқсан		Қайта есептелді 2019 жылғы 31 желтоқсан	
	мың теңге	Орташа тиімді пайыздық мәлшерлеме, %	мың теңге	Орташа тиімді пайыздық мәлшерлеме, %
Қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есеп				
АКТИВТЕР				
Алтын	19,652,137	–	–	–
Банктердегі және басқа да қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	885,095,436	6.06	451,256,947	8.86
«Кері репо» мәмілелері	20,012,508	10.00	73,020,506	10.25
Басқа да жыныстық кіріс арқылы әділ құнды бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар:				
Үлестік бағалы қағаздар	750,000,000	–	750,000,000	–
Борыштық бағалы қағаздар	547,448,409	8.18	592,960,274	8.16
Амортизациялық құнды бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	830,710,297	8.39	720,876,946	8.05
Ағымдағы салықтық актив	2,481,329	–	1,157,892	–
Кейінге қалдырылған салықтық активтер	325,613,503	–	234,344,611	–
Басқа да активтер	8,746,582	–	13,475,343	–

41. БАЙЛАНЫСТЫ ТАРАПТАРМЕН ОПЕРАЦИЯЛАР, ЖАЛҒАСЫ

Басқа байланысты тараптармен операциялар, жалғасы

	Мемлекеттік компаниялар мен ұйымдар			
	2020 жылғы 31 желтоқсан		Қайта есептелді 2019 жылғы 31 желтоқсан	
	мың теңге	Орташа тиімді пайыздық мөлшерлеме, %	мың теңге	Орташа тиімді пайыздық мөлшерлеме, %
МИНДЕТТЕМЕЛЕР				
Банктердің және басқа да қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	807,474,455	5.36	704,194,880	6.16
«Репо» мәмілелері	100,597,147	8.00	27,941,316	8.25
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының ағымдағы шоттары	441,555,267	–	724,730,007	–
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ағымдағы шоттары	1,432,152,238	0.17	397,535,424	0.25
Клиенттердің шоттары	237,851,911	–	178,723,600	–
Ағымдағы салықтық міндеттеме	166	–	146	–
Кейінге қалдырылған салықтық міндеттеме	2,406,637	–	2,483,478	–
Басқа да міндеттемелер	6,413,823	–	6,475,662	–
Мемлекеттік компаниялар мен ұйымдар				
2020 жыл		Қайта есептелді 2019 жыл		
мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге	мың теңге
Пайда немесе зиян туралы шоғырландырылған есеп				
Тиімді пайыздық мөлшерлеме әдісін пайдалана отырып есептелген пайыздық кірістер	156,173,752		187,413,373	
Пайыздық шығыстар	(51,092,967)		(50,856,002)	
Комиссиялық кірістер	19,016,099		20,305,694	
Комиссиялық шығыстар	(529,150)		(1,157,734)	
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдарымен жүргізілетін операциялардан түсетін таза пайда	7,826,628		3,542,634	
Басқа да операциялық кірістер/(шығыстар), нетто	824,688		(27,055)	
Банкноттар мен монеталарды шығару шығыстары	(110,256)		(35,892)	
Қызметкерлерге арналған шығыстар	(1,324,090)		(1,694,622)	
Басқа да жалпы шаруашылық және әкімшілік шығыстар	(2,348,853)		(2,144,825)	
Табыс салығы бойынша үнем	89,716,100		120,925,766	

Есептік жіктеулер және әділ құн

Келесі кесте 2020 жылғы 31 жетекшілік салынудағы жағдай бойынша қаржы активтері мен міндеттемелерінің баланстық және әділ құнын көрсетеді:

МЫҢ ТЕНГЕ	Есеп саясатына сәйкес әділ құны бойынша бағаланатын (2-ескертке)	Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бағаланатын	Басқа да жыныстық арқылы әділ құны бойынша бағаланатын	Басқа да жыныстық (үчтестік) арқылы әділ құны бойынша бағаланатын	Амортизацияланған құны бойынша есептелетін бағаланатын	Жалпы баланстық құны	Әділ құны
АКТИВТЕР							
Кассадағы шегел валютасындағы ақша	—	—	—	—	122,879,854	122,879,854	122,879,854
Карражаты							
Алтын	9,946,269,671	—	—	—	—	9,946,269,671	9,946,269,671
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мән депозиттер	—	292,215,561	—	—	4,338,690,000	4,630,905,561	4,630,905,561
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құрападары	—	633,025,926	—	—	—	633,025,926	633,025,926
«Кері репо» мәмілелері	—	—	—	—	20,012,508	20,012,508	19,121,142
Басқа жыныстық арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	—	—	2,827,941,030	5,496,027	—	2,833,437,057	2,833,437,057
Амортизацияланған құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	—	—	—	—	1,121,943,735	1,121,943,735	1,011,484,991
Басқа да қаржы активтері	—	—	—	—	973,217,684	973,217,684	973,217,684
	9,946,269,671	925,241,487	2,827,941,030	5,496,027	6,576,743,781	20,281,691,996	20,170,341,886

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРИ МЕН МИНДЕТТЕМЕЛЕРИ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛГАСЫ

Есептік жіктеулер және әділ құн, жалғасы

Мың тенге	Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын	Амортизацияланған құны бойынша есептелетін бағасалары	Жалпы бағанстық құны	Әділ құны
МИНДЕТТЕМЕЛЕР				
Айналыстағы акша	—	3,250,868,479	3,250,868,479	3,250,868,479
Банктердің және басқа каржы институттарының шоттары мен депозиттері	—	7,328,415,884	7,328,415,884	7,328,415,884
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын каржы қураалдары	968,165	—	968,165	968,165
«Репо» мәмілелері	—	100,597,147	100,597,147	94,346,826
Қазақстан Республикасы Улттық қорының ағымдағы шоттары	—	441,555,267	441,555,267	441,555,267
Қазақстан Республикасы Каржы министрлігінің ағымдағы шоттары	—	1,432,152,238	1,432,152,238	1,432,152,238
Клиенттердің шоттары	—	239,047,013	239,047,013	239,047,013
Шығарылған борыштық бағандық құғаздар	—	3,645,971,357	3,645,971,357	3,652,035,740
Бағаланатын міндепттемелер	—	53,056,189	53,056,189	53,056,189
Басқа да каржы міндепттемелер	—	24,499,850	24,499,850	24,499,850
	968,165	16,516,163,424	16,517,131,589	16,516,945,651

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРИ МЕН МИНДЕТТЕМЕЛЕРИ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛГАСЫ

Есептік жіктеулер және әділ құн, жалғасы

Келесі кесте 2019 жылды 31 жетекшісіндең бойынша қаржы активтері мен міндеттемелерінің баланстық және әділ құнын көрсетеді:

МЫҢ ТЕНГЕ	Есеп саясатына сәйкес әділ құны бойынша бағаланатын (2-ескертте)	Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бағаланатын	Басқа да жынтық кіріс (борыштық) арқылы әділ құны бағаланатын	Басқа да жынтық кіріс (үлестік) арқылы әділ құны бағаланатын	Амортизацияланған құны бойынша есептелетін басқаларды бағаланатын	Жалпы баланстық құны	Әділ құны
АКТИВТЕР							
Кассадағы шетел валютасындағы акша	—	—	—	—	113,367,726	113,367,726	113,367,726
Карражаты							
АПТЫН	7,230,140,962	—	—	—	—	7,230,140,962	7,230,140,962
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	—	370,283,443	—	—	2,199,808,063	2,570,091,506	2,570,091,506
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бағаланатын қаржы құрападар мен бағаланатын қаржы құрападары	—	367,833,190	—	—	—	367,833,190	367,833,190
«Кері рет» мәмілелері	—	—	—	145,868,206	145,868,206	146,683,539	146,683,539
Сату үшін қолда бар қаржы активтері	—	—	2,507,727,077	19,526,150	—	2,527,253,227	2,527,253,227
Өтөу мерзіміне дейін үсталынатын инвестициялар	—	—	—	—	985,792,527	985,792,527	946,757,595
Басқа да қаржы активтері	—	—	—	266,686,136	266,686,136	266,686,136	266,686,136
	7,230,140,962	738,116,633	2,507,727,077	19,526,150	3,711,522,658	14,207,033,480	14,168,813,881

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛГАСЫ

Есептік жіктеулер және әділ құн, жалғасы

Мың тенге	Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағанатын	Амортизацияланған құны бойынша есептелетін басқалары	Жалпы баланстық құны	Әділ құны
МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Айналыстартың ақшасы	—	2,688,747,786	2,688,747,786	2,688,747,786
Банктердің және басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	—	4,370,327,018	4,370,327,018	4,370,327,018
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы күралдары	934,215	—	934,215	934,215
«Репо» мәмілелері	—	27,941,316	27,941,316	27,284,433
Қазақстан Республикасы Үлттық қорының ағымдағы шоттары	—	724,730,007	724,730,007	724,730,007
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінң ағымдағы шоттары	—	397,535,424	397,535,424	397,535,424
Клиенттердің шоттары	—	182,887,423	182,887,423	182,887,423
Шығарылған борыштық бағаны қарғаздар	—	3,618,820,899	3,618,820,899	3,628,200,507
Бағаланатын міндеттемелер	—	33,162,428	33,162,428	33,162,428
Басқа да қаржы міндеттемелер	—	17,545,416	17,545,416	17,545,416
	934,215	12,061,697,717	12,062,631,932	12,071,354,657

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛҒАСЫ

Есептік жіктеулер және әділ құн, жалғасы

Әділ құнды бағалау активтерді сату кезінде алынатын немесе бағалау қүніне нарыққа қатысушылар арасындағы қарапайым мәмілелер жағдайында міндеттемелерді беру кезінде төленген бағаны анықтауға бағытталған.

Дегенмен, белгісіздік пен пайымдаулардың субъективтілігін ескере отырып, әділ құн активтерді дереу сату немесе міндеттемелерді беру аясында іске асырылатын құн ретінде қаралмауы тиіс.

Белсенді нарықта айналыстағы қаржы активтері мен қаржылық міндеттемелердің әділ құны нарықтық баға белгілеу немесе дилерлік бағаларға негізделеді. Ұлттық Банк бағалаудың әртүрлі әдістерін қолданумен Ұлттық Банктің барлық басқа қаржы құралдарының әділ құнның белгілейді.

Бағалаудың мақсаты – ол бойынша бағалау қүніне нарыққа қатысушылар арасында активтерді сату және міндеттемелерді беру бойынша ұйымдастырылған нарықта операция жүзеге асырылатын әділ құнды айқындау болып табылады.

Бағалау әдістеріне ағымдағы сәтке келтірілген таза құнның бағалау және ақша құралдарының ағынын дисконттау, олар бойынша нарықтық баға белгілеулер белгілі болған үксас құралдармен салыстыру, сондай-ақ бағалаудың басқа әдістері кіреді. Пайымдаулар және бағалау үшін қолданылатын деректер тәуекелсіз және базалық пайыздық мөлшерлемелерді, кредитік спредтерді және дисконттау мөлшерлемелерін бағалау, акциялар мен облигацияларға баға белгілеу, валюталық бағамды, қор индекстерін, сондай-ақ күтілетін баға құбылмалығы мен оларды салыстыруды қамтиды. Бағалау әдістері нарықтың тәуекелсіз қатысушылары белгілейтін есепті құндегі жағдай бойынша қаржы құралдарының құнның көрсететін әділ құнды бағалауға бағытталған.

Ұлттық Банк тек жалпыға қолжетімді нарықтық деректерді пайдаланатын және пайымдаулар мен басшылықтың бағалауын қажет етпейтін пайыздық және валюталық своптар сияқты стандартты және неғұрлым қарапайым қаржы құралдарының әділ құнның бағалау үшін кеңінен танымаған үлгілерді қолданады. Үлгілер үшін бақыланып отырған баға белгілеулер және шығыс деректері, әдетте, борыштық және үлестік бағалы қағаздар нарығында айналыстағылар, биржада айналыстағы туынды құралдар, сондай-ақ пайыздық своптар сияқты қарапайым биржадан тыс туынды құралдар үшін нарықта қол жетімді болады.

2020 және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша хедж-қорлардағы және жеке капитал қорларына инвестициялардың әділ құнны тәуелсіз басқарушылар және/немесе басқарушы менеджерлер ұсынاتын активтердің таза құннына негізделеді.

22-ескертпеде көрсетілгендей, сату үшін қолда бар 750,000,000 мың теңге көлеміндегі (2019 жылы: 750,000,000 мың теңге) баланстық құннымен бағасы белгіленбеген үлестік бағалы қағаздардың әділ құнның анықтау мүмкін емес.

Своп мәмілелерінің әділ құнны айқындалған жоқ, өйткені олар туынды қаржы құралдары сияқты емес, «банктердегі және өзге де қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер» және «банктердің және өзге де қаржы институттарының шоттары мен депозиттері» сияқты (19 және 27-ескертпелер) есепке алынады және есеп негіздеріне сәйкес номиналды құнны бойынша бағаланады (2-ескертпе).

2020 жылғы 31 желтоқсанда своп мәмілелерінің активті және пассивті бөліктері жоқ (2019 жылғы 31 желтоқсанда: тиісінше 10,669,586 мың теңге және 15,099,183 мың теңге).

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛҒАСЫ

Әділ құнды бағалау иерархиясы

Үлттық Банк көрсетілген бағалауды қалыптастыру кезінде қолданылатын деректердің маңыздылығын еске-ретін, әділ құнды бағалаудың төмендегі иерархиясын пайдалана отырып, әділ құнды бағалайды:

- ▶ 1-денгей: бірдей қаржы құралдарына қатысты белсенді нарықтағы баға белгілеулер (түзетілмеген);
- ▶ 2-денгей: 1-денгейге жататын баға белгілеулерден басқа, тікелей (яғни баға белгілеулер) немесе жанама (яғни баға белгілеуден туындағын деректер) қолжетімді деректер. Бұл санатқа мыналарды пайдалана отырып бағаланатын құралдар енеді: бағалаудың белсенді немесе басқа әдістері ретінде қарастырылмайтын, олардың қолданылатын барлық деректері тікелей немесе жанама түрде бақыланып отырған шығыс деректерге сүйенетін үқсас құралдарға арналған белсенді нарықтарда нарықтық баға белгілеулерді, нарықтардағы үқсас құралдарға арналған нарықтық баға белгілеулерді;
- ▶ 3-денгей: қолжетімді емес деректер. Бұл санатқа бақыланып отырған шығыс деректерге негізделмеген ақпаратты пайдалана отырып бағаланатын құралдар енеді, бұл ретте мұндай бақыланбайтын деректер құралды бағалауға маңызды әсер етеді. Бұл санатқа құралдар арасында айырманы көрсету үшін маңызды бақыланбайтын баға белгілеуді немесе пайымдауларды пайдалану талап етілетін үқсас құралдарға арналған баға белгілеуге негізделген құралдар кіреді.

Бұдан әрі кестеде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құны бойынша көрсетілетін қаржы құралдарының әділ құн иерархиясының деңгейлері бойынша талдауы келтірілген. Сомалар қаржылық жағдай туралы шоғырландырылған есепте көрсетілген сомаларға негізделеді.

2020 жылғы 31 желтоқсан мың теңге	1-денгей	2-денгей	3-денгей	Барлығы
Алтын	9,946,269,671	–	–	9,946,269,671
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы қарыздар мен депозиттар	–	292,215,561	–	292,215,561
Пайда немесе зиян арқылы әділ құнды бойынша бағаланатын қаржы құралдары	500,700	–	–	500,700
- Туынды активтер	500,700	–	–	500,700
- Үлестік инвестициялар	–	179,299,439	453,225,787	632,525,226
- Туынды міндеттемелер	(967,107)	(1,058)	–	(968,165)
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құнды бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	2,280,492,622	547,448,409	–	2,827,941,031
- Борыштық құралдар және тіркелген кірістілігі белгіленген басқа құралдар	5,496,027	–	–	5,496,027
12,231,791,913	1,018,962,351	453,225,787	13,703,980,051	

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРИ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛҒАСЫ

Әділ құнды бағалау иерархиясы, жалғасы

2019 жылғы 31 желтоқсан мың теңге	1-деңгей	2-деңгей	3-деңгей	Барлығы
Алтын	7,230,140,962	–	–	7,230,140,962
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы қарыздар мен депозиттар	–	370,283,443	–	370,283,443
Пайда немесе зиян арқылы әділ құны бойынша бағаланатын қаржы құралдары				
- Туынды активтер	692,865	749,310	–	1,442,175
- Үлестік инвестициялар	–	132,364,075	234,026,940	366,391,015
- Туынды міндеттемелер	(755,824)	(178,391)	–	(934,215)
Басқа да жиынтық кіріс арқылы әділ құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар				
- Борыштық құралдар және тіркелген кірістілігі белгіленген басқа құралдар	1,914,252,542	593,474,535	–	2,507,727,077
- Үлестік инвестиациялар	19,526,150	–	–	19,526,150
	9,163,856,695	1,096,692,972	234,026,940	10,494,576,607

Бұдан әрі кестеде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы және 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құнны бағалау иерархиясының 3-деңгейіне жататын құралдар бойынша талдауы келтіріледі.

	2020 жыл мың теңге	2019 жыл мың теңге
Жыл басындағы әділ құны	234,026,940	120,839,180
Салымдар	132,399,917	105,054,608
Төлемдер	(27,069,972)	(10,460,972)
Пайда мен зиян арқылы танылған кіріс	85,828,787	19,155,658
Шетелдік қызмет бойынша шетел валютасын қайта санау резерві	28,040,115	(561,534)
Жыл соңындағы әділ құны	453,225,787	234,026,940

Үлттық Банктің 3-деңгейге жатқызылған «ҚҰБ ҮИК» АҚ басқаруындағы үлестік құралдарға инвестициялары жеке капиталдың инвестициялық қорларына және жылжымайтын мұлік қорларына салымдарды қамтиды. Бұл қорлар акционерлік капиталға немесе инвестицияланатын компаниялардың (жеке капитал қорлары) бағалы қағаздарына инвестициялау үшін инвесторлардың қаражатын жинақтау мақсатында жүзеге асырылатын қорлар қорының құрылымы арқылы қорларға Инвестициялар және қорлармен қоса инвестициялар болып табылады, жалға алу төлемінен кіріс алу және/немесе жылжымайтын мұлік құнының өсуі мақсатында жүзеге асырылатын қорлар қорының құрылымы арқылы қорларға инвестициялар (жылжымайтын мұлік қорлары). 2020 жылғы 31 желтоқсанда және 2019 жылғы 31 желтоқсанда аяқталған жылдар үшін осы инвестиациялық қорларға салымдардың әділ құнны шоғырландыру үшін Үлттық Банк тәуелсіз әкімшілер және/немесе басқарушы менеджерлер ұсынатын есептерді пайдаланды. Тәуелсіз әкімшілердің және/немесе қорлардың басқарушы менеджерлерінің есептерді жасау кезінде пайдаланылған тәсіл әрбір Қордың меншігіндегі базалық портфельдік инвестициялардың таза активтерінің әділ құнны бағалауды көздейді. Тоғыспалы тексеру ретінде әкімшілер және / немесе менеджерлер сондай-ақ қорлардың әрқайсысының есептілігінде ұсынылған инвестициялардың әділ құннына талдау жүргізеді және бағаланған әділ құн мен қорларды басқару жөніндегі компаниялар ұсынған әділ құн арасындағы елеулі айырмашылықтар үшін негізді бағалайды.

Базалық портфельдік инвестициялардың құнны бағалау үшін тәуелсіз әкімшілер және/немесе басқарушы менеджерлер қаралатын Бизнестің сипатына, нарықтағы салыстырылатын обьектілердің қолжетімділігіне және компанияның өмірлік циклінің сатысына байланысты соңғы мәмілелердің бағасына, кірістілік коэффициенттеріне және дисконттаданған ақша ағындарына негізделген қаржылық модельдердің алғанда, бағалаудың бірқатар әдістерін пайдаланады.

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРІ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛҒАСЫ

Әділ құнды бағалау иерархиясы, жалғасы

2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша, егер барлық қаржы құралдарының баға белгіленімі 1%-ға төмендеген болса, онда әділ құнның 4,532,258 мың теңгеге азаюы пайдаға немесе залалға ықпал етер еді (31 желтоқсан 2019 жыл: 2,340,269 мың теңге).

Бұдан әрі кестеде 2020 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құны бойынша бағаланбайтын қаржы құралдарының әділ құн иерархиясының деңгейлері бойынша әділ құннының талдауы келтірлген.

мың теңге	1-денгей	2-денгей	Әділ құнның барлығы	Балансстық құнның барлығы
АКТИВТЕР				
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаражаты	–	122,879,854	122,879,854	122,879,854
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	–	4,338,690,000	4,338,690,000	4,338,690,000
«Кепі репо» мәмілелері	–	19,121,142	19,121,142	20,012,508
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	158,758,928	852,726,063	1,011,484,991	1,121,943,735
Басқа да қаржы активтері	–	973,217,684	973,217,684	973,217,684
МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Айналыстағы ақша	–	3,250,868,479	3,250,868,479	3,250,868,479
Банктердің және басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	–	7,328,415,884	7,328,415,884	7,328,415,884
«Репо» мәмілелері	–	100,597,147	100,597,147	100,597,147
Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының ағымдағы шоттары	–	441,555,267	441,555,267	441,555,267
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ағымдағы шоттары	–	1,432,152,238	1,432,152,238	1,432,152,238
Клиенттердің шоттары	–	239,047,013	239,047,013	239,047,013
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	–	3,652,035,740	3,652,035,740	3,645,971,357
Бағаланатын міндеттемелер	–	53,056,189	53,056,189	53,056,189
Басқа да қаржы міндеттемелері	–	24,499,850	24,499,850	24,499,850

42. ҚАРЖЫ АКТИВТЕРІ МЕН МІНДЕТТЕМЕЛЕРИ: ӘДІЛ ҚҰНЫ ЖӘНЕ ЕСЕПТІК ЖІКТЕУЛЕР, ЖАЛҒАСЫ

Әділ құнды бағалау иерархиясы, жалғасы

Бұдан әрі кестеде 2019 жылғы 31 желтоқсандағы жағдай бойынша әділ құны бойынша бағаланбайтын қаржы құралдарының әділ құн иерархиясының деңгейлері бойынша әділ құннының талдауы келтірлген.

Мың теңге	1-деңгей	2-деңгей	Әділ құнның қарлығы	Балансстық құнның қарлығы
АКТИВТЕР				
Кассадағы шетел валютасындағы ақша қаражаты	–	113,367,726	113,367,726	113,367,726
Банктердегі және басқа қаржы институттарындағы шоттар, қарыздар мен депозиттер	–	2,199,808,063	2,199,808,063	2,199,808,063
«Кепі репо» мәмілелері	–	146,683,539	146,683,539	145,868,206
Амортизациялық құны бойынша бағаланатын инвестициялық бағалы қағаздар	237,082,002	709,675,593	946,757,595	985,792,527
Басқа да қаржы активтері	–	266,686,136	266,686,136	266,686,136
МІНДЕТТЕМЕЛЕР				
Айналыстағы ақша	–	2,688,747,786	2,688,747,786	2,688,747,786
Банктердің және басқа қаржы институттарының шоттары мен депозиттері	–	4,370,327,018	4,370,327,018	4,370,327,018
«Репо» мәмілелері	–	27,284,433	27,284,433	27,941,316
Қазақстан Республикасы Үлттүк қорының ағымдағы шоттары	–	724,730,007	724,730,007	724,730,007
Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің ағымдағы шоттары	–	397,535,424	397,535,424	397,535,424
Клиенттердің шоттары	–	182,887,423	182,887,423	182,887,423
Шығарылған борыштық бағалы қағаздар	–	3,628,200,507	3,628,200,507	3,618,820,899
Бағаланатын міндеттемелер	–	33,162,428	33,162,428	33,162,428
Басқа да қаржы міндеттемелері	–	17,545,416	17,545,416	17,545,416

